

JAAARREKENING GEMEENTE RIJSWIJK 2017

Inleiding

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2017 aan. Hierin leggen wij verantwoording af over het gevoerde beleid van de gemeente Rijswijk en geven we inzicht in wat is gerealiseerd tegen welke kosten.

In de jaarrekening staan de bestede en ontvangen middelen in het voorgaande jaar.

De functie van de jaarrekening is het getrouw en rechtmatig weergeven van de feiten en een analyse daarvan uit het voorbije jaar, zodat uw raad de rekening kan vaststellen. Dit leidt tot decharge van het dagelijks bestuur, het college van burgemeester en wethouders. De jaarrekening bestaat uit diverse documenten. De balans geeft inzicht in de financiële positie aan het einde van het verslagjaar. De rekening van baten en lasten (resultaat) geeft inzicht in de financiële baten en lasten over het jaar. In eerste instantie wordt hierbij het resultaat (saldo van de programma's en de algemene dekkingsmiddelen) bepaald en vervolgens een bestemmingsvoorstel gegeven aan dit resultaat.

In het jaarverslag staan de gerealiseerde doelstellingen en de geleverde prestaties.

Het jaarverslag blikt terug op het jaar 2017. Het geeft inzicht in de prestaties die we als gemeente het afgelopen jaar hebben geleverd en de stappen die zijn gezet in het bereiken van onze doelen, zoals verwoord in de begroting. Daarnaast geeft het inzicht in de financiële middelen die zijn ingezet om dit alles mogelijk te maken. De opbouw van het jaarverslag is overeenkomstig de begroting 2017.

Resultaat 2017

	Bedrag x € 1.000 (V=voordelig; N=nadelig)	
	Stand 2 ^e halfjaar	Jaarrekening
Totaal saldo van baten en lasten	729 V	475 N
Mutaties reserves	<u>902 V</u>	<u>624 V</u>
Het resultaat 2017	1.631 V	149 V

Het voordelige resultaat in de jaarrekening 2017 bedraagt € 149.200. De 2e halfjaarrapportage 2017 ging nog uit van een voordelig resultaat van € 1.630.900, een afname van € 1.481.700. Op hoofdlijnen wordt het verschil per programma in deze inleiding verklaard.

De begroting 2017 is voor het laatst bijgesteld bij de 2e halfjaarrapportage 2017. Deze rapportage is opgesteld op basis van de informatie tot en met augustus. Met de raad is afgesproken dat in de slotwijziging alleen investeringskredieten en mutaties in de reserves komen en er geen exploitatiebudgetten worden bijgesteld. De verschillen die bij de jaarrekening worden geconstateerd hebben overwegend een incidenteel karakter en zijn voornamelijk het gevolg van besluitvorming in de laatste vier maanden van 2017, het treffen van voorzieningen, de uitloop van werkzaamheden naar 2018 of het nog niet goed kunnen inschatten van de effecten van beleidswijzigingen.

Hieronder volgt een overzicht van de verschillen per programma en een toelichting van de grootste afwijkingen per programma.

	Bedrag x € 1.000 (V=voordelig; N=nadelig)	
Programma		
Algemeen Bestuur en Organisatie	130	N
Openbare Orde en Veiligheid	2	V
Verkeer en Vervoer	306	V
Economie en Werken	91	V
Onderwijs	249	V
Sport, Cultuur en Recreatie	78	N
Sociaal Domein	430	N
Wonen en Leven	192	N
Algemene dekkingsmiddelen	597	N
Overhead	425	N

Eindtotaal**1.482 N**

Leeswijzer: hierna worden alleen de grootste afwijkingen toegelicht. Hierdoor kan het zo zijn dat de genoemde bedragen (per programma) niet volledig aansluiten bij de tabel hierboven. Een toelichting op alle (andere) afwijkingen groter dan € 50.000 is terug te vinden in de jaarrekening bij de toelichting op het overzicht van baten en lasten.

Algemeen Bestuur en Organisatie

0010 Bestuursorganen

Wethouders bouwen gedurende hun periode van wethouderschap en hun aansluitende uitkeringsperiode een pensioen op gebaseerd op de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Pensioenuitvoerder voor dit APPA-pensioen is de gemeente zelf. Hiervoor is in de balans een pensioenvoorziening wethouders opgenomen. Jaarlijks wordt voor de jaarrekening door een extern bureau de pensioenreserve geactualiseerd op basis van actuariële berekening. Over 2017 is een voordelig saldo in de pensioenreserve ontstaan van circa € 245.000. De oorzaak van dit verschil is het gevolg van een aanpassing van de levensduurverwachting. Daarnaast is de rekenrente gewijzigd van 1.629% naar 1.648%. Deze rente is afgestemd met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt ook gehanteerd op het moment dat een bestuurder kiest voor een waardeoverdracht van zijn opgebouwde pensioen.

Daarnaast is een voorziening wachtgelden gevormd voor uittredende wethouders. Volgens het BBV moet een gemeente, indien sprake is van een ongelijkmatig patroon in de lasten, een voorziening aanhouden. Op welke manier de hoogte van de voorziening wordt bepaald, is niet aangegeven. De opgenomen voorziening in de jaarrekening is gebaseerd op 50% van de maximale lasten. Hierbij is een inschatting gemaakt naar de kans dat de gemeente moet voorzien in de wachtgelden van het college. Het gaat hierbij om een dotatie in deze voorziening van € 475.000.

Verkeer en Vervoer

2120 Openbaar Vervoer

De geraamde uitgaven voor het financieren van buslijn 53 (Station Rijswijk – Station Delft via Lange Kleiweg) zijn lager uitgevallen doordat de start van deze lijn is uitgesteld tot december 2017.

2140 Parkeren

Ten opzichte van de 2e halfjaarrapportage 2017 is er nog een voordelig saldo ontstaan doordat vooral de opbrengsten van belparkeren, parkeerautomaten en vergunningen per saldo ten opzichte van de verwachting meevielen. Het voordelig exploitatiesaldo parkeren is toegevoegd aan de reserve parkeren.

Economie en Werken

3100 Economische aangelegenheden

In 2017 is ingezet op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor ondernemers, waaronder een versterkte focus op het acquisitie- en accountmanagement. Dit onder de noemer van de Rode Loper. Er zijn diverse onderzoeken in 2017 gestart, zoals een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van winkelcentrum In de Bogaard en de kantoren- / bedrijvenlocaties. Deze zijn vertraagd opgestart, waardoor deze pas in 2018 zijn afgerond. Daarmee komen ook de facturen pas in 2018 binnen.

Onderwijs

4010 Huisvesting scholen

Het ontstane voordeel aan de lastenkant wordt veroorzaakt door twee redenen. De kosten voor het herstel van vandalisme schade zijn € 35.000 lager uitgepakt dan voorzien, er is in ieder geval minder geclaimd door de schoolbesturen. De inkomensoverdrachten aan het Rijswijks lyceum vallen € 42.000 lager uit dan geraamd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een gedeeltelijke terugbetaling op een verstrekt voorschot voor de sloop van twee gymnastieklokalen.

4030 Lokaal onderwijsbeleid

Op de post Onderwijsachterstandbeleid OAB wordt per saldo een voordeel van € 27.000 (€ 34.000 minder uitgaven en € 7.000 meer inkomsten. Vrijwel alle gedane uitgaven hebben we onder de voor dit doel ontvangen rijksbijdrage kunnen verantwoorden. Dit heeft er toe geleid dat het gemeentelijke aandeel in deze begrotingspost (budget: € 45.000) niet volledig is aangewend.

Op het onderdeel regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC) is een voordeel aan de uitgavenkant ontstaan van € 48.000. De oorzaak van dit verschil is optisch. Het komt doordat in deze toelichting de kosten van de toegerekende uren zijn geëlimineerd. Deze kosten worden echter wel gecompenseerd door een bijdrage van de gemeente Den Haag. De laatstgenoemde bijdrage is € 12.000 hoger uitgekapt dan voorzien.

Het totale vervoer van schoolkinderen is lager uitgekapt dan voorzien en resulteert in een voordeel van € 42.000. De kosten voor taalbeleid, schoolzwemmen en combinatiefuncties zijn bij elkaar op € 533.000 geraamd. Hierop is € 42.000 niet besteed en leidt dus tot een voordeel.

Sport, Cultuur en Recreatie

5300 Sport

Het verschil in de uitgavenkant van het beleidsproduct sport, wordt verklaard door een éénmalige noodzakelijke overschrijding van de kosten voor onderhoud van Sport- en welzijnscentrum De Schilp, doordat de brandmeldcentrale uitgebreid moest worden door een nieuw programma van eisen van de Brandweer en door nieuwe wetgeving op het RVS vrij maken van zwembaden. Daarnaast zijn de kosten voor schoonmaak van de gymnastieklokalen hoger uitgevallen. Dit werkt structureel door.

Sociaal Domein

6100 Inkomen

In verband met een ontoereikende rijkssubsidie met betrekking tot de wet BUIG is in de tweede halfjaarrapportage 2017 de begroting aangepast aan de op dat moment van toepassing zijnde verwachtingen. Door een geringe afwijking in de ontwikkeling van het aantal uitkeringen zijn de uitgaven uiteindelijk € 93.077 hoger uitgevallen.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

In verband met het uitstellen van de realisatie van de inloop GGZ is er een voordeel ontstaan van € 200.000. Dit bedrag betreft de reservering die voor de realisatie van de inloop GGZ in de begroting was opgenomen. In verband met de verwachte terugloop van de eigen bijdragen is er rekening gehouden met een marge in de begroting van € 400.000 ter compensatie van deze verminderde opbrengst. Daarnaast is er minder beroep gedaan op de tegemoetkoming zorgkosten dan verwacht. Hierdoor is een voordeel van € 202.000 ontstaan.

Doordat het college in het kader van het armoedebelief in 2017 besloten heeft de inkomensgrens te verruimen van 110% naar 130% hoeven er minder mensen een eigen bijdrage te betalen. Deze beleidswijziging was nog niet voorzien, waardoor er in 2017 € 394.839 minder aan eigen bijdragen zijn ontvangen.

6820 Individuele voorzieningen natura jeugd

Een tekort van € 432.000 is ontstaan door de groei van het aantal jeugdigen in de jeugdhulp en door het verstrekken van verlengde jeugdhulp. Van verlengde jeugdhulp is sprake als een jongere voor zijn 18e al jeugdhulp ontving en het nodig is dat deze doorloopt.

In verband met de definitieve afrekening van de werkelijke kosten van de zorgaanbieders met de bevoorschotting is er zowel bij de lasten als bij de baten sprake van een afwijking van € 305.000. Per saldo verloopt deze verrekening budgettair neutraal.

Wonen en Leven

7210 Afvalverwijdering en –verwerking

De hoeveelheid gescheiden afval is in Rijswijk toegenomen. Het gescheiden inzamelen zorgt voor hogere uitgaven voor de inzameling. Daar tegenover staan hogere bijdragen die voor de grondstoffen worden verkregen.

7220 Riolering en waterzuivering

In het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) is aangegeven dat er in een aantal jaar naar een kostendekkend tarief wordt toegewerkt. Op termijn zijn de opbrengsten voldoende om ook de investeringen te dekken. Tot die tijd worden de investeringen nog geactiveerd en wordt hierop afgeschreven.

Bij de kostendekkendheid van de rioolheffing wordt niet alleen naar het product 7220 riolering gekeken, maar worden ook 7260 baten rioolheffing, 7300 hemelwater, 7310 grondwater, 6140 armoedebeleid (kijtschelding), 2100 veegkosten en btw betrokken. De verschillen ten opzichte van de raming op al deze producten zijn budgettair neutraal verwerkt in de jaarrekening door op het product 7220 Riolering en waterzuivering extra af te schrijven.

8220 Volkshuisvesting

In de primitieve begroting 2017 is op basis van het kostendekkendheidsonderzoek van de leges de legesopbrengst voor de WABO-vergunningen geraamd op € 962.000. Bij de eerste en tweede halfjaarrapportage zijn deze opbrengsten omhoog bijgesteld met respectievelijk € 950.000 en € 600.000 tot een bedrag van € 2.512.000.

Deels werd dit veroorzaakt door aanvragen omgevingsvergunningen uit 2016 die pas in 2017 zijn afgewikkeld voor een bedrag van ongeveer € 640.000. Hierin begrepen de opbrengst van de vergunning voor de Generaal, het voormalig belastingkantoor (€ 361.000). Het restant werd grotendeels veroorzaakt door het hogere bouwtempo in RijswijkBuiten en het daarmee gepaard gaan van eerder dan voorzien aanvragen van de vergunning.

De onderschijding in de jaarrekening 2017 ten opzicht van de bijgestelde raming is het gevolg van de correcties die hebben plaatsgevonden als gevolg van toegekende bezwaren en de stagnatie vanaf begin september in de aanvragen als gevolg van de gerechtelijke uitspraak over het bestemmingsplan Sion-'t Haantje.

Ten opzichte van de primitieve begroting is er een meeropbrengst van ruim € 1 miljoen gerealiseerd ten opzichte van de bijgestelde raming een onderschijding van circa € 0,5 mln.

Een gevolg van de hier bovengenoemde stagnatie in de bouw aanvragen van RijswijkBuiten is dat er minder personeel behoefte te worden ingehuurd. Dat heeft geleid dat de uitgaven ca. € 125.000 lager zijn uitpakkt dan geraamd.

Implementatie Omgevingswet

In 2017 was voorzien om voortvarend met de invoering van de Implementatie Omgevingswet van start te gaan. Het begrote bedrag van € 240.000 was nodig om de geplande werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Echter werd in 2017 bekend dat de Omgevingswet later wordt ingevoerd (in 2021). Dit heeft gevolgen gehad voor het tempo van de invoeringswerkzaamheden, en dat heeft geleid tot een onderschijding van ca. € 150.000. Dit budget is later in het invoeringsproces alsnog benodigd.

Algemene dekkingsmiddelen

Verschillen uitgaven

Wet WOZ	253.000	N
algemene uitkering	70.000	V
gemeente eigendommen	313.000	N
rente	3.426.000	V
Huis van de stad	3.000	N
toerekening salariskosten	111.000	N
storting dubieuze debiteuren	279.000	N
overige verschillen	20.000	V
	2.557.000	V

Verschillen inkomsten

OZB	154.000	N
overige belastingen	61.000	V
gemeentefonds	166.000	V
gemeente eigendommen	154.000	V
rente	3.360.000	N
Huis van de stad	4.000	V
overige verschillen	25.000	N
	3.154.000	N

De grote verschillen met betrekking tot de rente is boekhoudkundig van aard. Voor een verklaring per onderwerp wordt verwezen naar de toelichting op de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Overhead

Met ingang van de begroting 2017 dient de overhead apart inzichtelijk gemaakt te worden. De totale apparaatskosten van de gemeente, geraamd op ruim 37 miljoen euro, worden verdeeld naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen. De overhead, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, wordt niet verdeeld, maar staat onder het programma overhead. Doordat de werkelijke uren die zijn verantwoord op investeringen en bouwgrondexploitaties lager zijn dan geraamd, blijft er een hoger bedrag aan overhead over.

Mutaties reserves

	Geraamde mutaties		Werkelijke mutaties		Verschil	
	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking		
Decentrale arbeidsvoorwaarden	35.000	0	24.000	0	11.000	V
Organisatie 2020	0	83.000	0	39.000	44.000	N
Gemeentepersoneel	0	220.000	0	153.000	67.000	N
Revitalisering Oud-Rijswijk	0	77.000	0	7.000	70.000	N
Parkeren	106.000	0	214.000	0	108.000	N
	<u>141.000</u>	<u>380.000</u>	<u>238.000</u>	<u>199.000</u>	<u>278.000</u>	N

Voor een verklaring per onderwerp wordt verwezen naar de toelichting op de reserves.

Rekening in 1 oogopslag volgt nog

Rekening in 1 oogopslag volgt nog

Inhoudsopgave

I	INLEIDING.....	1
	Rekening in een oogopslag.....	6
II	JAARVERSLAG.....	9
	PROGRAMMAVERANTWOORDING.....	10
	Algemeen Bestuur en Organisatie.....	11
	Openbare Orde en Veiligheid.....	18
	Verkeer en Vervoer.....	24
	Economie en Werken.....	28
	Onderwijs.....	35
	Sport, Cultuur en Recreatie.....	42
	Sociaal Domein.....	46
	Wonen en Leven.....	58
	 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	 64
	 Overhead.....	 66
	 PARAGRAFEN.....	 67
	Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	68
	Onderhoud kapitaalgoederen.....	75
	Bedrijfsvoering.....	84
	Verbonden partijen.....	97
	Grondbeleid.....	104
	Lokale heffingen.....	108
	Financiering.....	116
	Duurzaamheid.....	122
	RijswijkBuiten.....	126
	 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht.....	 130
III	JAARREKENING.....	131
	Balans.....	132
	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	134
	Toelichting op de balans.....	139
	Overzicht van de bouwgrondexploitaties.....	149
	Overzicht van het verloop van de reserves.....	150
	Toelichting op de reserves.....	151
	Overzicht van het verloop van de voorzieningen.....	155
	Toelichting op de voorzieningen.....	156
	Overzicht vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen).....	158
	Toelichting op de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)...	159
	Overzicht van de verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke en rechtspersonen.....	 161
	Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.....	163
	Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.....	165
	Overzicht begrotingsrechtmatigheid.....	182
	Overzicht van de incidentele baten en lasten.....	185
	Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten.....	187
IV	BIJLAGEN.....	189
	Staat van investeringen.....	190
	Toelichting op de staat van investeringen.....	198
	Kerngegevens en kengetallen.....	206
	Staat van activa.....	207
	Overzicht taakvelden.....	215
	Single information Single audit (SiSa).....	217

II JAARVERSLAG

PROGRAMMAVERANTWOORDING

Het programma Algemeen Bestuur en Organisatie omvat de volgende bestuurlijke opgaven:

Participeren en communiceren met open vizier

Publieke dienstverlening

Intergemeentelijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

1. Het gemeentebestuur van Rijswijk bestuurt en communiceert met open vizier. Er is ruimte voor bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en alle politieke partijen en geeft ruimte aan initiatieven in de samenleving. Daarmee willen we bereiken dat we een sterk netwerk en goede relaties hebben en dat we de opgaven gezamenlijk realiseren.
2. De gemeente Rijswijk biedt vraaggerichte dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen (klanten), met als basis een effectieve en efficiënte procesgang.
3. Rijswijk werkt samen, al lang en op vele beleidsterreinen. En taken die we goed zelf kunnen uitvoeren doen we zelf. We (her)bezien op welke terreinen we samenwerking zoeken, met welke partners en in welke vorm.

Doelstellingen

- 1.1. Een transparant bestuur en een bestuur dat naar buiten treedt en zich duidelijk manifesteert;
- 1.2. Respectvol samenspel en bereidheid invloed te delen;
- 1.3. Een consistent en betrouwbaar bestuur;
- 1.4. Inhoudelijke beleidsruimte en ruimte voor initiatieven uit de samenleving.
- 1.5. Binnen de gemeente is er een duurzaam netwerk en wordt integrale samenwerking bevorderd.
- 2.1. Verbetering van de publieke dienstverlening 'op maat' aan burgers en bedrijven door een integrale benadering van de vraag;
- 2.2. Publieke dienstverlening 'op afstand' door het bevorderen van het gebruik van technologische (ICT-)hulpmiddelen zoals internet (digitaal);
- 2.3. Streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau (serviceniveau) onafhankelijk van het door de klant gekozen/gebruikte dienstverleningskanaal (balie, telefoon, digitaal, post);
- 2.4. Het 'regisseren' van de dienstverlening; klanten of klantgroepen waar mogelijk sturen (verleiden) naar het "meest effectieve en meest efficiënte" dienstverleningskanaal.
3. We streven naar een optimale taakverdeling tussen gemeente, bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden en private partijen.

Indicatoren

	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
Indicatoren voor communiceren en participeren met open vizier*					
a) Rijswijk luistert naar de mening van haar burgers*	—	++	++	++	++
b) Rijswijk betreft burgers voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen*	++	++	++	++	++
c) Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren*	++	++	++	++	++
Indicatoren publieke dienstverlening*					
d) Aanvragen product/dienst of voorleggen vraag/probleem is gemakkelijk voor burger*	++	++	++	++	++
e) Burger kreeg uiteindelijk wat hij/zij wilde*	=	=	=	++	++
f) Eindoordeel publiekszaken o.b.v. benchmark*	7	7,5	7,7	7,9	8

* Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente.nl Beleidsthema's Rijswijk 2017

Betekenis vanuit het perspectief van de respondenten:

- ++ betekent Sterkte: (belangrijk; hoge waardering)
- = betekent Prioriteit (belangrijk; gemiddelde waardering)
- betekent Zwakte: (belangrijk; lage waardering)
- = betekent Geen Prioriteit (lage prioriteit; lage waardering)
- + betekent Sterkte: (minder belangrijk; hoge waardering)

Wat hebben we daarvoor gedaan? #stadsvisie

De *Stadsvisie Rijswijk 2030. Samen maken we de stad!* is in september 2016 vastgesteld door de raad. Na vaststelling van de Stadsvisie is het werk pas echt begonnen. In de Stadsvisie zijn een aantal lijnen uitgezet en afspraken met de stad geformuleerd. Deze vormen de dynamische werkagenda voor en van de stad, die we de komende jaren samen met de betrokken inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven uitwerken.

Om de uitwerking van deze Agenda van de stad intern te borgen haken we doelen en acties aan bij de opgaven. Zo werken we de actie *In de Bogaard transformeren tot een levendig winkel-, woon- en verblijfsgebied* samen met alle stakeholders uit in de opgave *In de Bogaard en omgeving*. Sommige acties, zoals *Initiatieven van inwoners stimuleren*, lopen dwars door verschillende opgaven heen. In die gevallen spreken we af welke opgave de trekkersrol vervult en de integraliteit borgt.

De uitdaging is keuzes te maken en prioriteiten te stellen voor de korte, middellange en lange termijn. Op basis van deze keuzes kunnen de acties uit de agenda van de stad worden geprioriteerd en geconcretiseerd. De voortgang van de uitvoering wordt gemonitord. De Agenda is dynamisch en wordt op basis van (nieuwe) ontwikkelingen bijgesteld.

#identiteit en imago

De Stadsvisie heeft een agenda van de stad opgeleverd. Op die agenda van de stad staat het onderwerp Profilering met als doel: 'herkenbaarheid in de regio'.

Er is een startnotitie Profilering (begin januari 2017) opgesteld waarin een startonderzoek werd aangekondigd. Dit startonderzoek, waaronder ook een identiteits- en imago-onderzoek, is verricht; de resultaten leidden tot de tussenrapportage "Verder met Profilering" (mei 2017). Naast de bevindingen uit het onderzoek zijn ook 6 toetsingscriteria geformuleerd:

- bereikbare stad
- groene stad
- charmante dorpskern
- sociale verbondenheid
- toegepaste innovatie
- ruimte voor groei

Alles wat we in Rijswijk doen kan langs deze criteria worden gelegd om te bepalen in hoeverre de voorgenomen acties/ beleid bijdragen aan de versterking van het profiel van Rijswijk. In de (vastgestelde) tussenrapportage zijn tevens 3 communicatieframes en 8 aanbevelingen verwoord.

- Groen activeren
- Focus op symbolen van bereikbaarheid
- Charme van de stad uitdragen: Oud-Rijswijk, ook vanuit historisch perspectief
- Een campagne voor sociale cohesie
- Ruimte om te groeien uitdragen
- 'Toegepaste innovatie' claimen
- Inspireren en verbinden van ondernemerschap
- Gemeentelijke communicatie herijken vanuit profileringsperspectief

Sindsdien wordt gewerkt aan het invullen en uitvoeren van de aanbevelingen binnen de toetsingskaders die daarvoor zijn geformuleerd en vastgesteld (in de tussenrapportage van mei 2017). Vanaf dat mei zijn zaken vervolgens in gang gezet. Hieronder de opsomming. Er is een stuurgroep Profilering ingericht waarin zowel de BM als 3 wethouders zitten.

De profileringsactiviteiten tot nu toe

- Communicatieplan met geformuleerde kernboodschappen;
- Captains Dinner
- Uitgangspunten nieuw evenementenbeleid (ligt nu bij communicatie)
- Aanwijzen evenementenlocaties (document)
- '4e knop op de website
- Voornemens wielerronde: Rijswijk-Rijswijk-Rijswijk grootser aan te pakken. Dit gebeurt vanuit het profileringscriterium 'Groene stad'.
- Plaatsing 4 LED-schermen bij de entrees van de stad
- Plaatsing Time-Point in Wilhelminapark
- Verbreding Dickens festival met ijsbaan e.d.
- Outdoor Event in het Elsenburgerbos
- Stichting Winkeliersvereniging Oud Rijswijk samenwerking met EZ ter promotie vanuit criterium charmante dorpskern (bewegwijzering etc..)
- Met stichting SWF nieuwe vervolgspraken over andere manier van invullen
- Verbonden aan Rode Loper: Meenemen vakscholen

- Toetreding tot Nationaal Programma Smart City Living Lab (juni 2017)
- Plaatsing sensoren Luchtkwaliteit en geluid
- Overeenkomst bamboeborden met sensoren
- Adresseren afvalproblematiek mbv luchtopnames (drone-ballon)
- Vertegenwoordiging Rijswijk op meerdere beurzen
- Inrichting en bijeenkomsten klankbordgroep volgens groeimodel; participatieve insteek.

#de glans van Rijswijk

De #Glans van Rijswijk staat voor al het mooie van Rijswijk en de Rijswijkers. Het college heeft nieuw beleid voor gemeentelijke onderscheidingen vastgesteld. Het college vindt het belangrijk dat diegenen die iets bijzonders voor onze stad betekenen, speciale aandacht krijgen en openlijk worden gewaardeerd. Met de onderscheidingen is dit mogelijk. De onderscheidingen zijn in 2017 diverse keren uitgereikt.

#wijkwethouderschap

Elke wethouder is als wijkwethouder bestuurlijk aanspreekpunt voor twee wijken in Rijswijk en is zichtbaar in die wijken. De wethouders halen in hun eigen wijk op wat de wensen en behoeften zijn van/voor de wijk ten aanzien van het wijkwethouderschap. Iedere wijkwethouder geeft op persoonlijke wijze invulling aan zijn of haar wijkwethouderschap.

De wijkwethouders hebben verschillende contacten gehad in de wijken door het bijwonen van vergaderingen of activiteiten, het stimuleren van initiatieven en het houden van spreekuren. Afhankelijk van de vorming van een nieuwe college in maart 2018 krijgt het wijkwethouderschap wellicht een andere vorm en inhoud.

#sterk netwerk waarmee we samen opgaven realiseren

We werkten samen en deelden kennis tussen en met alle partijen op diverse thema's/projecten. De wijkcoördinatoren werkten zoals altijd vanuit een locatie in de wijk en samen met de wijk. We delen via het Loket Stadskracht informatie over bewonersinitiatieven, samenwerkingspartners en hoe men kan meedoen in de wijk. Ook hebben we geëxperimenteerd met nieuwe werkvormen zoals bijvoorbeeld in het voorjaar van 2017 door het speeddaten in de Muziekbuur. Er zijn nog meer participatieprojecten gefaciliteerd en gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan actieve bewonersinitiatieven.

#ruimte voor initiatieven uit de samenleving en #inhoudelijke beleidsruimte voor burgerparticipatie

Veel gemeentelijke beleidstrajecten, ruimtelijke ontwikkelingen en uitvoeringstrajecten in de stad, zoals bijvoorbeeld de integrale herinrichting van de Generaal Spoorlaan, zijn met betrokkenen opgezet. Daarnaast worden steeds meer initiatieven uit de samenleving begeleid en (financieel) verder gebracht. Met ruimte voor initiatieven benutten we de kracht, kennis en ervaring van bewoners, ondernemers en instellingen voor het gezamenlijk oplossen van maatschappelijke problemen. Om participatie beter in beeld te brengen en duidelijker neer te zetten is het concept Stadskracht ontwikkeld. Het loket Stadskracht is vormgegeven en gelanceerd om initiatieven zichtbaar te maken, inspiratie te bieden en initiatieven makkelijker te ondersteunen en verder te helpen. In de processen hebben we gerichte leer- en ontwikkelstappen gezet, waaronder de opstelling van een interne leidraad voor participatie, een werkproces voor begeleiding van initiatieven en het werken met een Gidsenteam. Met filmpjes is participatie in beeld gebracht, om input op te halen en inzichten te delen.

#digitale nieuwsflits

omgebouwd tot collegeflits

De digitale nieuwsflits die eind 2016 is ontwikkeld, is in 2017 doorontwikkeld tot collegeflits. De nieuwsflits gaf na het college van B&W op de gemeentelijke website de essentie van de besluiten weer. De collegeflits is een gericht communicatiemiddel dat de pers snel en beknopt informeert over voor hen interessante besluiten. Hiermee is de collegeflits een aanvulling op het persbericht (grotere onderwerpen die meer toelichting behoeven).

#werkbezoek

Het college heeft zich hard gemaakt om zichtbaar en benaderbaar te zijn als bestuur en een netwerk op te bouwen. Hiervoor zijn frequent werkbezoeken afgelegd. In de tweede helft van 2017 is de frequentie afgenomen naar ongeveer eens per maand, wat logisch is aan het einde van een collegeperiode. De werkbezoeken zijn representatieve of verdiepende bezoeken of een combinatie van beide. Met de werkbezoeken sluit het college aan bij onderwerpen uit het collegeprogramma en bij actualiteiten.

#(inter)actief informeren media

De persgesprekken zijn in 2016 ingezet om de media en daarmee de inwoners van de gemeente te informeren over de (concept) besluitvorming van B&W. Op basis van een evaluatie die heeft plaatsgevonden, zijn de persgesprekken in 2017 voortgezet. Verschil met voorheen is dat onderscheid wordt gemaakt tussen persgesprekken (alleen media uitgenodigd) en persconferenties (media en raad uitgenodigd). In 2017 hebben diverse persgesprekken en persconferenties plaatsgevonden, bijvoorbeeld met betrekking tot het Huis van de Stad, de nieuwe sporthal, de begroting en de meervoudige aanpak van ondermijnende criminaliteit.

#social media

Aan berichten op social media koppelen we zoveel mogelijk inhoudelijke doelstellingen. Verder zetten we berichtgeving op social media cross mediaal in door naar de gemeentelijke website te verwijzen en andersom. Sinds 2017 maken we structureel gebruik van omgevingsanalyses. In 2017 hebben we ook nieuwe social media geïntroduceerd, zoals Whatsapp (Whatsapp-sprekken college). En het KCC is gestart met het monitoren van klantvragen op social media (webcare).

 # afwegingskader intergemeentelijke samenwerking

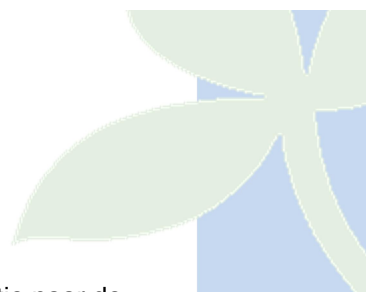
In 2016 stelden we het afwegingskader vast. In 2017 evalueerden we de Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk, waarbij zijdelings gebruik is gemaakt van het afwegingskader. In 2018 zal dit een vervolg krijgen voor andere samenwerkingsverbanden.

#internationale aangelegenheden

In 2017 is de nieuwe nota (inter)nationale betrekkingen opgesteld. Deze is middels een raadsinformatiebrief aan de raad aangeboden.

#de raad in positie

In 2017 is het experiment met een nieuw vergadermodel afgerond en geëvalueerd. Het vergadermodel (forummodel) is niet gewijzigd. Kleine wijzigingen zijn gemaakt om vooral insprekers meer ruimte te bieden tijdens de vergaderingen van de raad en het forum. gekozen is om in 2018 meer gebruik te maken van beeldvormende sessies. De invulling hiervan zal aan de nieuwe raad worden gelaten.

De raad is gestart met de vertaling van de doelstellingen van de visie op communicatie naar de samenleving. Vanuit drie thema's heeft de raad in 2017 invulling gegeven aan de visie op communicatie:

- Profileren van de raad door heldere en actieve communicatie. Belangrijke instrumenten hiervoor zijn de nieuwe gemeentesite, de site RijswijkStemtzo, de eigen facebookpagina, de speciale verkiezingspagina op facebook (Rijswijkkiest2018), twitter-account en het actief benaderen van de lokale media.
- Transparantie en openheid door informatie over en van de raad via de site eenvoudig aan te bieden. Rijswijkse raadsinformatie is aangesloten op het openraadsinformatie systeem van BZK en de VNG. de hiervoor ontwikkelde app is begin 2018 gelanceerd.
- Onderhouden van relaties / vertegenwoordigende rol. Raadsleden treden meer naar buiten door het organiseren van wijk- en schoolbezoeken raadsleden.

Met het einde van de raadsperiode inzicht heeft de werkgroep Raad in Positie gekeken naar de mogelijkheden voor de toekomst. Het rapport van de rekenkamer naar de participatie in Rijswijk vormt de aanleiding voor de werkgroep om te pleiten voor een kader voor participatie en deze door de raad te laten vaststellen.

#Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 (incl. innovatie):

Op 21 september 2017 heeft de raad de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 vastgesteld alsmede het daarbij behorende Uitvoeringsplan 2017-2020 en het Kwaliteitshandvest met servicenormen.

De visie in de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 is gebaseerd op de uitkomsten van diverse klantbehoeften en -tevredenheidsonderzoeken.

De telefonische spreekuren voor Sociale Zaken, WMO en Sociaal Raadsman zijn in 2017 afgeschaft waarmee de pieken in het callcenter tussen 9.00 en 11.00 uur zijn afgenomen.

Tevens zijn de openingstijden van de balies én de bereikbaarheidstijden van het callcenter in het KCC verruimd. Er is een extra koopavond op de dinsdag bijgekomen tot 20.00 uur en de woensdagmiddag is eveneens toegevoegd aan de openingstijden. De donderdagavond is verruimd naar eveneens 20.00 uur. Ook op de koopavonden is het KCC-callcenter telefonisch bereikbaar. Naast de telefonische bereikbaarheid geldt dit ook voor e-mail en social media.

Met de kick-off van het uitvoeringsplan van de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 is de communicatiecampagne "Wij zijn er voor u" gelanceerd en is tevens het animatiefiguur Max geïntroduceerd.

Met de door de raad extra toegekende personele middelen zijn er 4 nieuwe KCC medewerkers geworven (3 Fte) ter verbetering van de telefonische bereikbaarheid.

Het werven van kwaliteitsmedewerkers kon in 2017 niet worden geëffectueerd.

Eind 2017 is er tevens gestart met het toevoegen van producten welke digitaal kunnen worden aangevraagd. Bijvb. ondertrouw, 28 soorten parkeervergunningen, hulpaanvraag Loket Stadskracht, tegemoetkoming schoolreis/werkweek, aanvraag voucher groeninitiatief, etc..

De bouw van de nieuwe website Loket Stadskracht is gerealiseerd.

 # Verkiezingen:

Op 15 maart 2017 zijn de verkiezingen gehouden voor de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Rijswijk telde voor deze verkiezing 38.497 kiesgerechtigden. Op de dag van de stemming zijn er 30.812 kiesgerechtigden gaan stemmen. Hierdoor werd er een opkomstpercentage behaald van 80,04%. Landelijk was dit 81.57%. Vlak voor het eind van de stemming moest een klein aantal stembureaus voorzien worden van een nieuwe voorraad stembiljetten. Deze zijn tijdig bij de betreffende stembureaus afgeleverd. Tijdens de gehele dag zijn er geen noemenswaardige problemen geconstateerd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Algemeen Bestuur en Organisatie		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
0010 Bestuursorganen	Lasten	3.312	1.566	1.242	1.478
	Baten				
Saldo		-3.312	-1.566	-1.242	-1.478
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	247	279	338	249
	Baten	34	207	118	118
Saldo		-213	-73	-220	-131
0020 Bestuursondersteuning	Lasten	2.719	1.086		
	Baten	73			
Saldo		-2.646	-1.086		
0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	Lasten	176			
	Baten	8			
Saldo		-168			
0022 Organisatieverliezen	Lasten	156			
	Baten				
Saldo		-156			
0030 Burgerzaken	Lasten	2.192	1.598	1.214	1.370
	Baten	1.075	1.130	1.130	1.210
Saldo		-1.117	-468	-84	-160
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	124	64	64	83
	Baten				
Saldo		-124	-64	-64	-83
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	584	224	2.301	2.171
	Baten	2	3	3	3
Saldo		-581	-221	-2.298	-2.168
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	705	178	61	79
	Baten				
Saldo		-705	-178	-61	-79
5801 Mediabeleid	Lasten	41	35	44	44
	Baten				
Saldo		-41	-35	-44	-44
Programmatotalen	Lasten	10.258	5.031	5.264	5.474
	Baten	1.193	1.340	1.251	1.331
Saldo		-9.065	-3.691	-4.012	-4.143

Het programma Openbare Orde en Veiligheid herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving & Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Rijswijk is schoon, heel en veilig.

1. De veiligheid van de stad is in handen van vakbekwame professionals. De samenwerkingsketen is goed toegerust voor de preventie en repressie van criminaliteit, overlast en rampen.
2. Wij streven ernaar, in overleg met deze organisaties, waar mogelijk maatwerk geleverd te krijgen voor lokale speerpunten.
3. Wij willen een stad zijn waarin een ieder die dat kan verantwoording neemt voor zijn leefomgeving en veiligheid. Wij stimuleren daarom dat inwoners en organisaties participeren in veiligheid en zelfredzaam zijn.
4. Wij zijn goed voorbereid op een mogelijke ramp of crisis in Rijswijk of de regio.

Doelstellingen

1. Versterking van het niveau van veiligheid. We monitoren en sturen het veiligheidsbeleid (bij) aan de hand van een vierjaarlijks strategisch beleidsplan en (jaarlijkse) operationele rapportages en plannen.
2. Er is ruimte voor lokaal maatwerk. Op basis van rapportages en signalen bepalen we lokale speerpunten waar onze veiligheidspartners een deel van hun capaciteit op inzetten.
3. Bewoners, ondernemers en organisaties zijn zich bewust van mogelijke risico's en zijn zelfredzaam.
4. Bewoners, ondernemers en organisaties participeren in veiligheid.
5. In de regio werken wij aan versterking van de crisisorganisatie door verdere regionalisering, professionalisering en samenwerking met ketenpartners binnen de Veiligheidsregio Haaglanden. De functionarissen binnen de gemeentelijke crisisorganisatie zijn opgeleid, getraind en geoefend.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streef-waarde 2017	2018	2019	2020
1 Verwijzingen naar HALT ¹	129	185	166	149	134
2 Harde kern jongeren	0	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018	< Niveau 2019
3 Winkeldiefstallen ¹	2017 nog niet gepubliceerd	3,5	3	2,5 ²	2,5 ²
4 Diefstal van fietsen ¹	2017 nog niet gepubliceerd	7	6,5	6 ²	6 ²
5 Geweldsmisdrijven ¹	2017 nog niet gepubliceerd	5,4	5,2	5,1 (5,4 ²)	5,1 (5,4 ²)
6 Diefstal/inbraak uit woning ¹	2017 nog niet gepubliceerd	4,0	3,8	3,8 ²	3,8 ²
7 Vernieling en beschadiging ¹	2017 nog niet gepubliceerd	5,1	5,0	5,0 (6,0 ²)	5,0 (6,0 ²)
8 Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	3724	4.000	4.500	5.000	5.600
9 Gemeentelijke crisisorganisatie is operationeel conform deelplan/draaiboeken bevolkingszorg	100%	100%	100%	100%	100%

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
1 Verwijzing naar HALT	Aantal per 10.000 jongeren	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen.
2 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	Politie	Veelplegers
3 Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
4 Diefstal van fietsen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
5 Gewelds- en seksuele misdrijven	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
6 Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
7 Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
8 Burgerparticipatie in Veiligheid	Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	Eigen bron	Burgernet (3667 personen) en Buurtpreventie (57 personen)
9 Gemeentelijke crisisorganisatie conform deelplan bevolkingszorg	% aantal fte beschikbaar in crisisorganisatie	Eigen bron	

¹ Gegevens indicatoren conform "waarstaatjegemeente.nl".

² Landelijk gemiddelde 2015.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Uitvoering Strategisch veiligheidsbeleid 2017-2021

Het in 2017 vastgestelde strategisch veiligheidsbeleid 2017-2021 is in concrete thema's vertaald naar een veiligheidsagenda 2017-2021. Ook voor 2017 zijn de prioriteiten bepaald en samen met de veiligheidspartners tot uitvoer gebracht. Daarbij is aandacht voor samenhang, zowel de samenhang met de strategische beleidsplannen van de veiligheidspartners als samenhang met de regionale ambities die we vertalen naar lokale acties.

Naast samenhang is ook sprake van een integrale uitvoering, waarbij zowel de 'traditionele' veiligheidspartners als Politie, Brandweer en Openbaar Ministerie, als partners uit andere domeinen zoals zorg, onderwijs en wonen deelnemen. Met het formuleren van een gezamenlijk kader en een gezamenlijke aanpak op deelonderwerpen ontwikkelen we een ketensamenwerking en geven we uitvoering aan een integrale aanpak.

Aanpak ondermijning

Voor de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in het bedrijventerrein de Plaspoelpolder, is in 2016 het project 'Ophis' gestart. In dit project werkt de gemeente samen met veiligheidspartners, zoals politie, Openbaar Ministerie, Haags Economisch Interventie Team (HEIT) en het Regionaal Expertise en Informatiecentrum (RIEC) samen.

In mei 2017 is het plan van aanpak van het project 'Ophis' door de lokale driehoek van Rijswijk vastgesteld. Met deze aanpak heeft de projectgroep diverse binnengekomen signalen over georganiseerde en ondermijnende criminaliteit opgewerkt tot zogenoemde RIEC-casussen.

De volgende activiteiten zijn binnen dit project uitgevoerd:

- Wekelijks maken de medewerkers van gemeente (inspecteur openbaar gebied, inspecteur bouw- en woningtoezicht en/of beleidsmedewerker veiligheid) en politie rondes door de Plaspoelpolder om kennis te maken met ondernemers en burgers. Zo maken we het doorgeven van signalen en meldingen laagdrempelig en bieden we bonafide ondernemers de mogelijkheid om vragen te stellen, over bijvoorbeeld vergunningprocedures. Deze rondes hebben voor gemeente en politie het effect het gebied nog beter te leren kennen en ook zelf signalen van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit op te vangen.
- De gemeente heeft in samenwerking met het RIEC op 12 oktober 2017 voor professionals die in hun werk regelmatig in contact zijn met inwoners en bedrijven een training georganiseerd. In deze training is geleerd signalen en verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit in de dagelijkse praktijk te kunnen herkennen.
- In samenwerking met Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk (BBR) is op 7 november 2017 een ondernemersbijeenkomst 'Ondernemers alert' georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomst was: *'Samenspannen overheid en ondernemers tegen ondermijning'* door:
  - *Het vergroten awareness bij ondernemers: 'Je gaat het pas zien als je het door hebt'.*
  - *Het opbouwen van lokaal netwerk in de aanpak van ondermijning tussen private partijen en overheid.*
  - *Verhoging van aantal 'preventieve' meldingen door ondernemers*

De bijeenkomst is zowel door ondernemers als de veiligheidspartners als een succes ervaren.

In oktober 2017 is de APV van Rijswijk aangepast en door de raad vastgesteld. Deze aanpassing geeft de burgemeester de bevoegdheid om in geval van criminele activiteiten voor het publiek openstaande gebouwen te sluiten. Daarmee kan worden opgetreden tegen criminele activiteiten die bijvoorbeeld plaatsvinden vanuit winkels en andere niet vergunningsplichtige sectoren zoals bedrijfs- en verenigingsgebouwen. Met het nieuwe APV-

artikel kan het ondermijnende effect als gevolg van (verdere) vermenging van criminele activiteiten met maatschappelijke processen worden voorkomen.

Aanpak hennepkwekerijen

Voor de aanpak van hennepkwekerijen is in 2016 door de burgemeester het 'Damoclesbeleid' vastgesteld. Dit gemeentelijk beleid geeft invulling aan de bevoegdheid van de burgemeester over te gaan tot sluiting van woningen of lokalen bij verkoop, aflevering of verstrekking van drugs vanuit die locaties en bij de aanwezigheid hiervan. Op basis van een bestuurlijke rapportage van de politie over een aangetroffen hennepkwekerij wordt volgens het 'Damoclesbeleid' bestuursrechtelijk gehandhaafd. De aanpak in dit beleid heeft tot doel om de woning of het pand aan de maatschappij te onttrekken om zo de openbare orde en veiligheid weer te herstellen.

Preventie en participeren in veiligheid

Buurtpreventie is voortgezet en uitgebreid. Daarnaast zijn bestaande WhatsApp-groepen gefaciliteerd en nieuwe initiatieven ondersteund en opgezet. We hebben middels wervingscampagnes ervoor gezorgd dat het aantal deelnemers aan Burgernet blijft stijgen.

We stimuleren burgers, bedrijven en bestuur om (meer) na te denken over de eigen rol, verantwoordelijk en zelfredzaamheid tijdens een ramp of crisis in de gemeente of regio. Ook sluiten we aan bij regionale initiatieven van de Veiligheidsregio Haaglanden.

Preventie fietsdiefstal

De inzet op preventie van fietsdiefstal is in 2017 voortgezet. Om de bewustwording bij inwoners over fietsdiefstal te vergroten zijn promotie- en graveerteams ingezet. De gemeente heeft honderden zadelhoesjes bij fietsen aangebracht. De leden van buurtpreventieteams hebben in de wijken waar zij actief zijn flyers met een regenponcho aan fietsgebruikers uitgedeeld.

Uit de praktijk kan geconcludeerd worden dat sommige burgers van deze voorzieningen gebruik maken en/of de preventietips overnemen. Het aantal door de politie geregistreerde diefstallen van fiets is in 2017 424 en in 2016 495. Dit betekent een afname van 14%. Hierdoor is het beoogde resultaat van 2017 voor de afname van het aantal fietsdiefstallen met 10% gehaald.

Preventie woninginbraken

Woninginbraak is een delict met een grote impact op de slachtoffers. Daarom wordt dit door de politie en gemeente beschouwd als een 'high impact crime' en heeft de aanpak hierop een hoge prioriteit.

Eind 2017 is een start gemaakt met de preventiecampagne 'De wijk in met de preventie-bus'. De preventie-bus is in die wijk ingezet waar in verhouding met andere wijken in Rijswijk meer woninginbraken worden gepleegd. Doel van de preventie-bus is bewoners te informeren hoe zij de juiste preventiemaatregelen kunnen treffen. Hierin is samengewerkt tussen de politie, brandweer, Buurtpreventieteams en gemeente (veiligheid en inspectie openbaar gebied).

Ook heeft de gemeente een matrixbord aangeschaft. Deze wordt waar nodig ingezet bij de ingang van de wijken waar het aantal woninginbraken relatief hoog is. Het matrixbord wordt ook voor andere doeleinden ingezet. Doel van het matrixbord is het vergroten van het veiligheidsbewustzijn van inwoners.

Versterken regie zorg en veiligheid

De decentralisatie van het zorg-domein naar gemeenten betekent nieuwe opgaven en nieuwe doelgroepen. Er zijn dwarsverbanden ontstaan tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein die eerder niet zo prominent aanwezig waren. Met de decentralisaties zijn nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan en nieuwe netwerken gebouwd. De samenwerking verloopt goed. Op de volgende thema's is hiermee de regie tussen zorg en veiligheid versterkt:

- **Aanpak woonoverlast**

Het aantal overlastcasussen dat bij de gemeente zichtbaar wordt, bijvoorbeeld via brieven aan de burgemeester, is toegenomen. Mogelijk heeft dit te maken met de veranderingen in het zorglandschap, de door de rijksoverheid ingezette koers van zelfredzaamheid van burgers en het toenemende aantal verwarde personen. Met de inwerkingtreding van de 'Wet aanpak woonoverlast' in de zomer, is in oktober 2017 de APV van Rijswijk aangepast en door de raad vastgesteld. Deze toevoeging geeft de burgemeester de bevoegdheid een gedragsaanwijzing te geven onder bepaalde voorwaarden. In 2017 is een start gemaakt met het opstellen van beleidsregels.

- **Sluitende aanpak opvang verwarde personen**

In december 2017 heeft de raad de aanpak verwarde personen vastgesteld. In deze aanpak is de (lokale) keten weergegeven om mensen met verward gedrag op een goede manier te kunnen ondersteunen en toe te leiden naar zorg, zoals het Parnassia Politie Programma en de Opvang Verwarde Personen in de (regio)gemeente Den Haag. Voor de uitvoering van deze aanpak is er in Rijswijk een goede samenwerking tussen o.a. politie, de GGD en de verschillende meld- en signaleringspartners.

- **Hoarding en woningvervuiling**

Het college heeft eind 2017 het convenant hoarding en woningvervuiling vastgesteld. In het convenant is de samenwerking tussen gemeente, brandweer en GGD vastgelegd betreffende de problematiek over hoarding en woningvervuiling. Op deze manier werken veiligheid en zorg samen om de problematiek op een structurele manier voor de bewoner op te lossen.

Demonstraties en evenementen

Meerdere keren per jaar vinden in onze stad bijeenkomsten en demonstraties plaats die gepaard gaan met de nodige media- en politieke aandacht. Naast de maandelijkse demonstraties van EDEV bij BPRC op de Lange Kleiweg zijn spanningen tussen diverse etnische groeperingen regelmatig aanleiding voor het melden van een demonstratie. Denk aan de demonstratie van Eritreeërs en aan de Turkse/Koerdische demonstraties. De gemeente werkt in de voorbereiding nauw samen met de politie. Mede door nodige media- en politieke aandacht kennen deze demonstraties een verhoogd risico. Daarom hebben deze demonstraties veel inzet en capaciteit van zowel gemeente als politie gevraagd.

Steeds vaker wordt de burgemeester de vraag gesteld wat hij ervan vindt dat bepaalde groeperingen een podium krijgen. Het antwoord hierop is dat hij primair verantwoordelijk is voor de openbare orde en veiligheid. Het is niet aan hem om een oordeel te hebben over de inhoud van de manifestaties. Ook wordt hem vaak gevraagd of hij vindt dat de ingezette capaciteit van de politie wel in verhouding is. Over deze onderwerpen heeft de burgemeester recent een artikel in VNG-magazine gepubliceerd, waarin hij oproept om de dialoog hierover aan te gaan.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Openbare Orde en Veiligheid		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
1100 Openbare Orde en Veiligheid	Lasten	348	283	1.375	1.323
	Baten	5	40	40	4
Saldo		-343	-243	-1.335	-1.318
1200 Brandweer	Lasten	4.223	4.496	4.400	4.459
	Baten	1			3
Saldo		-4.222	-4.496	-4.400	-4.456
1201 Rampenbestrijding	Lasten	111	56	69	36
	Baten	5			9
Saldo		-106	-56	-69	-27
Programmatotalen	Lasten	4.682	4.835	5.844	5.818
	Baten	10	40	40	17
Saldo		-4.671	-4.794	-5.804	-5.801

Het programma Verkeer en Vervoer herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Het behouden en verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de gemeente Rijswijk. Naast verkeersbeleid en beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur maken we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden plannen voor het verkeer in de toekomst.

Doelstellingen

1. Wij stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen anders dan de auto, door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen, waaronder infrastructuur, te realiseren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, leefbaar en veilig.
2. Wij zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen wij door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. Het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocaties kan bereiken neemt toe. Dit heeft geen negatieve effecten op de bereikbaarheid van die toplocaties en de omgeving.
4. Wij streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners van Rijswijk vrij zijn om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee") en zelf kunnen kiezen met welk vervoermiddel zij reizen.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1. aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar *	1525 meter	500 meter	500 meter	500 meter	500 meter
2. aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes **	10.719	13.610	13.746	13.883	14.022
3. aantal blackspots ***	0	0	0	0	0
4. Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig	6,2% ¹	6%	6%	5%	5%
5. Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	4,7% ²	8%	8%	7%	7%
6. parkeerdruk per woonwijk (%)****	n.b. ³	Max.90%	Max.90%	Max.90%	Max.90%
7. bereikbaarheid van economische toplocaties met vervoersmodaliteiten binnen een redelijke afstand/tijd *****	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten

* gemeentelijke meting op straat

** fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde is bepaald aan de hand van tellingen op aantal hoofdroutes (december 2015).

*** landelijke verkeersveiligheidsmonitor, blackspot: maximaal 10 verkeersongevallen per 5 jaar per kruispunt en/of wegvak.

**** periodieke gemeentelijke parkeerdruk meting

***** nader te bepalen indicator en streefwaarde, opgepakt in samenwerking met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (nieuwe indicator in Nederland)

¹ Ongevalsegevens over 2017 komen pas medio juni / juli 2018 beschikbaar. De gegevens over 2016 zijn daarom vermeld. Er zijn 14 personen in het ziekenhuis opgenomen bij 227 ongevallen met motorvoertuigen.

² Ongevalsegevens over 2017 komen pas medio juni/juli 2018 beschikbaar. De gegevens over 2016 zijn daarom opgenomen. Er zijn 14 fietsers in het ziekenhuis opgenomen bij 298 incidenten.

³ De parkeeronderzoeken die in 2017 zijn uitgevoerd zijn te kleinschalig om een betrouwbare conclusie voor geheel Rijswijk te kunnen trekken. In maart 2018 wordt de parkeerdruk gemeten in heel Rijswijk.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij gingen in 2017 door met het realiseren van #goede fietsvoorzieningen, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes. Waar mogelijk doen we dat samen met Provincie en Metropoolregio. Prioriteit hebben daarbij nog steeds de routes die als stertroutes zijn aangemerkt in de Structuurvisie Mobiliteit. In dat kader is er in 2017 gewerkt aan de ontwerpen en/of uitvoering van de fietsverbindingen op de Sir Winston Churchillaan, Huis te Hoornkade, Generaal Spoorlaan en Delftweg. Op de kruising tussen de fietsroute over de Hoornbrug en de Hoornbruglaan/Haagweg zijn in de zomer van 2017 diverse kleine aanpassingen uitgevoerd ter verbetering van de verkeersveiligheid. In het voorjaar 2018 vindt een grotere fysieke aanpassing plaats.

Bij goede fietsverbindingen hoort goede bewegwijzering. De bewegwijzering voor fietsers is niet overal op orde. De voorbereidingen zijn in 2017 gestart om in 2018 bewegwijzering te complementeren.

Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor we de #oversteekbaarheid verbeteren en reistijden laten afnemen. Bijvoorbeeld in overleg met scholieren maakten we een plan rondom de oversteekbaarheid van de Mgr.Bekkerslaan. In 2018 passen we een aantal oversteekplaatsen aan zodat voetgangers veiliger kunnen oversteken. Ook zijn op de kruising Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan belijningen verbeterd ten gunste van de verkeersveiligheid en oversteekbaarheid.

Om de doorstroming bij de, met verkeerslichten, geregelde kruispunten te monitoren en te waarborgen zijn in 2017 alle verkeersregelininstallaties in Rijswijk gekoppeld aan de nieuwe verkeerscentrale van de Provincie Zuid-Holland. Alle verkeersregelininstallaties worden continu gemonitord en bij calamiteiten worden in de regio "regelscenario's" ingeschakeld om de doorstroming op het regionale wegennet te bij te sturen en het verkeer zo weinig mogelijk oponthoud te laten hebben. Dit komt de bereikbaarheid ten goede.

Ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn op 55 locaties obstakels in de fietspaden verwijderd en/of aangepast. Bij drie scholen (Melodie, Piramide, noodschool Godfried Bomans) zijn “schoolzones” aangebracht, zodat de verkeersveiligheid in de directe omgeving van deze scholen verbetert. Ook op andere plekken pakken we kleine knelpunten aan. Met bewonersorganisaties en op basis van meldingen inventariseren we kleine knelpunten in de gemeente. Waar mogelijk lossen we deze knelpunten op en komen we tegemoet aan #Burgerinitiatieven, zodat de kwaliteit en het gebruik van de leefomgeving verbetert. zo leggen we bijvoorbeeld in de Frederiklaan een extra verkeersdrempel aan. Andere voorbeelden zijn: het samen met omwonenden plannen maken voor het uitvoeringsplan Fietsstraat Huis te Hoornkade en het in overleg plaatsen van snelheidsdisplays in de stad.

De gehele reis is van belang, op herkomst- en bestemmingslocaties bieden wij daarom goede voorzieningen aan. Dit deden wij onder andere door een eerlijk en toekomstbestendig #parkeerbeleid te gaan hanteren. In 2017 is het nieuwe parkeersysteem geïmplementeerd. Naast een moderner parkeersysteem voor auto's investeerden we in goede, veilige en voldoende fietsparkeervoorzieningen. De introductie van gratis bewaakt stallen bij In de Bogaard is een succes. In 2018-2019 staan uitbreidingen van fietsparkeerplaatsen op het Piramideplein en in Oud Rijswijk gepland.

Binnen een duurzaam beleid van verkeer en vervoer vormt goed openbaar vervoer een belangrijke pijler. #Goed openbaar vervoer voor RijswijkBuiten is een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van deze nieuwbouwlocatie naar een duurzame woonwijk. Sinds december 2017 halteert een buslijn op de Prinses Beatrixlaan en rijdt op de Lange Kleiweg als proef een kleinere bus en een belbus.

Met de Metropoolregio is doorgewerkt aan toegankelijk openbaar vervoer voor iedereen, onder andere door het ophogen van de haltevoorzieningen rond lijn 1 op de Delftweg (uitvoering in 2018), zodat daar in de nabije toekomst nieuw modern trammaterieel kan gaan rijden. Station Rijswijk verdiende in 2017 al bijzondere aandacht. Rondom het station zijn nieuwe plantvakken en plantenbakken geplaatst en is straatmeubilair opgeknapt. Ook komende jaren willen we blijven investeren in een #kwaliteitsimpuls voor het stationsgebied.

De Prinses Beatrixlaan vervult een belangrijke verkeersfunctie, maar dit betekent niet dat dit ten koste mag gaan van de leefbaarheid of de economische waarde van bijvoorbeeld winkelcentrum In de Bogaard. Wij hebben ons daarom ingezet voor een #duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan. Samen met de besturen van de Metropoolregio en de gemeente Den Haag is in 2017 een akkoord gesloten om samen op te trekken en in 2018 te komen tot een visie op het brede gebied van de Prinses Beatrixlaan en omringende (oud)kantoren en het winkelcentrum.

Door samenwerking met de Metropoolregio en andere overheden, ondernemers en inwoners kunnen we Rijswijk regionaal op de kaart blijven zetten en de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en kwaliteit van de leefomgeving verbeteren.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Verkeer en Vervoer		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	6.302	5.840	6.004	6.212
	Baten	929	693	693	899
Saldo		-5.373	-5.147	-5.311	-5.313
2110 Verkeer	Lasten	1.140	892	1.256	1.105
	Baten	150	22	190	119
Saldo		-990	-870	-1.067	-986
2120 Openbaar vervoer	Lasten	105	125	307	327
	Baten			90	149
Saldo		-105	-125	-218	-177
2140 Parkeren	Lasten	878	454	587	534
	Baten	1.368	1.307	1.392	1.457
Saldo		490	852	805	924
2400 Waterwegen	Lasten	851	857	901	837
	Baten				6
Saldo		-851	-856	-900	-831
Programmatotalen	Lasten	9.276	8.168	9.055	9.015
	Baten	2.447	2.022	2.364	2.631
Saldo		-6.829	-6.146	-6.690	-6.384

Het programma Economie en Werken herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Vestigingsklimaat

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & de opgave

Rijswijk is één van de economisch sterkste gemeenten uit de MRDH en heeft zich in de metropoolregio stevig gepositioneerd als doorgroei hub voor innovatief midden- en kleinbedrijf (MKB). Daarbij heeft Rijswijk samen met verschillende lokale en regionale partners gebouwd aan vitale en toekomstbestendige centrum- en werklocaties.

Doelstellingen

1. We consolideren en versterken het verdienvermogen van onze lokale economie en spelen een rol van betekenis in het versterken van de regionale economie.
2. We blijven continu bouwen aan een optimaal vestigings- en investeringsklimaat voor bedrijven en in het bijzonder (innovatieve) MKB-bedrijven.
3. We (her)ontwikkelen samen met private partners vitale en aantrekkelijke en werklocaties en winkel- en voorzieningencentra, die aansluiten bij de vraag- en aanbodontwikkelingen van de markt en versterken daarmee het gewenste vestigingsklimaat.
4. We ontwikkelen met sociale zaken een vraaggerichte werkgeversbenadering gericht op een verbetering van de kwantitatieve en kwalitatieve match op de arbeidsmarkt.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1. Vestigingen (van bedrijven)					
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	(-1,5%) (133,9)	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
b) Totaal	+2,8% (4.259)	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
c) Met 10-50 werknemers (kleinbedrijf)	-8,5% (334)	+0.2%	+0.2%	1,47%)+ 0.2%	+0.2%
d) Met 50-250 werknemers (middenbedrijf)	+0% (87)	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
2. Werkgelegenheid (aantal banen)					
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	-5,2% (1.036,7)	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
b) Totaal	-2,3% (32.966)	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
c) In kleinbedrijf (10-50 werknemers)	-5,4% (6.554)	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
d) In middenbedrijf (50-250 werknemers)	-4,4% (8.496)	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
3. Bruto Gemeentelijk Product	40,1*	+0%	+0%	+0%	+0%
4. Functiemenging	57,3%**				
5. Waardering ondernemers (score 1-10)					
a) Vestigingsklimaat	6,3**				
b) Ondernemersklimaat	6,43**				
6. Bezoekersaantallen In de Bogaard	129.450**				

1. bron: werkgelegenheidsregister (LISA); 1.a. berekend met inwonersaantal 2017: 31.800 (bron CBS); 2. bron: werkgelegenheidsregister; 2.a. berekend met inwonersaantal 2017: 31.800 (bron CBS); 3-5: bron: [waarsaatjegemeente.nl](http://www.waarsaatjegemeente.nl); 6. bron: Strabo. * cijfer is voor 2013; ** cijfer is voor 2016. Toelichting indicatoren en prognoses in bijlage.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Opgave In de Bogaard en Omgeving/ Oud Rijswijk

#Stadsvisie, #gebiedsvisie in de Bogaard, #stimuleren van het vestigingsklimaat, de #kwaliteit van de openbare ruimte, en in #citymarketing.

Gebiedsvisie In de Bogaard

We hebben samen met de vastgoedeigenaren de Gebiedsvisie In de Bogaard opgesteld. Deze is in lijn met de Stadsvisie en de position paper en is in de zomer van 2017 vastgesteld. In de gebiedsvisie is de ambitie neergezet om het gebied In de Bogaard en omgeving te transformeren van een retail gebied naar een prettig verblijfsgebied met naast winkels ook horeca, ontspanning, groen en wonen. Deze visie heeft de transformatie van de kantoren aan de randen van In de Bogaard gestimuleerd. Er worden dus zeker zo'n 1000 woningen aan het gebied toegevoegd. Bovendien zijn de vierkante meters horeca losgelaten, waardoor er meer levendigheid in het gebied ontstaat. Ook de gemeente investeert door een impuls te geven aan het openbaar gebied, zie hieronder.

Tenslotte is een aanvang gemaakt om samen met de winkeleigenaren en ondernemers een uitwerking van de visie op te stellen op het winkeldeel (circa 30 % leegstand), alsmede op de Beatrixlaan. Dit vanwege het lopende MGA-traject met de MRDH en andere partners en - in het bijzonder - om de kans aan te grijpen die de aantrekkende economie en woningmarkt biedt voor In de Bogaard en Omgeving.

Kwaliteitsimpuls openbaar gebied

Door het Bogaardplein een aantrekkelijke uitstraling en verblijfskwaliteit te geven, wordt de lopende gebiedstransformatie ondersteund. We laten de markt zien dat ook de gemeente bereid is om haar verantwoordelijkheid te nemen en dat ze de daad bij het woord voegt (je doet wat je zegt). We zijn gestart met een ontwerp van het Bogaardplein onder begeleiding van ontwerpbureau 'DELVA landscape architects'. Het plein dient getransformeerd te worden naar een groen verblijfsgebied voor jong en oud. De gemeente Rijswijk stelt daarmee zowel de inhoudelijke als financiële kaders, maar laat in de uitvoering ook ruimte voor een nadere invulling en aanvulling door de betrokken gebruikers en andere belanghebbenden, zoals de ondernemers en eigenaren in het gebied. Dit als vervolg op het proces dat is ingezet met zowel de Stadsvisie als de gebiedsvisie In de Bogaard. Er zijn reeds twee informatiebijeenkomsten geweest op 26 oktober 2016 en op 3 juli 2017. Eind 2018 zal er worden gestart met de werkzaamheden.

Ook winkelcentrum Oud-Rijswijk kreeg een impuls in het openbaar gebied. Voor Oud Rijswijk zijn in 2017 nieuwe vlaggenmasten geplaatst op verzoek van de Stichting Winkelcentrum Historisch Rijswijk. Daarnaast heeft de gemeente bijgedragen aan de openbare evenementen, zoals aan de Oldtimershow tijdens het Strandwalfestival en de Christmas Shopping Night (plaatsen van tijdelijke schaatsbaan). In 2018 zal er nieuwe bewegwijzering komen die

parkeerroute voor het winkelcentrum aangeeft. Deze dient door de herinrichting van de Haagweg opnieuw te worden geplaatst. Hiervoor wordt de bestemmingsreserve aangewend.

Stimuleren van het vestigingsklimaat

Naast fysieke ruimte is de organisatiekracht van winkelcentra en parkeren een belangrijke voorwaarde voor het behouden of versterken van een prettig verblijfsgebied en daarmee het vestigingsklimaat voor ondernemers. Daarom is de subsidie aan het centrummanagement van de winkelcentra doorgezet en is het gratis of goedkoper parkeren onderzocht.

Centrummanagement winkelgebieden

Net als voorgaande jaren heeft de gemeente Rijswijk financieel bijgedragen aan het centrummanagement voor de winkelgebieden. De kosten worden gedeeld met eigenaren en ondernemers. Men is tevreden over het centrummanagement in het winkelgebied Oud Rijswijk en is daarom gecontinueerd. Voor het winkelgebied In de Bogaard is in 2017 een nieuwe centrummanager aangenomen (in opdracht van drie partijen: de gemeente, de winkeliersvereniging en de vastgoedeigenaren).

Parkeren

Om beter te kunnen concurreren met andere winkelgebieden is met verschillende gebieds-partijen de wens onderzocht om de huidige parkeertarieven voor In de Bogaard consument vriendelijker te maken. Dit tegen het licht van de ontwikkelingen in het gebied zelf en die van concurrerende locaties in de regio. De gemeente heeft hierin een initiërende en verbindende rol gepakt en heeft de partijen samengebracht om de mogelijkheden te verkennen. Met de meeste partijen is een onderhandelingsresultaat behaald; echter nog niet met alle partijen.

Opgave Plaspoelpolder en Bedrijventerreinen

#gebiedsvisie Plaspoelpolder, #stimuleren vestigingsklimaat, #Stadsvisie, #kwaliteit openbare ruimte, #citymarketing

Gebiedsvisie Plaspoelpolder

De Toekomstvisie Plaspoelpolder is op 7 februari door de gemeenteraad unaniem vastgesteld. Deze is opgesteld naar aanleiding van drie interactieve sessies en ingebrachte reacties en zienswijzen. Functiemenging, vergroening en verduurzaming zijn de hoofditems in deze visie om een aantrekkelijker vestigingsklimaat te krijgen.

Met de visie is een koers gezet om van een monofunctioneel gebied naar een multifunctioneel gebied te veranderen. Een werklandschap met ruimte voor werken, wonen, leren en recreëren. Initiatiefnemers vanuit de markt hebben nu meer duidelijkheid waar welke functies mogen plaatsvinden in de Plaspoelpolder. Er zijn naar aanleiding van de visie veel nieuwe initiatieven ontstaan op het gebied van horeca, leisure, maar ook transformaties naar wonen of hotel aan de randen van de Plaspoelpolder. Rond het Havengebied hebben initiatiefnemers uit de markt samengewerkt aan een conceptvisie om meer woningbouw een plaats te geven in dit deelgebied.

Kwaliteitsimpuls en verduurzaming en vergroening Plaspoelpolder

De entree Diepenhorstlaan is een van de eerste projecten, waarbij er sprake is van vergroening in de Plaspoelpolder. De middenberm en de zijbermen worden ontdaan van de verharding in plaats waarvan groen en fleurige kleurrijke beplanting komt. Dit is in lijn met de #Toekomstvisie Plaspoelpolder, #de Stadsvisie en de #duurzaamheidsagenda2020. In de zomer van 2017 is een definitief ontwerp vastgesteld. Dit is voor de eerste fase gedekt vanuit het investeringsprogramma Plaspoelpolder en posten van Stadsbeheer en Duurzame Gemeente. Voor de tweede fase zal budget dienen te worden vrijgemaakt.

In 2019 wordt in het verlengde van deze entree het assenkruis heringericht, waarbij een rotonde zal komen op de kruising Verrijn Stuartlaan en Diepenhorstlaan. Er zal ook worden gekeken

naar de aansluiting op de entree Diepenhorstlaan, want ook hier wordt dan tegelijkertijd vergroening en verkleuring aangebracht.

Accountmanagement en bedrijfscontactpunt

Dit jaar is een start gemaakt met de uitwerking van de beleidsnota De Rode Loper; dit in samenspraak met de beleidsvelden Werk en Onderwijs. Daarnaast is aan het einde van het jaar extra capaciteit ingezet in het account- en retentiemanagement.

MRDH

In 2017 is in samenwerking met alle gemeenten in de MRDH het Actieplan Werklocaties MRDH voorbereid. Dit is opgesteld omdat de provincie Zuid-Holland de regio's uitdrukkelijk vraagt om regionale afspraken te maken over een gezamenlijke aanpak om (1) een evenwicht in vraag en aanbod en (2) een hoge kwaliteit van detailhandel, bedrijventerreinen en kantoorlocaties te bereiken. Vanuit de gemeente Rijswijk is veel inzet en input voor dit actieplan geleverd. Het actieplan ligt ter besluitvorming voor de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat in begin 2018.

Citymarketing

Het afgelopen jaar is Rijswijk in het algemeen en de Plaspoelpolder in het bijzonder als vestigingsplek voor ondernemers en als investeringskans voor vastgoedeigenaren gepositioneerd. Bovendien is in 2017 een nieuwe profilering voor Rijswijk breed gemaakt. Hier hebben we de citymarketing op aangesloten.

Citymarketing heeft vorm gekregen door het plaatsen van LED-borden aan de entrees van de stad, het laten plaatsen van inhoudelijke interviews van bestuurders in vakbladen, advertising over onze werklocaties in online en offline media en het regelmatig gebruiken van het Twitteraccount EZ Rijswijk. Ook hebben we in 2017 deelgenomen aan beurzen en conferenties, zoals PROVADA en de conferentie van China-Nederland delegatie.

Participatie in andere opgaven

Opgave Werk en Opgave Onderwijs

In 2017 is een integrale acquisitiestrategie vastgesteld, waarin de samenwerking van accountmanagers van Plaspoelpolder, Werk en Onderwijs wordt beschreven op het gebied van accountmanagement en acquisitie. De doelen zijn om niet alleen bedrijven en daarmee werkgelegenheid aan te trekken, maar ook om de aansluiting tussen onderwijsaanbod en de behoefte van bedrijfsleven en een sluitende aanpak voor jongeren te verbeteren. In 2018 worden er concrete stappen gemaakt in lijn met deze integrale strategie.

Opgave Dienstverlening

Het bedrijfscontactpunt is naast het KCC een belangrijk loket voor ondernemers. Bij het bedrijfscontactpunt werken accountmanagers die de ondernemers van Rijswijk te woord staan, vraaggericht diensten verlenen en de economische belangen behartigen in de organisatie.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Economie en Werken		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	890	779	929	808
	Baten	192	214	204	192
Saldo		-698	-564	-725	-615
3300 Nutsbedrijven	Lasten				
	Baten	1.745	1.745	1.780	1.762
Saldo		1.745	1.745	1.780	1.762
Programmatotalen	Lasten	890	779	929	808
	Baten	1.937	1.959	1.985	1.954
Saldo		1.047	1.180	1.056	1.147

Bijlage: Toelichting indicatoren en prognoses

De indicatoren vormen een thermometer van de ontwikkeling van de Rijswijkse economie. Deze indicatoren, hoe wezenlijk ook, zijn van veel factoren (o.a. markt, concurrentie, sector) afhankelijk. Het is complex dergelijke indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen c.q. te beïnvloeden. Op basis van beschikbare cijfers uit het verleden (historische trend) en heden (prognose) kan een indicatieve trend worden afgeleid en is tot een inschatting gekomen van een groeicijfer voor de komende jaren. De daadwerkelijke waarde van deze indicatoren zal met terugwerkende kracht in het eerste kwartaal na ieder kalenderjaar beschikbaar komen. Voor 2017 zijn de meeste indicatoren bekend, maar nog niet allemaal, zoals de functiemenging index.

1. Groeicijfer vestigingen:

In 2017 is het aantal vestigingen met 2,8% toegenomen (LISA 2017). Deze lichte groei is gelijk aan het gemiddelde van de Regio Haaglanden en meer dan waar wij eerder in de begroting van 2017 waren uitgegaan. De groei is vooral te verklaren door het aantal nieuwe vestigingen van eenmanszaken. Tegelijkertijd is het aantal vestigingen per 1000 inwoners gedaald, maar men moet rekening houden dat het aantal inwoners in de gemeente sterk is toegenomen.

Hoewel het groeicijfer van 2017 ten opzichte van de voorgaande jaren licht is gedaald, is er tegelijkertijd sprake van een aantrekkende economie en de structurele landelijke trend van het aantal zzp-ers (vestigingen). Daarom wordt nog steeds uitgegaan van onze oorspronkelijke prognose: een aanhoudende gemiddelde jaarlijkse groei van 0,2% tot 2020.

2. Groeicijfer werkgelegenheid

Aangezien de werkgelegenheid tijdens de economische recessie in Rijswijk sneller daalde, was voor Rijswijk uitgegaan van een gematigde en geleidelijke groei van 0,5% in 2017/2018. Echter in 2017 is in de hele regio Haaglanden het aantal banen nagenoeg gelijk gebleven, en is in Rijswijk het aantal met 2,5% gedaald. De afname van het aantal banen bij de middenbedrijven is vooral te verklaren door een afname van het aantal banen bij de middenbedrijven met 50-99 werknemers. Tegelijkertijd is er bij de middenbedrijven wel een toename van het aantal banen te zien bij bedrijven van 90-199 werknemers.

3. Groeicijfer Bruto Gemeentelijk Product

Voor Rijswijk is het meest recente cijfer van het Bruto Gemeentelijk Product van 2013. In 2013 was het bruto gemeentelijk product 40,1; het BGP drukt de omvang uit van de lokale economie; de toegevoegde waarde van alle economische activiteiten gedeeld door het aantal inwoners in de gemeente Rijswijk. De gemeente Rijswijk had hiermee een relatief zeer sterk BGP op het niveau van de voormalige regio Haaglanden, Provincie Zuid-Holland en Nederland. Gezien het voorzichtige herstel van de landelijke economie, de concurrentie met andere gemeenten en regio's is indicatief uitgegaan van een verwachte meerjarige gematigde groei van het BGP tot 2019 (groei van 0,5% per jaar). Echter de gerealiseerde groei in Bruto Gemeentelijk Product in de afgelopen vier jaar is niet bekend.

Functiemenging

De functiemenging index (FMI) is de verhouding tussen banen en woningen. Deze varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Het percentage in Rijswijk in 2016 was 57,3% tegen een landelijk gemiddelde van de 52,1%.

Gemeente Rijswijk groeit komende jaren in aantal woningen (en bewoners). De verwachting is niet dat het aantal banen evenredig met dit aantal zal toenemen waardoor de waarde van deze indicator komende jaren naar verwachting afneemt. De FMI is sinds 2014 tot en met 2016 met 0,1% afgenomen. Op het moment van schrijven is de FMI voor 2017 nog niet bekend.

Waardering ondernemers

Deze indicator heeft betrekking op de waardering van het Rijswijkse vestigings- en ondernemersklimaat. In 2016 is gestart met een nulmeting, die vervolgens één keer per twee jaar wordt herhaald. Aan het Rijswijkse bedrijfsleven wordt middels een steekproef een vragenlijst voorgelegd (de ondernemerspeiling van Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), op basis waarvan 5 onderwerpen met betrekking tot het vestigings- en ondernemersklimaat beoordeeld worden: (digitale) dienstverlening, lokale regel- en lastendruk, relatie ondernemer-gemeente, economisch beleid en vestigingsklimaat. Met de uitkomsten kunnen gericht verbeteracties worden ingezet. Door deze meting periodiek uit te voeren wordt daarmee niet alleen de kwaliteit van de dienstverlening, maar ook de inspanningen om deze dienstverlening te verbeteren, inzichtelijk gemaakt. De definities van de twee indicatoren zijn:

- Vestigingsklimaat: aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemingen.
- Ondernemersklimaat: lokale omstandigheden die van invloed zijn op het gevoel dat een ondernemer heeft ten aanzien van zijn gemeente als economische vestigingsplaats.

Met de uitvoering van de metingen worden de waarden van vestigingsklimaat en ondernemersklimaat in beeld gebracht. De verwachting is dat door het uitvoeren van verbeteracties de waardering van het klimaat om te ondernemen en te vestigen zal groeien.

In 2018 zal een nieuwe ondernemerspeiling worden uitgevoerd.

Nieuwe indicator: bezoekersaantallen

Door Strabo wordt er iedere vijf jaar een onderzoek gehouden onder het aantal bezoekers van In de Bogaard. Daarin zien we dat het aantal bezoekers per week in 2010 lag op de 153.815 en in 2015, na de economische recessie, op 129.450. Om resultaten van de investeringen in de winkelgebieden goed te kunnen monitoren starten we vanaf 2018 met 24/7 monitoring via Locatus. Bij de volgende verantwoordingen kunnen we deze indicator dus nauwkeuriger gebruiken.

Bronnen

Algemeen:

- Waar staat je gemeente (KING)
- LISA /Werkgelegenheidsregister
- CBS

Indicatoren:

1. Werkgelegenheidsregister (LISA) en CBS
2. Werkgelegenheidsregister (LISA) en CBS Waar staat je gemeente (KING)
3. Waar staat je gemeente (KING)
4. Waar staat je gemeente (KING)
5. Waar staat je gemeente (KING) - meting is een keer per twee jaar
6. STRABO (2015) - meting is een keer per vijf jaar

Het programma Onderwijs herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgaven:

Jeugd en Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

We willen dat jeugdigen in onze gemeente de kans krijgen om zich breed te ontwikkelen. In een veilige situatie, door een goede samenwerking tussen thuis, school en maatschappelijke partners. De jeugdigen komen in deze omgeving in aanraking met veel verschillende activiteiten en kennen en ontwikkelen zo hun talenten. Mede hierdoor raken ze ook betrokken bij de Rijswijkse samenleving. Ook dragen we door het verbinden van onderwijs aan zorg bij aan het vergroten van hun weerbaarheid en gezonde leefstijl.

Doelstellingen

1. Elk kind verdient een goede start; risico's in de opvoeding hebben we vroegtijdig gesignaleerd.
2. We stimuleren een brede ontwikkeling van onze jeugdigen.
3. We stimuleren de schoolcarrière van onze jeugdigen: iedere in Rijswijk wonende of naar schoolgaande jeugdige behaalt een startkwalificatie en is voldoende taalvaardig.
4. Jeugdigen hebben een eigen plek in de samenleving om zich optimaal te kunnen ontwikkelen en maatschappelijk te participeren.
5. Voor alle leerlingen is veilige, onderwijskundig geschikte huisvesting beschikbaar.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streef waarde 2017	2018	2019	2020
1. Goede start					
a) Kwaliteit VVE	V	G	G	G	G
b) Score JGZ-monitor	V	V	V	V	V
c) Score GGD-Monitor	V	V	V	V	V
2. Breed aanbod					
indicator	2017	2017	2018	2019	2020
a) Bereik activiteiten combinatiefuncties	73%	80%	80%	80%	80%
b) Activiteiten/verenigingen	40%	65%	65%	65%	65%
Vanaf schooljaar 2017/2018: bereik activiteiten als onderdeel impuls	2017: 50%	80%	80%	80%	80%

Indicator	Realisatie 2017	Streef waarde 2017	2018	2019	2020
3. Schoolcarrière					
a) Absoluut verzuim	2	≤ 1	≤ 1	≤ 1	≤ 1
b) Relatief verzuim	298	≤ 102	≤ 102	≤ 102	≤ 102
c) Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV'ers)	2,58%	≤1,85%	≤1,85%	≤1,85%	≤1,85%
d) Aantal terug begeleide VSV'ers neemt toe	2 minder dan 2016	> dan 2016	> dan 2017	> dan 2018	> dan 2019
4. Eigen plek					
a) Kinderen in Tel	V		>2016		>2018
5. Onderwijshuisvesting					
a) Daar waar de gemeente bouwheer is, voldoen de gebouwen aan de normen frisse scholen B.	6	7	8	9	9
b) De schoolgebouwen worden efficiënt gebruikt en daarmee is de leegstand minimaal	12	<10	<10	<10	<10

Toelichting indicatoren

- 1a. In het Kwaliteitskader VVE is opgenomen dat de gemeente Rijswijk jaarlijks een procesevaluatie en monitor houdt. Voor de evaluatie en monitoring zijn met betrokken partners afspraken gemaakt over aanlevering van rapportages door de invulling van een matrix en evaluatieformulieren. De procesevaluatie sluit aan op de door de Inspectie van het Onderwijs uitgevoerde evaluaties. De uitkomst van deze evaluatie en monitor wordt ter bespreking voorgelegd aan de betrokken partners. De score is 1 (onvoldoende), 2 (redelijk), 3 (voldoende) of 4 (uitmuntend). De score uitmuntend is slechts op onderdelen realistisch. Een score voldoende is derhalve acceptabel.
- 1b. Jaarlijks voert Stichting Jeugdgezondheidszorg een monitor en evaluatie uit waaruit de behoefte aan ondersteuning bij opvoeden en opgroeien en de gegeven ondersteuning blijkt. Op grond van de uitkomst van deze monitor vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score per onderdeel moet voldoende zijn.

- 1c. Tweejaarlijks voert de GGD een monitor uit waaruit de lokale behoefte aan ondersteuning in het algemeen rondom zorg en begeleiding blijkt. Op grond van de uitkomst vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score moet voldoende zijn.
- 2a. In 2014 is een nulmeting gehouden over de deelname van jongeren aan activiteiten, lidmaatschap van verenigingen en dergelijke. Op basis van de meting over 2015 kon vervolgens de eerste vergelijking worden gemaakt. Het uitgangspunt is dat 80% van jeugdigen deel neemt aan, ofwel losse activiteiten, ofwel lid is van een vereniging.
- 2b. Sinds 2017 is de inzet van de combinatiefunctionarissen gewijzigd, waarbij we niet meer meten op afgesproken formatie maar op bereik als onderdeel van de impulsregeling.
- 3a. Deze gegevens zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Een leerplichtige leerling staat niet ingeschreven op een school of onderwijsinstelling.
- 3b. Deze gegevens zijn afkomstig van DUO. Een ingeschreven leerling van een school, bezoekt deze niet of niet geregeld. Het streefcijfer is gebaseerd op het landelijk gemiddelde.
- 3c. Deze gegevens zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Een voortijdig schoolverlater is een jongere in de leeftijd van 18 tot 23 jaar die niet in het bezit is van een startkwalificatie (minimaal MBO2, Havo of VWO diploma) en die niet bij een school staat ingeschreven. Het aantal VSV'ers is toegenomen. Een deel van de VSV'ers met een Pro/VSO achtergrond die uitvallen op het MBO krijgt maatwerk en wordt door de jongerencoach naar werk geleid. Deze jongeren worden wel als VSV'ers meegeteld. Daarnaast is er een groep jongeren die pas in of na de zomer 18 jaar worden. Deze groep komt pas goed bij VSV in beeld na de 1 oktobertelling. Dan kunnen ze niet meer opgepakt worden in het schooljaar dat ze zijn uitgevallen, maar ze tellen wel mee als VSV'er. Dit heeft een negatieve invloed op het VSV-cijfer terwijl ze in het nieuwe schooljaar wel worden opgepakt en begeleid. Voor de begroting van 2019 zullen we onderzoeken wat realistische streefwaarden voor Rijswijk zijn.
- 3d. De input is afkomstig uit de leerlingenadministratie, elk jaar is een vergelijking met vorig jaar mogelijk. Streven is het aantal terug begeleide voortijdig schoolverlaters t.o.v. het aantal meldingen te verhogen.
- 4a. Kinderen in Tel is een onderzoek dat sinds 2006 de situatie van kinderen in kaart brengt aan de hand van indicatoren die zijn gebaseerd op het VN-Kinderrechtenverdrag. Het presenteert data over het welzijn van kinderen en jongeren in Nederland op provinciaal, gemeentelijk en wijkniveau. Nieuwe cijfers zijn voor 2017 niet bekend, het laatste Kinderen in Tel Databoek dateert uit 2015.
- 5a. In april 2017 is gestart met de bouw van Kindcentrum BuitenRijck in RijswijkBuiten (opening januari 2018). De nieuwbouw van Montessori basisschool Parkrijk wordt naar verwachting medio 2020 opgeleverd. In de zomer van 2018 wordt een begin gemaakt met de nieuwbouw van de Brede school Rembrandtkwartier. Hierin worden drie scholen gehuisvest. Oplevering is in 2019.
- 5b. Op basis van de prognose van het aantal groepen beoordelen we of er te veel (+), te weinig (-) of voldoende onderwijshuisvesting (=) in Rijswijk is. Er staan op papier 12 lokalen leeg, maar in werkelijkheid betekent dit niet dat er geen behoefte is aan deze lokalen. Er zijn echter scholen die er voor kiezen om het benodigd aantal lokalen in hun eigen gebouw op te lossen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Medio 2017 is de nieuwe kadernota jeugd en onderwijs 2017-2020 vastgesteld. Samen met de partners in het veld is deze nota opgesteld.

De thema's uit de oude kadernota zijn veranderd in vijf nieuwe thema's die de totale breedte van het jeugd- en onderwijs veld beslaan.

De thema's zijn; welbevinden, persoonlijke ontwikkeling, educatie, (jeugd)participatie en preventie.

Welbevinden

In het jaar 2017 is handen en voeten gegeven aan een sluitend, laagdrempelig en vraaggericht aanbod van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning aan ouders en hun kinderen. Dit is gebeurd in nauwe samenwerking met de partners op het terrein van het jonge kind. De plannen van aanpak als uitwerking van het "Kwaliteitskader voor- en vroegschoolse educatie 2015 en verder" zijn vervat in een matrix per samenwerkingsverband tussen basisschool en voorschool. De doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen is daarmee gewaarborgd. Daarnaast is in nauwe samenwerking met het CJG regelmatig afstemming met professionele organisaties, zoals kinderopvang, onderwijs, jeugdgezondheidszorg, opvoedadviespunt en dergelijke. De conclusie is dat de verschillende partners steeds meer samenwerken rondom het kind/gezin.

Persoonlijke ontwikkeling

In het eerste halfjaar van 2017 zijn de bestaande activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, sport, natuur, milieu en verkeer voortgezet. Extra aandacht is daarbij uitgegaan naar cultuur, natuur en milieu. Aan cultuur mede door de inzet van een speciaal hiervoor aangestelde combinatiefunctionaris. Aan natuur en milieu door de samenwerking met de opgave Duurzame Gemeente. Binnen het kader van een subsidie van 'groen doet goed' is het plan 'Buitenspel' geschreven en gehonoreerd. In 2017 en 2018 is hiermee een externe subsidie beschikbaar om natuur en milieu educatie vorm te geven.

Het resultaat van deze inzet is dat in het eerste halfjaar meer dan duizend basisschoolkinderen hebben meegedaan aan de diverse buitenschoolse activiteiten georganiseerd door de combinatiefunctionarissen vanuit de gemeente. Naast deze activiteiten zijn er ook activiteiten georganiseerd door de Ontdekkers, jeugdactiviteiten vanuit Welzijn Rijswijk en vanuit Don Bosco, Trias, sportverenigingen en andere gesubsidieerde organisaties. Hieraan hebben circa 4.100 jeugdigen deelgenomen, de cijfers zijn gebaseerd op de grootste verenigingen en de leeftijd t/m 18 jaar. Het aantal jeugdigen in de leeftijd van 5 t/m 18 jaar bedraagt volgens gemeente in cijfers 6961 in 2017. In percentage uitgedrukt bedraagt dit 73%.

In 2017 is een nieuwe opzet voor de inzet van combinatiefunctionarissen geïntroduceerd voor het realiseren van een #breed aanbod aan activiteiten. In deze nieuwe opzet is er nog meer aandacht voor onderlinge samenwerking tussen betrokken partners. Zo kunnen organisaties die zich richten op de organisatie van activiteiten voor kinderen in de leeftijd van 0-14 jaar, alleen op basis van een concreet plan, in samenwerking met minstens drie kernpartners én met eigen cofinanciering een beroep doen op de inzet van een combinatiefunctionaris. Middels een subsidietender is gekozen voor één werkgever voor alle combinatiefunctionarissen. Ook dit komt de samenwerking en verbinding ten goede.

Dit betekent dat vanaf september 2017 de combinatiefunctionaris niet meer rechtstreeks verbonden is aan een of meer scholen. Daarnaast is de combinatiefunctionaris niet alleen meer de uitvoerder van met name sportactiviteiten, maar meer nog de programmacoördinator die bij het realiseren van een school- en wijkprogramma (gericht op natuur, taal, techniek, cultuur en sport) faciliteert in het creëren van samenwerking. Het samenwerkingsverband dient vervolgens – al dan niet bijgestaan door een combinatiefunctionaris – een aanvraag in voor subsidiering van de ureninzet.

Inmiddels hebben 8 samenwerkingsverbanden bestaande uit onderwijs, kinderopvang, sport, kunst- en culturele verenigingen, maar ook speeltuin Buvelio, een aanvraag ingediend en zijn 7 aanvragen van soortgelijke samenwerkingsverbanden in ontwikkeling. De huidige brede scholen hebben prioriteit bij de toekenning van een dergelijke aanvraag.

Educatie

Vanuit de ambitie dat iedere leerling een #startkwalificatie moet hebben, was ook in 2017 het streven om het aantal voortijdig schoolverlaters te verminderen. Vanuit die doelstelling zijn er door de leerplichtambtenaren en de casemanager VSV diverse activiteiten uitgevoerd zoals preventieve acties gericht op te laat komen of het houden van motiveringsgesprekken en/of schooladvies gesprekken met jongeren. Aangezien verzuim van jongeren een eerste signaal kan zijn voor daadwerkelijk schooluitval, wordt extra aandacht geschonken aan deze categorie. Daarnaast is het makkelijker om een jongere die nog op school zit te behouden voor het onderwijs, dan een jongere die al is uitgevallen terug te leiden naar een opleiding.

Het relatief verzuim is fors hoger dan het landelijk gemiddelde. Deze stijging is vooral te zien in het aantal meldingen vanuit het middelbaar beroepsonderwijs doordat de verzuimregistraties op deze instellingen steeds beter werkt.

In 2017 zijn er nieuwe 54 voortijdige schoolverlaters begeleid. Van deze 54 jongeren zijn er 13 gestart op een nieuwe opleiding, 14 toegeleid naar werk en 11 toegeleid naar een andere vorm van zorg of begeleiding. De overige 16 zijn verhuisd of hebben als gevolg van andere onbekende redenen geen contact meer met de gemeente.

#Taalvaardigheid

Het voornemen om jeugdigen vroegtijdig en blijvend te stimuleren in hun taalontwikkeling is ten volle uitgewerkt. Op verschillende momenten per jaar is aandacht gevraagd voor taalontwikkeling, zoals tijdens de Nationale Voorleesdagen en de Kinderboekenweek. Ook zijn in de week van de opvoeding extra workshops gegeven gericht op taalontwikkeling. Daarnaast heeft de samenwerking in de Rijswijkse taalcirkel onder meer geleid tot de eerste taalproeverij in september 2017; alle taalpartners in Rijswijk presenteerden daar hun aanbod op het gebied van taal. Een totaal aanbod gericht op alle leeftijdsgroepen, van 0 tot 108 jaar.

Daarnaast was er in 2017 extra aandacht voor taalvaardigheid in samenhang met ouderbetrokkenheid. Een voorbeeld hiervan is het taalproject op basisschool Het Kristal, waar laagtaalvaardige ouders in samenwerking met de Taal+school van ROC Mondriaan les krijgen in spreken, schrijven en lezen. De thema's zijn gebaseerd op de thema's van de school. Verder is in 2017 ook de stimulering van woordenschat/leeskilometers voor basisscholen voortgezet. Scholen moeten een duidelijk plan maken voor de extra activiteiten rondom taal, met voor 2017 en 2018 meer aandacht voor ouderbetrokkenheid én taal.

Tot slot zijn de afgesproken acties uit het actieplan Taal in Rijswijk inmiddels verdeeld onder de partners en onderdeel van een communicatiekalender. Ook is de website van de gemeente Rijswijk aangepast zodat het aanbod aan taal makkelijker te vinden is.

#(Jeugd)participatie

Ook in 2017 was er blijvende aandacht voor het betrekken van jeugdigen door maatschappelijke organisaties en instellingen. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin). De aandacht ligt met name op de participatie en de rechten van kinderen. Binnen dat kader is in 2017 de tweede raad van Kinderrechtenambassadeurs (KRA) aangesteld om de rechten van kinderen te vertegenwoordigen. Deze nieuwe lichter KRA zijn thematisch aan de slag gegaan, met als eerste concrete thema 'armoede'. De eerste bevindingen zijn inmiddels ook gepresenteerd aan de Raad.

Een eigen plek (Kinderen in Tel)

Het Databoek Kinderen in Tel 2016 laat zien in welke Nederlandse gemeenten er positieve ontwikkelingen zijn, maar ook waar de verschillen in leefsituatie zitten. Voor alle gemeenten en provincies in Nederland, grotendeels zelfs tot op wijkniveau, worden in voorliggend databoek de gegevens uit 2013, 2014 en 2015 vergeleken. Daardoor ontstaat een helder beeld van het welzijn van kinderen en jongeren op lokaal niveau. In het databoek “Kinderen in Tel 2016” staat Rijswijk in 2015 op plaats 39 van de 390 gemeenten, waarbij nummer 390 de best scorende gemeente is. In 2011 stond de gemeente op plaats 31. In de loop van 2018 zijn nieuwe cijfers te verwachten. Het streven is dat in het nieuw nog te verschijnen databoek, Rijswijk wederom een aantal plaatsen is gestegen.

Onderwijshuisvesting / brede scholen

In overleg met de schoolbesturen hebben we via het huisvestingsprogramma afspraken gemaakt over (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen#brede scholen.

In februari 2017 is de Petrusschool in Steenvoorde-Zuid vanuit bestaande huisvesting gestart als #brede school. Verder is in april 2017 gestart met de bouw van KC BuitenRijck in RijswijkBuiten (en inmiddels geopend in januari 2018). Het nieuwbouwproject Brede school Rembrandtkwartier verloopt volgens schema; de bouw start medio 2018. In 2017 is het bestemmingsplan vastgesteld en is de omgevingsvergunning verleend. Ouders en bewoners zijn geïnformeerd door middel van informatieavonden en nieuwsbrieven. Bewoners zijn in de gelegenheid gesteld mee te denken over de inrichting van de openbare ruimte rondom de brede school. Met de Mariaschool in Oud Rijswijk heeft een eerste verkenning plaatsgevonden om het concept brede school in te voeren. In verband met een directiewisseling bij de Mariaschool worden deze gesprekken in een later stadium voortgezet.

In 2017 zijn de twee nieuwe gymnastieklokalen bij het Rijswijks Lyceum in gebruik genomen.

Het aantal leegstaande lokalen laat in 2017 een daling zien. Het gebouw van de voormalige basisschool Het Zonnelicht is in gebruik genomen door basisschool Kronenburgh, waardoor de leegstand in dit gebouw is opgeheven. De leegstaande lokalen zijn veelal gevestigd in bestaande scholen waardoor deze niet altijd zijn in te zetten als lokaal voor een andere school waar ruimtegebrek is. Gezien de leerlingenprognoses is de verwachting dat het aantal leegstaande lokalen in de komende jaren verder gaat dalen. Dit is wel afhankelijk van waar de vraag naar lokalen in Rijswijk zich concentreert en of de huidige leegstaande lokalen, voor wat betreft hun ligging, voor de toegenomen vraag kunnen worden ingezet.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Onderwijs		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
4010 Huisvesting scholen	Lasten	4.821	3.192	3.094	3.018
	Baten	2.597	81	606	649
Saldo		-2.225	-3.111	-2.488	-2.370
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	2.152	1.427	2.323	2.217
	Baten	718	97	760	780
Saldo		-1.434	-1.330	-1.563	-1.437
6500 Kinderopvang	Lasten	549	544	539	534
	Baten				
Saldo		-549	-544	-539	-534
Programmatotalen	Lasten	7.523	5.164	5.956	5.769
	Baten	3.315	178	1.366	1.428
Saldo		-4.208	-4.985	-4.589	-4.340

Het programma Sport, Cultuur en Recreatie herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Welzijn, Cultuur en Sport

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Kunst en Cultuur

De ambitie van de Cultuurvisie 2016 – 2030 “Rijswijk vrij gedacht” is kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en de economie van Rijswijk. Het gaat dan niet alleen om het toekennen van nieuwe waarden van kunst en cultuur, maar ook om nieuwe uitgangspunten te bepalen, waarbij samenwerking en innovatie voorop staan. Het doel hierbij is om het budget voor kunst en cultuur te richten op maatschappelijke vraagstukken.

Sport

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar als een middel om maatschappelijke doelen zoals sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken.

Doelstellingen

Kunst en Cultuur

De beleidspijlers

De cultuurvisie bevat zes beleidspijlers. Deze pijlers geven oplossingsrichtingen aan voor de in de visie beschreven knelpunten. Voor iedere pijler is een ontwikkelingsscenario vastgesteld. De scenario's beschrijven een gezamenlijk gedragen toekomstbeeld van de beoogde situatie, maar bevatten nog geen uitwerking in concrete plannen.

- Clustering en samenhang

Het clusteren van activiteiten, voorzieningen en instellingen en het zorgen voor een betere benutting- en bezettingsgraad.

- Vrijheid van creativiteit in de openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening

Het realiseren van experimenteerruimte en wildgroei, waar nieuwe ideeën kunnen worden uitgetest.

- Aanbod voor jeugd en jongeren

Zorgen voor uitgaansmogelijkheden/voorzieningen die aansluiten op de behoefte van jongeren.

- Kunst- en Cultuureducatie

De jeugd moet vroeg kennis kunnen maken met kunst en cultuur. Ook volwassenen en ouderen hebben behoefte aan kunst- en cultuureducatie.

- Ouderen en cultuur

Participatie van ouderen draagt bij aan maatschappelijke integratie, het verminderen van eenzaamheid, verrijking van de cultuurbeleving en gezondheid.

- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur

Gebruik het erfgoed, de historie en architectuur als inspiratie voor ruimtelijke ordening, educatie en nieuwe ontwikkelingen.

Sport

Het stimuleren van deelname van de Rijswijkse bevolking aan sport, door het in stand houden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren.

1. Het terugdringen van het aantal kinderen met overgewicht op basisscholen.
2. Het in stand houden van voldoende, veilige en geschikte sportaccommodaties.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streef-waarde 2017	2018	2019	2020
1.a. Tevredenheid diversiteit cultureel aanbod (1) 1.b. Tevredenheid kwaliteit cultureel aanbod (1) 1.c. Gemiddeld aantal bezoeken aan voorstellingen/evenementen per jaar in Rijswijk (1) 1.d. Aantal deelnemers aan schoolsportdagen 1.e. Kunstwerken in de openbare ruimte	3.200 45	3.200	3.200	3.200	3.200
2.a. Aantal bezoekers Rijswijks Museum 2.b. Gemiddeld percentage deelname aanbod cultuureducatie door basisonderwijs	19.671 (2) 65%				
3.a. Rijksmonumenten 3.b. Gemeentelijke monumenten		50 50	50 50	50 50	50 50
4. Het aantal kinderen met extreem overgewicht verlagen		50	50	50	50
5.a. Vervanging Marimbahal 5.b. Aantal buitensportaccommodaties van kwalitatief hoog niveau	0 4	4	4	1 4	4
6. Aantal niet-sportende Rijswijkers	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2

(1) In 2017 is er geen enquête gehouden

(2) Bron: bezoekers in 2017 volgens opgave van het museum

(6) Bron: onderzoeksrapport RIVM. 57,6 % van de Rijswijkse bevolking voldoet aan de beweegnorm. De onderzoeksgegevens zijn discutabel aangezien het om een meting gaat onder een beperkt aantal sporten die niet vertegenwoordigd zijn in Rijswijk

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Kunst en Cultuur

#Cultuurvisie: ontwerpfase en transformatiefase

In de eerste helft van 2017 is de ontwerpfase van de cultuurvisie doorlopen. Via zogenaamde Cultuur Factory's zijn samen met een groot aantal verschillende instellingen de bouwstenen opgehaald voor de uitvoeringsagenda. Tevens is een profiel opgesteld voor de eerste Rijswijkse cultuurmakelaar en is een impuls gegeven aan de vorming van een cultuurfonds. De onderdelen zijn samengevoegd in de Transformatienota.

De Transformatienota is het framework voor de transformatiefase en geeft een inhoudelijke focus. We gaan cultuur breed inzetten om Rijswijk economisch te versterken, meer maatschappelijke waarde te creëren (ook met andere culturen) en Rijswijk sterker te profileren. Het Huis van de Stad zal een prachtige locatie zijn om dit zichtbaar en voelbaar te maken.

De Transformatienota geeft de prioritering voor de uitvoering in de komende periode. De gebeurt aan de hand van twee impactwaarden (economische waarde en waarde voor de samenleving) en twee speerpunten (Huis van de stad en profilering in regio).

De Transformatienota en het profiel van de cultuurmakelaar zijn met uw raad besproken en inmiddels is de eerste Rijswijkse cultuurmakelaar gestart!

Culturele infrastructuur

Met de verschillende vormen van subsidiëring wordt het rijke verenigingsleven en het aanbod van kunst en cultuur in de gemeente financieel ondersteund. Deze culturele infrastructuur vormt een stevige basis om vanuit de Cultuurvisie ook de maatschappelijke en economische waarden van kunst en cultuur in te zetten voor de Rijswijkse samenleving.

In 2017 heeft zoals ook in voorgaande jaren de structurele subsidiëring plaatsgevonden van in totaal 25 culturele instellingen. Ook zijn de subsidieaanvragen voor 2018 behandeld en zijn de beschikkingen voor 2018 verstuurd en heeft vaststelling van de subsidiëring over 2016 plaatsgevonden. Er zijn 10 éénmalige subsidies toegekend voor onder andere de eerste editie van de Rijswijk Talent Award, het project 320 jaar Vrede van Rijswijk en culturele activiteiten rondom kerst. De Talent Award en het Vrede van Rijswijk-project laten een brede samenwerking zien tussen organisaties in Rijswijk zoals met de Cultuurvisie wordt beoogd.

Sport

Om de sociale cohesie te bevorderen zetten we samenwerkingsverbanden tussen buurt, onderwijs en sport op en we onderhouden deze.

Onder het bevorderen van een gezonde leefstijl vallen voedingsvoorlichting en wijkgerichte naschoolse sportactiviteiten. Om het percentage basisschoolleerlingen met overgewicht te laten dalen stellen we een voedingsvoorlichting programma op.

Vanuit het *#integraal accommodatiebeleid 2012-2020* zetten we in op vervanging, of aanpassing, van gedateerde sportaccommodaties, zoals de Van Zweedenzaal en de Marimbahal. Hiervoor wordt een nieuw sportcomplex gerealiseerd op de voormalige Stanislas locatie aan de Burgemeester Elsenlaan. Daarbij betrekken wij de mogelijkheid tot overdracht van het beheer en exploitatie van zalen aan sportverenigingen.

In 2017 is een *#nota sport en bewegen* in samenwerking met de sportverenigingen opgesteld. Deze is aangeboden aan de raad in november 2017. De ambities van de verenigingen en de gemeente zijn hierin verwoord. Er is een begin gemaakt met de uitvoeringsagenda waarin de ambities worden vertaald naar concrete acties. Een van de resultaten is de oprichting van een Sportraad. De eerste stappen hiertoe zijn gezet.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Sport, Cultuur en Recreatie		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.461	1.460	1.454	1.454
	Baten				
Saldo		-1.461	-1.460	-1.454	-1.454
5300 Sport	Lasten	5.490	3.784	2.587	2.652
	Baten	1.390	1.307	1.307	1.296
Saldo		-4.101	-2.477	-1.280	-1.356
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.341	2.405	2.262	2.284
	Baten	30	64	64	65
Saldo		-2.311	-2.341	-2.198	-2.219
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	1.339	884	846	849
	Baten	5			2
Saldo		-1.335	-884	-846	-847
5800 Speeltuinwerk	Lasten	711	519	680	671
	Baten			30	42
Saldo		-711	-519	-650	-629
Programmatotalen	Lasten	11.343	9.052	7.828	7.910
	Baten	1.424	1.371	1.401	1.405
Saldo		-9.919	-7.681	-6.427	-6.505

Het programma Sociaal Domein herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Sociale Agenda

Jeugd en onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Onze ambities voor het sociaal domein komen voort uit de overtuiging dat de meeste mensen actief en zelfstandig mee willen en kunnen doen in de samenleving. Effectieve hulp- en dienstverlening gaan daarom in de eerste plaats uit van wat mensen zelf kunnen (organiseren) met hulp vanuit hun eigen sociale netwerk. Niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden. Wie ondersteuning nodig heeft, moet die krijgen. Wij zorgen ervoor dat niemand tussen wal en schip valt.

Ondersteuning moet altijd vanuit de individuele situatie van inwoners worden vormgegeven. Onze inwoners, hun leefwereld en hun netwerken staan centraal. Vanuit die basis organiseren wij onze zorg en dienstverlening. Dit vereist dat ondersteuning integraal, duurzaam, efficiënt en dicht bij huis wordt aangeboden. Steeds wordt bezien of en welke ondersteuning nodig is op de terreinen inkomen, wonen, zorg, welzijn, jeugd en participatie. Daarmee samenhangende budgetten dienen ontschot te worden, zodat ze ingezet kunnen worden voor een integrale aanpak.

De focus komt meer en meer te liggen op preventie en het tijdig signaleren van problemen. Er vroeg bij zijn voorkomt erger en daarmee duurdere vormen van zorg en ondersteuning. Dit vraagt bundeling van informatie en kennis, samenwerking tussen professionals, de bereidheid en de ruimte om buiten de eigen kaders te denken en te handelen. We beogen met deze vorm van samenwerking vooral dat maatschappelijke partners en medewerkers tot creatieve oplossingen komen.

In 2017 hebben we verdere stappen gezet om deze transformatie nader vorm en inhoud te geven. Omdat wij als lokale overheid goed zicht hebben op wat er in Rijswijk gebeurt, kunnen we snel en efficiënt inspelen op wat er nodig is.

Ons droombeeld is:

*Droombeeld: Iedereen doet mee,
op eigen kracht, met elkaar*

Doelstellingen:

1. sociale samenhang in wijk en buurt
2. inzet van burgerkracht
3. het zo lang mogelijk zelfstandig blijven van onze inwoners
4. het bevorderen van een gezonde leefstijl
5. preventieve goed toegankelijke wijkgerichte hulp
6. samenhang van de hulp, korte lijnen en regie door de gemeente
7. het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling
8. het kunnen meedoen aan de samenleving voor alle inwoners van Rijswijk
9. het aan het werk helpen van mensen
10. gelijke kansen voor kinderen om mee te doen

11. het optimaal bevorderen en ondersteunen van de ontwikkeling van kinderen
12. een passend aanbod voor kinderen en jongeren

Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- versterken van vrijwillige inzet en mantelzorg
- collectieve voorzieningen boven individuele voorzieningen
- algemene voorzieningen in plaats van doelgroepvoorzieningen
- een samenhangend ondersteuningsaanbod dicht bij de inwoners op wijkniveau
- innovatie
- zorg op het juiste niveau

Indicatoren

Indicator	Begroot 2017		Streven	Jaarrekening 2017		Eenheid	Bron
	Aantal	Peiljaar		Aantal	Peiljaar		
Banen	1.072,20	2015	>	1,093,60	2016	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	2,66	2012	<	1,72	2015	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	7,55	2012	<	9,38	2015	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	62,9	2015	>	63	2016	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS
Achterstandsleerlingen	12,69	2012	<	12,69	2012	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Werkloze jongeren	2,61	2012	<	2,04	2015	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	434,9	2015	<	441	1e hlf 2017	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	448	2015	<	242	1e hlf 2017	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	9,9	2015	<	9,8	2016	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	1,1	2015	<	0,9	2016	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	0,7	2015	<	0,5	2016	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
Cliënten met maatwerkarrangement WMO	715	2015	>	660	1e hlf 2017	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD

Verplichte indicatoren Besluit Begroting en Verantwoording

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Volksgezondheid

De gemeentelijke taken op het gebied van de volksgezondheid staan beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Deze taken omvatten het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de Rijswijkse bevolking.

In 2016 is de gemeente samen met verschillende partijen (waaronder fysiotherapeuten, diëtisten, zorgaanbieders, Sportverenigingen, GGD- Haaglanden en JGZ) aan de slag gegaan met het uitwerken van het project Happy Fit! voor alle Rijswijkers. Het project had als doel om een impuls te geven aan lokale volksgezondheid. De impuls moest bestaan uit het realiseren van samenwerking tussen verschillende partijen die actief zijn op het terrein van gezondheid. De samenwerking moest leiden tot nieuwe initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van een gezond leven bij jongeren, volwassenen en senioren. Daarbij moest er aandacht zijn voor de 5 speerpunten uit het landelijke gezondheidsbeleid en de gezondheidsmonitor van de GGD.

Deze speerpunten zijn:

- Genotsmiddelen (Bevorderen van het niet roken/ Terugdringen van schadelijk alcoholgebruik)
- Overgewicht en obesitas (bevorderen van het aantal mensen met een gezond gewicht)
- Sociale weerbaarheid en Depressie (voorkomen van depressie en versterking van sociale weerbaarheid)
- Eenzaamheid
- Diabetici

De impuls lokale volksgezondheid heeft geduurd tot de zomer van 2017. Eind 2017 is gestart met de tweede impuls door het nog duidelijker neerzetten van het merk Happy Fit! Er wordt ingezet op nog meer samenwerking tussen de diverse partijen en er wordt een vervolg gegeven aan activiteiten die succesvol gebleken zijn. De tweede impuls loopt door tot de zomer van 2018.

De nieuwe gezondheidsmonitor is door de GGD op 23 april 2018 opgeleverd (www.gezondheidsmonitor.ggdhaaglanden.nl). Deze monitor en de ervaringen uit de tweede impuls lokaal gezondheidsbeleid vormen de basis voor de nieuwe nota lokaal gezondheidsbeleid.

Welzijn

Op het terrein van welzijn zijn er in 2017 verschillende trajecten ingezet om bewoners te ondersteunen, te activeren, te motiveren om mee te doen. Daarnaast zijn er bewoners die een bijdrage willen leveren in Rijswijk door zich vrijwillig in te zetten voor anderen. Het doel op het gebied van Welzijn is het vergroten van zelfredzaamheid van burgers en het bestrijden van eenzaamheid. Het bieden van veiligheid en het vergroten van leefbaarheid en sociale cohesie in de wijken en buurten. Aan deze doelstellingen is in 2017 gewerkt door allerlei activiteiten in te zetten, waaronder seniorenadvies, mantelzorgondersteuning, maaltijdvoorzieningen, beweegcursussen, maatschappelijke begeleiding en juridische begeleiding voor statushouders, taallessen, Welzijn op recept, voor mekaar, kinderspel, jongerencoaching en boostcamp.

Vanwege een groei van het aantal zorgvragers en de toename van de zorgzwaarte is in 2017 gestart met het ontwikkelen van een nieuw opdrachtformulering voor Welzijn Rijswijk. In 2018 zal de opdrachtformulering verder worden vormgegeven.

Mantelzorg

Ons beleid is erop gericht om meer mantelzorgers in beeld te krijgen, zodat zij goed ondersteund kunnen worden. De mantelzorgconsulenten van Welzijn Rijswijk ondersteunen mantelzorgers waardoor zij de zorg voor hun naasten beter kunnen volhouden, de regie over de eigen situatie behouden of terugkrijgen en overbelasting van mantelzorgers wordt voorkomen. Dit doen zij door zowel individueel als in groepen informatie, advies, begeleiding, praktische ondersteuning en respijtzorg door vrijwilligers aan te bieden.

Op 31 december 2017 stonden er 1985 mantelzorgers geregistreerd bij Welzijn Rijswijk. Dat zijn er bijna 300 meer dan het jaar daarvoor. De nieuwe mantelzorgers zijn met name in beeld gekomen door de mantelzorgwaardering, een bedrag van €80, en de parkeervergunning voor mantelzorgers. In vergelijking met met omliggende gemeenten heeft de gemeente Rijswijk relatief veel mantelzorgers in beeld.

In 2017 hebben er lunchbijeenkomsten plaatsgevonden waarin de wethouder met bijna 200 mantelzorgers in gesprek is geweest om van hen te horen wat er goed gaat en waar ze tegenaan lopen in hun mantelzorgtaken. Tevens dienden de bijeenkomsten als een waardering. De gesprekken geven input voor toekomstig beleid; waar moeten we mee doorgaan, waar kunnen en moeten we wat aan veranderen en wat dient er nog te komen.

Vrijwilligers

De Rijswijkse (zorg)vrijwilligers hebben in 2017 een beroep kunnen doen op de vrijwilligersverzekering, gebruik kunnen maken van de vrijwilligerspas, die in heel de gemeente diverse kortingen bij ondernemers biedt, en een van de cursus of training bij de Vrijwilligersacademie kunnen volgen.

Door een andere organisatie van de vrijwilligersprijzen en het vrijwilligersfeest hebben we in 2017 het vrijwilligerspotentieel op een nieuwe manier proberen te bereiken. Door bij de vrijwilligersprijzen vier verschillende categorieën in het leven te roepen (bewonersinitiatieven, individueel, groep en jongeren), willen we het vrijwilligerswerk aansprekender maken voor iedereen in de stad. Uit de 60 voorgedragen kandidaten zijn 16 genomineerden gekozen. Van deze vrijwilligers zijn filmpjes gemaakt die lange tijd op verschillende media hebben gedraaid. Vervolgens hebben inwoners hun stem kunnen uitbrengen. Tijdens het feest zijn in de stijl van de Oscars de vier winnaars bekend gemaakt.

Huiselijke geweld en kindermishandeling

Er is in 2017 met alle ketenpartners gewerkt volgens de regiovisie 'Een Veilig Thuis'. In de visie hebben de negen Haaglandse gemeenten gezamenlijk hun visie op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling verwoord. De regionale visie kent één hoofddoelstelling 'In de regio Haaglanden wordt Huiselijk geweld en kindermishandeling zoveel mogelijk voorkomen, zo snel mogelijk herkend, herkend en behandeld en daarmee de veiligheid duurzaam geborgd.'

Belangrijke ketenpartner, de organisatie Veilig Thuis, bestaande uit het voormalige Steunpunt Huiselijk Geweld (SGH) en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) bestaat sinds 1 januari 2015. Tot 1 januari 2018 was Veilig Thuis ondergebracht bij Stichting Tijdelijke Ondersteuning Jeugdhulp en AMHK Haaglanden (Stojah). Stojah eindigde op 31-12-2017 van rechtswege.

De wethouders Zorg en Jeugd van de H9 zijn in februari 2017 in een gecombineerd bestuurlijk overleg overeengekomen in te stemmen met onderbrenging van Veilig Thuis onder GR GGD Haaglanden met eigen programmaonderdeel in de GR-begroting en een eigen directeur. De werknemers van Veilig Thuis komen hierbij in dienst van gemeente Den Haag, dienst OCW.

In 2017 heeft herijking van de GR GGD Haaglanden plaatsgevonden waarop in 2018 de nieuwe GR GGD - Veilig Thuis Haaglanden van start zal gaan. Het onderbrengen van Veilig Thuis

onder de GR GGD VT Haaglanden betekent dat de colleges van de negen gemeenten de taken op het gebied van Veilig Thuis overdragen aan de gemeenschappelijke regeling.

Dierenwelzijn

In 2017 is uitvoering gegeven aan acties uit de nota Dierenwelzijn die in de eerste helft van 2017 is opgeleverd. De doelstelling van deze nota is om, naast de uitvoering van de wettelijke taken, het dierenwelzijn te verbeteren en de bewustwording over dit onderwerp onder onze inwoners en binnen de eigen organisatie te vergroten.

Participatie ouderen en gehandicapten

Om mensen zoveel mogelijk te betrekken bij de maatschappij voeren verschillende maatschappelijke partners welzijnsactiviteiten uit. De gemeente stimuleert innovatieve projecten waarbij zorg- welzijn- en woningbouwcorporaties samenwerken zodat mensen zo lang mogelijk in hun eigen woning kunnen blijven wonen (zie ook: Innovatie Sociaal Domein).

Regelvrij budget

In 2017 zijn we gestart met een regelvrij budget waarmee we recht willen doen aan het uitgangspunt 'doen wat nodig is' binnen de ruimte die de wet- en regelgeving ons biedt. Wij werken daarvoor samen met het Fonds 1818 in een Stichting Sociaal Fonds. Het regelvrij budget is in 2017 vooral ingezet om dreigende huisuitzettingen te voorkomen en tijdelijke woonoplossingen te bieden.

Innovatie sociaal domein 2017

De innovatie van het sociaal domein is gericht geweest op het dichterbij brengen van het ideaalbeeld zoals beschreven in het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn 2016 – 2020. Dit ideaalbeeld bestaat uit 4 hoofddoelen: (1) Sociale Samenhang, (2) Inzet van Burgerkracht, (3) Preventieve laagdrempelige wijkgericht hulp, (4) Samenhang van hulp, korte lijnen en regie door de gemeente.

In 2017 zijn 14 innovatieprojecten uitgevoerd: Samen voor Elkaar, Vrijwilligersacademie, Samen sterk bij scheiding, Welzijn op recept, Flatcoach, Happy Fit!, Jongerenhuisvesting, Crew in de Bogaard, Samen tegen schulden, Ontmoetingscentrum, Rijswijk blijft staan, Respijthuis, Cyberpesten en Geld zonder geweld. De kennis en ervaring die met deze innovatieprojecten is opgedaan is breed gedeeld tijdens halfjaarlijkse kennisdelingsbijeenkomsten, via de website www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl, via publicaties in de stadsbladen van Rijswijk, via de gemeentelijke website, regionale en landelijke manifestaties en bijeenkomsten.

In mei 2017 is van de 14 innovatieprojecten in het sociaal domein een voortgangsevaluatie gemaakt en besproken met de raadscommissie Sociaal Domein. De innovatieprojecten zijn eind 2017 geëvalueerd door studenten van de Haagse Hogeschool. Daarbij is gebleken dat de projecten een stevige positie hebben veroverd in Rijswijk, maar dat er verbeterpunten mogelijk zijn, met name op het gebied van verbreding en borging.

In 2017 is vooral veel aandacht besteed aan de beweging naar voren in de zorg- en welzijnsketen, door meer in te zoomen op de preventie; bijvoorbeeld bij echtscheiding, de scheidslijn tussen de jeugd- en de volwassenzorg, de schuldhulpverlening, het gezondheidsbeleid en de zelfredzaamheid van ouderen.

Daarnaast is er intensief ingezet op versterken van de sociale samenhang en de inzet van burgerkracht, met goede resultaten van de buddy's, de extra ontmoetingen bij Resto VanHarte en de Kerstafette, de bundeling van krachten bij de Vrijwilligersacademie en de extra activiteiten in de seniorenflats.

Vanuit het motto “Iedereen doet mee, op eigen kracht en met elkaar” is veel energie gestoken in nieuwe samenwerkingsprojecten, zoals de ‘Crew in de Bogaard’, het Respijthuis, de Flatcoach en het Ontmoetingscentrum.

Eind 2017 zijn 3 nieuwe innovatieprojecten gestart: Stem van de Toekomst, Langer Thuis en Samen Sterk Wijken. In deze nieuwe projecten is aandacht voor jongerenparticipatie, domotica, afspraken met woningcorporaties, nieuwe woonvormen en een inclusieve benadering van jongeren met een beperking.

Sociale Wijkteams en Jeugdteam

In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om op basis van een nieuwe werkwijze de wijkteams en het jeugdteam in te richten. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat er nadrukkelijk preventief gewerkt wordt en vroegtijdig gesignaleerd wordt op problematiek van inwoners.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de verbeterde samenwerking tussen de verschillende onderdelen binnen het Sociaal Domein om tot een integrale werkwijze te komen. Hierbij gaat het vooral om de samenwerking tussen de Wijkteams en het Jeugdteam en tussen de gemeentelijke afdelingen (inkomen/schuldhelpverlening/Wmo) en de wijk- en jeugdteams.

Vooruitlopend op een integrale werkwijze is gestart met het Team Grip en Regie waarin vanuit alle betrokken onderdelen vertegenwoordigers aanwezig zijn. Dit team pakt gezamenlijk ingewikkelde casuïstiek op waarbij problemen binnen meerdere leefgebieden spelen.

Beschermd Wonen

Den Haag is als centrumgemeente samen met de regiogemeenten, waaronder Rijswijk, verantwoordelijk voor het beleid, de toegang, het toezicht en de uitvoering van de functie “Beschermd Wonen”. Bij beschermd wonen gaat het vooral om het bieden van onderdak met toezicht en begeleiding aan personen met een psychische aandoening die zich niet zelfstandig in de maatschappij kunnen handhaven.

In 2017 is de gezamenlijk door de regio opgestelde ‘regiovisie toekomst beschermd wonen’ vastgesteld door de betreffende gemeenteraden. In deze regiovisie is onder andere aandacht voor uitstroom, dagbesteding en kleinschalige huisvesting in de maatschappij (aanbevelingen commissie Dannenberg).

Hulp bij het huishouden

Met hulp bij het huishouden kunnen mensen met functionele (ouderdoms-) beperkingen langer zelfstandig thuis blijven wonen. Inwoners met een indicatie voor hulp bij het huishouden kunnen uit de gecontracteerde partijen zelf de aanbieder kiezen waarvan zij zorg gaan ontvangen. In 2017 werd de hulp bij het huishouden opnieuw aanbesteed, waardoor het aantal contractpartijen toenam van 4 naar 24 aanbieders.

Het kabinet heeft budget beschikbaar gesteld voor een huishoudelijke hulptoeelage (HHT). In 2017 is de integratie-uitkering voor hulp bij het huishouden structureel verhoogd waardoor deze functie betaald kon worden. In Rijswijk is hiervan een laagdrempelige voorziening opgezet waardoor mantelzorgers en mensen met een tijdelijke beperking eenvoudig en snel tijdelijk ondersteuning kunnen krijgen voor hulp bij het huishouden.

Hulpmiddelen, vervoer en woonvoorzieningen

De gemeente Rijswijk biedt ondersteuning voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Deze ondersteuning is deels regionaal (Regiotaxi) en deels lokaal (scootmobielen, rolstoelen)

georganiseerd. Door het bieden van mobiliteitsondersteuning kunnen mensen langer zelfstandig thuis blijven wonen.

Inwoners met een beperking kunnen ook ondersteuning krijgen bij aanpassingen in de woning. Het gaat hier om bijvoorbeeld trapliften, het verwijderen van drempels en aanpassingen van badkamers.

Jeugdteam/CJG

De gemeente Rijswijk streeft ernaar dat elk kind een goede start verdient en zich zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen. Dit willen we bereiken door zo vroeg mogelijk te signaleren. Dat betekent dat alle kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving. Ouders zijn hiervoor eerstverantwoordelijk. De gemeente komt in beeld als dit niet vanzelf gaat. Dan moet het jeugdstelsel snel, goed en op maat functioneren. De basis hiervoor ligt in de kadernota Jeugd en Onderwijs 2017-2020. De gemeente Rijswijk wil waar mogelijk de zorg dicht bij haar inwoners organiseren. Het CJG/jeugdteam werkt preventief, verheldert hulpvragen van inwoners en biedt ondersteuning. Bij meer specialistische vragen is het jeugdteam de schakel tussen inwoners en (lokale) zorgaanbieders.

Preventief jeugdbeleid

De gemeente Rijswijk investeert onder andere in preventie, jeugdgezondheidszorg en pedagogische ondersteuning. De inrichting van het preventieve stelsel maakt onderdeel uit van de beweging 'van zwaar naar licht'. In Rijswijk is er in 2017 ingezet op uitbreiding van preventieve interventies/ producten en daarnaast is de JGZ onderdeel van het jeugdteam: als specialist van het gewone en gezonde kind. Bovendien participeren jongeren met ervaring in de jeugdhulp als Experienced Experts (Expex). In 2017 is een nieuw convenant 'Uitvoering jeugdgezondheidszorg gemeenten Zuid-Holland West 2018-2021' tot stand gekomen. Dit convenant is de basis om de samenwerking met de JGZ ZHW ook na 2017 te kunnen voortzetten en is daarmee de start voor de verdere doorontwikkeling van de jeugdgezondheidszorg. Op basis van het convenant worden er jaarlijks jaarplannen opgesteld met daarin de werkafspraken voor dat jaar tussen de H8-gemeenten.

Daarnaast is afgelopen jaren vanuit de lokale innovaties in samenwerking met preventieve partners, jeugdteam en jeugdhulpaanbieders ingezet op de volgende speerpunten:

- (v)chtscheiding; samen sterk bij scheiding. Is in 2017 doorontwikkeld. Borging vindt plaats in 2018.
- Gezondheid; Happy Fit! In schooljaar 2016-2017 is gestart met 3 scholen in het basisonderwijs. In schooljaar 2017-2018 doen 5 scholen mee en is Happy Fit uitgebreid met de doelgroep 0-4 jaar.
- Pesten en social media. In 2017 is in samenwerking met een Rijswijkse VO school gewerkt aan een plan van aanpak. Deze wordt in schooljaar 2017-2018 uitgevoerd.
- Jongeren op het snijvlak van 18-/18+; een steuntje in de rug bij de stap naar een zelfstandig bestaan (jongerenhuisvesting met begeleiding). In 2017 zijn de eerste twee jongeren gehuisvest met begeleiding. Wel hebben zich meerdere jongeren aangemeld, die in 2018 in aanmerking kunnen komen voor een woning met begeleiding. Er is plek voor maximaal 8 jongeren. Evaluatie volgt in 2018.

Taken in de jeugdhulp

Elk kind verdient een goede start, door zo vroeg mogelijk te signaleren. Hierbij is onder andere het versterken van de basisvoorzieningen een noodzakelijke ontwikkeling. Het bieden van passende hulp aan jeugdigen en hun ouders/ verzorgers is het uitgangspunt. In het lokaal inkoopplan 2017 is inhoudelijk en financieel beschreven hoe we met de jeugdhulp omgaan. Een tekort is ontstaan door de groei van het aantal jeugdigen in de jeugdhulp en door het

verstrekken van verlengde jeugdhulp. Van verlengde jeugdhulp is sprake als een jongere voor zijn 18e al jeugdhulp ontving en het nodig is dat deze doorloopt.

Wij stimuleren en faciliteren meer en betere samenwerking met en tussen onze maatschappelijk partners in het sociaal domein. Wij streven hiermee naar reductie van langdurige/ gespecialiseerde/ zware zorg. Een van deze samenwerking is in het medisch domein. De werkafspraken tussen Rijswijkse huisartsen, jeugdartsen en gemeentelijke toegang (zorgloket, sociale wijkteams en jeugdteam) zijn geëvalueerd en zijn voortgezet.

De afgelopen jaren is de kwaliteit van het schoolmaatschappelijk werk (SMW) verhoogd. De verbinding tussen het SMW en de (ambulante) jeugdhulp moet leiden tot verschuiving van inzet van geïndiceerde jeugdhulp naar lichtere vormen van jeugdhulp. Het SMW kijkt eerst wat op school geboden kan worden. Wanneer de ondersteuningsbehoefte of hulpvraag niet intern opgepakt kan worden, schakelen zij in overleg met ouders het jeugdteam in. Het jeugdteam kan zelf ambulante hulpverlening of ondersteuning bieden, maar indien nodig schalen zij op naar gespecialiseerde hulp. In 2017 is een start gemaakt om samenwerkingsafspraken op te stellen met partners die werken met kinderen in het onderwijs of kinderopvang om zo tot een integraal plan te komen waarbij het kind en zijn/haar ouder (opvoeder) centraal staat.

Werk & Inkomen

Wij hebben er op ingezet om zoveel mogelijk Rijswijkers mee te laten doen aan de samenleving. Rijswijkers zijn op basis van onze dienstverlening gaan werken, weer naar school gegaan of zich op een manier maatschappelijk gaan inzetten. Werkzoekenden hebben we op verschillende manieren ondersteund bij het vinden van een baan, waarbij we ons met name hebben gericht op de groep met een middelgrote afstand tot de arbeidsmarkt. Door hen te ondersteunen via trainingen, werkervaringentrajecten, workshops, gerichte bemiddeling en persoonlijke aandacht hebben we Rijswijkers weer aan het werk geholpen.

In 2017 zien we dat de arbeidsmarkt nog verder is aangetrokken. Op zichzelf is dit een goede ontwikkeling, omdat dit betekent dat er meer mogelijkheden zijn om werk te vinden. Tegelijkertijd hebben we ook moeten vaststellen dat het aandeel bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt hierdoor groeit. Dit vraagt een extra inspanning van de gemeente, maar ook van werkgevers en alle andere partners die zorg dragen voor de werkgelegenheid in de gemeente Rijswijk. Daarom hebben de gemeente, de Belangenvereniging Bedrijven Rijswijk (BBR), werkgevers in 2017 gewerkt aan een Lokaal Sociaal Akkoord (LSA). In het LSA hebben we vijf actielijnen onderscheiden:

1. Neerzetten van een goed klimaat voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen binnen zowel de gemeente Rijswijk als de regio Haaglanden.
2. Inzetten op een goede integrale dienstverlening vanuit de gemeente die aansluit op de behoefte van werkgevers.
3. Organiseren van activiteiten en projecten voor kandidaten met een specifieke ondersteuningsvraag.
4. Nog meer inzet op Social Return on Investment (SROI) en vereenvoudiging van de procedures.
5. Ontwikkelingen van innovatieve projecten samen met werkgevers.

Via de bovengenoemde actielijnen zorgen we de komende twee jaar samen met werkgevers en andere partners voor meer baankansen en leerwerkbanen voor werkzoekenden in Rijswijk.

In 2017 hebben we op verschillende manieren ingezet om jeugdwerkloosheid terug te dringen. Allereerst door jongeren te stimuleren een startkwalificatie te halen. Een startkwalificatie maakt jongeren namelijk minder kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Jongeren die in 2017 school zonder startkwalificatie verlieten en zich vervolgens melden bij de gemeente Rijswijk hebben we actief ondersteund om terug te keren naar school via gemeentelijke begeleiding, dienstverlening van het leerwerkloket en een jongerencoach. Soms was het noodzakelijk een leerwerkplek voor de

jongere te vinden om een BBL opleiding te kunnen volgen. In dergelijke gevallen hebben we een leerwerkmakelaar ingezet die samen met de jongere een leerwerkbedrijf is gaan zoeken.

Sinds 2015 vallen jongeren die klaar zijn met Praktijk- of Voorgezet Speciaal Onderwijs (PRO/VSO) in veel gevallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Via een innovatief samenwerkingsproject met Middin en winkeliers *In de Bogaard*, hebben PRO/VSO jongeren de mogelijkheid gekregen om, onder begeleiding, kennis te maken met verschillende werkzaamheden om hen voor te bereiden op een baan of arbeidsmatige dagbesteding.

Niet voor iedere Rijswijker is het op de korte termijn weggelegd om een betaalde baan te vinden of om weer aan het werk te gaan. Dit geldt ook voor Rijswijkers die in de bijstand zitten. Zo hebben vluchtelingen vaak nog een grote taalachterstand. Omdat het voor hen vaak goed is om een tussenstap te maken en in de praktijk de taal leren, heeft Welzijn Rijswijk statushouders in 2017 naar vrijwilligerswerk begeleid.

Ten aanzien van de toekomstige uitvoering van de sociale werkvoorziening, die nu nog in de gemeenschappelijke regeling DSW Rijswijk e.o. is ondergebracht, hebben de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk in 2017 de keuze gemaakt om de DSW om te vormen naar een sociaal werkbedrijf met Zoetermeer als centrumgemeente. De gemeenten Leidschendam-Voorburg en Rijswijk gaan dan bij deze nieuwe organisatie werkplekken inkopen voor inwoners met een dienstverband in het kader van de Wsw. Met deze keuze willen de gemeenten gezamenlijk inzetten op een toekomstbestendig bedrijf waar de belangen van de SW-groep duurzaam veilig gesteld kunnen worden. De nieuwe organisatie zal een werkplek te bieden aan alle huidige medewerkers van DSW met een SW-indicatie. De intentieverklaring voor de uitwerking van het 'sociaal werkbedrijf met Zoetermeer als centrumgemeente' is in januari 2018 ondertekend door de drie colleges. Daarmee is de verdere uitwerking van het centrumgemeentemodel in gang gezet.

Inkomen

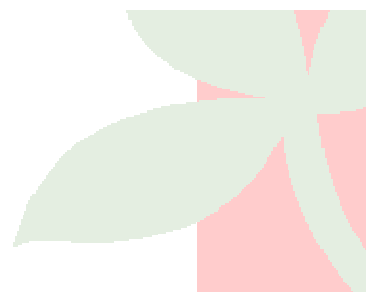
In 2017 hebben we een start gemaakt met de aanpassing van de werkprocessen om de aansluiting met Jeugdhulp, Wmo, Werk, Armoede- en schuldenbeleid te verbeteren. Een goed voorbeeld is de start van een verkorte aanvraagprocedure voor mensen na een korte periode van werken weer in de bijstand belanden. Deze verkorte procedure willen we na een evaluatie in 2018 uitbreiden voor andere levensgebeurtenissen.

Ook hebben wij onderzoek gedaan naar mogelijkheden om het aantrekkelijker te maken om parttime te werken. Wij hebben gekeken hoe we het proces rondom verrekening van inkomsten kunnen verbeteren. Dit heeft ertoe geleid dat wij in 2018 starten we met een pilot waarbij we de betaaldatum enkele werkdagen op schuiven zodat er meer tijd is voor het inleveren van de salarisstroom. Ten slotte hebben wij onderzocht hoe we de voorlichting en communicatie kunnen verbeteren. Dat gaan wij in 2018 invoeren. Wij evalueren dit proces in 2018 en passen de werkwijze hierop aan. Zo maken we het meer duidelijk en makkelijker voor de inwoners.

In 2017 zijn extra maatregelen getroffen met als doel het tekort op de BUIG in 2017 terug te dringen en daarmee ook een beroep te kunnen doen op de landelijke vangnetregeling. Het gaat daarbij om 16 extra maatregelen die vanaf najaar 2017 zijn ingezet en doorlopen in 2018. Evaluatie van de extra maatregelen zal in 2018 plaatsvinden.

Ook zijn wij in 2017 gestart met het afschaffen van overbodige formulieren. In onze werkafspraken was opgenomen dat mensen met een risicoprofiel maandelijks een verklaring moesten inleveren. We gaan alternatieven toepassen. Ook zijn wij gestart met de voorbereiding om minder standaard controles uit te voeren en in plaats slimmer gebruik te maken van data.

We zijn begonnen met de versoepeling van regels over bijzondere bijstand met terugwerkende kracht, vereenvoudiging van de regels bij verhuizing van een andere gemeente naar Rijswijk en de opname in een inrichting. We zetten minder strak in op rechtmatigheid. Deze aanpassingen hebben een positief effect op andere beleidsterreinen in het Sociaal Domein.

Armoede- en schuldenbeleid

In de kadernota armoedebelid 2016-2020 'Samen de armoede in Rijswijk aanpakken' is de koers van het armoedebelid voor de komende jaren uiteengezet. Werk is de beste weg uit armoede, maar voor mensen voor wie dit (nog) niet mogelijk is, zorgen we voor gerichte ondersteuning om deelname aan de samenleving te bevorderen.

In 2017 hebben we onderzoek laten doen naar de effectiviteit van het armoedebelid. Uit het onderzoek blijkt dat huishouden met een laag inkomen kunnen rondkomen als zij gebruik maken van ondersteuning vanuit het Rijk en van gemeentelijke minimaregelingen. Het bereik van de regelingen is gestegen: 92% van alle huishoudens met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm neemt deel aan één of meer gemeentelijke minimaregelingen.

Ook in 2017 was de bestrijding van armoede onder kinderen een speerpunt. Het is belangrijk dat kinderen mee kunnen doen met hun leeftijdsgenootjes. Daarom hebben we naast de schoolspullenpas en de computerregeling, de tegemoetkoming in kosten voor de schoolreis of werkweek ingevoerd. Ondanks dat zij misschien niet de vrijwillige ouderbijdrage kunnen betalen, kunnen kinderen toch meedoen aan schoolactiviteiten.

Verder hebben we voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een lokale stichting die de kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kan ondersteunen. Deze stichting wordt in het eerste kwartaal van 2018 opgericht en zal een kindpakket ontwikkelen dat aansluit bij de behoeften van de doelgroep.

Het bestrijden van armoede kan de gemeente Rijswijk niet alleen, daar hebben we onze maatschappelijke partners in de stad bij nodig. We hebben het Netwerk Financiële Redzaamheid opgericht om de samenwerking te structureren. De deelnemende partijen aan het netwerk hebben het armoedepact ondertekend waarbij zij met elkaar acties ondernemen om inwoners in armoede te ondersteunen.

Verder hebben het Sociaal Wijkteam, de gemeente en de woningcorporaties Rijswijk Wonen en Vidomes afspraken gemaakt over het aanpakken van huurachterstanden. Op deze manier willen zij problematisch huurschulden voorkomen en mensen helpen de huurachterstand tijdig aan te pakken om erger te voorkomen.

De schuldenproblematiek speelt een grote rol in het bestrijden van armoede. We ondersteunen met mensen bij het oplossen van hun schulden, zodat zij voldoende middelen hebben om mee te kunnen doen in de samenleving en niet in een isolement raken. In 2017 hebben we dit gedaan door uit te gaan van de zelfredzaamheid van de inwoner, in te zetten op maatwerk en de nadruk te leggen op preventie en vroegsignalering.

Jongeren vormen een aparte doelgroep. Door hen te leren met geld om te gaan, kan overerving van schulden worden voorkomen. We hebben daarom ingezet op voorlichtingsprojecten op scholen.

Daarnaast hebben we een start gemaakt met het verbeteren van de keten van financiële dienstverlening in Rijswijk. De ontbrekende schakels worden ingevuld en de gemeentelijke dienstverlening op het gebied van schuldenaanpak richten we hierop in. We werken daarbij samen met onze maatschappelijke partners, zodat inwoners met financiële problemen ondersteunt kunnen worden in de aanpak van hun schulden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Sociaal Domein		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
1400 Dierenwelzijn	Lasten	62	93	89	84
	Baten				
Saldo		-62	-93	-89	-84
6100 Inkomen	Lasten	22.396	20.852	22.184	22.313
	Baten	19.204	19.716	18.937	18.706
Saldo		-3.192	-1.136	-3.247	-3.607
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	3.386	3.432	2.817	2.805
	Baten	-52		31	31
Saldo		-3.438	-3.432	-2.786	-2.773
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	4.148	3.235	3.645	3.722
	Baten	231	221	221	263
Saldo		-3.916	-3.014	-3.424	-3.459
6204 Participatie en integratie overig	Lasten			237	240
	Baten			120	119
Saldo				-118	-121
6210 Vreemdelingen	Lasten	373			
	Baten	373			
Saldo		-1			
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	3.762	2.757	2.812	2.854
	Baten			302	302
Saldo		-3.762	-2.757	-2.511	-2.552
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	1.376	1.500	2.166	2.136
	Baten	15	2	2	34
Saldo		-1.360	-1.498	-2.164	-2.102
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	7.983	9.268	8.829	8.043
	Baten	1.122	1.300	1.300	905
Saldo		-6.861	-7.968	-7.529	-7.138
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	Lasten	9.031	8.232	7.599	7.787
	Baten	1.279	1.189	1.169	1.327
Saldo		-7.752	-7.043	-6.430	-6.460
6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	Lasten	1.117	1.166	1.464	1.371
	Baten				
Saldo		-1.117	-1.166	-1.464	-1.371
6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd	Lasten	8.249	7.929	8.079	8.820
	Baten	375			305
Saldo		-7.874	-7.929	-8.079	-8.515
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	Lasten	1.094	1.141	1.306	1.342
	Baten				
Saldo		-1.094	-1.141	-1.306	-1.342
7100 Volksgezondheid	Lasten	474	481	575	624
	Baten		1	1	
Saldo		-474	-479	-574	-624
7240 Lijkbezorging	Lasten	41	27	24	28
	Baten	136	134	134	136
Saldo		94	107	110	108

Programma Sociaal Domein

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Sociaal Domein		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
Programmatotalen	Lasten	63.492	60.111	61.826	62.168
	Baten	22.684	22.563	22.216	22.128
Saldo		-40.809	-37.548	-39.610	-40.039

Het programma Wonen en Leven herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en Veiligheid, Ruimtelijke Ordening Bestemming Huis van de Stad

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De verwachting is dat de Rijswijkse bevolking de komende jaren flink groeit¹. Rijswijk voegt de komende jaren veel woningen toe door de ontwikkeling van nieuwbouw in onder meer RijswijkBuiten en Eikelenburg en de transformatie van leegstaande kantoorgebouwen naar woningen rondom In de Bogaard en de randen van de Plaspoelpolder. Inzet hierbij is het behoud van parken en groene zones en het behoud van het unieke karakter van Rijswijk (Groene buitenplaats voor stedelijk wonen).

In samenwerking met betrokken partijen streven we naar een aantrekkelijke, schone en groene leefomgeving, waarin huidige en nieuwe inwoners van Rijswijk plezierig kunnen wonen in een passende woning naar keuze. Middels het Huis van de stad willen we ondermeer de identiteit van Rijswijk versterken. De procedures op het gebied van bouwen en verbouwen zijn op orde en zo efficiënt mogelijk voor de burgers.

Doelstellingen

1. Afval: Het vergroten van de hoeveelheid grondstoffen uit afval voor hergebruik.
2. Wonen:
  - De kwalitatieve en kwantitatieve groei van de woningvoorraad
  - Betaalbare woningen in Rijswijk: aanbod voor alle doelgroepen
  - Duurzame woningen in een duurzame leefomgeving
  - Wonen met zorg, aandacht voor kwetsbare doelgroepen
3. Ruimtelijke ordening / Omgevingswet: richting geven aan kwalitatieve ontwikkeling van de stad
4. Huis van de stad is als gezicht van de stad een bindend icoon voor de identiteit van Rijswijk. Waar inwoners en bezoekers zich veilig, thuis en welkom voelen. Een huis dat duurzaam is in gebruik, veel gemak biedt aan de bezoekers en de mensen die er werken. Het Huis biedt een infrastructuur voor intensieve interactie tussen openbaar bestuur en maatschappelijke en culturele organisaties onderling en met de inwoners (en bedrijven en overige instellingen) van Rijswijk in het bijzonder. Het heeft voorts een stimulerend effect op zijn omgeving en is een verbinder van gebieden.
5. Leefbaarheid: bewoners en werkenden (waaronder ondernemers) ervaren hun leefomgeving als prettig en veilig en voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving.

---

¹ De verwachting van het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) is een bevolkingsgroei in Rijswijk naar ca. 65.000 -69.000 inwoners tot 2040.

Indicatoren

Indicator Nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1a. scheidingspercentage huishoudelijk afval	29%	42%	44%	47%	49%
1b. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner	235	205	200	192	185
2a. oplevering nieuwe woningen, tussen haakjes opgeleverde woningen per duizend woningen*	286 (11,1)	1.076 (40,6)	676 (24,4)	603 (21,3)	490 (17)
2b. toename levensloopbestendige woningen	26	807	284	295	225
2c. Hernieuwbare elektriciteit (%)	Pm	Pm	Pm	Pm	Pm
2d. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro)	192	188	195	Niet te bepalen	Niet te bepalen
3. Gebieds(deel)visies en bestemmingsplannen	2 / 0	1 / 2	2 / 2	2 / 2	Pm / Pm
5. toename positieve waardering	Idem	Idem	Idem	Idem	Idem

*oplevering per duizend bestaande woningen maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Als voorbeeld het jaar 2015: op elke duizend bestaande woningen zijn er 20,9 nieuw opgeleverd.

Indicatoren:

Bij 1: opgave door gemeente, Avalex levert cijfers aan.

Bij 2: gemeentelijke opgave

Bij 3: gemeentelijke opgave

Bij 5: gemeentelijke opgave plus leefbarometer en Grote Woontest

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doelstelling 1

De kosten voor verwerking van restafval nemen toe. Rijswijk wil de kosten beperken. Minder restafval is een besparing. Gescheiden grondstoffen leveren geld op. Dit wordt in Avalex-verband uitgerold.

De verbetering in de scheiding van afval is afhankelijk van de uitvoering van het operationeel plan. De inzamelmiddelen worden vervolgens op orde gebracht voordat een verbeterd scheidingsresultaat wordt behaald. Vanaf februari 2016 zijn drinkkartons en metalen verpakkingen naast het plastic ingezameld (PMD). Hierdoor neemt de hoeveelheid restafval af en het hergebruik van materialen toe.

- Het operationele plan voor het omgekeerd inzamelen wordt per wijk door Avalex uitgewerkt. In 2017 stonden twee wijken in de planning voor realisatie. Deze zijn door uitgebreide participatietraject nog niet uitgevoerd. Hierdoor zijn de indicatoren 1a en 1b achter gebleven bij de prognoses.
- De communicatie over 'Omgekeerd inzamelen' in de wijken Leeuwendaal en Sion is afgerond in 2017.
- Ten behoeve van educatie over afval zijn De week van Nederland Schoon en de Afvalrace gehouden.

- Er zijn verschillende acties uitgevoerd om zwerfafval te verminderen, in het kader waarvan is het Zwerfafvalplan voorbereid.

Doelstelling 2

Vanuit de woonvisie en de stadsvisie vloeiden in 2017 de volgende acties voort:

- a. realiseren van nieuwbouwlocaties RijswijkBuiten en Eikelenburg. Dit is een continu doorlopend proces. Ook in 2017 zijn op beide locaties nieuwe woningen opgeleverd, 17 in Eikelenburg en 229 in RijswijkBuiten. De prognose voor 2017 is terugkijkend veel te optimistisch geweest. Het gaat hierbij om transformatieprojecten in de Plaspoelpolder die meer tijd vergen en om een veel hoger ingeschatte productie in RijswijkBuiten. Dit geldt ook voor indicator 2b.
- b. herstructurering wijk Te Werve
In 2017 is een begin gemaakt met de nieuwbouw van drie appartementenblokken aan de Van Vollenhovenlaan ter vervanging van drie oude portieketagewoningen. 48 Sociale huurwoningen zijn gesloopt en worden vervangen door 60 vrije sector koopwoningen en 9 vrije sector huur. De woningen worden begin 2019 opgeleverd. Zie ook de paragraaf 'Grondbeleid'.
Voor de herstructurering van 50 portiekwoningen en schoolgebouw De Schakel/ 't Prisma op de locatie Generaal Vetterstraat e.o. werd in samenwerking met Rijswijk Wonen een zogenaamde 'Kavelpaspoort' vastgesteld die op hoofdlijnen randvoorwaarden en uitgangspunten aangeeft voor de realisatie van minimaal 50 sociale huureengezinswoningen ter plaatse. De start van de bouw van de 1e woningen is voorzien medio 2019.
De plannen van woningcorporatie Vidomes voor 42 sociale huureengezinswoningen aan de Idenburglaan waar nu 30 eengezinswoningen en vier bedrijfsruimten staan zijn verder geconcretiseerd in de begin 2018 met de corporatie af te sluiten anterieure c.q. koop-/verkoopovereenkomst. Het bijbehorende wijzigingsplan op het bestemmingsplan wordt medio 2018 in procedure gebracht. Het college heeft in 2017 ook besloten actiever te gaan participeren in een vervangende locatie voor het project 'Buurthuiskamer Te Werve' dat nu in één van de bedrijfsruimten aan de Idenburglaan gevestigd is.
Het pand Karel Doormanlaan 155/157 (het voormalige GG&GD-gebouw) is gekocht door een projectontwikkelaar die ter plaatse ca. 60 (middeldure) huurappartementen in de vrije sector wil realiseren. Het college heeft in 2017 een principebesluit genomen medewerking te willen verlenen aan deze ontwikkeling. Begin 2018 vindt de 1e inloop-/informatiebijeenkomst voor de wijk plaats.
De pilot 'renovatie Nul-op-de-Meter' door Rijswijk Wonen van een portieketagecomplex aan de Van Kollaan werd helaas afgeblazen. De woningen worden nu op een reguliere manier verbeterd, maar wel op een zodanige wijze dat later nog besloten kan worden om voor NoM te gaan (NoM ready).
Het plan van aanpak voor de integrale herinrichting van de Karel Doormanlaan werd door het college in 2017 vastgesteld. Begin 2018 heeft de eerste inloop-/informatie-/participatiebijeenkomst met de omwonenden plaatsgevonden. Besloten is om de Karel Doormanlaan in 2 fasen aan te pakken, zodat beter aangesloten kan worden op de herontwikkelingsopgaven in de wijk.
- c. transformeren van leegstaande bedrijven en kantoorpanden naar woningen. In 2017 is daadwerkelijk begonnen met de transformatie van het gebouw De Generaal naar een appartementencomplex, verwachte oplevering in 2019. In 2017 is verder gewerkt aan de ontwikkeling (planvorming, doorlopen procedures) van een aantal projecten, waaronder de HBG locatie, de Churchill toren en de Koopmansstraat 1 (kluswoningen).
- d. uitvoeren van de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties. In 2017 zijn 24 sociale huurwoningen opgeleverd in RijswijkBuiten en zijn wooncomplexen aan de Tamboerijnlaan en Populierlaan gerenoveerd. In 2017 is ook gestart met de renovatie van de complexen aan de Hoogkamerlaan. In totaal gaat het hierbij om zo'n 450

- woningen. In 2017 zijn de prestatieafspraken conform de wettelijke verplichting ook weer vernieuwd, ondertekening 1 december 2017.
- e. #verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. In 2017 is er veel aandacht geweest voor het stimuleren van duurzaamheid bij V.v.E.'s., in nauwe samenwerking met de V.v.E. balie Den Haag. Een aantal bijeenkomsten is hiervoor georganiseerd. Uitkomsten zijn onder meer dat 16 V.v.E.'s een cursus zonnepanelen hebben gevolgd en 90 bewoners van een groot aantal V.v.E.'s bij de bijeenkomst waren "Op weg naar nul op de meter". Twee grote V.v.E.'s aan de Hammerskjöldlaan en de Van Vredenburgweg hebben n.a.v. de bijeenkomst aangegeven verder te willen met dit traject. De succesvolle wijkgerichte energiebesparingscampagnes zijn ook in 2017 voortgezet. In Leeuwendaal, Bomenbuurt en Oud Rijswijk zijn in 2017 bijeenkomsten geweest en er is een vervolg op de wijkactie in De Strijp gefaciliteerd. En in 2017 hebben 27 bewoners een duurzaamheidslening aangevraagd. Bij de renovatie van wooncomplexen van de corporaties is verduurzaming een belangrijk onderdeel. De complexen aan de Tamboerijnlaan gaan naar label C, de complexen aan de Populierlaan naar label B en de complexen aan de Hoogkamerlaan naar label A.
  - f. wonen en zorg. In mei is een senioren woonbeurs georganiseerd. De woonbeurs is goed bezocht en voorzag duidelijk in een kennisbehoefte. In 2017 is met een aantal initiatiefnemers op het gebied van innovatieve woonzorgconcepten gesproken, overigens zonder dat het nu al tot een daadwerkelijke ontwikkeling van zo'n concept is gekomen. Succesvolle instrumenten zoals de seniorenmakelaar en de flatcoach (in het kader van een pilot) zijn ook in 2017 voortgezet.

Doelstelling 3

De overheid wordt meer en meer regisseur in de ruimtelijke ordening. Graag richten we ons op particuliere en commerciële initiatieven ter versterking van de kwaliteit van specifieke gebieden (functionaliteit, levendigheid). Hiervoor is duidelijkheid en transparantie nodig in wat wel of niet mag. Soms met regels, soms ook met minder regels.

In 2017 krijgt de implementatie van de Omgevingswet in Rijswijk verder gestalte. De nieuwe Omgevingswet (inwerkingtreding voor nu bepaald op 2021) bundelt de wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. En regelt daarmee het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving.

In juni is een raadsinformatiebijeenkomst gehouden waarin een VNG-vertegenwoordiger de raad heeft geïnformeerd over de impact van de Omgevingswet en de veranderende rol van de raad. In oktober heeft de raad de startnotitie Invoeren Omgevingswet ontvangen waarin de kaders zijn benoemd voor de invoering. Binnen de organisatie is capaciteit vrij gemaakt en een afzonderlijke opgave ingericht om de invoering voor te bereiden. Op het moment van invoeren dienen vergunningen volgens het nieuwe stelsel te kunnen worden afgegeven en bevoegdheden te zijn aangepast. Binnen het overgangsrecht is er nog een aantal jaren de tijd om integraal omgevingsbeleid te ontwikkelen en te vertalen in het omgevingsplan. De Omgevingswet maakt het mogelijk om meer ruimte te bieden voor initiatieven omdat er meer gemeentelijke afwegingsruimte is.

In het bijzonder wil Rijswijk de doorontwikkeling en transformaties van de locaties Plaspoelpolder (Havengebied) en winkelcentrum In de Bogaard en Omgeving vergemakkelijken. Zie hiervoor de onder die kopjes opgenomen informatie in het Hoofdstuk vestigingsklimaat

De #bestemmingsplannen zijn actueel. De 10-jaarlijkse actualiseringsplicht komt op korte termijn te vervallen zodat de inspanningen nu gericht kunnen worden op het proces van omdenken van bestemmingsplannen naar omgevingsplan. In het kader van gewenste ontwikkelingen in de Plaspoelpolder is in februari de Gebiedsvisie Plaspoelpolder vastgesteld, wat geleid heeft tot een stroom aan initiatieven. Met name voor het Havenkwartier werken initiatiefnemers samen aan een plan voor integrale gebiedsontwikkeling van het Havengebied (tot aan de A4). In het kader van het MGA-traject over de Beatrixlaan is eveneens afgesproken

om een meer uitgewerkte visie voor het gebied op te stellen om de varianten voor de Beatrixlaan aan te kunnen toetsen. Daarnaast wordt met de winkелеigenaren en ondernemers gewerkt aan een gerichtere ruimtelijke visie voor het winkeldeel. Het #beoordelen en begeleiden van initiatieven wordt op basis van de gebiedsvisies eenvoudiger en transparanter.

Doelstelling 4

In het proces naar het voorlopig ontwerp voor de gefaseerde realisatie van het Huis van de stad is het bijbehorende financieringsmodel vergeleken met het scenario dat de gemeentelijke organisatie niet gehuisvest zou worden in het Huis van de Stad maar in Hoogvoorde blijft. Besloten is om het voorlopig ontwerp met daarin de huisvesting van de gemeentelijke organisatie in het Huis van de Stad te vertalen in een definitief ontwerp. In het kader van risicobeheersing is tevens een second opinion uitgevoerd naar de gehanteerde aannames in het voorlopig ontwerp.

Op 12 december 2017 heeft dit geleid tot een raadsbesluit waarbij de raad heeft ingestemd met het aanbestedingsgereed maken van het ontwerp van de 1e fase van de gefaseerde uitvoering van het Huis van de Stad en het beschikbaar stellen van een investeringsbudget hiervoor van € 18,2 miljoen. Daarnaast is een extra investeringsbudget van ca € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld voor maatregelen om te voldoen aan de BENG criteria.

Doelstelling 5

Een groot aantal activiteiten is georganiseerd ter bevordering van de leefbaarheid. Zoals: ondersteunen van bewonersinitiatieven, stimuleren van zelfbeheer en zelforganisatie, beschikbaar stellen van ideecheques, het uitrollen van het Loket Stadskracht, meedenken met ideeën van de bewoners/ondernemers en het faciliteren ervan (waar mogelijk), samenwerken met Welzijn Rijswijk op de producten integrale wijkaanpak en signalen, inzetten van het integraal wijkteam op de focusgebieden (Te Werve, Steenvoorde Noord, en Pauwhof). In de wijken werkten we samen met partners en zijn bewonersgroepen ondersteund.

Stadspark Wilhelminapark

Met de realisatie van de woonwijk RijswijkBuiten komt het Wilhelminapark centraal in de stad te liggen. Meer mensen gaan het park gebruiken. Dit biedt kansen en bedreigingen. Met de komst van de nieuwe wijk zal het gebruik van het park toenemen. Door de ontwikkeling van RijswijkBuiten zijn er vooral kansen om het Wilhelminapark te ontwikkelen tot een stadspark, waar recreatie, educatie, natuur, spel en sport worden geïntensiveerd en gecombineerd. Het is onze ambitie om het Wilhelminapark tot een stadspark te transformeren, waar mensen samenkomen om te recreëren en om van de natuur en de rust te genieten. Hiertoe is een Landschapsplan opgesteld.

In 2017 is een projectleider aangetrokken om het Landschapsplan nader uit te werken en uit te voeren. Door middel van een omgevingsconsultatie zijn de wensbeelden en behoeften bij inwoners en organisaties opgehaald. De wensen en behoeften zijn in plannen verwoord en de eerste grootscheepse onderhoudswerkzaamheden zijn in 2017 uitgevoerd. Gestart is met de Natuurtuin die een intensieve onderhoudsbeurt nodig had. De coördinator Natuurtuin werkt intensief samen met de vrijwilligers van de Natuurtuin om ervoor te zorgen dat toekomstig beheer van de heemtuin door hen kan worden verzorgd.

De komende jaren zullen de werkzaamheden, zoals aanleg van een beeldentuin, natuurvriendelijke oevers, speelvoorzieningen, een horecagelegenheid (de wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan voor de horeca is reeds vastgesteld) en de entrees worden uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)					
Wonen en Leven		Realisatie 2016	Primitief 2017	Gewijzigde raming 2017	Realisatie 2017
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	4.515	3.713	3.771	3.778
	Baten	89	81	81	130
Saldo		-4.426	-3.632	-3.690	-3.647
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	7.601	6.847	6.735	7.049
	Baten	7.370	7.301	7.301	7.513
Saldo		-231	454	566	464
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	1.910	922	925	1.051
	Baten				
Saldo		-1.910	-922	-925	-1.051
7230 Milieubeheer	Lasten	1.696	1.068	1.475	1.486
	Baten	157	2	8	50
Saldo		-1.539	-1.066	-1.467	-1.436
7260 Baten rioolheffing	Lasten				
	Baten	3.206	3.582	3.582	3.617
Saldo		3.206	3.582	3.582	3.617
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.421	1.078	1.081	1.050
	Baten	5			42
Saldo		-1.416	-1.078	-1.081	-1.009
7300 Hemelwater	Lasten	246	161	120	109
	Baten				2
Saldo		-246	-161	-120	-107
7310 Grondwater	Lasten	271	210	158	151
	Baten				
Saldo		-271	-210	-158	-151
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.605	873	699	723
	Baten	192		84	118
Saldo		-1.413	-873	-616	-605
8200 Woningexploitatie	Lasten	253	137	50	41
	Baten	105	467	179	104
Saldo		-148	329	129	63
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	794	365	445	436
	Baten	298			
Saldo		-496	-365	-445	-436
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.190	1.533	1.396	1.139
	Baten	2.301	1.106	2.668	2.151
Saldo		110	-427	1.272	1.011
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	1.743	159	137	959
	Baten	1.074	493	1.577	2.542
Saldo		-669	335	1.440	1.582
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	27.016	40.503	40.733	33.577
	Baten	27.016	40.503	40.733	33.577
Saldo					
Programmatotalen	Lasten	51.262	57.568	57.725	51.549
	Baten	41.813	53.535	56.213	49.845
Saldo		-9.449	-4.034	-1.512	-1.704

Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1.000)

	Raming na wijziging			Jaarrekening		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is:						
- OZB eigenaren woningen		5.411	5.411		5.496	5.496
- OZB eigenaren niet-woningen		5.955	5.955		5.719	5.719
- OZB gebruikers niet-woningen					-2	-2
- OZB	39		-39	42		-42
- wet WOZ	138		-138	391		-391
- hondenbelasting		146	146		130	130
- precariobelasting		334	334		382	382
- retributies	2		-2		-7	-7
- toeristenbelasting		247	247		283	283
Subtotaal lokale heffingen	179	12.093	11.913	434	12.000	11.566
b) Algemene uitkeringen:						
- uitkering uit het gemeentefonds	70	71.341	71.271		71.506	71.506
Subtotaal algemene uitkeringen	70	71.341	71.271		71.506	71.506
c) Dividend:						
- dividenden	129	276	147	129	272	144
Subtotaal dividend	129	276	147	129	272	144
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:						
- BTW-compensatiefonds				-1		1
- bespaarde rente		2.001	2.001		2.001	2.001
- gemeente eigendommen	227	1.366	1.139	540	1.520	980
- Plaspoelpolder		116	116		113	113
- uitkeringen van derden	58	58		58	58	
- rente	-540	1.554	2.094	-3.966	-1.806	2.160
- Huis van de Stad	316		-316	319	4	-315
- toerekening sal.lst.alg.dekk.middelen	858		-858	969		-969
- lasten/baten oude dienstjaren		131	131	-13	112	125
- dubieuze debiteuren				279		-279
- onderzoekskosten	30		-30	23		-23
Subtotaal overige algemene dekkingsmiddelen	948	5.225	4.277	-1.793	2.002	3.795
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	1.326	88.935	87.608	-1.230	85.781	87.011
Onvoorzien						
Onvoorziene uitgaven exploitatie						
Subtotaal onvoorzien						
Totaal	1.326	88.935	87.608	-1.230	85.781	87.011

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening, onderdeel algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1.000)

	Verschil t.o.v. raming na wijziging		
	Lasten	Baten	Saldo
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is:			
- ozb eigenaren woningen		84	84
- ozb eigenaren niet-woningen		-236	-236
- ozb gebruikers niet-woningen		-2	-2
- ozb	3		-3
- wet WOZ	253		-253
- hondenbelasting		-16	-16
- precariobelasting		49	49
- retributies	-2	-7	-5
- toeristenbelasting		36	36
Subtotaal lokale heffingen	254	-93	-347
b) Algemene uitkeringen:			
- uitkering uit het gemeentefonds	-70	166	236
Subtotaal algemene uitkeringen	-70	166	236
c) Dividend:			
- dividenden		-4	-4
Subtotaal dividend		-4	-4
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- BTW-compensatiefonds	-1		1
- bespaarde rente			
- gemeente eigendommen	313	154	-159
- Plaspoelpolder		-2	-2
- uitkeringen van derden			
- rente	-3.426	-3.360	66
- Huis van de Stad	3	4	1
- toerekening sal.lst.alg.dekk.middelen	111		-111
- lasten/baten oude dienstjaren	-13	-19	-6
- dubieuze debiteuren	279		-279
- onderzoekskosten	-7		7
Subtotaal overige algemene dekkingsmiddelen	-2.741	-3.223	-482
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	-2.557	-3.154	-597
Onvoorzien			
Onvoorziene uitgaven exploitatie			
Subtotaal onvoorzien			
Totaal	-2.557	-3.154	-597

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening, onderdeel algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Overhead

Met ingang van de begroting 2017 dient de overhead apart inzichtelijk gemaakt te worden. Idee hierachter is het aan de gemeenteraad verschaffen van meer inzicht in en zeggenschap over de totale kosten van de overhead. De definitie van de overhead volgens het BBV is "alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces".

Financiële samenvatting

Onderdeel	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Saldo lasten	Begrote baten	Werkelijke baten	Saldo baten	Resultaat
kapitaallasten	1.746	1.746	0	0	13	13	13
Materieel	7.131	7.647	-516	1.177	994	-183	-699
Personeel	28.671	27.844	827	119		-119	708
Eindtotaal apparaatskosten	37.548	37.237	311	1.296	1.007	-289	22
Naar programma's en investeringen	16.607	16.315	292	355	200	-155	-447
Restant(=overhead)	20.941	20.922	19	1.651	1.207	-444	-425

De totale apparaatskosten van de gemeente, geraamd op ruim 37 miljoen euro, worden verdeeld naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen. De overhead, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, wordt niet verdeeld, maar staat onder het programma overhead. Doordat de werkelijke uren die zijn verantwoord op investeringen en bouwgrondexploitaties lager zijn dan geraamd, blijft er een hoger bedrag aan overhead over.

Op de totale apparaatskosten van de gemeente is een voordeel behaald van € 22.000. De verdeling van de kosten naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen geeft een nadelig resultaat van € 447.000. Per saldo een nadeel van € 425.000.

Beleidsindicatoren

Op 24 maart 2016 is de regeling beleidsindicatoren vastgesteld door BZK.

"Gemeenten hanteren voor het toelichten van de maatschappelijke effecten in de programma's en de programmaverantwoording de beleidsindicatoren, die zijn opgenomen in de bijlage behorende bij deze regeling."

In de regeling is ook een aantal indicatoren voorgeschreven die betrekking hebben op de eigen organisatie. Deze indicatoren worden hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Begroting 2017	Rekening 2017
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,96	7,90
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,61	7,17
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 654,64	€ 693,25
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	5%	20%
Overhead	% van totale lasten	11%	12%

PARAGRAFEN

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige risico's en de toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het weerstandsvermogen berekend.

Kader

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen.
Vanaf de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 is in het BBV verplicht gesteld om financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Deze kengetallen zijn aan het eind van de paragraaf opgenomen.
- Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016.
- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement.
De financiële verordening schrijft voor deze nota periodiek bij te stellen. Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.
- Nota reserves en voorzieningen Gemeente Rijswijk.
Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Risicoprofiel

Om de risico's van Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van NARIS, een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Afzonderlijk van het door de gemeente opgestelde risicoprofiel is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Deze analyse is niet gemaakt met behulp van Naris, maar is wel gebaseerd op dezelfde principes. Het overnemen van de resultaten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten in Naris leidt tot ongewenste effecten. Om die reden worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Uit de inventarisatie zijn vanuit de afdelingen in totaal 50 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van ca. € 15.945.000,-. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000,- zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

In het onderstaande overzicht worden zoals aangegeven alleen de grootste 10 risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risicobeheer is per definitie toekomstgericht. Het richt zich op het tijdig identificeren van risico's en op het nemen maatregelen om deze risico's te beheersen. Het opnemen van risico's in de jaarrekening, terwijl al bekend is dat deze zich in het verslagjaar niet hebben voorgedaan, krijgt daarmee niet de hoogste prioriteit. Om die reden is ervoor gekozen om de laatste actualisatie van de risico's (stand tweede halfjaarrapportage) te hanteren. In de periode tussen de totstandkoming van deze rapportage en 31 december 2017 was er geen aanleiding nieuwe risico's toe te voegen.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Bouwgrondexploitaties	50%	max. € 2.000.000	20.07%
Het niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden en overige derden-partijen kunnen resulteren in financiële tegenvallers.			
Participatiewet	50%	max. € 2.000.000	20.05%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Uitkering gemeentefonds	50%	max. € 600.000	6.00%
De hoogte van de nacalculatie aan gemeenten uit het Gemeentefonds is onzeker.			
Sociaal Domein	50%	max. € 600.000	5.95%
Het beoogde kostenbesparend beleid voor het concept Jeugdzorg en het concept WMO wordt niet gehaald en geen toereikend budget voor alle uit te voeren taken.			
Overschrijding beschikbaar gestelde kredieten	30%	max. € 600.000	3.61%
Bij grote projecten worden de budgetten overschreden			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	30%	max. € 600.000	3.57%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed op financiële tegenvallers.			
Invoering vennootschapsbelasting	50%	max. € 250.000	2.52%
Financiële gevolgen door invoering Vpb voor de gemeente.			
PMD	50%	max. € 250.000	2.52%
Bij de afvalverwerking valt de opbrengst die de gemeente ontvangt voor het gescheiden			

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
inleveren van plastic, metaal en drankkartonnen			
Subsidies	50%	max. € 250.000	2.50%
Door het niet kunnen voldoen aan de subsidieverantwoordingseisen wordt een deel van de geraamde inkomsten niet gerealiseerd.			
Asbest verwijdering	50%	max. € 250.000	2.49%
Kosten voor het verwijderen van asbest in accommodaties leiden tot onvoorziene uitgaven.			

In totaal zijn er voor een bedrag van € 15.945.000,- risico's opgenomen. Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 7.400.000,-. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 8.545.000,-.

Met de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd waarbij met het hanteren van een zekerheidpercentage van 90% de benodigde weerstandscapaciteit is bepaald. Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 3.935.513,- het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 3.192.906
80%	€ 3.391.703
85%	€ 3.627.902
90%	€ 3.935.513
95%	€ 4.415.233

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

In de 6e herziening van de grondexploitatie Sion-'t Haantje zijn de risico's wederom in beeld gebracht. Hierbij zijn de uitkomsten van de externe analyse als basis genomen. Om de geconstateerde risico's te beperken zijn de aanbevelingen uit het rapport reeds ter hand genomen en acties uitgezet. Op basis van de geactualiseerde risico-inventarisatie is een weerstandscapaciteit van € 12,68 miljoen benodigd.

De buffer voor het totaal van de gekwantificeerde risico's bestaat binnen de Grondexploitatie Sion–t Haantje uit het geraamde (positief) resultaat vermeerderd met het budget voor Onvoorzien, in totaal voor € 6,35 miljoen. De Algemene reserve van de gemeente Rijswijk dient voor een bedrag van € 6,33 miljoen mede ingezet te worden als buffer.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 3.935.513,-
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	<u>€ 6.330.000,-</u>
Totaal	€ 10.265.513,-

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

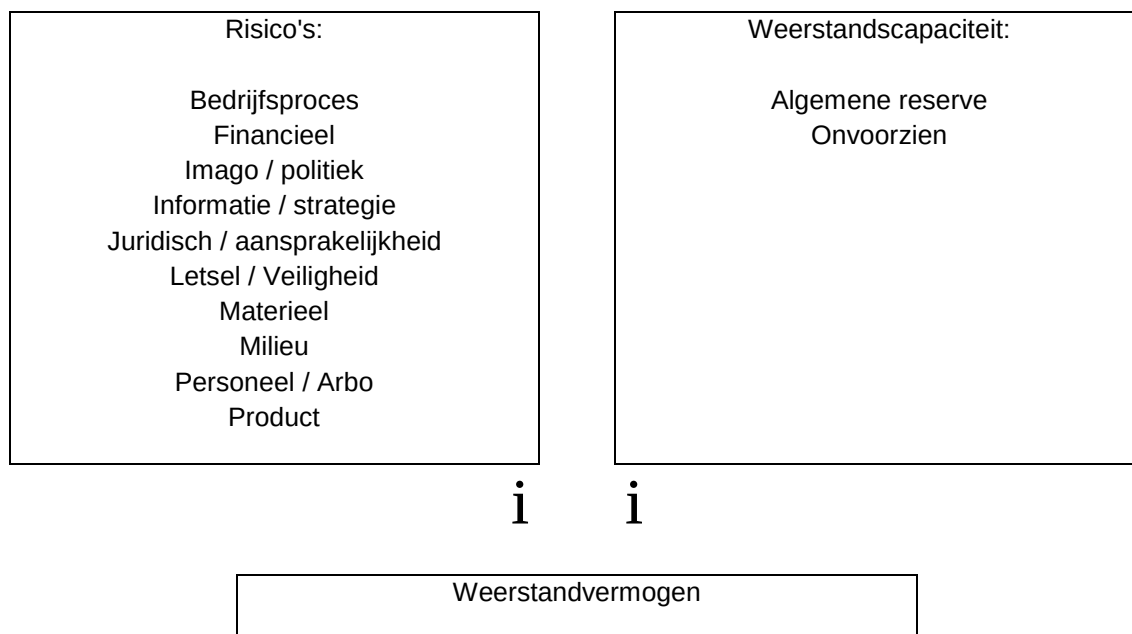
Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene reserve	€ 29.387.362	€ 1.812.225	€ 0	€ 31.199.587
Onvoorzien	€ 50.000	€ 0	€ 50.000	€ 0
Totale weerstandscapaciteit	€ 29.437.362	€ 1.812.225	€ 50.000	€ 31.199.587

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 31.199.587}{€ 10.265.513} = 3,04$$

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2,0	uitstekend
B	1,4-2,0	ruim voldoende
C	1,0-1,4	voldoende
D	0,8-1,0	matig
E	0,6-0,8	onvoldoende
F	<0,6	ruim onvoldoende

De ratio valt in A. Conclusie is dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, meer dan voldoende is.

Kengetallen als gevolg van wijzigingen BBV

Als gevolg van wijzigingen in het BBV dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, aangezien deze voor iedere gemeente min of meer uniek is.

Jaarrekening 2017		Verloop van de kengetallen	
Kengetallen:	Verslag 2016	Begroting 2017	Verslag 2017
netto schuldquote	157,8%	127,0%	147,1%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	157,3%	124,2%	146,7%
solvabiliteitsratio	11%	13%	12%
structurele exploitatieruimte	1,4%	0,4%	-0,1%
grondexploitatie	96%	82%	85%
belastingcapaciteit	94%	94%	95%

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Het relatief grote verschil met de begroting wordt veroorzaakt door kortlopende schulden. Deze worden niet in de begroting geraamd.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het relatief grote verschil met de begroting wordt veroorzaakt door kortlopende schulden. Deze worden niet in de begroting geraamd.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Een negatief cijfer betekent dat het jaarrekeningsaldo gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten negatief is.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Beoordeling kengetallen

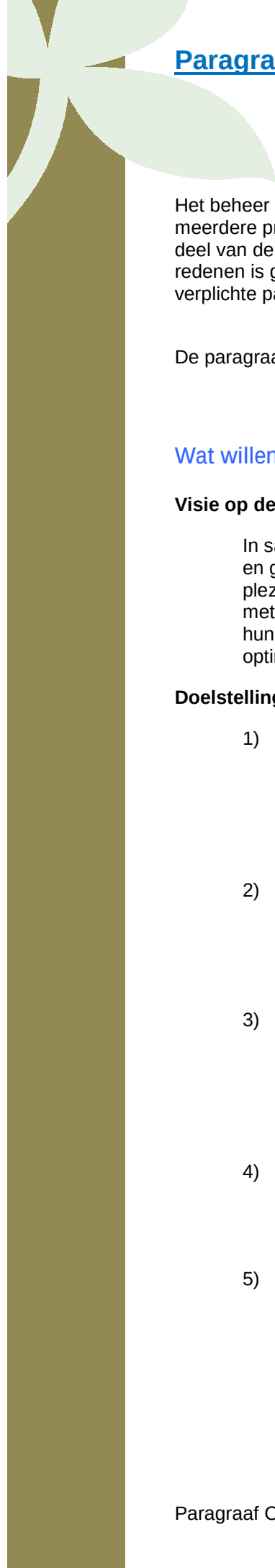
Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken.

De kengetallen netto schuldquote en de grondexploitatie zijn erg hoog. Dit is een direct gevolg van de investeringen in RijswijkBuiten. Het omgekeerde geldt ook voor de solvabiliteitsratio. Het hoge aandeel vreemd vermogen als gevolg van de financiering van RijswijkBuiten zorgt voor een lage solvabiliteitsratio.

De boekwaarde van de grondexploitatie RijswijkBuiten heeft in 2015 haar piek bereikt en neemt in de komende jaren gestaag af. Dit heeft direct invloed op de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio en de grondexploitatie.

In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De structurele exploitatieruimte is neutraal. Dit betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast is er sprake van onbenutte belastingcapaciteit.

Ondanks de hoge schuldenpositie kan worden geconcludeerd dat voor wat betreft de financiële positie van Rijswijk sprake is van voldoende weerbaarheid en wendbaarheid.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is daarnaast maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen is gekozen om het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting op te nemen.

De paragraaf Kapitaalgoederen herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met betrokken partijen streven wij naar een aantrekkelijke, duurzame en groene leefomgeving waarin inwoners van Rijswijk, maar ook nieuwe inwoners, plezierig kunnen wonen. Vanuit een integraal perspectief komen wij in samenspraak met betrokken partijen tot een hoogwaardig ingerichte openbare ruimte die aansluit op hun wensen. Het gemeentelijke vastgoed faciliteert maatschappelijke activiteiten en is optimaal ingezet en gebruikt.

Doelstellingen

- 1) De basis op orde
De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en zorgen voor veiligheid en continuïteit. Jaarlijkse inspecties zorgen ervoor dat er indien nodig tijdig wordt ingegrepen. Er wordt gewerkt met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.
- 2) Waardering openbare ruimte
Betrokkenheid van bewoners bij de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte verhoogt de waardering hiervoor. Door bewoners actief te betrekken bij werkzaamheden in de openbare ruimte en hun hierover mee te laten denken/bepalen ontstaat een openbare ruimte die beter aansluit bij de behoefte.
- 3) Versterken van parken en groene zones in Rijswijk
Rijswijk is een groene stad. De komende jaren wordt er in het openbaar groen geïnvesteerd om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven wordt invulling gegeven aan de openbare ruimte en het beheer daarvan.(zie ook doelstelling 2) Hiervoor is in de jaren 2016-2019 1,3 miljoen beschikbaar.
- 4) Verduurzaming van het beheer van kapitaalgoederen
Bij het onderhoud, keuze voor materialen en de selectie van aannemers is duurzaamheid een selectie criterium. Daarbij gaan wij (subsidie) kansen optimaal benutten voor innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer.
- 5) Optimaal gebruik van gebouwen
Wij gaan gebouwen multifunctioneel inzetten en staan hierbij open voor nieuwe initiatieven en samenwerkingsverbanden. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen de spelers op het maatschappelijk middenveld.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streef-waarde 2017	2018	2019	2020
1 Aantal meldingen over de openbare ruimte	9469	7100	7000	7000	7000
2 Aantal initiatieven in het beheer van de openbare ruimte	38	15	15	15	15
4 Aantal innovaties in het duurzaam beheer	2	2	2	2	2
5 Bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	60	Nader te bepalen in strategisch beheerplan	60	70	75

Ad 1) Afgelopen jaar zijn er veel meer meldingen van openbare verlichting geweest (totaal ongeveer 2500). De getallen die hier zijn opgenomen zijn exclusief Avalex.

Areaal gegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Enkele kengetallen:

Groen, water en recreatie

Gazon en gras	circa	190	ha
Beplanting	circa	110	ha
Bomen	circa	30.300	stuks
Water	circa	75	ha

Voorzieningen voor kinderen en jeugd

Speeltoestellen	circa	580	stuks

Verkeer en verblijf in de stad

Doorgaande wegen en pleinen	circa	185	km
Fiets- en recreatieve paden	circa	80	km
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	280	stuks
Lichtmasten	circa	8.000	stuks

Volksgezondheid en milieu

Afval- en verzamelcontainers	circa	1.515	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	240	km

Hierbij zijn de hoeveelheden toegevoegd door RijswijkBuiten nog niet opgenomen

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

De vastgoedportefeuille welke de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Cultuurgebouwen	2
Sportgebouwen	6
Welzijn gebouwen	16
Woningen	14
Winkelpanden	5
Fietsenstallingen	3
Kinderboerderijen	2
Overige gebouwen	14
Totaal	62

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De kapitaalgoederen worden grotendeels beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde.

De komende jaren worden de beheerplannen geactualiseerd. De kwaliteit, kwantiteit en de daarvoor benodigde financiën zullen inzichtelijk worden gemaakt. Verduurzaming van het beheer van de kapitaalgoederen om te komen tot een klimaatbestendige stad is uitgangspunt voor de beheerplannen. Innovatie en interactieve methoden om effectiever te werken vormen hier een onderdeel van.

Product	Actualisatie	Ambitie
Baggerplan 2017-2024	2024	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd.
Beheerplan bomen 2012-2016	2017	Inlopen van achterstallige veiligheidsmaatregelen. Uitvoeren van regulier onderhoud bij jonge bomen en waar nodig overige veiligheidsmaatregelen.
Beheerplan kunstwerken 2017-2021	2021	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2012-2016	2017	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het behoud van de oever.
Beheerplan openbare verlichting 2018-2021	2021	Inlopen van de achterstanden in de vervanging van de openbare verlichting, inclusief het kabelnet en daardoor het aantal storingen terugdringen.
Beheerplan verkeersregelinstallaties 2016-2020	2020	Verkeersregelinstallaties die de technische levensduur hebben bereikt worden vervangen door energiezuinige installaties (LED) Door het toepassen van LED verlichting en het dimmen van de verlichting wordt voldaan aan de beleidsvoornemens op het gebied van duurzaamheid.
Beheerplan spelen 2012-2016	2017	Achterstanden in de vervanging van speeltoestellen worden ingehaald en de vervanging van speeltoestellen wordt per plek integraal aangepakt.
Beheerplan wegen 2017-2021	2021	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van de asfaltwegen.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	Actualisatie	Ambitie
Wateragenda 2017-2019	2019	Het bewerkstelligen van een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020	2020	De onderhoudsplek voor de vervanging van riolering spreiden door levensduur verlengende maatregelen uit te voeren.
Vastgoed	2017 e.v.	In 2016 is de Nota Strategisch Vastgoedbeleid geschreven. Uitwerking van de nota zal in de komende jaren plaatsvinden in samenhang met andere vraagstukken, zoals Huis van de Stad, Stads- en Cultuurvisie en het subsidiebeleid.

De doelstellingen verschillen per beheerobject en bijbehorend beheerplan. Aan het eind van de beheerplanperiode worden de doelstellingen geëvalueerd.

De beheerplannen wegen, het baggerplan, het waterplan (wateragenda) en kunstwerken zijn dit jaar geactualiseerd. Het beheerplan spelen en oevers zijn uitgesteld tot 2018. Het beheerplan bomen zal als onderdeel van een nieuw beheerplan groen worden gemaakt. Ook komt er in 2018 nog een overkoepelend integraal beheerplan.

Uitdagingen en risico's

 # Inlopen achterstanden

In de tabel voor investeringen is te zien dat er nog geld te besteden is. De voorbereidingen zijn wel getroffen, maar de uitvoering vindt plaats in 2018 en 2019. De technische basis is voor de verschillende producten de afgelopen jaren op orde gebracht. De producten wegen, oevers en bomen worden op een minimum niveau onderhouden. Hierdoor is er beperkt de ruimte om binnen de onderhoudsbudgetten gewenste aanpassingen voor de inrichting door te voeren.

In 2017 is € 100.000 beschikbaar om integraal kleinschalige locaties op te pakken. In 2017 is ongeveer de helft van de kleinschalige locaties opgepakt van 2017 en de rest van 2016. In 2018 zal nog € 54.000 aan kleine kansrijke plekken worden uitgevoerd.

Voor de wegen is in 2017 een beheerplan geschreven. Hierin is aangegeven dat de achterstanden op elementenverharding niet zijn ingelopen, maar eerder verder uitgelopen. Daarom is er in de 1^e halfjaarrapportage 2017 ongeveer €270.000 extra budget beschikbaar gesteld om dit in te lopen. Voor 2017 is er €135.000 beschikbaar gesteld. Dit is uitgegeven aan diverse locaties binnen de gemeente. Er is asfaltonderhoud gepleegd in de Laan van Zuidhoorn. De asfaltwerkzaamheden aan de Acacialaan en Churchillaan (klein deel rijbaan) is niet uitgevoerd in 2017. Deze wordt meegenomen in de werkzaamheden van het asfalteren fietspaden Churchillaan.

Voor riolering liggen we aardig op schema met het inhalen. We hebben de riolering in de Generaal Spoorlaan vervangen en ongeveer de helft van het stamriool van de ministerbuurt. De relining van Oud-Rijswijk noordelijke deel is voorbereid en kan in 2018 worden uitgevoerd. We liggen hiermee ongeveer een half jaar achter en verwachten die in 2018 weer in te kunnen halen.

Waterwegen heeft drie soorten onderhoud baggeren, maaien en krozen en beschoeiingen vervangen. Dit jaar waren er geen baggerwerkzaamheden noodzakelijk. In 2017 het baggerplan 2017-2024 vastgesteld. Vanwege beperkte ambtelijke capaciteit is gekozen om niet twee beheerplannen tegelijk te vernieuwen voor waterwegen, daarom is het beheerplan beschoeiing uitgesteld naar 2018. Dit jaar hebben we op de Van Mooklaan beschoeiing vervangen. De werkzaamheden aan beschoeiing in Hofrust is nog niet uitgevoerd. In 2018 willen we deze werkzaamheden inhalen. Het maaien krozen is dit jaar uitgevoerd.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de onderhoudsproducten is waar mogelijk duurzaamheid meegenomen. Zoals het uitvoeren van verkeersregelininstallaties en openbare verlichting in LED, het regenwater is waar mogelijk op het oppervlaktewater afgevoerd en het verhard oppervlak waar mogelijk verminderd. De verduurzaming van kapitaalgoederen vraagt voor de producten openbare verlichting en gebouwen een behoorlijke investering. Een deel van deze investeringen verdient zich op de lange termijn terug door lagere energiekosten en/of lagere onderhoudskosten.

Bij de vervanging van verkeersregelininstallaties zijn er twee cycli. Momenteel zitten wij in de cyclus waarbij de regelininstallatie en de lichten worden vervangen. Vanaf 2025 zullen naast de regelininstallatie en de lichten ook de masten en het kabelnet vervangen moeten worden. Het benodigde vervangingsbudget zal vanaf 2025 2,5 keer hoger worden.

De volgende VRI's zijn in 2017 vervangen: Generaal Spoorlaan/Huis te Landelaan, Haagweg/Acaciaaan en Vrijenbanselaan/Zuiderweg. Ook is er glasvezel Haagweg/Geestbrugweg naar VRI Cromvlietkade aangelegd. In de volgende straten is de openbare verlichting vervangen in de: Frans Halskade en de Patrijsweg. De Prinses Beatrixlaan tussen A4 en Van Vredenburgweg (2018) wordt verschoven naar volgend jaar. Ongeveer 80% van de OV-Schakelkasten zijn vervangen, de andere 20% verwachten wij ook in 2018 te vervangen. Dit betekent dat ongeveer 80% van de geplande werkzaamheden zijn uitgevoerd. Hiermee lopen de investeringen voor openbare verlichting en verkeersregelininstallaties ongeveer 2 maanden achter op schema.

Om de groene waarde van Rijswijk te behouden en te versterken worden de komende jaren investeringen gedaan in het openbaar groen. Aan de hand van biodiversiteit, ecologische verbindingen, meer kleur in de stad, Quickwins en de participatiekracht van de samenleving zijn de locaties bepaald. Door gerichte investeringen en door aansluiting bij bestaande projecten, zoals Generaal Spoorlaan, Delftweg, fietsroute Churchillaan en assenkruis Plaspoelpolder, vindt er een kwaliteitsimpuls in het openbaar groen plaats.

 # Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

De nutsvoorzieningen van kabels en leidingbedrijven zijn verouderd. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk kabels en leidingen vervangen. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar de kansen liggen om deze te combineren.

De gemeente heeft in 2017 twee overleggen gehad met de netbeheerders, waar dit onderwerp ter sprake is geweest. De wens is geuit om in de toekomst meer samen te gaan werken en daar convenanten voor op te stellen.

 # Herstructurering Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en Karel Doormanlaan

Het college heeft aangegeven drie straten met achterstallig onderhoud en overlast op te pakken. Naast de interne en externe kostendragers is hier € 1.100.000 voor uitgetrokken in de jaren 2016-2018. De ambitie is om de komende jaren de Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en Karel Doormanlaan op te pakken. In deze straten moeten de riolering, kabels en leidingen vervangen worden, is de verharding in slechte staat en staan er bomen die door wortelopdruk en standplaats dicht op de gevel voor hoge beheerlasten zorgen. Het gaat om kostbare projecten met een lange voorbereidingstijd.

De Frans Halskade heeft behoorlijke achterstand opgelopen door een broedende vogel, maar is inmiddels op het planten van bomen na klaar. Na een uitgebreid participatietraject is de Generaal Spoorlaan inmiddels ook in uitvoering. Voor de Karel Doormanlaan is in februari 2018 een bewonersavond geweest.

 # Terugdringen overlast bomen

In Rijswijk staan een groot aantal bomen die vanwege hun omvang problemen geven in het beheer en waar bewoners overlast van ondervinden. De meest voorkomende problemen met deze bomen zijn het opdrukken van de verharding door de wortels en boomkronen die richting gevels groeien. In de bovengenoemde herstructureringslocaties zal een oplossing worden

gezocht voor deze problematiek. Voor specifieke situaties met oude bomen die beheerproblemen veroorzaken en voor de versterking en verjonging van de boomstructuren in Rijswijk is er in de periode 2016-2018 €750.000 beschikbaar.

Er is een leidraad door B&W vastgesteld met de richtlijnen voor overlast bomen. Hieruit zijn ongeveer 30 probleemstraten gesignaleerd. Er is voor 5 straten € 4,4 miljoen beschikbaar gesteld om uit te voeren in de komende 4 jaar. In het afgelopen jaar zijn in de Churchilllaan bomen vervangen. Dit is echter betaald uit onderhoud bomen. Het hele budget is dus nog steeds beschikbaar. In 2018 gaan we een groenbeheerplan opstellen waarin we aangeven waaraan dit bedrag uitgegeven zal worden.

 # Onderhoudsachterstanden vastgoed

De meerjarenonderhoudsplannen zijn in 2015 geactualiseerd en op grond hiervan is de storting in de voorziening Meerjarenonderhoudsplannen welzijn, sport en cultuur verhoogt. Uitgangspunt voor de meerjarenonderhoudsplanning is onderhoudsniveau 3 en hoe we dit niveau op een financieel gelijkmatige wijze kunnen bereiken. Toekomstige wijzigingen in de vastgoedportefeuille hebben financiële consequenties voor de storting in de voorziening.

In 2016 is in vervolg op de actualisering van de meerjarenonderhoudsplannen de nota Strategisch vastgoedbeleid geschreven. Uitwerking hiervan vindt plaats vanaf 2017 in samenhang met andere belangrijke vraagstukken, zoals Huis van de Stad, Stads- en Cultuurvisie en subsidiebeleid. Denk hierbij aan:erschikking van het maatschappelijk vastgoed en kostendekkende huur versus subsidies.

Bij het maatschappelijk vastgoed is preventief asbest verwijderd. Tot op heden werd dit incidenteel gedaan. De scholenbrand liet zien wat voor een impact asbest op de omgeving kan hebben. Dergelijke situaties willen we voor zijn en daarom gaan we asbest in onze panden planmatig saneren. Dit geldt ook voor scholen, waarvan inmiddels inventarisaties hebben waaruit is gebleken dat slechts bij twee scholen asbest kan worden verwijderd zonder ingrijpende bouwkundige maatregelen. Met deze maatregel lopen we vooruit op toekomstige wetgeving.

Stand van zaken klokkentoren direct naast het oude Stadhuis.

In september 2017 is er een rapport: inspectie Natuursteen klokkentoren ontvangen. Aanleiding was de waarneming van een naar voren gekomen plaat vanuit het interieur van de toren.

1) Uit onderzoek is gebleken dat dit een incident betreft. De oorzaak is gelegen in een uitvoeringsfout. Het is goed mogelijk deze fout te herstellen. Deze 'noodmaatregel' heeft in eind 2017 plaatsgevonden. De kosten waren niet groot en bedroegen: € 160.000,-.

2) Verder is vastgesteld dat er in het verleden aangebrachte reparaties nabij de ankerpennen zijn losgekomen. Deze reparaties waren toen noodzakelijk, omdat door spanningen schollen ter plaats van het anker zijn uitgesprongen. Vermoedelijk zijn bij het aanbrengen van de reparaties niet de juiste voorschriften in acht genomen. Deze herstelling kunnen en dienen opnieuw te worden uitgevoerd.

De flexibel blijvende voegvulling is vergaan of reeds verdwenen en dient te worden vervangen. Voor de werkzaamheden wordt nu een bestek gemaakt en zal worden aanbesteed. De kosten zijn geraamd op € 350.000,- voor 2018. Er komt een verzoek tot extra gelden in de eerste voortgangsrapportage.

 # Onderhoudspiek civiele kunstwerken

Bruggen en andere civieltechnische kunstwerken zijn kostbare objecten. Vanaf 2026 is een verhoging van het investeringsbudget kunstwerken benodigd. Van 2035-2045 is er een grote onderhoudspiek voor kunstwerken, doordat er meerdere grote kunstwerken vervangen moeten worden. De komende jaren wordt de strategie voor deze onderhoudspiek bepaald.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Bij de civiele kunstwerken zijn er geen grote achterstanden in onderhoud. Het beheerplan kunstwerken 2017-2021 is in 2017 vastgesteld. Hierbij is nog geen geld beschikbaar gesteld voor de onderhouds piek van 2035-2045. In de volgende periode gaan we overwegen of het zinvol is om hiervoor te sparen of te zijner tijd een investeringsaanvraag te doen.

Budgettair kader

In de afgelopen jaren is voor verschillende producten de basis op orde gebracht. De budgetten voor de openbare ruimte zijn voldoende om de openbare ruimte veilig te houden. Conform de eisen van de BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten zijn:

Product	Budget 2017	Gerealiseerd 2017	Vershil	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	1.451.890	1.336.988	114.902	· Klein asfalt onderhoud · Onderhoud bestrating · Onderhoud paden · Herstellen belijning
Groen	1.431.440	1.378.037	53.403	· Maaien gras · Herstellen gazons · Onderhoud bomen · Herplanten groenstroken · Onkruid en zwerfvuil verwijderen
Verlichting en verkeersregelinstallaties	610.750	443.837	166.913	· Verhelpen van storingen en reparaties · Preventief lampen vervangen · Schilderen van armaturen en masten · Beheer verkeers-managementsys-teem
Waterwegen	341.770	291.447	50.323	· Maaien en krozen van watergangen · Onderhoud beschoeiing
Spelen	122.020	109.050	12.970	· Veiligheidscontroles en inspecties · Reparaties en klein onderhoud
Bruggen en duikers	319.190	146.120	173.070	· Veiligheidscontroles en inspecties · Reparaties en klein onderhoud · Reinigen
Riolering	980.300	870.644	109.656	· Klein onderhoud van riolering en reparaties · Verhelpen storingen en

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	Budget 2017	Gerealiseerd 2017	Vershil	Specificatie van de werkzaamheden
				verstoppingen · Reinigen van riolering · Beheer en monitoren van het functioneren van rioolstelsel
Gebouwen en objecten	2.813.410	3.211.457	-398.047	· Onderhoud cultuurgebouwen · Onderhoud sportgebouwen · Onderhoud welzijnggebouwen · Onderhoud woningen · Onderhoud winkelpanden · Onderhoud fietsenstallingen · Onderhoud kinderboerderijen

Beschikbare investeringsbudgetten

De belangrijkste investeringsbudgetten zijn:

	Budget 2017	Gerealiseerd 2017	Vershil	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	3.699.780	1.241.134	2.458.646	· Reguliere vervanging asfalt · Fietsstraat Delftweg
Groen	1.144.960	595.499	549.461	· Reguliere vervanging bomen · Aanpak overlastbomen en versterking laanstructuren · Renovatie en groenontwikkeling
Speelplekken	363.790	230.971	132.819	· Vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Verlichting en verkeersregelininstallaties	1.438.440	849.107	589.333	· Reguliere vervanging verlichting · Inhaalprogramma verlichting
Bruggen en duikers	152.300	37.721	114.579	· Reguliere vervanging van bruggen en duikers
Waterwegen	268.000	113.432	154.568	· Reguliere vervanging beschoeiing

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

	Budget 2017	Gerealiseerd 2017	Verschil	Specificatie van de werkzaamheden
Riolering	2.326.200	1327.272	998.928	· Reguliere vervanging riolering en gemalen · Programma onderhoudspiek riolering
Gebouwen en objecten	668.130	122.897	545.233	· Investering sportgebouwen

Beschikbare voorzieningen

Voor het vastgoed zijn er twee financiële instrumenten ingericht. Deze zijn bedoeld om pieken in onderhoud op te vangen en daarnaast het budget stevig te verankeren in de begroting.

Voorziening	Bedrag per 31-12-2017	Specificatie
Voorziening baggeren	496.261	Het te baggeren areaal is verdeeld in 7 vakken. Eens per 8 jaar wordt er in een vak gebaggerd. De voorziening is opgezet om de grote verschillen in jaarlijkse kosten op te kunnen vangen.
Voorziening gemeentelijk vastgoed	133.790	Het beleid van de gemeentewoningen is, dat zodra er een woning vrij komt, deze niet meer wordt verhuurd, maar verkocht. Daardoor zijn er geen grote investeringen meer gedaan. Maar doordat het langer duurt dan verwacht, moet er nu wel groter onderhoud worden gedaan. Dit jaar is er bij één woning groot onderhoud gepleegd.
Voorziening onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	1.349.681	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen en te realiseren dat er bij noodzakelijk groot onderhoud voldoende in de voorziening zit om deze te bekostigen.

Onderdeel Personeel en Organisatie

Wat willen we bereiken?

Visie op HRM

De ambtelijke organisatie blijft in beweging. We streven naar een organisatie die voor nu en in de toekomst voldoende wendbaar en duurzaam is om met de beschikbare middelen, een college zo goed mogelijk te faciliteren het collegeprogramma en de wettelijke taken uit te voeren.

HRM werkt mee aan deze ontwikkeling van een (meer) wendbare en duurzame organisatie, met vaste formatie voor de continuïteit van de belangrijke gemeentelijke opgaven aangevuld met (mogelijkheden voor) verschillende vormen van flexibele inzet.

We zetten in op het realiseren van een (meer) evenwichtige opbouw van het personeelsbestand om te zorgen dat kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening gewaarborgd blijft. De uitstroom van oudere medewerkers in de komende jaren vraagt om borging van (kritische en strategische) kennis en ervaring in de organisatie en biedt mogelijkheden voor vernieuwing. Daarbij willen we als werkgever aantrekkelijk en toegankelijk zijn voor alle doelgroepen op de arbeidsmarkt.

Voor de maatschappelijke opgaven ontwikkelen we de opgaven gestuurde manier van werken door. De focus ligt op het, samen met onze externe partners, realiseren van beoogde maatschappelijke effecten. HRM faciliteert zowel voor de maatschappelijke als de niet maatschappelijke opgaven de voortdurende ontwikkeling van teams en medewerkers.

Doelstellingen

1. We realiseren een organisatie(vorm) van waaruit vaste en flexibele capaciteit wendbaar wordt ingezet op wisselende opgaven.
2. We komen tot een evenwichtig opgebouwd personeelsbestand.
3. We faciliteren het opgaven gestuurd werken waar alle medewerkers met hun talenten en kwaliteiten optimaal bijdragen aan het realiseren van opgaven.
4. We ontwikkelen, implementeren en realiseren bijbehorend HRM-instrumentarium.

Indicatoren

Om de voortgang van het proces te kunnen volgen en waar nodig bij te sturen stelden we vooralsnog de navolgende indicatoren vast. Het komende jaar zullen we ook benutten om deze indicatoren te toetsen op essentie en meetbaarheid.

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1. Verhouding vast flexibel (% kosten inhuur t.o.v. totale loonsom ¹)	24	10%	10%	10%	10%
2. Het percentage medewerkers dat in meerdere opgaven heeft gewerkt. ²	20	25%	25%	25%	25%
3. percentage medewerkers waarover jaarlijks de ontwikkeling en het functioneren in kaart is gebracht . (verslagen gesprekkencyclus) ³	75	90%	95%	100%	100%
4. Streefcijfer Verzuimpercentage.	5,7	6,0%	5,2%	4,6%	3,6%

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Indicator 1:

- Verdere implementatie strategische personeelsplanning (SPP).
- Herijken vaste en flexibele formatie voor de komende jaren.
- Halfjaarlijkse managementrapportage over omvang inhuur.
- Doorontwikkelen regionale mobiliteit (Haaglanden)
- Bijstellen werving- en selectiebeleid en inzet wervingsmiddelen.

Indicator 2:

- Continueren trainen van managers en medewerkers in de opgaven gestuurde manier van werken en het daarbij optimaal benutten van talenten en kwaliteiten (leerwerkplaatsen).
- Stimuleren van de flexibele inzet van medewerkers (doorontwikkeling proces van 'casting en matching').
- Toetsen van benodigde flexibele inzet.
- De kernwaarden ROTS (Resultaatgericht, Ondernemerschap, Transparant en (team)Samenwerking) zijn geborgd en zien wij terug in houding en gedrag.

Indicator 3:

- In het laatste kwartaal van 2016 vindt met elke medewerker een gesprek plaats als start voor de (nieuwe) gesprekkencyclus.

¹ Dit is een voorlopig indicator voor de verhouding vast – flexibel. Zodra een betere voorhanden is zal deze worden aangepast (zie doelstelling 1).

² Indicator voor de flexibiliteit van de inzet van het huidige personeelsbestand (zie doelstelling 2).

³ Indicator voor doelstelling 3.

Indicator 4:

- Verantwoordelijkheid en regelruimte van medewerkers in de werkplanning en inzet vergroten. (tijd- en plaat onafhankelijk werken, maken resultaatafspraken).
- Hernieuwde inzet op aanpak van frequent kortdurend verzuim.
- Plan van aanpak voor langdurig verzuim (re-integratietrajecten).
- Verbeteren managementinformatie.
- Inzet arbeidsdeskundige en bedrijfsarts evalueren en bijstellen (aanbesteding nieuwe Arbo-dienstverlener).

Wat hebben wij daarvoor gedaan in 2017?

Indicator 1

De indicator 'verhouding vast flexibel' is in de programmabegroting bepaald op 10%, De werkelijke waarde over het jaar 2017 was 24,4%.

Met name de toename van het aantal vacatures heeft geleid tot een forse stijging van de inhuur. Er is vooral gestuurd op de realisatie van taken, waarbij financiële dekking heeft geprevaleerd. De totale inhuurkosten kunnen worden gedekt binnen de personele begroting.

In 2017 stelden we per domein een strategische functiematrix op. In deze matrix geven we aan of sprake is van een kritische, specialistische, kern of ondersteunende functie. Op basis van een totaaloverzicht kunnen we bepalen welke acties noodzakelijk zijn om een evenwichtige personele situatie in stand te houden en de bedrijfsvoering niet in gevaar te laten komen. Hiermee willen we de inzet van externe inhuur zoveel mogelijk beïnvloeden.

Door de realisatie van een managementdashboard kan beter worden gestuurd op de verhouding inhuur versus loonkosten en inhuurkosten in totaal. Door inzet van eigen medewerkers of het aangaan van tijdelijke (project-)aanstellingen dringen we externe inhuur zoveel als mogelijk terug. Afhankelijk van het soort opdracht kan externe inhuur nog steeds de meest efficiënte methode zijn.

In onderstaand overzicht staan de vergelijkende cijfers van de gerealiseerde kosten 2016 en 2017.

	2017	2016	Stijging % salariskosten
<i>Inhuur exploitatie</i>	2.985.729	2.247.143	
<i>Sociaal domein</i>	2.388.941	2.446.418	
<i>Bouwgrondexploitaties</i>	783.538	821.552	
<i>Investeringen</i>	228.446		
Totaal	6.386.654	5.515.113	16%
 <i>Totaalkosten huidig personeel</i>	 26.140.668	 25.916.322	
 <i>% inhuur uitgedrukt in het totaal salariskosten huidig personeel</i>	 24,4%	 21,3%	

Binnen de regio Haaglanden werken we samen aan de verdere ontwikkeling van de regionale mobiliteit. Daartoe wordt jaarlijks een werkplan opgesteld onder

verantwoordelijkheid van de kring van gemeentesecretarissen. Zo wordt doorontwikkeld op de vacaturebank en loopbaaninstrumentarium.

Indicator 2

Streefcijfer hebben we in 2017 e.v. verlaagd. Het streven is om medewerkers zo flexibel als mogelijk is in te zetten op opdrachten die prioriteit hebben. Dit geldt vooral voor opdrachten vanuit het collegewerkprogramma en speelt minder binnen de bedrijfsvoeringsteams en de wettelijke taken.

Indicator 3

In 2017 is met 300 medewerkers een gesprek gevoerd waarbij het functioneren en ontwikkeling in kaart is gebracht. De gesprekkencyclus bestaat uit een startgesprek, voortgangsgesprek(ken), functioneringsgesprek of een beoordelingsgesprek. De afspraken over de persoonlijke ontwikkeling is onderdeel van deze cyclus.

Indicator 4

Als gevolg van het hoge verzuim in 2016 hebben we een extra impuls gegeven aan het verzuimbeleid. Het management is in 2017 getraind op het voeren van verzuimgesprekken, waarbij de aandacht niet ligt op de ziekte maar op de afspraken die je met elkaar maakt over de mogelijkheden om (een aantal) werkzaamheden uit te voeren. Het ATAP (AnyTime AnyPlace) werken ondersteunt dit. De visie op verzuim is opnieuw vastgesteld en gecommuniceerd met medewerkers en er wordt vanuit het management uitdrukkelijk op gestuurd. Het verzuimpercentage is in 2017 afgenomen, van 7,5% in 2016 naar 5,7%. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de streefcijfers. In 2017 is dit 6,0% en in 2018 5,2%. Deze streefcijfers zijn verwerkt in de begroting 2018 en verder.

Onderdeel Facilitaire opgaven

Wat willen we bereiken?

Visie op bedrijfsvoering

De ambtelijke organisatie blijft in beweging. We ontwerpen en ontwikkelen een organisatie die voor nu en in de toekomst voldoende wendbaar en duurzaam is om met de beschikbare middelen een college zo goed mogelijk te faciliteren het collegeprogramma en de wettelijke taken uit te voeren.

Doelstellingen op facilitaire opgaven

Onder de facilitaire opgaven verstaan we de opgaven Informatie, Facilitair en Administratie. Voor deze paragraaf Bedrijfsvoering hebben we ook de opgaven Juridische Zaken als (nog) facilitaire opgave aangemerkt.

De verandering naar een opgaven gestuurde organisatie vraagt om een andere ondersteuning op het gebied van bedrijfsvoering. Die aansluit bij het uitgangspunt om flexibel en wendbaar te werken. Maar tegelijkertijd gericht op het bereiken van efficiency, bijvoorbeeld door het standaardiseren en harmoniseren van processen en producten.

Doelstelling van de facilitaire opgaven is in het algemeen tweeledig:

1. Maximaal faciliteren van de opgaven gestuurde organisatie, specifiek op de onderdelen flexibiliteit en wendbaarheid.
2. Efficiënt inrichten van de intern en extern gerichte dienstverlening.

Indicatoren

Indicatoren	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1. Klanttevredenheid waardering voor de ICT dienstverlening	6,8	6,8	7,0	7,2	7,3
2. Waardering voor producten en diensten van de opgave Informatie	-	6,8	7,0	7,2	7,3
3. Werkplekindex: verhouding tussen het aantal werkplekken en het aantal medewerkers.	85%	70%	70%	60%	60%
4. Accountindex: verhouding tussen het aantal accounts en het aantal medewerkers.	111%	110%	110%	110%	110%
5. Percentage medewerkers dat volledig tijd- en plaats	90%	90%	90%	90%	90%

Indicatoren	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
onafhankelijk werkt.					
6. Percentage poststukken ⁴ dat binnen de wettelijke termijn wordt afgedaan.	85	95%	95%	95%	95%
7. Klanttevredenheid voor alle onderdelen van de interne dienstverlening > 4 (schaal 1-5)	11%	80%	90%	90%	90%
8. Aantal facturen dat is betaald binnen de wettelijke termijn (30 dagen)	89%	95%	99%	99%	99%
9. Percentage juridische procedures dat binnen de wettelijke termijnen is afgedaan.	95%	95%	95%	95%	95%

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Indicator 1:

- Aanscherping en actualisering van afspraken en de dienstverleningsovereenkomst op basis van ervaringen en nieuwe ontwikkelingen;
- Bewaking van de service levels binnen het service level management van de ICT dienstverlening;
- Implementatie van verbeterpunten naar aanleiding van tevredenheidsmetingen;
- Nieuw meldingssysteem Topdesk ten behoeve van betere monitoring en rapportage mogelijkheden;
- Nieuwe printers.
- De waardering voor uitbestede ICT wordt jaarlijks via een klanttevredenheidsmeting opgehaald. Deze enquête is voor het eerst in maart 2016 uitgevoerd en wordt met ingang van 2017 uitgevoerd in september. De resultaten vormen input voor het jaarprogramma van de ICT dienstverlening.

Indicator 2:

Deze indicator is voor het jaar 2017 niet gemeten. Voor het jaar 2018 wordt een andere indicator ingezet. Ter verbetering van de waardering hebben diverse acties plaatsgevonden, te weten:

- Realiseren van ketenautomatisering door middel van koppeling van systemen;
- Centralisatie, standaardisatie en professionaliseren van de functie functioneel applicatiebeheer;

⁴ Betreft (aan)vragen van burgers die via de post binnenkomen

Paragraaf Bedrijfsvoering

- Standaardisatie van processen en producten.
- Introductie van tools zoals Skype voor Bedrijven.

Indicator 3:

Deze indicator is één op één gekoppeld aan het ATAP werken. De doelstelling is in 2017 niet gehaald, omdat het ATAP werken nog niet volledig in de organisatie is uitgerold.

Indicator 4:

- Actieve monitoring op basis van de personeelsadministratie;
- Geautomatiseerde procedures voor beëindigen van accounts;
- Periodieke monitoring van accounts door opgave managers;
- Verhogen kostenbewustzijn bij medewerkers en management.

Indicator 5:

- Afstemming over werkplekinrichting met betrokken opgaven;
- Ondersteuning bij aanvragen;
- Versimpeling van procedures;

Indicator 6:

- Verbeteren werkprocessen;
- Verbeteren managementinformatie;
- Verbeteren monitoring.

Indicator 7:

- Periodiek meten van klanttevredenheid in het kader van 'Vensters voor Bedrijfsvoering'
- Op basis van de uitkomsten een verbeterplan opstellen en implementeren.

In 2017 is de klanttevredenheid gemeten op 27 aspecten. 11% scoorde een 4 of hoger, aanzienlijk lager dan de ambitie. Op 17 aspecten was de score een 3,5 of hoger; de gemiddelde score op de 27 aspecten was 3,5. Hetzelfde gemiddelde als regiogemeenten die aan Vensters voor Bedrijfsvoering meededen.

Indicator 8:

- Vereenvoudigen van de 'bestel- en betalingsprocedure'.
- Verbeterde managementinformatie.
- Verbeterde monitoring.
- Nieuwe procedure voor vervanging budgethouders bij afwezigheid.
- Het streefcijfer van 2017 is niet gehaald. De oorzaak van deze lagere waarde was tweeledig. Als gevolg van de organisatiewijziging zijn nieuwe budgethouders aangesteld, die nog niet altijd bekend waren met de procedure en/of de betekenis van de budgetten. Daarnaast was de capaciteit van de financiële administratie onvoldoende op orde. Beide oorzaken hebben met name in het 1e halfjaar van 2017 geleid tot een lager percentage.
- In de loop van 2017 zijn beide oorzaken opgelost en is het percentage gestegen.

Indicator 9:

- Verdere digitalisering processen (procesapp, digitale aanlevering Rechtbank)
- Bezwaar- en beroepsprocedures te vertalen als input voor de verbetering van de primaire besluitvormingsprocessen
- Gebruik maken van de mogelijkheden van (pre-)mediation.
- onderzoek naar het invoeren van een onafhankelijke bezwarencommissie van grote bestuurlijke en/of financiële importantie
- Procesverbetering

Opgave Informatie

De opgave informatie verzorgt het inrichten en beheren van de informatievoorziening waarmee de organisatie haar bestuurlijke doelen kan realiseren zodanig dat de mogelijkheden die informatie en ICT bieden optimaal benut worden.

We adviseren en ondersteunen de organisatie bij de inzet van informatie(middelen) en realiseren een informatievoorziening die goed beveiligd, flexibel en schaalbaar, gestructureerd en samenhangend is. We doen dit onder andere door het standaardiseren en harmoniseren van processen en producten, het realiseren van koppelingen en een goede informatiearchitectuur.

We voeren de regie naar de ICT Bedrijfsvoeringsorganisatie om te waarborgen dat een passende ICT-infrastructuur en -dienstverlening geleverd wordt. We zijn verantwoordelijk voor contract-, leveranciers- en projectmanagement van (implementatie van) informatiesystemen. We werken waar mogelijk samen met andere gemeenten en maken optimaal gebruik van beleid en expertise van andere overheden en instrumenten die bijvoorbeeld binnen KING/VNG verband ontwikkeld worden.

De visie van de opgave informatie is uitgewerkt in een richtinggevend informatiebeleid dat periodiek wordt geactualiseerd. De beleidskaders zijn verder uitgewerkt in een informatieplan met daarin opgenomen de (beoogde) informatiearchitectuur van Rijswijk en concrete projecten.

- We zorgen voor een effectieve en efficiënte informatievoorziening en optimale informatiehuishouding in de vorm van kwaliteitsproducten en –diensten, afgestemd op de behoeften van de organisatie.
- We richten de opgave efficiënt in met inzet van vakkundig personeel.

Opgave Juridische Zaken

Verbetering van de primaire besluitvorming zal vermindering van het aantal bezwaarschriften tot gevolg hebben. Dit vraagt o.a. een verdere ontwikkeling van juridische kennis, ook in het primaire proces. Daarnaast zal meer aandacht zijn voor een goede communicatie met betrokken burgers en bedrijven en het toepassen van methodieken als (pre-)mediation. Onderzocht zal worden in hoeverre werkzaamheden (zoals de afdoening van bezwaren) gedeeltelijk kunnen worden uitbesteed en het instellen van een onafhankelijke bezwarencommissie..

Opgave Facilitair

De opgave Facilitair heeft een belangrijke rol in de doorvoering van het concept van ATAP binnen de organisatie. De verdere flexibilisering van het gebruik van werkplekken is noodzakelijk als per 1 mei 2017 de huur van een etage in Hoogvoorde is afgestoten. Dat zal van invloed zijn op de inrichting en het gebruik van de resterende ruimte. De voorbereidingen om een werkcafé te realiseren zijn gestart. Dit biedt medewerkers gelegenheid om nog meer plaats onafhankelijk te werken.

Onderdeel Informatiebeveiliging en Privacy

Wat willen we bereiken?

Visie op informatiebeveiliging en privacy

Informatie is één van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de Gemeente Rijswijk. Zonder actuele en betrouwbare informatie, op de juiste plaats en op de juiste tijd, kunnen wij onze taken niet naar behoren vervullen. We werken met informatie om diensten te leveren aan onze inwoners en bedrijven, en om richting te geven aan de ontwikkeling van onze gemeente. We zijn open en transparant in wat we doen en waarom we het doen. We helpen onze inwoners en bedrijven 'in één keer goed' en voorkomen dat we dezelfde vraag twee keer stellen door goed gebruik van de informatie die wij hebben. Om dit te kunnen doen zien wij informatie als 'open tenzij'.

Maar met een nadrukkelijke 'tenzij', omdat informatie privacy of belangen van personen of organisaties kan schaden. Het is onze verantwoordelijkheid om deze rechten te beschermen. Zodat iedereen erop kan vertrouwen dat zorgvuldig met zijn/haar gegevens wordt omgegaan en dat privacy gewaarborgd is. Wij zoeken daarbij naar een goede balans tussen de te nemen maatregelen en het behouden van een goede en efficiënte dienstverlening, een transparant proces en acceptabele kosten.

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken, en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging/ vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

De ontwikkelingen in de samenleving en technologie maken dat informatiebeveiliging en privacy steeds belangrijker worden. Toenemende digitalisering en samenwerking met andere partijen in dienstverleningsketens leidt tot meer en makkelijker uitwisselen van informatie. Onze inwoners en bedrijven willen snel en digitaal geholpen worden, maar willen dit doen met behoud van hun recht op privacy. Onze medewerkers willen en moeten steeds meer 'anyplace en anytime' kunnen werken, maar dit mag niet leiden tot informatie die 'op straat ligt'.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basisnormenkader zoals verwoord in de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten).
- We voldoen aan de eisen die de nieuwe privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Invoeren BIG

In 2017 is het informatiebeveiligingsbeleid opnieuw vastgesteld. Het college stelt hierin de kaders en geeft richtlijnen aan de uitvoering over de inrichting van de informatiebeveiliging: welke normen worden gehanteerd en hoe zijn de verantwoordelijkheden verdeeld.

Het belangrijkste uitgangspunt dat met dit informatieveiligheidsbeleid wordt vastgelegd is dat de gemeente Rijswijk zich conformeert aan de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). In deze baseline, die is vastgesteld op initiatief van de VNG, zijn zo'n 300 beveiligingsmaatregelen beschreven. Met de invoering van de BIG wordt een hoog beveiligingsniveau nagestreefd. Dit zal niet onmiddellijk zijn gerealiseerd. Om de implementatie van de BIG-maatregelen te coördineren is in 2017 een adviseur informatieveiligheid aangesteld.

Naast de aandacht voor de technische maatregelen is in 2017 gestart met een bewustwordingscampagne op het gebied van informatieveiligheid. Immers het gedrag van medewerkers en leidinggevenden heeft grote invloed op het niveau van informatieveiligheid. Zij hebben daarin een grote verantwoordelijkheid. Medewerkers en leidinggevenden dienen op de hoogte te zijn van hun verantwoordelijkheden, zodat zij daarnaar kunnen handelen.

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen zullen zich altijd incidenten blijven voordoen. In 2017 zijn er een aantal datalekken geweest. Deze zijn afgehandeld en gerapporteerd aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Voor het melden van datalekken is een aparte procedure ingevoerd.

Invoeren AVG

Vanaf 25 mei 2018 is de AVG van toepassing. Om de AVG in te voeren is een privacy-organisatie ingericht bestaande uit de functionaris voor de gegevensbescherming (FG) en twee privacy-adviseurs. De voorbereiding op de AVG is in 2017 gestart met een communicatie- en bewustwordingscampagne over privacy. In de lijn van de AVG zijn de volgende maatregelen gerealiseerd: naast de procedure voor het melden van datalekken is een register aangelegd om datalekken te documenteren. Bij gegevensverwerkingen die uitbesteed worden aan externe 'verwerkers' worden verwerkersovereenkomsten stelselmatig afgesloten. Nieuwe producten en diensten of wijzigingen in processen en systemen waar verwerking van persoonsgegevens van toepassing is, worden getoetst aan de principes van Privacy by design en Privacy by default. Voor gegevensverwerkingen met een hoog privacy risico is een risicoanalyse verplicht (Privacy Impact Assessment). De AVG kent een documentatieplicht van de verwerkingen van persoonsgegevens. Om deze nieuwe taak te ondersteunen is software aangeschaft in de vorm van een 'register van de verwerkingen'. Gewerkt wordt ook aan het opstellen van een gemeentebreed proces om verzoeken van burgers die hun privacyrechten willen uitoefenen, tijdig en op de juiste manier af te handelen. Ook wordt de wijze waarop wij toestemming voor verwerking van persoonsgegevens vragen en registreren geëvalueerd om te kunnen voldoen aan de strengere eisen die de AVG aan toestemming stelt.

Verantwoording via ENSIA

Vanaf 2017 wordt er jaarlijks verantwoording afgelegd over de wijze waarop de informatiebeveiliging is georganiseerd. Hiervoor is een eenduidige systematiek ontwikkeld (ENSIA, eenduidige normatiek single information audit) die alle gemeenten gebruiken. In feite wordt met de ENSIA verantwoording afgelegd over de mate waarin de beveiligingsmaatregelen zijn geïmplementeerd. Daarnaast wordt de ENSIA gebruikt om richting de externe toezichthouders verantwoording af te leggen over regelingsspecifieke maatregelen.

De ENSIA begint met een zelfevaluatie waar meer dan 300 vragen op het gebied van informatiebeveiliging worden beantwoord. Zoals verwacht bleek uit de zelfevaluatie dat nog niet alle beveiligingsmaatregelen uit de BIG (volledig) zijn ingevoerd. Voor de invoering daarvan is een actieplan opgesteld.

De zelfevaluatie vormt ook de basis voor de regelingsspecifieke verantwoording richting externe toezichthouders. Met dat doel is voor de uitvoering van de DigiD-aansluitingen en het gebruik van Suwinet een Collegeverklaring opgesteld. Daaruit blijkt dat voor Suwinet en DigiD aan alle normen wordt voldaan. Voor DigiD moest daarvoor nog wel één technisch onderdeel geïmplementeerd worden. Dit is in het tweede kwartaal 2018 gerealiseerd. Op basis van de Collegeverklaring is een audit uitgevoerd door een RE-auditor.

Opgave Juridische Zaken

De basis voor het aantal bezwaarschriften en beroepszaken ligt bij de primaire besluitvorming. Het juist en met voldoende kwaliteit opstellen van het primaire besluit zal leiden tot vermindering van het aantal bezwaarschriften. Daarnaast kan, in de situatie dat er toch een bezwaarschrift wordt ingediend, het toepassen van ook andere, dan de gebruikelijke werkmethoden, de afhandeling effectiever zijn en minder beroepszaken tot gevolg hebben.

Om de kwaliteit van de primaire besluitvorming te verbeteren zijn periodieke overleggen gestart bij diverse opgaven / domeinen tussen betrokken medewerkers bij het proces. Ook maken medewerkers van Juridische Zaken deel uit van de formatie van diverse opgaven. Op die manier vindt kennisoverdracht plaats. Waar nodig is gezamenlijk naar het totale proces gekeken en zijn verbeteringen doorgevoerd. Naast de gebruikelijke manier van bezwaarafhandeling vindt steeds meer telefonisch contact plaats teneinde onnodige beroepsprocedures te voorkomen. Ook uit contacten met andere gemeenten blijkt dat zij regelmatig zoeken naar andere wijzen van afhandeling. Bezien is en wordt wat hiervan toepasbaar is in Rijswijk. Tot slot is gestart met het onderzoek naar het mogelijk instellen van een onafhankelijke bezwarencommissie.

Staat van personele lasten 2017

Personeelslasten 2017	Domein								
Programma	Maatschappelijke Ontwikkelingen Ruimtelijke Ontwikkelingen Bestuurlijk Domein Sociaal Domein Directie								Indtotaal
	RijswijkBuiten Griffie	Bedrijfsvoering							
Algemeen Bestuur en Organisatie	499		2.169				725		3.392
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			848	17					866
Economie en Werken					265				265
Onderwijs			487						487
Openbare Orde en Veiligheid							987		987
Overhead	399	-8.686	4.193	5.644	4.428	3.817	932		10.727
Sociaal Domein					6	4.569			4.575
Sport, Cultuur en Recreatie			589	255					844
Verkeer en Vervoer				1.581					1.581
Wonen en Leven		774	497	2.110		218			3.598
Indtotaal	897	774	-7.838	7.953	9.861	8.998	5.747	932	27.323

Tabel bevat taakveld 11 salarissen en sociale lasten (inclusief voormalig personeel)

WNT-verantwoording 2017 Gemeente Rijswijk

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Gemeente Rijswijk van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de Gemeente Rijswijk is € 181.000,=. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2017 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

Bezoldiging topfunctionarissen

Bedragen x € 1	M. Middendorp	W. van der Giessen	W. van der Giessen	J.A. Massaar
Functiegegevens	Gemeentesecretaris/ Algemeen Directeur	Waarnemend Gemeentesecretaris/ Algemeen Directeur	Gewezen Waarnemend Gemeentesecretaris/ Algemeen Directeur	Griffier I
Aanvang en einde functievervulling in 2017	10/4/2017 - 31/12/2017	1/1/2017 - 10/4/2017	11/4/2017 - 31/12/2017	1/1/2017 - 31/12/2017
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Ja	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Nee	Nee	Nee	Nee
Individueel WNT- maximum	€ 128.208	€ 52.792	€ 128.208	€ 181.000
Beloning	€ 78.665	€ 31.160	€ 70.125	€ 81.996
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 89	€ 35	€ 18	€ 0
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 12.078	€ 4.860	€ 11.803	€ 12.618
Subtotaal	€ 90.832	€ 36.055	€ 81.946	€ 94.614
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	€ 90.832	€ 36.055	€ 81.946	€ 94.614
Verplichte motivering indien overschrijding	PM	PM	PM	PM

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden Partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden Partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden Partijen, in de programmabegroting en de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden Partijen.

Verbonden Partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden Partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, NV's, BV's, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingconstructies etc. Het gaat niet om bedrijven, partijen, stichtingen, etc. waar de gemeente een subsidierelatie mee heeft, of waar de bestuurlijke component ontbreekt (bv. archiefbeheer Delft). Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een **Verbonden Partij** is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Financieel belang wordt gedefinieerd als: "Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt". **Bestuurlijk belang** wordt gedefinieerd als: "Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stembrecht".

In de Nota Verbonden Partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden Partijen.

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen onderstaande vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
• Eneco Groep N.V. • Stedin Holding • N.V. Bank Nederlandse Gemeenten • N.V. Dunea Duin & Water	• GGD Haaglanden • Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP) • Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken (DSW) • Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex • Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) • Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) • H10 Inkoopbureau • Stadsgewest Haaglanden (SGH) • Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) • Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partij				
Vennootschappen	Doel / openbaar belang	Ontwikkelingen	Risico's	Programma
Eneco Groep?	Beheren en exploiteren van een (duurzaam) energiebedrijf	Rijswijk heeft in principe besloten tot afbouw van de deelneming. Het verkooptraject is gestart	Risico's op lagere dividenduitkering. Verkoopopbrengst lager dan verwacht.	Economie en Werken
Stedin Holding	Transport van elektriciteit en gas		Risico op lagere dividenduitkering	Economie en Werken
NV Bank voor Nederlandsche Gemeenten - BNG	Bank ten dienste van de overheid	-	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.	Algemene dekkingsmiddelen
Dunea NV	Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk	-	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd.	Algemene dekkingsmiddelen

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partij				
Gemeenschappelijke regelingen	Doel / openbaar belang	Ontwikkeling en	Risico's	Programma
GGD Haaglanden	Bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid	Per 2018 is de GR gewijzigd in GGD en Veilig T Haaglanden.	Er zijn weinig tot geen risico's tot 2018 omdat er afspraken zijn gemaakt met de gemeente Den Haag dat zij tot 2018 verantwoordelijk zijn voor de financiën.	Sociaal domein
Industrieschap "De Plaspoelpolder"	Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden Herstructurering bedrijventerreinen Faciliteren regionale samenwerking t.b.v. bovengenoemde zaken.	Geen	Het IPP heeft een eigen financiële reserve waarbinnen de risico's worden opgevangen, waardoor geen ter afdekking van tekorten hoeven te worden opgenomen.	Economie en Werken
Dienst Sociale Werkvoorziening	Arbeidsgehandicapten aan (passend) werk helpen	De ingezette herstructurering is een koers naar hervorming	Bijdrage in de een eventueel nadelig exploitatiesaldo naar rato van deelname. In de begroting 2018 is het weerstandvermogen >1	Sociaal domein
Avalex	Samenwerking voor het uitvoeren van de wettelijke afvalinzamelingstaak	Onderzoek naar de toekomstige governance loopt. Besluitvorming in 2018.	Aangesloten deelnemers zijn gezamenlijk risicodragers. De weerstandscapaciteit is hoger dan de gecalculeerde risico's. M.a.w.	Wonen & Leven

Verbonden partij				
Gemeenschappelijke regelingen	Doel / openbaar belang	Ontwikkeling en	Risico's	Programma
			Avalex is in staat de risico's op te vangen.	
Veiligheidsregio Haaglanden	Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen, brandweezorg, rampen en crisis-beheersing in regio		Aangesloten deelnemers zijn gezamenlijk risicodrager. De gekwantificeerde risico's kunnen worden opgevangen binnen de weerstand-capaciteit (ratio 1).	Openbare Orde en Veiligheid
Omgevingsdienst Haaglanden	Bescherming van mens en natuur tegen schade; uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving		Aangesloten deelnemers zijn gezamenlijk risicodrager. De gekwantificeerde risico's kunnen worden opgevangen binnen de weerstand-capaciteit (ratio 1).	Wonen en Leven
Inkooporganisatie H10	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein	De GR is voor 3 jaar aangegaan (t/m 2017). Deze periode is met een jaar verlengd. Evaluatie en besluitvorming over verlenging vindt in 2018 plaats.	Aangesloten deelnemers zijn gezamenlijk risicodrager. Gelet op de omvang van de begroting en het gemeentelijk aandeel hierin zijn de risico's zeer beperkt.	Sociaal Domein

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partij				
Gemeenschappe lijke regelingen	Doel / openbaar belang	Ontwikkeling en	Risico's	Programma
Stadsgewest Haaglanden	Samenwerking op basis van kaderwet op gebied van diverse beleidsvelden	Per 31-12- 2014 zit het stadsgewest in liquidatiefase.	Aangesloten deelnemers zijn gezaamenlijk risicodragers. Risico's zijn bekend en worden gedekt vanuit het liquidatiesaldo.	Algemeen Bestuur en organisatie
Metropoolregio Rotterdam - Den Haag	Verbeteren van de bereikbaarheid en versterken van de concurrentiepositie ten behoeve van huidige en toekomstige werkgelegenheid.	Geen	Aangesloten deelnemers zijn gezaamenlijk risicodragers. Voor de reguliere risico's is voldoende weerstand- capaciteit aanwezig. Voor de risico's i.h.k.v. financiering van de regionale OV- bedrijven wordt de komende jaren de risicoreserve opgebouwd.	Verkeer en Vervoer / Economie en Werken
Bedrijfsvoerings- organisatie Delft- Rijswijk	Ondersteuning en uitvoering van bedrijfsvoerings- processen op het gebied van IT- diensten..	Geen	Aangesloten deelnemers zijn gezaamenlijk risicodragers.	Algemene Dekkings- middelen

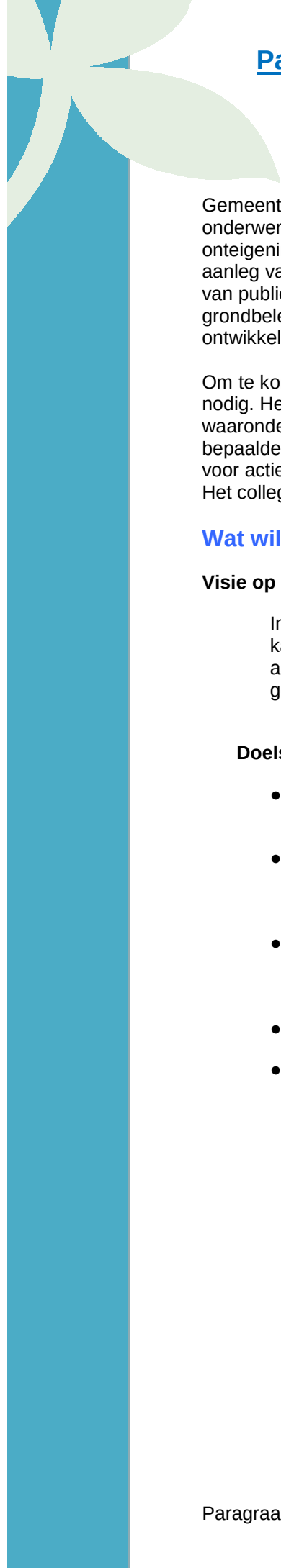
Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partij					
Vennootschappen	Resultaat 2017	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aandelen-kapitaal	Financieel belang
Eneco Groep NV	€ 127 mln.	€ 2.869 mln.	€ 2.787 mln.	88.486 aandelen á € 100,- nominaal	1,78%
Stedin Holding NV	€ 434 mln.	€ 2.583 mln.	€ 3.968 mln.	88.486 aandelen á € 100,- nominaal	1,78%
BNG	€ 393 mln.	€ 4.220 mln.	€ 135.072 mln.	165.945 aandelen á € 2,50 nominaal	0,30%
Dunea	nog niet gepubliceerd	nog niet gepubliceerd	nog niet gepubliceerd	149.258 aandelen á € 5 nominaal	3,73%

Verbonden partij					
Gemeen-schappelijke regelingen	Resultaat 2017	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage gemeente	Financieel belang
GGD Haaglanden	-246.272	0	0	53.000	8.96%
Industrieschap "De Plaspoelpolder"	-2 555.138	11.371.273	0	0	50%
Dienst Sociale Werk-voorziening	-1.376.658	2.266.880	0	222.471	16,2%
Avalex	1.809.000	4.565.000	35.168.333	5.928.604	18,1%
Veiligheids-regio Haaglanden	1.470.000	6.302.000	58.005.000	3.992.060	5%
Omgevingsdienst Haaglanden	2.400	1.609.295	75.066	545.474	2.62%
Inkooporganisatie H10	-165.001	-41.756	153.972	131.554	4.61%

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partij					
Gemeen- schappelijke regelingen	Resultaat 2017	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Bijdrage gemeente	Financieel belang
Metropoolregio Rotterdam - Den Haag	4.835.556	7.425.581	892.058.312	122.812	2,14%
Bedrijfsvoerings- organisatie Delft- Rijswijk	0	.0	0	1.047.000	50

Paragraaf Grondbeleid

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (pps). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, welke in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. Het college stelt zich terughoudend op om risicovollere exploitaties te openen.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen en/of werken en recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wro en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte
In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de Grondprijzenbrief toegepast. #zie onder 'in exploitatie genomen gronden de bouwgrondexploitatie Eikelenburgh'. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moet zijn, in bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven woningen grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.
- Gemeentelijk kostenverhaal
Zoals genoemd in de Nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of grondprijzen verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij verkoop van gemeentelijke grond.
#Voor procedurele kosten voor de vereiste planologische medewerking werd middels een anterieure overeenkomst met AertGeerts voor de herontwikkeling van het voormalig belastingkantoor naar appartementen een bedrag van € 83.700 overeengekomen.
- Verkoop gemeentelijk vastgoed
In 2017 hebben geen geprognoseerde verkopen plaatsgevonden. Oorzaak is vertraging in het verkoopproces van een uit te voeren bodemsanering (Delftweg 79). De verkoop wordt in 2018 voorzien. De voor 2017 geraamde inkomsten van € 360.000 werd niet gerealiseerd. Het gehele saldo van de reserve van ca. € 287.250 diende derhalve te worden onttrokken. Vanaf 2018 worden de geraamde inkomsten jaarlijks met € 90.000 verlaagd.

In exploitatie genomen gronden

- Vrijenbanselaan
Deze locatie is ontwikkeld t.b.v. van een fastfoodketen en een benzineverkoop punt. De werkzaamheden in het kader van het bouwrijp maken van deze locatie zijn in 2016 afgerond. Het fastfood restaurant heeft haar deuren in 2016 geopend en aan het eind van 2016 was het benzineverkoop punt gerealiseerd.
Bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 is er een verliesvoorziening genomen ten aanzien van deze locatie, conform vereisten BBV. Aangezien er nog een aantal civieltechnische kosten vanuit de grondexploitatie betaald moeten worden, zal pas medio 2018 de grondexploitatie afgesloten kunnen worden. De verwachting is dat het resultaat van de grondexploitatie uitkomt uit op negatief saldo. In de 1e of 2e halfjaarrapportage 2018 wordt hierop teruggekomen.
- Eikelenburgh
De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. Vanaf 2017 zijn met AM nieuwe afspraken gemaakt over de afname van de gronden en het hanteren van een marktconforme vergoeding.
Verder heeft uit de grondexploitatie Eikelenburgh een winst uitname plaatsgevonden van € 1,3 mln. In 2017 is op deze locatie de aantrekkelijke economie goed merkbaar. De verkoopbaarheid van de woningen is weer aangetrokken en heeft geleid tot de verkoop van 25 woningen in fase 5. De koopsom van de (terug)levering en verkoop van gronden met een totaal oppervlakte van 16.137 m² bedroeg ca. € 2,3 mln. Medio 2017 zijn 36 woningen in fase 6 nagenoeg verkocht en naar verwachting zal de start bouw begin 2018 aanvangen. Eind 2017 is gestart met de verkoop van 38

Paragraaf Grondbeleid

woningen in fase 7. Het resultaat van de grondexploitatie komt uit op ca. € 1,36 mln. positief op eindwaarde (31-12-2022).

- **Te Werve West**
Woningcorporatie Rijswijk Wonen heeft voor de herontwikkeling van de drie woningbouwcomplexen aan de Van Vollenhovenlaan recent een externe koper/ontwikkelaar gevonden. Dit betekent dat de eerder met hen afgesloten koopovereenkomst voor de inbreng van gemeentelijke gronden in deze herontwikkeling geëffectueerd werd en de daadwerkelijke levering van de gronden plaatsvond. In 2017 heeft dit geleid tot verkoop voor een bedrag van € 150.470. Het voorlopige resultaat van de Grondexploitatie Te Werve West komt uit op ca. € 51.000. op eindwaarde. Risico's daarbij zijn echter wel de onzekerheid over de exacte hoeveelheid extra aan Rijswijk Wonen te leveren gronden rondom de herontwikkeling van de locatie Generaal Vetterstraat e.o. (inclusief locatie De Schakel waar naar verwachting tot medio 2019 nog basisschool 't Prisma gevestigd zal zijn).
- **Waldhoornplein**
Met de eigenaar van de winkels is een koopovereenkomst gesloten om te komen tot de ontwikkeling van het bouwplan 'uitbreiding van de supermarkt'. Afsproken is dat de gemeente het terrein bouwrijp maakt, nadat er een gegadigde bekend is. Voor deze uitbreiding heeft de eigenaar grond van de gemeente nodig waarvoor een koopovereenkomst was gesloten. Tevens zou de eigenaar een bijdrage leveren voor extra parkeerbehoefte en inrichting van het openbaar gebied. Omdat er geen uitzicht op invulling met een supermarkt was, is besloten om tot ontbinding van de koopovereenkomst over te gaan en de grondexploitatie af te sluiten met een financieel tekort van € 3.886. In de 1e halfjaarrapportage 2018 wordt hierop teruggekomen.

Geprognosticeerd resultaat van de grondexploitaties

(eindwaarde (EW) en per heden (NCW))

Grondexploitatie	EW		Verschil	NCW		Verschil
	01-01-2017	01-01-2018		01-01-2017	01-01-2018	
Eikelenburgh	2.864.770	1.368.258	-1.496.512	2.543.834	1.239.273	-1.304.561
Te Werve	78.287	51.381	-26.906	73.772	48.417	-25.355
Vrijenban	-337.495	-340.496	-3.001	-330.877	-333.820	-2.943
Waldhoornplein	11.931	-3.886	-15.817	11.468	-3.886	-15.354
Resultaat per 1-1-2018:				2.298.197	949.984	-1.348.213

Strategische gronden

De post 'Niet in exploitatie genomen gronden' is per 1/1/2016 vervallen cf. wijziging BBV. Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

- **TH-locatie**
In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een AZC, schoolgebouw en woonunits. De verhuur aan het COA is voor de duur van een periode van 3 tot maximaal 5 jaar.
De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 26.000 m². De bedoeling is dat het perceel op de langere termijn verkocht wordt en dat daarmee de boekwaarde goedge maakt zal worden.
- **Benedictuslocatie**
Op deze locatie wordt gedacht aan een woningbouwontwikkeling. Deze locatie is deels eigendom van Rijswijk Wonen en deels eigendom van de gemeente. Het gezamenlijke oppervlakte van het te ontwikkelen plangebied bedraagt ca. 7.900 m².

In 2017 zijn de plannen concreter geworden. Op deze locatie zullen ca. 100 sociale huurappartementen gebouwd worden.

In het bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om een eventuele herontwikkeling mogelijk te maken. Nu de plannen concreter zijn, kan de wijzigingsbevoegdheid door het college worden toegepast.

- **LGZ locatie de Opperd**
De Opperd is een locatie waarop onder de in het bestemmingsplan gestelde voorwaarden bebouwing een waardevolle toevoeging zou kunnen leveren aan de Landgoederenzone. Een vermindering van de bebouwingsmogelijkheden op deze locatie kan op het moment van actualisatie van het bestemmingsplan Landgoederenzone worden overwogen. Bij de overwegingen hiertoe dient de financiering van het groen in de Landgoederenzone een aspect te zijn.
- **Stanislascollege**
Het gebouw aan de Burgemeester Elsenlaan 154 is gesloopt. De bestemming van deze locatie is maatschappelijk. Het oppervlakte van het perceel bedraagt ca. 10.330 m². In 2017 is besloten om op deze locatie een nieuwe sporthal te bouwen. In de begrotingsraad van november 2017 is besloten een krediet beschikbaar te stellen van ca. € 13 mln. De voorbereidingen zijn gestart en medio 2019 zullen de bouwwerkzaamheden aanvangen.
- **Huis van de Stad**
(zie programma Wonen en Leven van de bestuurlijke opgave: “Leefomgeving en Veiligheid, Ruimtelijke Ordening & Bestemming Huis van de Stad”).

Actuele ontwikkelingen

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de wet vennootschapsbelasting ingevoerd voor ondernemingen van overheden. Het grondbedrijf kan ook gekwalificeerd worden als onderneming. De invoering van de wet is complex. Daarom is landelijk een handreiking opgesteld. Met de handreiking kan de implementatie worden afgerond.

De waarde van de activiteiten op de fiscaal op te stellen (openings-)balans is zeer bepalend voor de uiteindelijke omvang van de fiscale waardeontwikkeling. Alleen de waardeontwikkeling vanaf 1 januari 2016 wordt in de fiscale winstbepaling betrokken.

Een historische boekwaarde volgens de gemeentelijke boekhouding en BBV verslaggevingsregels, is daarmee niet relevant. Het onderzoek is ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening nog niet gereed, maar zal op korte termijn worden opgeleverd.

Paragraaf Lokale heffingen

Tarieven

In het heffingsjaar 2017 zijn de woonlasten (onroerendezaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffen-heffing) gemiddeld met 0,1% gedaald. De tarieven voor afvalstoffenheffing zijn ten opzichte van 2016 gelijk gebleven.

Door een daling van de gemiddelde WOZ waarde en een daling van de opbrengst OZB met 7% is het tarief voor de OZB woning eigenaren gedaald met 10,78%. In 2016 heeft de Raad het nieuw verbreed rioleringsplan vastgesteld. In dit plan worden de maatregelen en de ontwikkeling van de rioolheffing voor de komende jaren toegelicht. De tarieven rioolheffing stegen hierdoor in 2017 met 12,2% exclusief de stijging van 1% als gevolg van de inflatie.

Met uitzondering van enkele tarieven in de legesverordening zijn de overige belastingtarieven gestegen met het inflatiepercentage van 1%. De tarieven voor de wettelijk gemaximeerde leges (rijbewijzen en reisdocumenten) zijn conform aangepast.

Opbrengsten lokale heffingen

Soort belasting	Raming	Werkelijk
Onroerendezaakbelastingen	€ 11.366.110	€ 11.212.009
Afvalstoffenheffing	€ 7.168.660	€ 7.177.337
Rioolheffing	€ 3.582.190	€ 3.616.557
Leges	€ 3.732.040	€ 3.362.903
Parkeerbelasting	€ 867.390	€ 875.020
Precariobelasting	€ 333.500	€ 382.068
Toeristenbelasting	€ 247.200	€ 282.810
Hondenbelasting	€ 146.030	€ 130.232
Marktgelden	€ 78.660	€ 69.718
BIZ-belasting	€ 88.650	€ 77.762
Totaal	€ 27.610.430	€ 27.186.415

Per saldo vielen de totale opbrengsten € 424.015 lager uit dan begroot.

De opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB) is lager dan geraamd in de tweedehalfjaarrapportage. Als gevolg van een bezwaarschrift is er een verschuiving geweest van de OZB niet-woningen naar de OZB woningen. Het tarief voor de niet-woningen was in 2017 0,4822% van de WOZ-waarde en voor de woningen was het tarief 0,1101%. Als gevolg van het verschil in tarieven en de verschuiving van de betreffende waarde van niet-woningen naar woning is de opbrengst OZB lager dan begroot.

In de primitieve begroting 2017 is op basis van het kostendekkendheidsonderzoek van de leges de legesopbrengst voor de WABO-vergunningen geraamd op € 962.000.

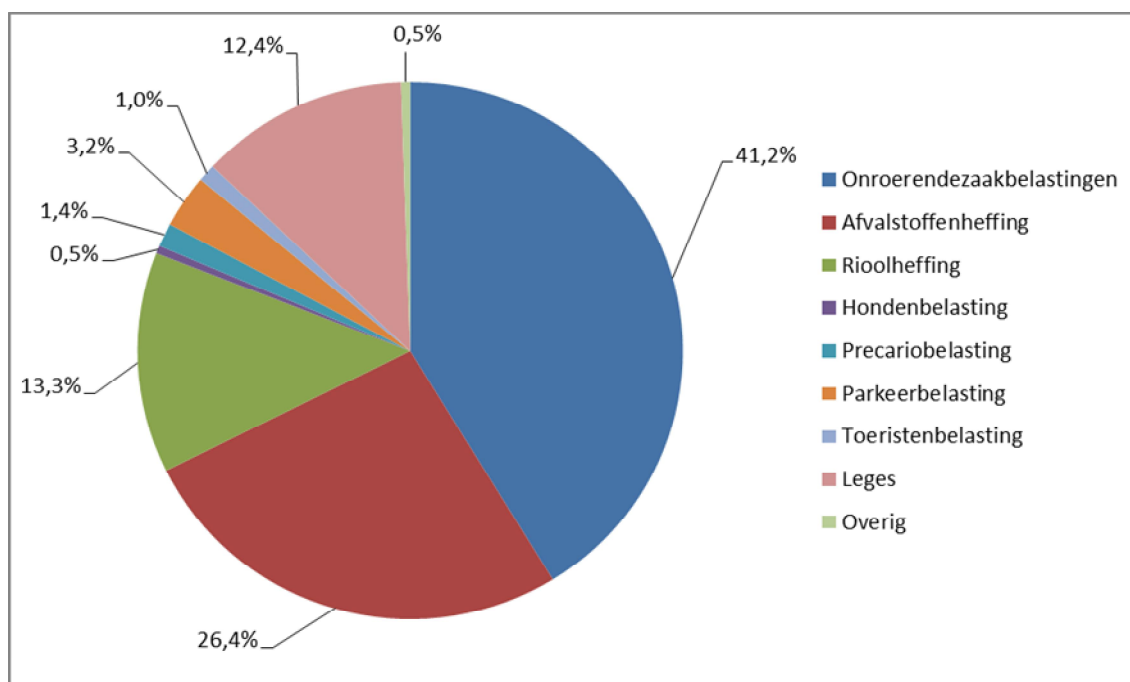
Bij de eerste en tweede halfjaarrapportage zijn deze opbrengsten omhoog bijgesteld met respectievelijk € 950.000 en € 600.000 tot een bedrag van € 2.512.000.

Deels werd dit veroorzaakt door aanvragen omgevingsvergunningen uit 2016 die pas in 2017 zijn afgewikkeld voor een bedrag van ongeveer € 640.000. Hierin begrepen de opbrengst van de vergunning voor de Generaal, het voormalig belastingkantoor (€ 361.000). Het restant werd grotendeels veroorzaakt door het hogere bouwtempo in RijswijkBuiten en het daarmee gepaard gaan van eerder dan voorzien aanvragen van de vergunning.

De onderschrijding in de jaarrekening 2017 ten opzichte van de bijgestelde raming is het gevolg van de correcties die hebben plaatsgevonden vanwege bezwaarprocedures en de stagnatie vanaf begin september in de aanvragen als gevolg van de gerechtelijke uitspraak over het bestemmingsplan Sion-'t Haantje.

Ten opzichte van de primitieve begroting is er een meeropbrengst van ruim € 1 miljoen gerealiseerd ten opzichte van de bijgestelde raming een onderschrijding van circa € 0,5 mln.

Onderstaande diagram geeft weer hoe de totale opbrengst is verdeeld over de diverse soorten belastingen.

Woonlasten 2017

Uitgangspunt bij de meerjarenbegroting 2017-2020 is dat de woonlasten voor de Rijswijkse inwoner niet hoger zijn dan de gemiddelde woonlasten binnen de regio Haaglanden. In 2017 is aan deze voorwaarde ruimschoots voldaan.

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. In de onderstaande tabel zijn de (gemiddelde) woonlasten voor een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden in Rijswijk vergeleken met de (gemiddelde) woonlasten van andere gemeenten in de regio Haaglanden. Hierbij is uitgegaan van de gegevens van het COELO (Atlas van de Lokale Lasten 2017).

Paragraaf Lokale heffingen

Uit de onderstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2017 ten opzichte van de omliggende gemeenten nog altijd een positie onder het gemiddelde inneemt. Ook landelijk neemt de gemeente Rijswijk een gunstige positie in. In vergelijking met 2017 is de gemeente gestegen van plaats 99 naar plaats 97 van de ranglijst. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de daling van de tarieven voor de OZB. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2016 voor een eenpersoonshuishouden op € 650 en voor een meerpersoonshuishouden op € 723. Rijswijk zit hier voor een éénpersoonshuishouden circa 7% onder en voor een meerpersoonshuishouden 5,1% onder. Als we kijken naar de gemiddelde woonlasten binnen Haaglanden wordt het verschil ongeveer 15% in het voordeel van de Rijswijkse burger.

Gemeente	Rangnummer 2017 o.b.v. woonlasten meerpersoons- huishouden	Woonlasten voor eenpersoons- huishouden	Woonlasten voor meerpersoons- huishouden
Den Haag	4	€ 495,00	€ 549,00
Rijswijk	97	€ 604,00	€ 686,00
Leidschendam-Voorburg	117	€ 634,00	€ 696,00
Westland	215	€ 674,00	€ 754,00
Pijnacker-Nootdorp	332	€ 758,00	€ 839,00
Delft	339	€ 721,00	€ 845,00
Midden-Delfland	370	€ 810,00	€ 890,00
Wassenaar	396	€ 972,00	€ 1.166,00
Gemiddelde woonlasten		€ 708,50	€ 803,13

Kwijtschelding lokale lasten

In 2017 is er aan 1.362 huishoudens automatisch kwijtschelding verleend. Bij de toetsing of een belastingplichtige in aanmerking komt voor automatische kwijtschelding, is wederom gebruik gemaakt van het Inlichtingenbureau. Na de aanslagoplegging in februari zijn er 1.050 schriftelijke verzoeken om kwijtschelding van gemeentelijk heffingen ingediend, waarvan er 634 zijn toegewezen. Een verzoek om kwijtschelding wordt afgewezen als de beschikbare betalingscapaciteit of het beschikbare vermogen boven de kwijtscheldingsnorm ligt. Nagenoeg alle verzoeken zijn in 2017 afgehandeld. Over het belastingjaar 2017 is ongeveer € 730.000 aan lokale lasten kwijtgescholden.

Bezwaar- en verzoekschriften aanslag/beschikking

Naar aanleiding van de in 2017 verzonden aanslagen/beschikkingen zijn er 392 bezwaarschriften ontvangen. Door de inzet van mediationvaardigheden (bellen bij vragen

over de aanslag) zijn 253 waarde gerelateerde en 149 subject gerelateerde reacties telefonisch afgehandeld, die anders tot een bezwaarschrift hadden kunnen leiden. In totaal zijn 1.210 belastingaanslagen automatisch verminderd vanwege overlijden of verhuizingen buiten de gemeente. Nagenoeg alle bezwaar- en verzoekschriften zijn in 2017 afgehandeld.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

In deze bijlage wordt de mate van kostendekkendheid van de heffingen en retributies nader toegelicht.

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing

Om de mate van kostendekking voor de afvalstoffenheffing te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarrekening 2017 is opgenomen.

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengst
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 6.577.460	
Wegen, straten en pleinen	€ 646.840	
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	€ 577.343	
Totale kosten taakvelden	€ 7.801.643	
Toerekening Overhead		
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 84.582	
Totale overhead	€ 84.582	
Compensabele BTW	€ 1.332.294	
Afvalverwijdering en -verwerking		€ 276.597
Afvalverwijdering en -verwerking		€ 7.177.336
Totale kosten	€ 9.218.519	
Totale opbrengst		€ 7.301.210
Dekking		79,20%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100% van de kosten van het product Afvalverwijdering- en verwerking wordt in de heffing betrokken.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Van de veegkosten wordt 50% van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

Van het taakveld Armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing in de heffing betrokken.

De compensabele BTW wordt voor 100% toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing uit een subsidie van Nedvang en inkomsten vanuit ongediertebestrijding.

Kostendekkendheid Rioolheffing

Om de mate van kostendekking voor de rioolheffing te berekenen, worden alle kosten die toegerekend kunnen worden aan de rioolheffing gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarrekening 2017 zijn opgenomen.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Riolering en waterzuivering	€ 1.050.877	
Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	€ 1.050.383	
Hemelwater	€ 108.505	
Grondwater	€ 151.328	
Kwijtschelding	€ 139.568	
Wegen, straten en pleinen	€ 646.840	
Totaal	€ 3.147.501	
Toerekening Overhead		
Riolering en waterzuivering	€ 11.143	
Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	€ 62.866	
Hemelwater	€ 25.034	
Grondwater	€ 5.571	
Totale overhead	€ 104.613	
Compensabele BTW	€ 698.958	
Totale kosten	3.951.071	
Totale opbrengst		3.616.557
Dekking		91,53%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, Hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook kosten vanuit kwijtschelding en veegkosten toegerekend aan de rioolheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Kostendekkendheid Leges

Kosten					
Kostendekkendheid Legesverordening 2017 gemeente Rijswijk					
		Kosten	Waarvan de overheadcomponent	Opbrengsten	Percentage
Totaal		€ 3.248.703	€ 1.070.068	€ 3.286.637	101%
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 1.773.155	€ 510.303	€ 1.243.156	70%
	Niet rechtstreeks toe te bedelen lasten op regel of hoofdstukniveau	€ 22.175			
1	Burgelijke stand	€ 166.469	€ 48.384	€ 155.110	93%
2	Reisdocumenten	€ 966.161	€ 274.863	€ 677.020	70%
3	Rijbewijzen	€ 344.442	€ 117.150	€ 228.491	66%
4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	€ 56.443	€ 14.090	€ 23.009	41%
5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	€ -		€ -	n.v.t.
6	Verstrekingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	€ -		€ -	n.v.t.
7	Bestuursstukken	€ -		€ -	n.v.t.
8	Vastgoed informatie	€ 5.453	€ 2.472	€ 2.441	n.v.t.
9	Overige publiekszaken	€ 134.883	€ 25.478	€ 106.797	79%
10	Gemeentearchief	€ -		€ -	n.v.t.
11	Huisvestingswet	€ -	€ -	€ -	n.v.t.
12	Leegstandswet	€ -		€ -	n.v.t.
13	Gemeentegarantie	€ -		€ -	n.v.t.
14	Marktsandplaatsen	€ -		€ -	n.v.t.
15	Winkeltijdenwet	€ 1.152	€ 522	€ 815	71%
16	Kansspelen	€ -		€ -	n.v.t.
17	Kinderopvang	€ -		€ -	n.v.t.
18	Telecommunicatie	€ 20.957	€ 8.915	€ 19.578	93%
19	Verkeer en vervoer	€ 44.779	€ 13.786	€ 29.663	66%
20	Diversen	€ 10.240	€ 4.643	€ 233	2%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 1.330.394	€ 493.763	€ 2.022.479	152%
	Niet rechtstreeks toe te bedelen lasten op regel of hoofdstukniveau	€ -			
1	Begripsomschrijvingen	€ -		€ -	n.v.t.
2	Vooroverleg/ beoordeling conceptaanvraag	€ 7.373	€ 3.343	€ 825	11%
3	Omgevingsvergunning	€ 1.323.021	€ 490.420	€ 2.030.885	154%
4	Vermindering	€ -		€ -	n.v.t.
5	Teruggaaf	€ -		€ 9.229	n.v.t.
6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -		€ -	n.v.t.
7	GERESERVEERD	€ -		€ -	n.v.t.
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -		€ -	n.v.t.
9	Sloopmelding	€ -		€ -	n.v.t.
10	Overig	€ -		€ -	n.v.t.
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Europe	€ 145.155	€ 66.002	€ 21.002	14%
1	Horeca	€ 57.609	€ 26.771	€ 18.786	33%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 85.703	€ 38.859	€ 1.879	2%
3	Prostitutiebedrijven	€ 1.024		€ 173	n.v.t.
4	Splittingsvergunning woonruimte	€ -		€ -	n.v.t.
5	Gebruikersvergunningen	€ -		€ -	n.v.t.
6	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 819	€ 371	€ 163	20%

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Toelichting op de tabel

Het kostendekkendheidspercentage voor de hele Legesverordening 2017 bedroeg in 2017 101%. Dat betekent dat 101% van de kosten die worden gemaakt voor de producten die Legesplichtig zijn, rechtstreeks worden verhaald op de aanvrager van die producten. Voor alle titels geldt dat de kostendekkendheid per titel onder de 100% blijft.

Voor Titel II geldt dat meer de kostendekkendheid hoger is dan 100%. Juridisch is dit toegestaan, omdat de kostendekkendheid van de totale verordening op 101% uitkomt.

Kostendekkendheid Marktgeld

Om de mate van kostendeckking voor de Marktgeld te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarrekening 2017 zijn opgenomen.

Marktgeld	Bedrag in heffing	Opbrengsten
Economische aangelegenheden	€ 57.358	
Totaal	€ 57.358	
Toerekening Overhead		
Economische aangelegenheden	€ 22.107	
Totale overhead	€ 22.107	
Totale kosten	€ 79.465	
Totale opbrengst		€ 78.660
Dekking		98,99%

Algemeen

De financieringsparagraaf richt zich op de treasuryfunctie: de wijze waarop de gemeente het afgelopen jaar met haar financiële geldstromen en vermogensposities is omgegaan. Van belang hierbij is hoe de gemeente is omgegaan met financiële risico's, de mate waarin de gemeente over voldoende geldmiddelen kon beschikken om op korte termijn (liquiditeit) aan haar schulden te voldoen en de manier waarop op lange termijn de financiering is geregeld.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

De rente op de kapitaalmarkt voor leningen voor overheden met een looptijd van 10 jaar bewoog zich in 2017 tussen de 0,8% en 0,4% (2016: 0,6% en -0,2%). Wij houden rekening in Rijswijk met leningen met een kortere looptijd, omdat wij verwachten dat de totale financieringsbehoefte van de gemeente zal afnemen naarmate de opbrengsten wegens grondverkoop in RijswijkBuiten zullen toenemen. Om deze reden beperken wij ons tot het aangaan van langlopende leningen met looptijden korter dan 5 jaar, zodat we genoeg mogelijkheden hebben om het risico van een grotere omvang van de renteswap, ten opzichte van de investeringen, inclusief grondexploitatie (wij noemen dit financieringsoverschot van de renteswap), in de toekomst te kunnen vermijden. Daarnaast wordt voorzichtig rekening gehouden met de extra te ontvangen financieringsmiddelen uit de verkoop van de aandelen Eneco. Dit kan zorgen voor een overschot aan financieringsmiddelen in de toekomst.

In de tweede halfjaarrapportage 2017 hebben wij rekening gehouden met een mogelijke opname van een nieuwe lening met een looptijd van circa 3 jaar tegen een rente van 0%. Het was nog niet nodig deze opname te realiseren.

Financieringsbehoefte 2017-2020

De gemiddelde rentekosten (exclusief renteswap) van onze portefeuille vaste geldleningen bedraagt circa 2,2% van de restantschuld van € 118,5 miljoen per 1 januari 2017. Hiervan is € 35 miljoen aan het begin van het jaar afgelost. Daarnaast is € 47 miljoen fixe¹- leningen opgenomen met een korte looptijd en een laag rentepercentage. Naar verwachting is het vanaf nu niet nodig (op basis van de meerjarenbegroting 2018-2021) dit bedrag te herfinancieren met langlopende leningen, omdat de investeringen in RijswijkBuiten door verkopen belangrijk terug worden gedrongen. Over geheel 2017 zal naar verwachting een bedrag van € 37,8 miljoen worden afgelost op het schuldrestant per begin 2017.

---

¹ Een lening die voor een vaste periode wordt aangegaan en aan het einde van de looptijd geheel wordt afgelost.

Herfinanciering per 1 september 2020

De raad is op 22 maart 2016 geïnformeerd over de financieringsstrategie. Na een discussie heeft de raad de voorkeur aangegeven voor “scenario 4”, het aangaan van forwardleningen. In april 2016 hebben wij aan u een raadsinformatiebrief verzonden. Met deze brief hebben we u geïnformeerd over de mogelijkheden, onze afweging en keuze en zijn wij ingegaan op uw vragen en hebben wij het vervolgproces samengevat.

Dit heeft geresulteerd in het afsluiten per 12 april 2016 voor:

- RijswijkBuiten van € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;
- de algemene dienst voor een bedrag van € 70 miljoen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,95. Het bedrag van € 70 miljoen bestaat uit vijf leningen van elk € 14 miljoen af te lossen in de periode 2035-2055. Elke vijf jaar vervalt een lening van € 14 miljoen beginnend bij 2035.

Van de leningen worden de hoofdsommen per 1 september 2020 ontvangen.

Het afsluiten van deze forwardleningen geeft de gemeente Rijswijk na het aflopen van de bestaande renteswap per 1 september 2020 zekerheid over de hoogte van de rente, daarnaast wordt ook geprofiteerd van de lage rente van dit moment. Vanaf 1 september 2020 tot ultimo 2023 kan voor RijswijkBuiten rekening worden gehouden met een voordelig saldo ten opzichte van de huidige rente van circa € 3,7 miljoen. Daarnaast wordt voor de algemene dienst een structureel voordeel behaald van circa € 1,26 miljoen per jaar ten opzichte van het huidige rentepercentage van 3,78. Inmiddels zijn deze voordelen vertaald in de huidige begroting.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20 procent houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20 procent van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2017 is dit maximum berekend op € 33,8 miljoen. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2017 bedraagt circa € 37,8 miljoen, zodat onze gemeente de norm overschrijdt. Echter deze leningen behoeven niet te worden geherfinancierd, zodat er geen renterisico's bestaan. De looptijd van de af te lossen leningen zijn namelijk zo goed mogelijk afgestemd met de geplande verminderde financieringsbehoefte door de grondverkopen in het plangebied RijswijkBuiten. Deze overschrijding was al bij de begroting 2017 aangekondigd en overlegd met de Provincie.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

De rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen bewoog zich in 2017 tussen minus 0,4% en minus 0,3%. De banken verwachten dat het huidige lage rentepercentage in 2018 zal aanhouden en dan vervolgens licht zal stijgen. Dit is afhankelijk van het rentebeleid van de ECB. Dit beleid is afhankelijk van de groei van de economie in Europa en de inflatieontwikkeling.

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zonodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. Dit houdt in dat we opnieuw de kasgeldlimiet over een periode van maximaal drie kwartalen zouden kunnen overschrijden.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Overschrijding van deze limiet mag tot maximaal drie kwartalen. De kasgeldlimiet is gesteld op 8,5 procent van de begrotingsomvang van 2017. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van circa € 169,1 miljoen in 2017 de kasgeldlimiet circa € 14,4 miljoen bedraagt.

In 2017 is de kasgeldlimiet de eerste 2 kwartalen met circa € 7 miljoen overschreden. Dit is gedaan om te profiteren van de lagere negatieve rente op de geldmarkt. In het 3e en 4e kwartaal bestond er geen overschrijding van de kasgeldlimiet. De fluctuaties worden enerzijds vooral veroorzaakt door aflossing van de eerder genoemde fixe lening van € 35 miljoen aan het begin van het jaar en anderzijds door de grondverkoop in het plangebied RijswijkBuiten in de loop van het jaar, waardoor in het 2e halfjaar weer een onderschrijding op de kasgeldlimiet ontstond van gemiddeld € 2,7 miljoen.

RijswijkBuiten

Ter financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten heeft de gemeente Rijswijk in 2010 een interest rateswap met de ABN AMRO bank afgesloten voor een looptijd van 10 jaar tot 2020. Deze renteswap heeft per begin 2017 een omvang van € 152 miljoen en geeft de gemeente Rijswijk de zekerheid dat een rente van maximaal 3,78 procent betaald wordt. De omvang van dit derivaat neemt jaarlijks toe met 2 tot 3 miljoen tot € 159 miljoen in 2020. Het nadeel van deze transactie is, dat als de marktrente lager is dan 3,78%, ook ongeveer hetzelfde percentage van 3,78 procent moet worden betaald over de omvang van de renteswap. Daarnaast kan een risico bestaan als de financieringsbehoefte van RijswijkBuiten lager wordt dan de omvang van de renteswap en dit financieringsoverschot niet wordt benut. Vanaf begin 2013 heeft voor dit plangebied geen financieringsoverschot bestaan. In 2017 is de financieringsbehoefte met betrekking tot RijswijkBuiten door grondverkoop tot circa € 144 gedaald, dus € 8 miljoen lager dan de omvang van de renteswap van € 152 miljoen. Het bedrag van € 8 miljoen (de overfinanciering) wordt gebruikt ter financiering van de overige activa en projecten van de gemeente. Hierdoor wordt het risico van een financieringsoverschot geminimaliseerd. Op deze risico's wordt regelmatig gestuurd door middel van financieringsplannen in verschillende tijdsperioden en welke financieringsmiddelen over welke tijdsperioden moeten worden ingezet, opdat financieringsverliezen worden voorkomen.

De maandelijkse betaling door de gemeente bestaat uit:

1. 3,78% rente (op jaarbasis) over de omvang van de SWAP (2017:152 miljoen) minus de 1-maands-Euribor rente over hetzelfde bedrag.
  2. Tegenover deze betaling staat de werkelijke financiering uit 1-maands kasgeldleningen.
- De som van 1 en 2 betekent dat over de lening + het derivaat een vast rentepercentage betaald wordt van maximaal 3,78%.

Dit percentage kan worden verlaagd door gebruik te maken van 1-maands kasgeldleningen. De afgelopen jaren zijn lagere rentetarieven in combinatie met de SWAP dan 3,78% overeengekomen. Het lagere rentepercentage is afhankelijk van de vraag en aanbod op de markt van kasgeldleningen én het beleid van de ECB.

3. Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft maar een beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Per ultimo 2017 bedragen de uitstaande leningen:

	Per ultimo jaar (x € 1.000,-)	
	rekening	rekening
	2017	2016
- woningbouwverenigingen	759	796
- leningen eigen personeel	508	540
- fietsenplan	14	15
- krediethypotheke WVB	347	376
- startersleningen RB	600	600
- lening OGM Chagall	860	924
	3.088	3.251

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. Een groot deel van deze garantstellingen heeft betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is opnieuw een achtervangovereenkomst afgesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voorlopig tot eind 2019. Echter voor de gemeente is het kredietrisico zeer beperkt, doordat het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting) in eerste instantie en het WSW in tweede instantie borg staan voor de leningen van de Woningstichtingen Rijswijk Wonen en Vidomes.

Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de periode van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal het financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen beoordeeld en in relatie gebracht met de te verwachten uitgaven en inkomsten op korte termijn.

Activa en financiering

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkelingen van de financieringsstructuur van de gemeente op basis van de jaarrekening 2017 en de begroting 2018 per begin van het jaar. De boekwaarde en financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is buiten beschouwing gelaten.

Paragraaf Financiering

x €1.000,-

Omschrijving	Jr 2015 31-12-2014	Jr 2016 31-12-2016	Jr 2017 31-12-2017
Boekwaarde	144.709	150.722	148.142
Vreemd vermogen	106.889	118.149	80.347
Reserves en voorz.	39.432	44.845	46.949
Voorheen voorz.	2.772	1.994	8.588
Financieringsoverschot = +	4.384	14.266	-12.258

E= jaarrekening; B= begroting

Financieringssaldi

In bovenstaand overzicht zijn de investeringen in de grondexploitatie van RijswijkBuiten en de renteswap niet opgenomen. Eind 2017 ontstaat voor de investeringen en financiering per saldo een financieringstekort van circa € 12,3 miljoen. Dit tekort zal volgende jaren groter worden. Dit is juist gedaan om het groeiende overschot in de financiering van RijswijkBuiten als gevolg van de verkoop van gronden op te kunnen vangen.

Eigen financieringsmiddelen en activa

Aan de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) is een rente van 4% toegerekend. Deze opbrengst is verantwoord ten gunste van de exploitatie. Deze interne rentekosten en de betaalde rente aan de banken worden doorberekend aan de producten. De hoogte van de doorberekende kosten aan de producten is een vast percentage van 4% over de boekwaarde van de investeringen aan het begin van het jaar. De verhouding tussen de boekwaarde van de activa en de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) zegt iets over de mate waarin de gemeentebegroting gevoelig is voor renteontwikkeling. De investeringen in Rijswijk van € 148,1 miljoen (exclusief RijswijkBuiten) zijn voor 31,7% (ultimo 2017) gefinancierd met eigen financieringsmiddelen. Per 1 januari 2017 was dit 29,7%, hetgeen een lichte verbetering betekent. De investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn buiten deze berekeningen gehouden, omdat hiervoor een aparte financiering geldt.

Lopende geldleningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2017 is afgelost en hoeveel de restantschuld per ultimo 2017 bedraagt. De gemiddelde restantlooptijd van de leningen voor een totaalbedrag van € 33,3 miljoen (exclusief fixe leningen) bedraagt 12 jaar. Het totaal van de fixe leningen bedraagt € 47 miljoen en deze lopen in de jaren 2018, 2019 en 2021 af. De fixe leningen zorgen er voor dat na aflossing van deze leningen de ontstane ruimte in de renteswap financieringsoverschot wordt opgevangen door deze renteswap meer te gebruiken voor de financiering van de vaste activa en overige projecten van de gemeente.

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen per 31 december 2017

Lening nummer	Einde Looptijd	Rente-%	Restantlening x € 1.000,-	Aflossing 2017 x € 1.000,-
229	2020	7,990%	817	272
235	2028	4,410%	3.080	280
236	2028	4,470%	4.400	400
237	2028	4,770%	3.300	300
239	2030	3,810%	5.200	400
241	2034	4,750%	6.800	400
242	2030	3,940%	9.750	750
243	2018	1,258%	10.000	0
244	2017	0,911%	0	35.000
245	2019	0,559%	22.000	0
246	2021	-0.005%	15.000	0
			80.347	37.802

De paragraaf Duurzaamheid herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Duurzame gemeente gaat over alle aspecten van een letterlijk groene en leefbare omgeving en over hoe wij, onze inwoners, instellingen en bedrijven daar met elkaar een rol in vervullen. Door samen te werken neemt het aantal initiatieven op het gebied van duurzaamheid vanuit onze inwoners en bedrijven merkbaar toe. De samenwerking moet leiden tot concrete, meetbare resultaten en prestaties.

Doelstellingen

In 2015 hebben wij, op basis van de eerdere kernopgave, de volgende algemene doelen geformuleerd.

1. Een duurzame gemeentelijke organisatie in 2030
2. Energiegebruik verminderen en aandeel duurzame energie verhogen tot een energieneutrale gemeente in 2050
3. Biodiversiteit vergroten
4. Milieukwaliteit verbeteren
5. Watersysteem klimaatproof maken
6. Afvalstromen verminderen tot 75% door hergebruik van afval (zie ook Programma Wonen en Leven).

Indicatoren

In 2015 hebben we een nulmeting uitgevoerd op basis van de Gemeentelijke Duurzaamheidsindex (GDI), waarbij de gemeentelijke prestaties tot nu toe in beeld gebracht zijn. In 2017 zullen we opnieuw onze prestaties meten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Meerjarenactieplan 2016-2018

De afgelopen jaren is gewerkt aan de acties zoals omschreven in het Meerjarenactieprogramma 2016-2018. Het plan is gericht op het aan de slag gaan met concrete activiteiten en projecten en op het inspringen op initiatieven vanuit de maatschappij. Vanuit de gemeente jagen wij aan en verbinden we de partijen, intern en extern. En soms geven wij een eenmalige financiële prikkel om ontwikkelingen op gang te brengen. Eind 2017 hebben wij via de end-term de balans opgemaakt en onze resultaten vanuit het Meerjarenactieprogramma in kaart gebracht.

Uitgevoerde activiteiten en projecten in 2017

Algemeen

- Opzetten van een ambassadeursnetwerk met enthousiaste bewoners en bedrijven

De afgelopen jaren zijn vele subgroepen opgezet. Voorbeelden zijn het Platform Groen en de energiecoöperatie. Deze groepjes samen vormen nog niet een volledig ambassadeursnetwerk; via het verder uitrollen van Global Goals zetten we daartoe wel de volgende stap.

In 2017 is opnieuw de Bedrijvenestafette georganiseerd. Met het overgaan van het 'stokje' van KIWA naar de HR groep is een volgende stap gezet naar verdere verduurzaming van ons bedrijvenbestand.

- Publieksacties om bewustzijn te vergroten, zoals Strandwalfestival en Dag van de Duurzaamheid.

Naast de organisatie van diverse communicatieve activiteiten, zoals het Strandwalfestival en de Dag van de Duurzaamheid, zijn wij in 2017 gestart met een Communicatiekalender voor zowel groen als duurzaamheid. Dit zorgt voor een meer integrale communicatieve aanpak.

- Benutten van aanvullende externe financiering (subsidies/fondsen) op terrein van Duurzame Gemeente

In 2017 is subsidie aangevraagd voor Groen Dichterbij. Verder is de subsidie die we hebben gekregen voor Innovatieve aanpak wijken (energie) benut. Tot slot heeft het bewonersinitiatief Hofrust subsidie ontvangen om dit park verder op te knappen. We hebben een subsidievoorstel ingediend bij de VNG in het kader van de innovatieve aanpak om woonlasten neutraal te renoveren bij grote complexen (zoals VvE's en woningcorporaties) en hiervoor € 100.000 voor ontvangen. In de gemeente is zoveel belangstelling voor deze aanpak, dat gezien wordt of hier een nationale pilot van gemaakt kan worden.

Projecten doelstelling 1

- Verduurzaming van het eigen (maatschappelijk) vastgoed zoals Ottoburg en Vredenburg

In 2017 is extra ingezet op de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen. Dit heeft, samen met de impuls vanuit de opgave Duurzame Gemeente, geleid tot het aanleggen van zonnepanelen op sportpark Vredenburg en gaat leiden tot een groen dak op de Ottoburg. Deze krijgt daarmee het grootste, groene, hellende dak van Europa.

Ook is een financiële impuls gegeven voor een groen dak op de brede school Rembrandtkwartier. Door de realisatie van twee groene daken in Oud Rijswijk werken wij als gemeente aan een betere afvoer van het water en het voorkomen van hittestress.

- Begeleiden aanvragen **#duurzaamheidsfonds**. Het budget is in 2017 opnieuw geheel besteed. Hiermee zijn de volgende initiatieven gestimuleerd:

- Groene Gevel Van den Boschlaan
- Zonnepanelen Broodfabriek
- Vlinderidylle Nassaukade
- Waterbeheer Rijswijkse Put
- Zonnepanelen ABA

- Verbeteren eigen duurzaamheidsprestaties en duurzaamheid verankeren in bedrijfsprocessen **#voorbeeldfunctie**

Het is goed om te zien hoe thema's als energie en groen bij veel gemeentelijke projecten worden meegenomen. De verinnerlijking van duurzaamheid in de rest van de organisatie komt op gang. Als gemeente benutten we deze projecten ook om aan onze inwoners en bedrijven te tonen hoe wij het goede voorbeeld geven, zodat ook zij met initiatieven komen om duurzame maatregelen te nemen. Dat goede voorbeeld geven we op het gebied van inkoop en door zelf ons afval te gaan scheiden. En via onze herbruikbare bekertjes geven we op microniveau invulling aan de circulaire economie.

Projecten doelstelling 2

- Wijkgerichte energiebesparingscampagnes en ondersteunen van bewonersverenigingen en VVE's voor het verduurzamen bestaande woningvoorraad

De gemeente voert al jaren een wijkgerichte aanpak om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen. De afgelopen periode betrof het de wijken De Strijp, Leeuwendaal, Bomenbuurt en Oud-Rijswijk. We stimuleren inwoners om energiebesparende maatregelen te nemen en werken samen met onze partners. Met bijvoorbeeld als doel: Nul op de Meter woningen in de bestaande woningvoorraad. Andere acties zijn bijvoorbeeld informatievoorziening, een cursus zonnestroom en een postcoderoos project voor het realiseren van zonnedaken.

- Implementatie van energiebesparende maatregelen bij bedrijven versnellen. Ongeveer 1000 kantoren binnen de regio worden actief benaderd.

Projecten doelstelling 3

- Rijswijk klaar maken voor ondertekenen van het bijenconvenant, door als gemeente actief in te zetten op bij-vriendelijk handelen in de openbare ruimte. In november hebben wij als gemeente samen met onze partners het Bijenconvenant ondertekend. Hiermee zijn wij ook het commitment aangegaan om bijenvriendelijk te (gaan) handelen en zullen wij overstappen op ecologisch beheer van het groen.
- Toevoegen van meer bloemrijke en besdragende soorten groen aan de buitenruimte
- Investeren in natuurvriendelijke oevers
- Inzaaien braakliggende terreinen of bermen
- Vervangen steen voor groen in de openbare ruimte (operatie Steenbreek)
Het verbeteren van de biodiversiteit pakken we op meerdere manieren op. In 2017 zijn Park Hofrust en het Huis te Hoornpark opgeknapt. Hierbij is met name gekozen voor planten en struiken die de biodiversiteit bevorderen. In het stationsgebied hebben we in totaal 535 m² tegels vervangen door biodivers groen en op de oude locatie van de Piramideschool is een braakliggend stuk ingezaaid met wilde bloemen. Dit zijn slechts een paar voorbeelden van de vele acties die plaatsvinden in onze openbare ruimte. Ook hierbij werken wij samen met partijen in het veld zoals het Wellant College.

Projecten doelstelling 4

- De milieuzone Haagweg is in 2017 in werking en er wordt handhavend opgetreden.
- In 2017 zijn beleidsregels externe veiligheid opgesteld en vastgesteld door het college.
- Het project sanering geluid A4 en N470 is in 2017 afgerond.
- In 2017 is een aanvang gemaakt met het opstellen van een luchtkwaliteitsplan, de afronding vindt plaats in 2018
- Geluidbelastingkaarten 2017-2022 zijn opgesteld en vastgesteld
- Stimuleren duurzame mobiliteit via verbeteren fietsnetwerk.
- In 2017 zijn 14 elektrische laadpalen aangelegd als maatregel ter verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

Projecten doelstelling 5

- Aanleggen ecologische verbindingen en minder maaien
- Opstellen klimaatadaptatieplan en breed verankeren van klimaatadaptatie in ons ruimtelijk en beheerbeleid
Wij nemen deel aan een regionale samenwerking om minder te maaien en ecologische verbindingen te realiseren. In het Wilhelminapark creëren wij extra waterberging en natuurvriendelijke oevers. Wij verankeren klimaatadaptatie in

ons ruimtelijk en beheerbeleid, zodat dit vanaf het begin wordt meegenomen in de planvorming. Dit begint zijn vruchten af te werpen. Groene daken en ontsteden van de openbare ruimte zijn belangrijke acties voor klimaatadaptatie (zie verduurzaming eigen vastgoed). Tot slot werken wij aan een duurzame riolering, zoals bijvoorbeeld het afkoppelen van de riolering bij de Frans Halskade.

Projecten doelstelling 6

- Invoeren Omgekeerd Inzamelen
De belangrijkste acties bestaan hier uit de invoering van het Nieuwe Inzamelen (HNI). Samen met Avalex en de andere gemeenten streven we naar 75% hergebruik van afval in 2020. Dit doen wij door grondstoffen te scheiden bij de bron en laagdrempelig op te halen. In 2017 is gestart met de invoering en zijn er bewonersavonden gehouden.

De paragraaf RijswijkBuiten herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

RijswijkBuiten

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf & opgave

Transformatie van het gebied in RijswijkBuiten in een unieke woon- en werkomgeving door middel van hoogwaardige ontwikkeling van bedrijventerrein en woongebied, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde Masterplan Rijswijk-Zuid.

In het kader van de uitwerking van het gebied 't Haantje wordt het in 2009 vastgestelde Masterplan Rijswijk Zuid, in overleg met de raad, opnieuw tegen het licht gehouden en op basis van actuele inzichten en beleidsvoornemens bijgesteld. Dit betreft meer het vlak van het beoogde woningbouwprogramma, het voorzieningenniveau, en de nieuwe inzichten op het terrein van verkeer en vervoer, waaronder halteplaats en (hoogwaardig) openbaar vervoer.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van ca. 3.000 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie;
2. Stichting van maatschappelijke voorzieningen waaronder (basis)scholen;
3. Ontwikkeling van ca. 85.000 m² BVO bedrijfsruimte
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting en het energieverbruik minimaal zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
1. Woningen *	308	444	349	439	400
2. Scholen	0	0	1	0	0

Indicator	Realisatie 2017	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020
3. EPC **	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. DPL ***	7,1 Sion en 7,2 't Haantje	7	7	7	7

* Planning van de verkoop van woningen/kavels.

** De Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit.

*** Duurzaamheidsprofiel locatie (DPL). (Metingen augustus 2016).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het programma van werkzaamheden en grondverkoop zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2017 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zesde herziening, 2017.

Grondverwerving.

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij de grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het denkbaar dat niet alle benodigde percelen kunnen worden verworven in het minnelijk traject.

Om ervoor te zorgen dat de gemeente in ieder geval de gehele hoofdontsluitingsstructuur en de benodigde waterberging tijdig kan realiseren is de Kroon op basis van raadsbesluiten d.d. 24 maart 2015 verzocht de administratieve onteigeningsprocedure voor de realisering van dat gedeelte van het bestemmingsplan te starten. Hierdoor wordt het mogelijk om in het uiterste geval het onteigeningsinstrument te kunnen inzetten.

Met de recente verwerving van de Sionsgaerde (DSW) heeft de gemeente nu ca. 92 ha. grond verworven.

Planontwikkeling.

Op 27 september 2011 is het bestemmingsplan (inclusief de grondexploitatie en het exploitatieplan) vastgesteld. Het bestemmingsplan is een uitwerking van het Masterplan en daarmee is het bestemmingsplan het nieuwe kader van de gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten voor het college. Op 13 december 2016 heeft de raad een 2^e herziening van het vastgestelde bestemmingsplan en exploitatieplan vastgesteld waarmee een aantal aanpassingen in het bestemmingsplan zijn doorgevoerd. Tegen het bestemmingsplan is DSM in beroep gegaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak heeft een voorlopige voorziening getroffen. Als gevolg hiervan is de werking van de bestemming "Wonen - Uit te werken 2" van deze 2e herziening geschorst en de ontwikkeling van Parkrijk 't Haantje vertraagd.

Bouw- en woonrijp maken.

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijpmaken zijn aangepast aan de gewijzigde uitgangspunten zoals opgenomen in de zesde herziening van de grondexploitatie.

Rente en financiering

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen is een arrangement afgesloten. Het renterisico is tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. In de grondexploitatieberekening wordt daarna rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 1,1%.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking).

Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zesde herziening, 2017 bedragen € 12,68 miljoen. Hiervoor is binnen de grondexploitatie voor € 6,35 miljoen dekking aanwezig. De Algemene reserve wordt daarom mede ingezet als buffer. De buffer op de begroting is noodzakelijk ter vergroting van de kans op een sluitende grondexploitatie.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is voorzien in de periode 2013-2023.

Tot en met 2017 zijn er 1092 woningen en vrije kavels verkocht en getransporteerd. De planning is naast sturing op woningaantallen ook gericht op het realiseren van de geraamde grondopbrengsten.

Op het bedrijventerrein aan 't Haantje zijn in 2017 32 bedrijfsunits in verkoop gebracht.

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie RijswijkBuiten	Raming 2017 (x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 2,13
Plankosten	€ 2,88
Bouwrijp maken	€ 8,55
Rente en financiering	€ 5,76
Gronduitgifte	€ 0,19
Activering grondexploitatie	€ 13,98
Totaal lasten	€ 33,49
Plankosten	€ 0,96
Bouwrijp maken	€ 0,08
Gronduitgifte	€ 32,45
Totaal baten	€ 33,49

FORMAT RAPPORTAGE INTERBESTUURLIJK TOEZICHT OVER 2017

Op te voeren door gemeente in P&C cyclus/jaarrekening

Financiën	Groen / Oranje / Rood (inkleuren)	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht	Groen	De jaarbegroting heeft een negatief saldo van € 181.980. Zonder incidentele baten en lasten is er sprake van een overschot van € 523.000. De positieve saldi van de begroting en meerjarenraming bedragen: <table><tr><td>begrotingssaldo</td><td>begrotingssaldo exclusief incidentele baten en lasten</td></tr><tr><td>2018 0,2 mln</td><td>1,5 miljoen</td></tr><tr><td>2019 0,6 mln</td><td>1,2 miljoen</td></tr><tr><td>2020 1,0 mln</td><td>1,2 miljoen</td></tr><tr><td>2021 1,6 mln</td><td>1,7 miljoen</td></tr></table>	begrotingssaldo	begrotingssaldo exclusief incidentele baten en lasten	2018 0,2 mln	1,5 miljoen	2019 0,6 mln	1,2 miljoen	2020 1,0 mln	1,2 miljoen	2021 1,6 mln	1,7 miljoen
begrotingssaldo	begrotingssaldo exclusief incidentele baten en lasten											
2018 0,2 mln	1,5 miljoen											
2019 0,6 mln	1,2 miljoen											
2020 1,0 mln	1,2 miljoen											
2021 1,6 mln	1,7 miljoen											
Is er reden voor extra aandacht?	Nee											
Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Verordening Ruimte 2014 (artikel 3.4 Verordening Ruimte)	Groen	Alle bestemmingsplannen zijn de afgelopen jaren geactualiseerd en daarmee in overeenstemming met de verordening gebracht. Voor de jaarlijkse wijzigingen van de verordening geldt een aanpassingstermijn van 3 jaar. Met het oog op de omgevingswet komt de actualiseringsplicht te vervallen, zodat er minder aanleiding is om bestemmingsplannen actueel te houden. Gezien de onderwerpen die de afgelopen jaren zijn gewijzigd in de verordening bestaat niet de indruk dat er grotere strijdigheden zijn ontstaan ten opzichte van het provinciaal beleid. Ook vanuit provincie zijn geen signalen gekomen. Wellicht verdient het onderwerp detailhandel (par 2.1.4) een nadere verkenning.										
Is er reden voor extra aandacht?		Het is een zeer arbeidsintensief proces om bij iedere wijziging exact in beeld te brengen waar er feitelijke verschillen zijn ontstaan tussen de gewijzigde tekst van de verordening en de planregels uit de bestemmingsplannen. Hiervoor bestaat geen praktische toepasbare gedragscode.										
Omgevingsrecht	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen	Groen/Oranje/Rood											
Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving is tijdig een beleidsplan, een uitvoeringsprogramma en een evaluatie vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland.	Rood	Er is door de ambtelijke organisatie in beeld gebracht hoe deze zich verhoudt tot de Kwaliteitscriteria 2.1. Daarop zijn enkele acties uitgevoerd op te volgen opleidingen en op het opstellen van een werkinstructie Wabo. De eisen van kwaliteitsborging en de inrichting van de organisatie worden in samenhang gezien met de aankomende Omgevingswet en de aankomende Wet private kwaliteitsborging. Thans is ambtelijk een verordening gereed om aan het College te worden aangeboden ter toezending aan de Provincie, alvorens deze aan de Gemeenteraad kan worden aangeboden ter vaststelling. Dit zal worden gecombineerd met het in het eerste kwartaal van 2018 afronden en ter besluitvorming voorleggen van VTH-beleid. Opgemerkt kan worden dat wij inmiddels het bureau Senze concreet de opdracht hebben gegeven opdat wij zullen voldoen aan de eisen omtrent VTH.										
Is er reden voor extra aandacht?	Nee											
Monumentenzorg	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten	Groen	De gemeente Rijswijk heeft een voldoende kundige adviescommissie.										
Is er reden voor extra aandacht?												
Archief- en informatiebeheer	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde		Het archief- en informatiebeheer is op orde. Het papieren archief is op orde. Het digitale archief in het DMS Corsa wordt goed gearchiveerd, digitale archiefwaardige informatie in applicaties buiten het DMS Corsa worden niet goed gearchiveerd. Wat duurzaamheid van digitale informatie betreft: Er wordt gewerkt aan een kwaliteitssysteem en een metadataschema.										
Is er reden voor extra aandacht?	Nee											
Huisvesting Vergunninghouders	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING (korte en bondige tekst)										
De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand		Gevraagde informatie Achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar 45 Fase interventieladder op 1 januari: Oranje Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar: 38 In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders: 84 Voorsprong per 1 juli van het verantwoordingsjaar 1 Fase interventieladder op 1 juli: Groen Taakstelling is gerealiseerd Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar: 29 In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders: 33 Voorsprong per 31 december van het verantwoordingsjaar 5 Fase interventieladder op 31 december: Groen Taakstelling is gerealiseerd eventuele toelichting De taakstelling voor 2017 is behaald, en achterstanden van 2016 zijn ingelopen										
Is er reden voor extra aandacht?	Nee											

III JAARREKENING

Balans per 31 december 2017

Activa	Ultimo 2017 (x € 1.000)	Ultimo 2016 (x € 1.000)
VASTE ACTIVA		
<u>Immateriële vaste activa:</u>		
Kosten onderzoek en ontwikkeling	60	90
Bijdragen aan activa van derden	<u>754</u>	<u>791</u>
	814	881
<u>Materiële vaste activa:</u>		
Investerings met een economisch nut	87.360	83.254
- idem, in erfpacht uitgegeven grond	5.146	4.377
- idem, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	15.985	15.087
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	<u>39.682</u>	<u>44.032</u>
	148.173	146.750
<u>Financiële vaste activa:</u>		
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	3.215	3.215
Leningen aan woningbouwcorporaties	759	796
Overige langlopende leningen	2.172	2.458
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	<u>0</u>	<u>0</u>
	6.146	6.468
Totaal vaste activa	<u>155.133</u>	<u>154.099</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
<u>Voorraden</u>		
Grond- en hulpstoffen:		
niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0
onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	<u>145.181</u>	<u>158.534</u>
	145.181	158.534
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</u>		
Vorderingen op openbare lichamen	9.602	13.614
Overige vorderingen	5.712	6.490
Uitzettingen in 's-Rijks schatkist	<u>35.246</u>	<u>40.754</u>
	50.560	60.858
<u>Liquide middelen</u>		
Kas- en banksaldi	2.268	6.532
<u>Overlopende activa</u>	4.596	12.178
Totaal vlottende activa	<u>202.605</u>	<u>238.103</u>
Totaal algemeen	<u>357.738</u>	<u>392.202</u>

Balans per 31 december 2017

Passiva	Ultimo 2017 (x € 1.000)	Ultimo 2016 (x € 1.000)
EIGEN VERMOGEN		
<u>Reserves</u>		
Algemene reserve	31.200	29.387
Bestemmingsreserves	<u>9.586</u>	<u>10.210</u>
	40.786	39.597
<u>Resultaat</u>	149	1.812
VOORZIENINGEN	6.164	5.248
VASTE SCHULDEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD > 1 JAAR		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	80.347	118.149
Totaal vaste passiva	<u>127.445</u>	<u>164.807</u>
VLOTTENDE PASSIVA		
<u>Netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar</u>		
Overige kasgeldleningen	195.000	199.999
Banksaldi	0	0
Overige schulden	<u>15.155</u>	<u>3.609</u>
	210.155	203.608
<u>Overlopende passiva</u>	20.137	23.787
Totaal vlottende passiva	<u>230.293</u>	<u>227.395</u>
Totaal generaal	<u>357.738</u>	<u>392.202</u>

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voorzover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate opgenomen in het jaar waarin het dividend door de aandeelhoudersvergadering wordt vastgesteld en betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Immateriële vast activa

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd als ze individueel een bedrag van € 50.000 te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringsactiva die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut.

De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

Materiële vaste activa met economisch nut.

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63, lid 1 BBV). De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten (artikel 63, lid 2 BBV). De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend (artikel 63, lid 3 BBV). Hierop is één uitzondering gemaakt. Hiervoor wordt verwezen naar het onderdeel actuele waarde. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Op de waarde van activa met economisch nut mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringssubsidies en andere bijdragen van derden mogen wel in mindering worden gebracht. Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.

Overeenkomstig de verordening ex artikel 212 GW worden infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals b.v. wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken geactiveerd en afgeschreven. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven).

Afschrijvingsbeleid materiele vaste activa

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 15.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.

Afschrijvingsmethode: Lineair

Afschrijvingstermijnen:

<i>Activum</i>	<i>Afschrijvingsduur (jaar)</i>	<i>Restwaarde*</i>
Vervoermiddelen (excl. vaartuigen)	7	10%
Vaartuigen	15	0%
Nieuwbouw woning, kantoor, bedrijfs-/schoolgebouw	40	20%
Renovatie gebouw/woning/pand	25	0%
Tijdelijke woning/bedrijfs-/schoolgebouw, terreinwerk	10	0%
Kosten geldleningen	1	0%
Onderzoek en ontwikkeling t.b.v. actief	max.5	0%
Agio en disagio	5	0%
Aankoop bestaande activa	Restant levensduur	10%
Riolering	60	0%
Pompen en gemalen	15	0%
Meubilair, stoffering, inrichting	10	10%
Technische installaties in gebouwen	15	0%
Telefooninstallaties en veiligheidsvoorzieningen in gebouwen	10	0%
Hard- en software	5	0%
Parken, sportvelden en groenvoorzieningen	20	0%
Wegen, pleinen en rotondes	50	0%
Bruggen & viaducten (beton)	40	0%
Brug (hout)	25	0%
Civiltechnische kunstwerken en geluidswallen	50	0%
Openbare verlichting	20	0%
Straatmeubilair	10	0%

Niet in de tabel opgenomen activa: verwachte economische levensduur, opgave vakafdeling

Afwijking van de tabel geschiedt o.b.v. raadsbesluit in betreffend investeringsvoorstel

*bij gebouwen geldt het minimum van het percentage en de WOZ waarde in het laatste jaar

Opmerking

De gekozen afschrijvingsperiode voor de oude investeringen (staat van oude activa/afgesloten kredieten) wordt niet aangepast. Bovenstaande opsomming geldt alleen voor nieuwe investeringen ten tijde dat de vorige financiële verordening nog gold. Voor alle investeringen geldt overigens dat bij een jaarrekening wordt beoordeeld of de boekwaarden t.o.v. de technische en economische levensduur nog wel reëel is of dat moet worden afgeboekt.

Er is zoveel mogelijk aangesloten op de huidige systematiek van afschrijvingen die gebruikelijk is binnen de gemeente Rijswijk.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

In het verleden is ervoor gekozen om één actief op actuele waarde te waarderen. Hiervoor wordt verwezen naar het onderdeel actuele waarde.

Op grond van artikel 36 BBV worden in de balans onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- kapitaalverstrekking aan;
  - 1. deelnemingen;
  - 2. gemeenschappelijke regelingen;
  - 3. overige verbonden partijen;
- leningen aan:
  - 1. openbare lichamen;
  - 2. woningbouwcorporaties;
  - 3. deelnemingen;
  - 4. overige verbonden partijen.
- overige langlopende leningen;
- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

In de balans worden overigens alleen die categorieën getoond, die ook van toepassing zijn voor de gemeente Rijswijk.

Het begrip rentetypische looptijd verdient een toelichting. Het gaat bij dit begrip om de definitie vanuit de Wet Fido en is ingegeven door beheersing van renterisico's. De definitie luidt: het tijdsinterval gedurende de looptijd van een geldlening, waarin op basis van de leningvoorwaarden van de geldlening sprake is van een door de verstrekker van de geldlening niet beïnvloedbare constante rentevergoeding. Voor een uitzetting die een looptijd kent van tien jaar met een vaste rente, geldt dat deze altijd als vast activum dient te worden opgenomen ook al resteert er minder dan 1 jaar van de oorspronkelijke looptijd.

Van een "deelneming" is krachtens artikel 1d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde.

De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voorzover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Voor zover uit de laatste kostprijsberekeningen verliezen worden verwacht, worden voorzieningen gevormd ter hoogte van deze verliezen. De boekwaarde van de gronden wordt verlaagd met deze voorzieningen.

De voorgeschreven indeling op de balans op grond van artikel 38 BBV is:

- grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:
- onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie;
- gereed product en handelsgoederen;
- vooruitbetalingen.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Dit jaar is opnieuw de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren berekend ter dekking van risico's van oninbaarheid van de bestaande vorderingen. De hoogte van de voorziening is berekend op basis van de dynamische methode voor alle posten < € 5.000 (vaste percentages naar ouderdom van de vordering)

· huidig boekjaar	10% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –1	20% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –2	40% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –3	60% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –4	80% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –5 en verder	100% van het openstaande bedrag.

Voor de posten > € 5.000 is de statische methode toegepast. Hierbij wordt elke vordering beoordeeld en gewaardeerd op inbaarheid. De geschatte afwaardering van de vordering wordt opgenomen in een voorziening dubieuze debiteuren en in mindering gebracht op de debiteuren.

Liquide middelen

De liquide middelen worden tegen de verkrijgingsprijs opgenomen.

Overlopende activa

In de balans worden onder de overlopende activa afzonderlijk opgenomen (artikel 40a BBV):

- a. de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel;
- b. overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

De overige activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen

In de balans worden de reserves onderscheiden naar (artikel 43 BBV):

- a. de algemene reserve;
- b. de bestemmingsreserves.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten;
- b. bestaande risico's op balansdatum terzake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie;
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven (afvalstoffen- en rioolheffing).

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b (deze worden als 'voorheen voorzieningen' onder 'vooruitontvangen bedragen' opgenomen).

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

In de balans worden onder de overlopende passiva afzonderlijk opgenomen (artikel 49 BBV):

- a. verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
- b. de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;
- c. overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Toelichting op de balans per 31 december 2017

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Staat van investeringen inclusief toelichting

De staat van investeringen is als bijlage bij de toelichting op de balans opgenomen.

Per investering staat het volgende aangegeven:

- beschikbaar gesteld krediet;
- gerealiseerd t/m begrotingsjaar 2016, werkelijk besteed in 2017 en gerealiseerd t/m 2017;
- restant van het beschikbaar gestelde krediet;
- nog te verwachten uitgaven en inkomsten 2018 t/m 2022 en te verwachten restantkrediet;
- krediet afsluiten ja/nee.

Tevens is in de toelichting op de staat van investeringen een verklaring gegeven van de over- en onderschrijdingen van de kredieten en een planning van de realisatie van de investeringen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan uit kosten onderzoek en ontwikkeling, en sinds 2016 – als gevolg van wijziging van het BBV – ‘bijdrage aan activa van derden’ (voorheen onder financiële vaste activa):

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Kosten onderzoek en ontwikkeling	60	90
Bijdrage aan activa van derden	754	791
Totaal	814	881

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **overige investeringen met een economisch nut**:

	Boekwaarde 1-1-2017	Verminder- ingen	Investeringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten onderzoek & ontwikkeling	90			30		60
Bijdrage aan activa van derden	791			37		754
Totaal	881			67		814

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Investeringen met een economisch nut	87.360	83.254
- idem, in erfpacht uitgegeven gronden	5.146	4.377
- idem, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	15.985	15.087
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	39.682	44.032
Totaal	148.173	146.750

De **investeringen met een economisch nut** kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Gronden en terreinen ¹	21.331	23.206
Grond uitgegeven in erfpacht	5.146	4.377
Woonruimten	1.440	1.490
Bedrijfsgebouwen	54.239	48.033
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	15.985	15.087
Vervoersmiddelen	669	714
Machines, apparaten en installaties	4.000	3.798
Overige materiële vaste activa	5.683	6.012
Totaal	108.491	102.717

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **investeringen met een economisch nut**:

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Verminde- ringen/af- lossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen <i>Voorheen NIEGG</i>						
	23.206	20	1.895			21.331
Grond uitgegeven in erfpacht	4.377	1.348	580			5.146
Woonruimten	1.490			50		1.440
Bedrijfsgebouwen	48.033	7.966	18	2.069		54.239
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	15.087	1.327		430		15.985
Vervoersmiddelen	714	81		125		669
Machines, apparaten en installaties	3.798	731		530		4.000
Overige materiële vaste activa	6.012	441		828		5.683
Totaal	102.717	11.914	2.493	4.063	0	108.491

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan de investering.

Een specificatie van en een toelichting op de investeringen met een economisch nut is opgenomen in de staat van investeringen en de toelichting op de staat van investeringen.

De **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	25.681	30.627
Machines, apparaten en installaties	8.532	8.444
Overige materiële vaste activa	5.467	4.961
Totaal	39.681	44.031

¹ Hierin zijn opgenomen per 1/1/2016 de gronden die voorheen onder 'Niet in exploitatie genomen gronden' waren opgenomen

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut**:

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermindering -en/Aflossing	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	30.627	3.607	7.214	1.739		25.681
Machines, apparaten en installaties	8.444	824	220	541		8.532
Overige materiële vaste activa	4.961	1.413	456	470		5.468
Totaal	44.031	5.845	7.891	2.751		39.681

Bijdragen van derden in bovenstaande tabel zijn direct gerelateerd aan de investering.

Een specificatie van en een toelichting op de overige investeringen met een maatschappelijk nut is opgenomen in de staat van investeringen en de toelichting op de staat van investeringen.

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	3.215	3.215
Leningen aan woningbouwcorporaties	759	796
Overige langlopende leningen	2.172	2.458
Overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van derden ²	0	0
Totaal	6.146	6.468

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende het jaar:

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Verminderen/ Aflossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	3.215					3.215
Leningen aan woningbouwcorporaties	796		37			759
Overige langlopende leningen	2.458	3	288			2.172
Overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	0	0	0			0
Totaal	6.468	3	325	0	0	6.146

² Conform het BBV is deze post onder Immateriële vaste activa opgenomen per 1/1/2016, waarmee het totaal in deze tabel niet aansluit op het verloopoverzicht eronder

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Grond- en hulpstoffen, gespecificeerd naar:		
· niet in exploitatie genomen bouwgronden ³	0	0
	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		
· bouwgronden in exploitatie	145.512	158.534
· af: voorziening toekomstige verliezen bouwgrondlocaties	331	
Totaal	145.181	158.534

Voor een overzicht van de voorraden wordt verwezen naar de bijlage "Overzicht van de bouwgronden in exploitatie". Een nadere toelichting op de grondexploitaties wordt gegeven in de toelichting op het programma Wonen en Leven en de paragrafen Grondbeleid en RijswijkBuiten.

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vorderingen op openbare lichamen	9.602	13.614
Uitzettingen in 's-Rijks schatkist	35.246	40.754
Overige vorderingen	5.712	6.490
Totaal	50.560	60.858

Vorderingen op openbare lichamen

Dit betreft vorderingen in het kader van het BTW compensatiefonds. Daarnaast kunnen op deze balanspost de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen subsidiebedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel worden verantwoord. Dergelijke subsidies worden als baten verantwoord in de jaarrekening (in betreffend programma). De nog te ontvangen posten worden uiteindelijk op de via de bank ontvangen subsidiebedragen afgeboekt.

Schatkistbankieren

Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het wetsvoorstel verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Als gevolg van bovenstaande is in het BBV een verplichte rapportage over het verslagjaar opgenomen (art.52c). Deze rapportage is in onderstaande tabel opgenomen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1284,93			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	3.740	1.810	891	1.010
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	-	-	394	275
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	2.455	525	-	-

³ Per 1/1/2016 zijn Niet in exploitatie genomen gronden cf. BBV onder Gronden en terreinen opgenomen

De accountant heeft bij de interimcontrole geconstateerd dat niet alle bankrekeningen betrokken zijn bij het schatkistbankieren. Het betreft hier met name de bankrekening ten behoeve van RijswijkBuiten. In het verleden was het derivaat ten behoeve van de financiering van RijswijkBuiten gekoppeld aan een Euriborlening. De BNG stortte deze financiering op een daartoe aparte rekening voor RijswijkBuiten. De werkelijke uitgaven van de investeringen RijswijkBuiten werden ook via deze bankrekening betaald. Het was niet mogelijk (en niet nodig) om deze rekening te betrekken bij het schatkistpapieren. Inmiddels bestaat de koppeling van het derivaat aan de Euriborlening niet meer en zijn er overschrijdingen van het grensbedrag (0,75% van het begrotingstotaal ofwel € 1.284.000 voor 2017) ontstaan.

De aanbevelingen van de accountant zijn overgenomen waardoor in de tweede helft van 2017 geen overschrijdingen van de norm van het schatkistbankieren meer zijn.

Voorziening oninbare vorderingen

Op grond van de BBV is het verplicht een voorziening te vormen zodra een onafwendbaar risico zich voordoet dat in de toekomst tot kosten zal leiden. De hoogte van de dotatie aan de voorziening is aan de gemeente overgelaten. In de financiële verordening van de gemeente Rijswijk staan de regels van de voorziening voor oninbare vorderingen beschreven. Bij publiekrechtelijke vorderingen en privaatrechtelijke vorderingen kleiner dan € 5.000 wordt een percentage gestort in de voorziening, afhankelijk van het jaar van ontstaan. Voor de overige vorderingen wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid.

Op basis van bovenstaande is met betrekking tot de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke vorderingen in de jaarrekening een extra dotatie aan de voorziening gedaan van € 278.500.

Met betrekking tot schuldhelpverlening zijn in 2017 geen dubieuze debiteuren bijgekomen, het betreft hier een sterfhuisconstructie.

	Saldo 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Bruto saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2016
Overige vorderingen	5.712	3.957	9.669	6.490
Totaal	5.712	3.957	9.669	6.490

	Stand 01-01-2017	Te storten bij de jaarrek.	Oninbaar verklaard	Berekende stand 31-12-2017
Publiekrechtelijk	699	-150		849
Privaatrechtelijk	135	-129		264
Schuldhelpverlening	5	0		5
Sociale Zaken	3.233	396		2.837
Min=te storten en plus=onttrekken	-71	117		
Totaal	4.001	117	0	3.957

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Kassaldi	32	23
Banksaldi	2.236	6.512
Totaal	2.268	6.532

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2016
Vooruitbetaalde bedragen	804	596
Overige nog te ontvangen bedragen	3.792	11.582
Totaal	4.596	12.178

Vooruitbetaalde bedragen

De balanspost vooruitbetaalde bedragen betreft posten uit de normale bedrijfsuitoefening die het gevolg zijn van (conform het stelsel van baten en lasten) toerekenen van lasten aan het boekjaar 2017. Het betreft hier onder andere onderhoudscontracten, huren, abonnementen, etc. welke betrekking hebben op 2018.

Overige nog te ontvangen bedragen

Net als de vooruitbetaalde bedragen is dit saldo het gevolg van toerekenen van baten aan het boekjaar 2017. Het betreft hier een grote verscheidenheid aan nog te ontvangen bedragen, onder andere nog te ontvangen bedragen met betrekking tot de scholenbrand, het sociaal domein en bouwleges. Het saldo is een momentopname, de ontvangst van de gelden vindt in 2018 plaats.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Algemene reserves	31.200	29.387
Bestemmingsreserves	9.586	10.210
Resultaat	149	1.812
Totaal	40.935	41.410

Het exploitatieresultaat 2017 voor het totaal saldo van baten en lasten bedraagt 149 voordelig. De bestemming van het resultaat zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Als bijlage bij de toelichting op de balans is een verloopoverzicht opgenomen van de reserves. Het verloopoverzicht geeft het volgende weer:

- saldo 1-1-2017;
- toevoegingen;
- onttrekkingen;
- bestemming resultaat 2016;
- saldo 31-12-2017.

Tevens is een bijlage opgenomen waar een toelichting is gegeven op de aard, de reden en de mutaties van de reserves.

Voorzieningen

De in de balans opgenomen **voorzieningen** kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.158	4.055
Voorzieningen ter egalisering van kosten	2.005	1.193
Totaal⁴	6.163	5.248

Als bijlage bij de toelichting op de balans is een verloopoverzicht opgenomen van de voorzieningen. Het verloopoverzicht geeft het volgende weer:

- saldo 1-1-2017;
- toevoegingen;
- vrijval;
- aanwendungen;
- saldo 31-12-2017.

Tevens is een bijlage opgenomen waar een toelichting is gegeven op de aard, de reden en de mutaties van de voorzieningen.

⁴ Exclusief de voorziening dubieuze debiteuren, dubieuze debiteuren WWB en verliesvoorziening grondexploitaties. Deze staan (negatief, cf.BBV) vermeld onder de betreffende activa (uitzettingen korter dan één jaar c.q. bouwgrond in exploitatie).

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	80.347	118.149
Totaal	80.347	118.149

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de vaste schulden gedurende het jaar:

	Saldo 1-1-2017	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	118.149		37.802	80.347
Totaal	118.149		37.802	80.347

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	210.155	203.608
Overlopende passiva	20.137	23.787
Totaal	230.293	227.395

De in de balans opgenomen **netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar** kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Banksaldi	195.000	200.000
Overige schulden	15.155	3.609
Totaal	210.155	203.609

De gemeente Rijswijk maakt gebruik van kasgeldleningen met een looptijd van maximaal een maand tegen negatieve rentepercentages. Het grootste deel van de post banksaldi bestaat uit de onderliggende waarde van het derivaat van RijswijkBuiten (€ 152 miljoen). Daarnaast is circa € 35,2 miljoen ondergebracht bij de Schatkist tegen een percentage van 0,0. Zie Banksaldi onder Liquide middelen aan de activa zijde van de balans. Het restant van de banksaldi valt binnen voorgeschreven kasgeldlimiet volgens de Wet Fido (voor 2017 vastgesteld op € 14,4 miljoen). Zolang er tussen het lenen van kasgeldleningen en het uitzetten van kasgeldleningen bij de Schatkist een positief renteverskil bestaat, voeren wij een ruim liquiditeitsbeleid.

De in de balans opgenomen **overlopende passiva** kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Van overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen	1.310	1.994
Overige vooruitontvangen bedragen	322	16
Nog te betalen bedragen	18.505	21.776
Totaal	20.137	23.787

Van overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen

Onder deze post zijn opgenomen de bedragen die in 2017 en daarvoor reeds zijn ontvangen, die echter nog niet tot lasten in betreffend boekjaar hebben geleid. Tevens zijn de ontvangen middelen van derden verantwoord, welke de komende jaren nog steeds besteedbaar zijn. Een gedetailleerd overzicht van deze bedragen is terug te vinden in de bijlage 'Overzicht vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)'.

Overige vooruitontvangen bedragen

Onder deze post zijn overige vooruitontvangen bedragen van niet overheidslichamen opgenomen. Het betreft hier vooral vooruitontvangen huren.

Nog te betalen bedragen

Deze post betreft nog te betalen bedragen welke reeds ten laste van het jaar 2017 zijn gebracht, doch waarvan de facturen in de loop van 2018 zijn of nog worden ontvangen en betaalbaar gesteld. Het saldo is een momentopname, het grootste gedeelte van deze facturen is inmiddels reeds betaald. Een voorbeeld betreft de rente over geldleningen die een jaar achteraf betaald wordt en deels betrekking heeft op 2017 en deels op 2018.

Waarborgen en garanties

	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Diverse instellingen, personen	76.820	77.177
Totaal	76.820	77.177

Als bijlage bij de toelichting op de balans is een overzicht opgenomen van de verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke en rechtspersonen. In het overzicht worden de waarborgen en garanties o.a. als volgt gespecificeerd:

- oorspronkelijk bedrag van de geldlening;
- doel van de geldlening;
- naam van de geldnemer;
- restant begin 2017;
- restant eind 2017.

Langlopende financiële verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen zijn niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen, waar de gemeente voor een aantal toekomstige jaren aan verbonden is.

Huurcontract Hoogvoorde

Voor de huisvesting van het gemeentelijk apparaat is een huurcontract afgesloten voor de periode van 1 mei 2002 tot 1 januari 2023. De huur voor 2017 inclusief bijkomende leveringen en diensten bedroeg € 1.682.535. Dit bedrag bestaat uit de huur van het gebouw / servicekosten (€ 1.540.000), hygiëneservice (€ 32.000) en schoonmaakkosten (€ 110.535).

Kenmerken derivaat RijswijkBuiten

Voor de financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is een rentederivaat afgesloten. Het bestaande derivaat is afgesloten bij ABNAMRO met een looptijd vanaf 1 oktober 2010 tot 1 september 2020. De omvang per balansdatum 31-12-2017 bedraagt circa € 152,0 miljoen oplopend naar circa € 159 miljoen in 2020. ABNAMRO is een zogenaamde systeembank. Doordat de Staat grootaandeelhouder is heeft de bank een triple A rating (Nederlandse Staat heeft een triple A rating). Het type derivaat is een zogenaamde payer swap. Dit is een rentederivaat waarbij een vaste prijs wordt betaald en een variabele prijs ontvangen. Het risico van prijsstijging van de rente met een percentage > 3,78 is tot einde looptijd afgedekt.

Forward leningen

Per 12 april 2016 zijn zogenaamde forwardleningen afgesloten. Dit zijn leningen, waarvan de voorwaarden, zoals opnamedatum, hoogte leningbedrag, looptijd en het rentepercentage op een eerder tijdstip worden afgesproken, in dit geval 12 april 2016. De opnamedatum van deze leningen is 1 september 2020. Het voordeel is dat er zekerheid bestaat over de hoogte van de rentekosten vanaf opnamedatum van de leningen. Het afsluiten van deze forwardleningen geeft de gemeente Rijswijk na het aflopen van de bestaande renteswap per 1 september 2020 zekerheid over de hoogte van de rente, daarnaast wordt ook geprofiteerd van de lage rente van dit moment.

De forwardleningen bestaan uit:

- RijswijkBuiten van € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;
- de algemene dienst voor een bedrag van € 70 miljoen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,95. Het bedrag van € 70 miljoen bestaat uit vijf leningen van elk € 14 miljoen af te lossen in de periode 2035-2055. Elke vijf jaar vervalt een lening van € 14 miljoen beginnend bij 2035.

Meerjarige verplichtingen

In de toelichting op de balans worden de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen vermeld, waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden. Van deze verplichtingen wordt een schatting van het financiële effect van de verplichting over de gehele periode van de overeenkomst genoemd. Het betreft langlopende verplichtingen en Europese aanbestedingen met een omvang van meer dan € 200.000 die een effect hebben op de toekomstige exploitatielasten. Het totaal bedrag van de verplichtingen 2018 en verder bedraagt € 12.110.857.

OVERZICHT VAN DE BOUWGRONDEXPLOITATIES

Omschrijving	Verantwoord tot 01-jan-17	Vermeerderingen in 2017	Verminderingen in 2017	Verantwoord tot en met 31-dec-17	Nog te verwachten kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Vermoedelijk resultaat	Verlies voorziening
RIJSWIJKBUITEN	159.240.105	19.513.245	33.488.816	145.264.534	75.865.000	223.174.000	2.044.466	
EIKELENBURG	-803.119	1.324.130	577.582	-56.571	617.962	1.806.705	1.245.314	
VRIJENBANSELAAN	43.868	28.327		72.195	262.568		-334.763	331.000
TE WERVE WEST	380.709	2.094	150.470	232.333	92.815	377.855	52.707	
WALDHOORNPLEIN	3.865	21	3.886					
	158.865.429	20.867.816	34.220.754	145.512.491	76.838.345	225.358.560	3.007.724	331.000

Voor de toelichting per grondexploitatie wordt verwezen naar de paragrafen Grondbeleid en RijswijkBuiten.

De volgende grondexploitaties zijn in het kader van de jaarrekening geactualiseerd: Eikelenburg, Te Werve en Vrijenban. De geactualiseerde grondexploitaties geven inzicht in de financiële stand van zaken en een doorkijk, per jaarschijf, naar het einde van de looptijd. De gemaakte kosten en opbrengsten zijn verwerkt en maken als boekwaarde onderdeel uit van de diverse grondexploitaties. De nog te maken kosten en opbrengsten zijn gebaseerd op afspraken uit een Samenwerkingsovereenkomst, Realiseringsovereenkomst en Overeenkomst inzake gezamenlijk ontwikkeling en financieel vertaald in de jaarschijven. De gehanteerde parameter voor de kostenstijging zijn afkomstig van o.a. het Centraal Planbureau (inflatie 1,50% voor 2018), de toe te rekenen rente van de gemeente (1,85%) en de disconteringsvoet (2,00%) afkomstig van het BBV. Bij mogelijke grote afwijkingen wordt tussentijds gerapporteerd in de 1^e of 2^e halfjaarrapportage.

Parameters RijswijkBuiten		
Prijspeildatum ramingen		01-01-2018
Startdatum		01-01-2018
Einddatum		31-12-2023
Index	Kostenstijging*	1,50%
	Opbrengstenstijging	1,50%
Rente**	Lasten	3,78%
	Baten	3,78%
Discontovoet		3,78%

*Verwervingen en Milieusanering kennen geen indexatie, omdat deze kosten inclusief toekomstige kostenstijgingen zijn geraamd.

**Er is een financieringsarrangement tot 1 september 2020, nadien is er gerekend 1,02%, de discontovoet is gelijk gesteld aan de rer

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 01-01-2017	Toevoegingen 2017	Aanwendungen 2017	Saldo 31-12-2017
Algemene reserves				
Algemene dekkingsreserve	29.387.362,33	-	-	29.387.362,33
Bestemming resultaat 2016	-	1.812.225,27	-	1.812.225,27
Totaal algemene reserves	29.387.362,33	1.812.225,27	-	31.199.587,60
Bestemmingsreserves				
Nieuwbouw brandweerkazerne	6.071.445,23	-	128.180,00	5.943.265,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	130.044,72	57.000,00	25.000,00	162.044,72
Wijkontwikkeling	2.968.841,22	-	242.663,00	2.726.178,22
Decentrale arbeidsvoorwaarden	56.521,14	23.888,09	-	80.409,23
Reserve organisatie 2020	82.968,04	-	38.504,95	44.463,09
Revitalisering Oud-Rijswijk	161.644,54	-	6.994,00	154.650,54
Gemeentepersoneel	365.101,15	-	153.349,79	211.751,36
Vastgoed	287.245,46	-	287.245,46	-
Onderzoekskosten Huis van de Stad	36.617,03	-	36.617,03	-
Duurzaamheid	50.000,00	-	-	50.000,00
Parkeren	-	213.682,00	-	213.682,00
Totaal bestemmingsreserves	10.210.428,53	294.570,09	918.554,23	9.586.444,39
Totaal van de reserves	39.597.790,86	2.106.795,36	918.554,23	40.786.031,99

Toelichting op de reserves

Volgens artikel 54 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan te worden toegelicht.

Hieronder volgt een toelichting op de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

Algemene reserves

Algemene dekkingsreserve

Aard van de reserve:	Algemene reserve
Reden van de reserve:	Het vormen van een bufferfunctie voor onverwachte tegenvallers. Stortingen worden gedaan op basis van een positief exploitatieresultaat of bij vrijval van reserves. Onttrekkingen vinden plaats om de reserves aan te vullen of om bestemmingsreserves in te stellen of aan te vullen.
Toelichting op de mutaties:	Bij de bestemming van het voordelige rekeningresultaat van de jaarrekening 2016 is besloten om € 1.812.225 te storten in de algemene dekkingsreserve.

Bestemmingsreserves

Nieuwbouw brandweerkazerne

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Omdat er sprake is van een éénmalige erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, dient de opbrengst hiervan te worden gestort in een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt om de verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Brandweer Delft-Rijswijk te bekostigen. Deze verhoogde bijdrage bestaat uit de rente en aflossing van de aangegane lening door de gemeenschappelijke regeling om de afkoopsom van de erfpachtcanon te financieren. De rentecomponent wordt gedekt uit de bespaarde rente berekend over de gevormde bestemmingsreserve van € 7.018.000.
Toelichting op de mutaties:	Het aflossingsdeel van de annuïteit inzake de afkoopsom erfpacht brandweerkazerne is onttrokken voor een bedrag van € 128.180.

Realisatie kunst in de openbare ruimte

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is ingesteld in het kader van de zogenaamde percentageregeling, waarbij is afgesproken dat 1,5 % (1% over de eerste € 230.000) van de totale waarde van een grondexploitatie, met een maximum van € 55.378 (prijsspeil 2008), in deze reserve wordt gestort ten behoeve van het realiseren van kunst op de locatie.
Toelichting op de mutaties:	De mutaties in 2017 hebben betrekking op de realisatie van het kunstproject in RijswijkBuiten. Een bedrag van € 57.000 is toegevoegd vanuit de Grex RijswijkBuiten. Voor de start van het project is in 2017 een bedrag van € 25.000 uitgegeven, dit bedrag wordt aan de reserve onttrokken.

Wijkontwikkeling

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Vanuit deze reserve worden plannen op het gebied van wijkontwikkeling bekostigd.
Toelichting op de mutaties:	Conform de methodiek die in de nota BBV-II is voorgesteld, zijn de afschrijvingslasten voor een bedrag van € 242.663 van de diverse wijkontwikkelingsplannen onttrokken aan de reserve.

Decentrale arbeidsvoorwaarden

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve wordt gevormd met de gelden die jaarlijks beschikbaar zijn voor lokale arbeidsvoorwaarden ten behoeve van vitaliteit. Jaarlijks is een bedrag van ca. € 54.000 beschikbaar. Wanneer de kosten hoger uitvallen wordt het tekort uit deze reserve onttrokken. Dit bedrag dient als dekking voor de verkoop van uren voor de aanschaf van fietsen cafetariamodel en de bijdrage van € 145 bruto voor aanschaf van een fiets. Het overschot op het budget wordt jaarlijks in deze reserve gestort.
Toelichting op de mutaties:	De definitieve onderschrijving is bij de jaarrekening 2017 berekend en is per saldo aan de reserve € 23.888 toegevoegd.

Reserve organisatie 2020

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is gevormd vanuit bezuinigingen binnen de personele begroting en door de middelen die in 2015 resteerden in het kader van het traineeprogramma. Indien er boven de taakstelling wordt bezuinigd, wordt dit gestort in de reserve Organisatie 2020. De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van de opgave Organisatieverandering.
Toelichting op de mutaties:	De uitgaven 2017 betreffen de applicatie Opgaven Gestuurd Werken en de kosten voor viadesk licenties.

Revitalisering Oud-Rijswijk

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is bestemd om uitvoering te geven aan het Masterplan De Herontdekking van Oud-Rijswijk. Doelstellingen van dit plan zijn o.a. het behoud van het cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld door historisering van de gevels en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar gebied, op basis van de Rapportage Schoon, Heel en Veilig. In samenwerking met de winkeliersvereniging is een plan ontwikkeld voor aanpassing van de bewegwijzering in en rond het winkelgebied. Voor de uitvoering hiervan is een opdracht gegeven aan de Nationale Bewegwijzeringsdienst. De eerste fase van het bewegwijzeringsplan is in 2013 uitgevoerd, de tweede fase zal in 2018 worden uitgevoerd. De kosten van de tweede fase worden gefinancierd uit deze reserve. Om het resterende bedrag in overeenstemming met de bestemming aan te wenden, ontwikkelen we samen met de winkeliersvereniging plannen om verdere een impuls te geven aan het openbaar gebied.
Toelichting op de mutaties:	De uitgaven 2017 betreft de vervanging van de vlaggenmasten in het winkelcentrum.

Gemeentepersoneel

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is in 2009 gevormd met de gelden uit de uitkering van het resterende vermogen van IZA Nederland. Deze uitkering is betaald in twee tranches. Het eerste deel in 2009 en het tweede deel in 2012. In 2010 heeft het college besloten dat deze gelden kunnen worden besteed aan diverse activiteiten binnen de onderwerpen: • Levensfasemanagement; • het Leren, Eigen verantwoordelijkheid, Groei en Ontwikkeling (LEGO) en • Gezondheidsmanagement. Op 8 september 2015 heeft het college besloten € 485.000 uit deze reserve in te zetten voor het trainingsprogramma van de

Toelichting op de reserves

organisatieontwikkeling. Het betreft:

- Leerwerkplaatsen voor de opgaventeams
- Leiderschapstraject voor de opgavenmanagers
- Trainingen op specifieke rollen

Jaarlijks wordt bezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Toelichting op de mutaties:

In 2017 is een bedrag van € 153.350 besteed onder meer aan een traject van Coachend Leiderschap in het kader van het MD traject, Leerwerkplaatsen voor teams en de Masterclass B.

Vastgoed

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

De reserve is gevormd doordat de opbrengsten uit de verkopen van gemeentelijk vastgoed in 2011 hoger waren dan geraamd en dient ter dekking van te maken kosten wegens de verkoop van gemeentelijk vastgoed en als egaliseringsreserve voor eventuele afwijkingen, zowel positief als negatief, van de geraamde opbrengsten.

Toelichting op de mutaties:

In 2017 hebben geen geprognosticeerde verkopen plaatsgevonden. Oorzaak is vertraging in verkoopproces als gevolg van een uit te voeren bodemsanering (Delftweg 79). De verkoop wordt in 2018 voorzien. De voor 2017 geraamde inkomsten van € 360.000 wordt niet gerealiseerd. Het gehele saldo van de reserve van ca. € 287.250 dient derhalve te worden onttrokken. Vanaf 2018 worden de geraamde inkomsten jaarlijks met € 90.000 verlaagd.

Onderzoekskosten Huis van de Stad

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

In deze bestemmingsreserve is een bedrag van € 75.000 gestort voor advies- en onderzoekskosten in het jaar 2015.

Toelichting op de mutaties:

Gelet op het besluit van 9 mei 2017, waarin de gemeenteraad een krediet beschikbaar heeft gesteld voor het voorbereiden van een investeringsbudget voor een gefaseerde uitvoering van het Huis van de Stad in het gebouw Generaal Spoorlaan, is het restant van de reserve onderzoekskosten Huis van de Stad ad € 36.617,03, vrijgevallen.

Duurzaamheid

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

Dit betreft de door het college toegezegde inzet rond duurzaamheidsmaatregelen in de Plaspoelpolder in 2015/2016. Hiertoe is een specifieke reserve ingericht.

Toelichting op de mutaties:

In 2017 hebben er geen mutaties plaatsgevonden. De reserve is gekoppeld duurzaamheidsmaatregelen in de Plaspoelpolder waarvoor ook het industrieschap "De Plaspoelpolder" middelen heeft uitgetrokken. Het betreft de realisatie van een of meer snelladers. In 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar mogelijke locaties. Hieruit is een aantal locaties naar voren gekomen. In 2018 kijken we naar de concrete realisatie.

Parkeren

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend als gemeentelijke bijdrage voor de ambities voor het goedkoper maken van het parkeren in winkelcentrum In de Bogaard. Daarnaast wordt deze reserve gebruikt voor overige bijstellingen van uitgaven- en inkomstenbudgetten op het beleidsproduct parkeren, omdat op dit moment nog te weinig ervaring is opgebouwd en het beleid gericht is op een structureel budgetair neutraal verloop ten opzichte van

Toelichting op de reserves

Toelichting op de mutaties:

de primitieve begroting 2017. Met name zijn de opbrengsten naheffingen moeilijk in te schatten en zijn de handhavingskosten nog niet in dit beleidsproduct betrokken.

Op basis van de bijgestelde ramingen is 2017 afgesloten met een positief exploitatiesaldo van € 213.682. Dit saldo is gestort in de bestemmingsreserve.

Toelichting op de reserves

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 01-01-2017	Toevoegingen 2017	Vrijval 2017	Aanwendungen 2017	Saldo 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's					
T.b.v. nazorg bouwlocaties	8.716,37	-	-	297,00	8.419,37
Pensioenen wethouders	3.602.199,04	-	246.460,08	186.513,96	3.169.225,00
Wachtgelden wethouders	-	475.000,00	-	-	475.000,00
T.b.v. herstraten sleuven	444.224,79	178.588,00	-	116.973,62	505.839,17
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.055.140,20	653.588,00	246.460,08	303.784,58	4.158.483,54
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	22.938,79	15.940,00	-	13.969,74	24.909,05
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	247.621,12	-	-	113.830,16	133.790,96
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	581.080,95	1.656.489,79	-	887.889,56	1.349.681,18
Baggerwerken	312.192,66	248.600,00	-	64.531,06	496.261,60
Onderhoud sportcentrum de Schilp	28.670,90	191.131,60	-	219.802,50	-
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	1.192.504,42	2.112.161,39	-	1.300.023,02	2.004.642,79
Totaal voorzieningen*	5.247.644,62	2.765.749,39	246.460,08	1.603.807,60	6.163.126,33

Toelichting op de voorzieningen

Volgens artikel 55 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke voorziening en de wijzigingen daarin te worden toegelicht.
Hieronder volgt een toelichting op de voorzieningen.

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's

T.b.v. nazorg bouwlocaties

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om grondexploitaties sneller te kunnen afsluiten. De gecalculeerde kosten voor de nazorg bij bouwlocaties worden in deze voorziening gereserveerd.
Toelichting op de mutaties:	De voorziening wordt gebruikt voor kleine werkzaamheden zoals bij de Hofmeesters en andere projecten.

Pensioenen wethouders

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	De pensioenverplichtingen van de (oud) bestuurders zijn, voor zover niet ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij, in de voorziening pensioenen wethouders opgenomen.
Toelichting op de mutaties:	De pensioenverplichtingen van de actieve bestuurders en de zogenaamde slapers zijn geactualiseerd en de voorziening is hierop afgestemd.

Wachtgelden wethouders

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Het beschikken van voldoende vermogen ter financiering van de wachtgeldverplichtingen voormalige en zittende wethouders.
Toelichting op de mutaties:	Om de mogelijke wachtgeldverplichtingen en uitvoeringskosten op te kunnen vangen, is er in 2017 een dotatie aan de voorziening wachtgelden wethouders gedaan.

T.b.v. herstraten sleuven

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om nazakkingen van sleuven van de nutsbedrijven te herstellen. Wanneer een nutsbedrijf een sleuf graaft, worden de toekomstige herstelkosten in rekening gebracht. Het herstraten a.g.v. verzakking vindt in de twee volgende boekjaren plaats.
Toelichting op de mutaties:	De mutaties geven een indicatie van het aantal sleuven dat bedrijven graven en de vergoeding die de gemeente hiervoor heeft gekregen. De vergoeding is gebruikt om herstelwerkzaamheden uit te voeren.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Onderhoud kunst in de openbare ruimte

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	De storting betreft de reguliere jaarlijkse storting van € 15.940. Een bedrag van € 13.969,74 aan uitgaven is ten laste van de voorziening geboekt. Het betreft hier uitgaven van onderhoud dat is uitgevoerd aan de hand van het jaarlijkse inspectierapport.

Onderhoud gemeentelijk vastgoed

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke woningen en bedrijfsgebouwen gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	Het beleid van de gemeentewoningen is, dat zodra er een woning vrij komt, deze niet meer wordt verhuurd, maar verkocht. Daardoor zijn er geen grote investeringen meer gedaan. Maar doordat het langer duurt dan verwacht, moet er nu wel groter onderhoud worden gedaan. Dit jaar is er bij één woning groot onderhoud gepleegd.

Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen en te realiseren dat er bij noodzakelijk groot onderhoud voldoende in de voorziening zit om deze te bekostigen.
Toelichting op de mutaties:	In 2017 is € 1.656.490 in de voorziening gestort en is € 887.890 uitgegeven ten behoeve van onderhoud.

Baggerwerken

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor het baggeren van de watergangen gelijkmatig te verdelen
Toelichting op de mutaties:	De baggerwerkzaamheden van de afgelopen jaren zijn afgerekend.

Onderhoud sportcentrum de Schilp

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het onderhoud voor het sportcentrum de Schilp gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	De storting in de voorziening is gebaseerd op het meerjarenperspectief gedurende de looptijd van de verleende concessie aan Optisport (15 jaar). In 2017 is € 191.131,60 in de voorziening gestort en is € 219.802,50 uitgegeven ten behoeve van onderhoud.

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Ontvangen van	Saldo 01-01-2017	Toevoegingen 2017	Terugbetalingen 2017	Aanwendungen 2017	Saldo 31-12-2017
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	Rijk	120.958,50	616.952,95	-	670.084,68	67.826,77
Participatiebudget: educatie	Rijk	311,00	-	-	311,00	-
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	Rijk	75.656,23	-	-	-	75.656,23
WIN VWS (RBN)	Rijk	15.236,60	-	-	15.236,60	0,00-
Weg- en railverkeerslawaaï	Rijk	513.281,81	-	-	6.933,22	506.348,59
BWS gelden	Rijk	92.415,65	-	-	12.255,16	80.160,49
WI cohort 2008	Rijk	140.767,27	-	-	140.767,27	0,00
Participatiebudget: inburgering	Rijk	989.221,78	-	-	409.327,32	579.894,46
Impuls jeugdwerkloosheid RPA	Rijk	46.184,35	-	-	46.184,35	-
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)		1.994.033,19	616.952,95	-	1.301.099,60	1.309.886,54

Toelichting op de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Onderwijsachterstandbeleid OAB

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om door het Rijk verstrekte gelden voor de uitvoering van activiteiten rondom voor- en vroegschoolse educatie die nog niet zijn besteed, te reserveren. De regeling is opnieuw met een jaar verlengd. Aan het eind van de regeling (1 januari 2019) dient het totale bedrag over de gehele periode te worden afgerekend.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	De regeling loopt tot en met december 2018.
Toelichting op de mutaties:	In 2017 is in totaal € 670.085 uitgegeven aan diverse activiteiten gericht op voor- en vroegschoolse educatie. De stand van de voorziening op 31 december 2017 is € 67.826. Dit bedrag is naast het bedrag wat we over 2018 ontvangen, als reserve beschikbaar om activiteiten uit te voeren in 2018. De uiteindelijke afrekening volgt aan het eind van de regeling.

Participatiebudget: educatie

Doel van de ontvangen bijdrage:	Voorheen voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Deze voorheen voorziening is ingevoerd om de in een jaar niet bestede gelden van de Wet participatiebudget te reserveren. De Wet participatiebudget bestaat uit de onderdelen re-integratie, inburgering en educatie. Deze voorheen voorziening betreft de niet bestede gelden met betrekking tot het onderdeel educatie.
Toelichting op de mutaties:	De aanwending van € 311 betreft de inzet van tijdelijke personele lasten binnen het gehele sociale domein.

EU-richtlijnen omgevingslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Het budget voor de EU richtlijn Omgevingslawaaï, gedoteerd door het Ministerie I&M (VROM), is bestemd om beleid en plannen te maken, geluidskaarten up-to-date te houden, publiekscampagnes voor bewustwording te voeren etc. Het is voor besteding gedurende een langere termijn. De afgelopen twee jaar is gericht geweest op het in kaart brengen van geluidsproblematiek en het maken van een actieplan in het kader van de EU- geluidsrichtlijnen. Budget mag besteed worden aan onderzoeken en externe adviezen, niet aan 'fysieke maatregelen'.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	2019
Toelichting op de mutaties:	In 2017 geen mutaties.

WIN VWS (RBN)

Doel van de ontvangen bijdrage:	Voorheen voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Deze voorheen voorziening is ingesteld ter reservering van het welzijnsdeel niet uitgegeven budget WIN ten behoeve van het samenwerkingsverband REBON.
Toelichting op de mutaties:	De aanwending van € 15.236,60 betreft consultancy kosten met betrekking tot de omvorming van de DSW.

Weg- en railverkeerslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om de nog niet bestede subsidiegelden voor weg- en railverkeerslawaaï te reserveren. Bestedingsdoel is geluidsanering. Dit betreft een subsidiebijdrage

die ter beschikking is gesteld door het Rijk (voorheen Ministerie van Verkeer en Waterstaat, nu I&M). Het bedrag is bestemd voor uitvoering van een saneringsprogramma (geluid) van woningen in het invloedsgebied van het spoor, de A4 en N730, als gevolg van de reconstructies die eind jaren 90 hebben plaatsgevonden. De opgave betreft het (laten) aanbrengen van geluidswerende voorzieningen aan woningen. Ruim 185 woningen, met name in de Muziekbuit, dienen nader onderzocht te worden, om te bepalen of de huidige geluidswering van de gevels voldoende is om de wettelijk vereiste geluidsbelastingwaarde binnen te kunnen garanderen. De gemeente dient aan het Ministerie te verantwoorden hoe en waar zij de investeringen in geluidssanering heeft besteed (opleverdocument).

n.v.t.

Maximale bestedingstermijn van de subsidie:

Toelichting op de mutaties:

In 2017 zijn geluidbelastingkaarten opgesteld en zijn de eerste woningen gesaneerd.

BWS gelden

Doel van de ontvangen bijdrage:

Het bedrag is bestemd voor stimulering van het woonbeleid in brede zin. Vooral onderzoeken worden hieruit betaald.

Maximale bestedingstermijn van de subsidie:

Toelichting op de mutaties:

Aan het bedrag is geen bestedingstermijn verbonden.

In 2017 gingen de uitgaven naar de woningmarktanalyse In de Bogaard en Plaspoelpolder (helpt van die kosten viel al in 2016) en naar de organisatie van de woonbeurs voor senioren.

WI cohort 2008

Doel van de ontvangen bijdrage:

Maximale bestedingstermijn van de subsidie:

Toelichting op de mutaties:

Voorheen voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust. Deze voorheen voorziening is ingesteld om het nog niet bestede deel van de toegekende subsidie te reserveren. Het betreft geoormerkte gelden.

De aanwending van € 140.767,27 betreft de inzet van tijdelijke personele lasten binnen het gehele sociale domein.

Participatiebudget: inburgering

Doel van de ontvangen bijdrage:

Maximale bestedingstermijn van de subsidie:

Toelichting op de mutaties:

Voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.

Deze voorheen voorziening is ingevoerd om de in een jaar niet bestede gelden van de Wet participatiebudget te reserveren. De Wet participatiebudget bestaat uit de onderdelen re-integratie, inburgering en educatie. Deze voorheen voorziening betreft het ontschotte inzetbare deel van het budget.

De aanwending van € 409.327,32 betreft de inzet van tijdelijke personele lasten binnen het gehele sociale domein.

Impuls jeugdwerkloosheid RPA

Doel van de ontvangen bijdrage:

Maximale bestedingstermijn van de subsidie:

Toelichting op de mutaties:

Voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.

Deze voorziening is ingesteld om het nog niet bestede deel van de toegekende subsidie te reserveren. De uitgaven die ten laste zullen worden gebracht van deze voorziening zullen in het jaar 2014 worden gedaan en betreffen uitgaven met betrekking tot de regionale extra impuls Jeugdwerkloosheid 2013 - 2014.

In verband met de aanpak van Jeugdwerkloosheid is een bedrag aangewend van € 14.997,81 ten behoeve van de inzet van tijdelijk personeel en heeft een aanwending van € 31.186,54 betrekking op gemaakte kosten ten behoeve van de Leerwerkmakelaar.

Toelichting op de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Overzicht van de verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke en rechtspersonen

Functies	Nummer	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Gevalen van de gemeenschappelijke waarborgen van de geldlening		Datum en nummer van het raadsbesluit	Datum besluit goedkeuring	Rente-percentage	Restantbedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	
				naam van de andere borgen	Percentage van de geldlening dat door de eigen gemeente wordt gewaarborgd					waarvan door de gemeente gewaarborgd
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
541	111	Verbouwing Herenstraat 65	Stichting museum		100,00%	25.10.1994 no.154		6,000	104.097,28	104.097,28
		Totaal 541							104.097,28	104.097,28
560	102	Aankoop ateliers/Torenstraat	Kunstenaarsver.Art/Stock		100,00%	26.03.1991 no.32	9.04.1991	6,950	69.945,63	69.945,63
560	105	Bouw accommodatie	St. Scouting The Jaguars		100,00%	27.04.1993 no. 47		7,250	7.174,66	7.174,66
		Totaal 560							77.120,29	77.120,29
730	92	Bejaardencentr.Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		100,00%	01.09.1988 no.126	9.10.1988	4,900	571.763,02	571.763,02
730	92	Bejaardencentr.Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		100,00%	01.09.1988 no.126	9.10.1988	6,250	644.746,03	644.746,03
		Totaal 730							1.216.509,05	1.216.509,05
820	117	Geldlening nr 85.216	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	02.07.1996 no.53		4,470	1.751.900,44	875.950,22
820	117	Geldlening nr 85.219	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	02.07.1996 no.53		5,260	1.120.621,75	560.310,88
820	117	Geldlening nr 85.222	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	02.07.1996 no.53		4,245	364.309,65	182.154,83
820	124	Geldlening nr 40.0095863.01	St Zorginstelling Rijswijk		100,00%			4,680	113.445,00	113.445,00
820	139	Geldlening 40.103815	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,795	5.000.000,00	2.500.000,00
820	140	Geldlening 40295/FLEX.143	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			var	5.000.000,00	2.500.000,00
820	142	Geldlening nr 39286	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			4,959	20.000.000,00	10.000.000,00
820	143	Geldlening 10025181/39434	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,885	5.000.000,00	2.500.000,00
820	146	Geldlening 20025826/40471	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,000	5.000.000,00	2.500.000,00
820	149	Geldlening 10025182/39428	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,865	5.000.000,00	2.500.000,00
820	151	Geldlening 10022226/33759	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			5,380	5.000.000,00	2.500.000,00
820	152	Geldlening 870.511.050	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%			2,500	62.000,00	62.000,00
820	152	Geldlening 870.511.040	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%			2,500	41.000,00	41.000,00
820	152	Geldlening 870.511.030	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%			2,500	113.000,00	113.000,00
820	152	Geldlening 870.511.020	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%			2,500	331.000,00	331.000,00
820	154	Geldlening 20026745/42376	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,000	5.000.000,00	2.500.000,00
820	156	Geldlening FRL.319/42940	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,000	5.000.000,00	2.500.000,00
820	157	Geldlening 43090 / 40106223	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,000	5.000.000,00	2.500.000,00
820	162	Geldlening 44186	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			3,810	10.000.000,00	5.000.000,00
820	163	Geldlening 44191	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			3,740	15.000.000,00	7.500.000,00
820	164	Geldlening 45264	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			3,185	15.000.000,00	7.500.000,00
820	165	Geldlening 45249/4108475	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			2,620	5.000.000,00	2.500.000,00
820	166	Geldlening 45908/10028384	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			2,990	10.000.000,00	5.000.000,00
820	167	Geldlening 44955	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			4,000	5.000.000,00	2.500.000,00
820	168	Geldlening FRL.905/46918	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			2,700	5.000.000,00	2.500.000,00
820	169	Geldlening 47058 /2-29216	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			var	7.000.000,00	3.500.000,00
820	170	Geldlening 47116/10029240	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang			2,400	15.000.000,00	7.500.000,00
820	171	Geldlening 47291	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			-0,329		
820	172	Geldlening 47464	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			0,600		
820	173	Geldlening 47715/FRL.954	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang					
		Totaal 820							155.897.276,84	78.278.860,92
		Totaal generaal							157.295.003,46	79.676.587,54

Overzicht van de verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke en rechtspersonen

Functies	Nummer	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar		Toelichting	Percentage leningsbedrag waarvoor borgstelling is verleend
						Totaal (11+13-14)	waarvan door de gemeente gewaarborgd		
				12	13	14	15	16	17
541	111	Verbouwing Herenstraat 65	Stichting museum		5.513,01	98.584,27	98.584,27	40-annuïteit	100%
		Totaal 541		0,00	5.513,01	98.584,27	98.584,27		
560	102	Aankoop ateliers/Torenstraat	Kunstenaarsver.Art/Stock		5.074,46	64.871,17	64.871,17	25-annuïteit	100%
560	105	Bouw accommodatie	St. Scouting The Jaguars		3.461,84	3.712,82	3.712,82	25-annuïteit	100%
		Totaal 560		0,00	8.536,30	68.583,99	68.583,99		
730	92	Bejaardencentr.Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		47.646,92	524.116,10	524.116,10	lineair	100%
730	92	Bejaardencentr.Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		58.613,28	586.132,75	586.132,75	lineair	100%
		Totaal 730		0,00	106.260,20	1.110.248,85	1.110.248,85		
820	117	Geldlening nr 85.216	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)		84.900,44	1.667.000,00	833.500,00	20-annuïteit	50%
820	117	Geldlening nr 85.219	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)		55.621,75	1.065.000,00	532.500,00	20-annuïteit	50%
820	117	Geldlening nr 85.222	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)		19.309,65	345.000,00	172.500,00	20-annuïteit	50%
820	124	Geldlening nr 40.0095863.01	St Zorginstelling Rijswijk		113.445,00	0,00	0,00	15-annuïteit	
820	139	Geldlening 40.103815	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	140	Geldlening 40295/FLEX.143	St Rijswijk Wonen		5.000.000,00	0,00	0,00	fixe	
820	142	Geldlening nr 39286	Vidomes		0,00	20.000.000,00	10.000.000,00	fixe	50%
820	143	Geldlening 10025181/39434	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	146	Geldlening 20025826/40471	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	149	Geldlening 10025182/39428	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	151	Geldlening 10022226/33759	Vidomes		5.000.000,00	0,00	0,00	fixe	
820	152	Geldlening 870.511.050	St Rijswijk Wonen		5.000,00	57.000,00	57.000,00	annuïteit	100%
820	152	Geldlening 870.511.040	St Rijswijk Wonen		3.000,00	38.000,00	38.000,00	annuïteit	100%
820	152	Geldlening 870.511.030	St Rijswijk Wonen		9.000,00	104.000,00	104.000,00	annuïteit	100%
820	152	Geldlening 870.511.020	St Rijswijk Wonen		26.000,00	305.000,00	305.000,00	annuïteit	100%
820	154	Geldlening 20026745/42376	St Rijswijk Wonen		5.000.000,00	0,00	0,00	fixe	
820	156	Geldlening FRL.319/42940	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	157	Geldlening 43090 / 40106223	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	162	Geldlening 44186	Vidomes		0,00	10.000.000,00	5.000.000,00	fixe	50%
820	163	Geldlening 44191	Vidomes		0,00	15.000.000,00	7.500.000,00	fixe	50%
820	164	Geldlening 45264	Vidomes		0,00	15.000.000,00	7.500.000,00	fixe	50%
820	165	Geldlening 45249/4108475	St Rijswijk Wonen		0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	166	Geldlening 45908/10028384	St Rijswijk Wonen		0,00	10.000.000,00	5.000.000,00	fixe	50%
820	167	Geldlening 44955	St Rijswijk Wonen		5.000.000,00	0,00	0,00	fixe	
820	168	Geldlening FRL.905/46918	St Rijswijk Wonen			5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	169	Geldlening 47058 /2-29216	St Rijswijk Wonen		0,00	7.000.000,00	3.500.000,00	fixe	50%
820	170	Geldlening 47116/10029240	Vidomes		0,00	15.000.000,00	7.500.000,00	fixe	50%
820	171	Geldlening 47291	St Rijswijk Wonen	5.000.000,00	0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	172	Geldlening 47464	St Rijswijk Wonen	5.000.000,00	0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
820	173	Geldlening 47715/FRL.954	St Rijswijk Wonen	5.000.000,00	0,00	5.000.000,00	2.500.000,00	fixe	50%
		Totaal 820		15.000.000,00	20.316.276,84	150.581.000,00	75.542.500,00		
		Totaal generaal		15.000.000,00	20.436.586,35	151.858.417,11	76.819.917,11		

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het jaar 2017

	Werkelijk 2017 (1)		
	x € 1.000		
	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma's			
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	5.474	1.331	-4.143
2. Openbare Orde en Veiligheid	5.818	17	-5.801
3. Verkeer en Vervoer	9.015	2.631	-6.384
4. Economie en Werken	808	1.954	1.147
5. Onderwijs	5.769	1.428	-4.340
6. Sport, Cultuur en Recreatie	7.910	1.405	-6.505
7. Sociaal Domein	62.168	22.128	-40.039
8. Wonen en Leven	51.549	49.845	-1.704
Subtotaal programma's	148.510	80.740	-67.770
Algemene dekkingsmiddelen	-1.230	85.781	87.011
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	-1.230	85.781	87.011
Overhead	20.922	1.207	-19.716
Onvoorzien			
Subtotaal onvoorzien			
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	168.202	167.727	-475
Mutaties reserves			
1. Algemeen Bestuur en Organisatie			
2. Openbare Orde en Veiligheid		128	128
3. Verkeer en Vervoer	214		-214
4. Economie en Werken			
5. Onderwijs			
6. Sport, Cultuur en Recreatie	57	25	-32
7. Sociaal Domein			
8. Wonen en Leven		286	286
Algemene dekkingsmiddelen	24	479	455
Subtotaal mutaties reserves	295	919	624
HET RESULTAAT*	168.497	168.646	149

Primitieve begroting 2017 (2)		
x € 1.000		
Lasten	Baten	Saldo
5.031	1.340	-3.691
4.835	40	-4.794
8.168	2.022	-6.146
779	1.959	1.180
5.164	178	-4.985
9.052	1.371	-7.681
60.111	22.563	-37.548
57.568	53.535	-4.034
150.707	83.008	-67.699
1.950	86.163	84.213
1.950	86.163	84.213
19.062	1.431	-17.630
-450		450
-450		450
171.268	170.602	-666
57	170	113
	243	243
57	541	484
171.325	171.143	-182

* Het voordelig restantsaldo van € 149.218,31 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het jaar 2017

	Begrotingswijzigingen in 2017 (3) x € 1.000		Begroting na wijziging 2017 (4) (2+3) x € 1.000			Afwijkingen (1-4) x € 1.000		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma's								
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	233	-89	5.264	1.251	-4.012	210	80	-130
2. Openbare Orde en Veiligheid	1.009		5.844	40	-5.804	-26	-23	2
3. Verkeer en Vervoer	887	343	9.055	2.364	-6.690	-40	266	306
4. Economie en Werken	150	25	929	1.985	1.056	-122	-30	91
5. Onderwijs	792	1.188	5.956	1.366	-4.589	-187	62	249
6. Sport, Cultuur en Recreatie	-1.223	30	7.828	1.401	-6.427	82	4	-78
7. Sociaal Domein	1.715	-347	61.826	22.216	-39.610	342	-88	-430
8. Wonen en Leven	157	2.679	57.725	56.213	-1.512	-6.176	-6.368	-192
Subtotaal programma's	3.719	3.829	154.426	86.837	-67.589	-5.916	-6.097	-181
Algemene dekkingsmiddelen	-624	2.772	1.326	88.935	87.608	-2.556	-3.154	-597
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	-624	2.772	1.326	88.935	87.608	-2.556	-3.154	-597
Overhead	1.879	219	20.941	1.651	-19.290	-19	-444	-425
Onvoorzien	450							
Subtotaal onvoorzien	450							
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	5.425	6.820	176.693	177.422	729	-8.491	-9.695	-1.204
Mutaties reserves								
1. Algemeen Bestuur en Organisatie				128	128			
2. Openbare Orde en Veiligheid								
3. Verkeer en Vervoer	106		106		-106	108		-108
4. Economie en Werken								
5. Onderwijs								
6. Sport, Cultuur en Recreatie		-145	57	25	-32			
7. Sociaal Domein								
8. Wonen en Leven		114		356	356		-70	-70
Algemene dekkingsmiddelen	35	590	35	590	555	-11	-111	-100
Subtotaal mutaties reserves	141	559	198	1.100	902	97	-181	-278
HET RESULTAAT*	5.566	7.379	176.891	178.522	1.631	-8.395	-9.876	-1.482

* Het voordelig restantsaldo van € 149.218,31 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Programma: Algemeen Bestuur en Organisatie

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Algemeen Bestuur en Organisatie		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.566	-324	1.242	1.478	-236
	Baten					
Saldo		-1.566	324	-1.242	-1.478	-236
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	279	59	338	249	89
	Baten	207	-89	118	118	
Saldo		-73	-148	-220	-131	89
0020 Bestuursondersteuning	Lasten	1.086	-1.086			
	Baten					
Saldo		-1.086	1.086			
0030 Burgerzaken	Lasten	1.598	-384	1.214	1.370	-156
	Baten	1.130		1.130	1.210	80
Saldo		-468	384	-84	-160	-76
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	64		64	83	-19
	Baten					
Saldo		-64		-64	-83	-19
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	224	2.077	2.301	2.171	130
	Baten	3		3	3	
Saldo		-221	-2.077	-2.298	-2.168	130
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	178	-118	61	79	-19
	Baten					
Saldo		-178	118	-61	-79	-19
5801 Mediabeleid	Lasten	35	9	44	44	
	Baten					
Saldo		-35	-9	-44	-44	
Programmatotalen	Lasten	5.031	233	5.264	5.474	-210
	Baten	1.340	-89	1.251	1.331	80
Saldo		-3.691	-321	-4.012	-4.143	-130

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

0010 Bestuursorganen Lasten nadeel € 236.000

0010 Bestuursorganen

Wethouders bouwen gedurende hun periode van wethouderschap en hun aansluitende uitkeringsperiode een pensioen op gebaseerd op de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Pensioenuitvoerder voor dit APPA-pensioen is de gemeente zelf. Hiervoor is in de balans een pensioenvoorziening wethouders opgenomen. Jaarlijks wordt voor de jaarrekening door een extern bureau de pensioenreserve geactualiseerd op basis van actuariële berekening. Over 2017 is een voordelig saldo in de pensioenreserve ontstaan van circa € 245.000. De oorzaak van dit verschil is het gevolg van een aanpassing van de levensduurverwachting. Daarnaast is de rekenrente gewijzigd van 1.629% naar 1.648%. Deze rente is afgestemd met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt ook gehanteerd op het moment dat een bestuurder kiest voor een waardeoverdracht van zijn opgebouwde pensioen.

Daarnaast is een voorziening wachtgelden gevormd voor uittrekkende wethouders. Volgens het BBV moet een gemeente, indien sprake is van een ongelijkmatig patroon in de lasten, een voorziening aanhouden. Op welke manier de hoogte van de voorziening wordt bepaald, is niet aangegeven. De opgenomen voorziening in de jaarrekening is gebaseerd op 50% van de maximale lasten. Het gaat hierbij om een dotatie in deze voorziening van € 475.000.

Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening Algemeen Bestuur en Organisatie

0011 Bestuurlijke samenwerking

Lasten voordeel € 91.000

Een groot deel van het voordeel (€ 80.000) is optisch. Bij de begroting is een extra bedrag van € 80.000 beschikbaar gesteld voor formatieve uitbreiding vanwege grotere inzet bij het onderdeel bovenlokale samenwerking (zoals MRDH). Gebleken is dat de interne organisatie voor samenwerkingsverbanden zoals die functioneerde nu niet altijd meer toereikend is. De stukkenstroom is aanzienlijk groter en de interne advisering en dan met name de coördinatie daarvan blijkt inmiddels een taak die niet meer door een bestuursadviseur naast zijn reguliere werk/taken kan worden opgepakt. Om de Rijswijkse belangen goed te borgen is het noodzakelijk de inzet hierop te verhogen. Deze budgetuitbreiding is onder dit product geraamd. De kosten zijn echter opgevoerd op de personeelsbegroting waar dus een tekort ter grootte van genoemd bedrag is ontstaan. De nog geraamde kosten voor internationale aangelegenheden zijn als gevolg van het niet meer hebben van de stedenband met € 21.000 onderschreden. De contributieafdracht aan de VNG is € 11.500 hoger dan geraamd.

0030 Burgerzaken

Lasten nadeel € 138.000
Baten voordeel € 80.000

De raming voor de begroting van zowel uitgaven als inkomsten zijn gebaseerd op de meest recente gegevens ten tijde van het samenstellen van de begroting. Het product burgerzaken bestaat uit een zevental subproducten.

Verreweg het grootste gedeelte van de hogere inkomsten (€ 137.000) wordt veroorzaakt door een hogere uitgifte van reisdocumenten. Mede door de groei van het aantal inwoners was er ten tijde van de samenstelling van de begroting geen zicht op het aantal te verlopen reisdocumenten van die nieuwe inwoners.

De uitgaven stegen daardoor ook en dat betekende een stijging van de af te dragen rijksleges (€ 62.000).

Bij de overige subproducten zijn de inkomsten per saldo € 50.000 lager uitgepakt. Dat wordt veroorzaakt door een daling van de afgifte van persoonsdocumenten (uittreksels) en de verklaringen omtrent gedrag.

De kosten van het onderhoud software waren € 62.000 hoger door kosten van inhuur van een applicatiebeheerder. Met de centralisatie van het applicatiebeheer binnen de organisatie wordt het wellicht mogelijk het applicatiebeheer BRP intern op te lossen.

0032 Publieke dienstverlening

Lasten voordeel € 178.000

De gemeenteraad heeft naar aanleiding van de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor realisatie van de nota. Het gaat hierbij met name om personele gelden voor uitbreiding van het KCC en het opzetten van Kwaliteitsmanagement. De werving van nieuwe medewerkers is in het 4e kwartaal van 2017 slechts deels gelukt. Op het beschikbaar gestelde budget is in 2017 een bedrag van € 122.000 niet besteed. Inmiddels zijn deze vacatures wel allemaal ingevuld.

In de kadernota 2017 is tevens geld beschikbaar gesteld voor het aanstellen van 2 Fraudeteammedewerkers. Het budget van € 51.000 is in 2017 niet besteed. In verband met andere prioriteiten is de werving pas in februari 2018 gestart.

Programma: Openbare Orde en Veiligheid

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Openbare Orde en Veiligheid		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
1100 Openbare Orde en Veiligheid	Lasten	283	1.092	1.375	1.323	52
	Baten	40		40	4	-36
Saldo		-243	-1.092	-1.335	-1.318	17
1200 Brandweer	Lasten	4.496	-96	4.400	4.459	-60
	Baten				3	3
Saldo		-4.496	96	-4.400	-4.456	-56
1201 Rampenbestrijding	Lasten	56	13	69	36	33
	Baten				9	9
Saldo		-56	-13	-69	-27	42
Programmatotalen	Lasten	4.835	1.009	5.844	5.818	26
	Baten	40		40	17	-23
Saldo		-4.794	-1.009	-5.804	-5.801	2

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

1100 Openbare orde en veiligheid Lasten voordeel € 83.000

In de ramingen van Veiligheid, Inspectie en Handhaving resteert een batig saldo van € 82.700. Naast meevallers op kleinere posten vindt dit zijn oorzaak in minder inzet dan geraamd op het tegengaan van overlast (ca. € 14.000) en het nog niet volledig kunnen benutten van middelen die later in het jaar beschikbaar zijn gesteld t.b.v. het strategisch veiligheidsbeleid (ca. € 39.000).

1200 Brandweer Lasten nadeel € 60.000

Functioneel leeftijdsontslag

Medewerkers in dienst van de brandweer en werkzaam in repressieve (uitruk)functies konden tot 2005 met functioneel leeftijdsontslag (FLO). Deze FLO-regeling is in 2005 afgeschaft. Voor de medewerkers die toen in dienst waren is FLO-overgangsrecht afgesproken. Deze extra lasten voortkomende uit het verleden worden aan de individuele gemeenten doorberekend. Door wettelijke en fiscale veranderingen zijn er in 2016 onderhandelingen geweest tussen de Brandweerkamer (namens de brandweerwerkgevers van het Veiligheidsberaad) en de vakbonden over herziening (reparatie) van het FLO-overgangsrecht voor brandweerpersoneel. Door de onzekerheid over de uitkomsten van de onderhandelingen zijn medewerkers in 2016 langer in dienst gebleven en is daardoor een voordeel op het onderdeel FLO in 2016 ten opzichte van de raming ontstaan van € 150.000. In 2017 was dit andersom; concreet gaat het in 2017 om twee medewerkers die de ingangsdatum FLO met 1 jaar hebben opgeschoven waardoor dus ook de lasten een jaar later worden verantwoord.

Programma: Verkeer en Vervoer

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Verkeer en Vervoer		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	5.840	164	6.004	6.212	-208
	Baten	693		693	899	206
Saldo		-5.147	-164	-5.311	-5.313	-2
2110 Verkeer	Lasten	892	364	1.256	1.105	151
	Baten	22	168	190	119	-71
Saldo		-870	-197	-1.067	-986	80
2120 Openbaar vervoer	Lasten	125	182	307	327	-20
	Baten		90	90	149	60
Saldo		-125	-93	-218	-177	40
2140 Parkeren	Lasten	454	133	587	534	53
	Baten	1.307	86	1.392	1.457	65
Saldo		852	-47	805	924	118
2400 Waterwegen	Lasten	857	44	901	837	63
	Baten				6	6
Saldo		-856	-44	-900	-831	70
Programmatotalen	Lasten	8.168	887	9.055	9.015	40
	Baten	2.022	343	2.364	2.631	266
Saldo		-6.146	-544	-6.690	-6.384	306

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

2100 Wegen, straten en pleinen

Lasten nadeel € 172.000

Baten voordeel € 206.000

De werkzaamheden aan kunstwerken zijn in 2017 niet afgerond, dit geeft een voordeel van € 124.000.

De kosten van openbare verlichting zijn € 240.000 hoger als gevolg van extra kosten door schades aan kabels met vervangen van kasten.

2017 was een slecht jaar voor gladheidsbestrijding. Hier is ongeveer € 55.000 meer uitgegeven.

De opbrengsten voor bestrating waren dit jaar begroot op € 33.480, er is € 145.100 meer ontvangen dan begroot. Dit wordt direct gecompenseerd door een storting in de voorziening om de straatwerkzaamheden uit te voeren (dit gaat niet direct, een groot deel wordt pas het jaar erna uitgegeven).

De vergoedingen voor de kabels en leidingen zijn € 24.000 meer dan begroot.

Er zijn meer inkomsten ongeveer € 22.000 uit schades in de openbare ruimte binnengekomen dan begroot.

2110 Verkeer

Lasten voordeel € 166.000

Baten nadeel € 71.000

Het vervangen van de verkeersregelinstallaties (VRI's) door LED verlichting en het aansluiten via glasvezel leverde dit jaar ongeveer € 90.000 (waarvan € 40.000 structureel) bezuiniging op. Dit is nog niet meegenomen in de begroting.

In 2016 is met subsidie van de Metropool Regio Den Haag Rotterdam gestart met het aansluiten van de verkeersregelininstallaties op de centrale van de provincie Zuid-Holland. Deze moderne verkeerscentrale biedt meer mogelijkheden om het verkeer te geleiden. Deze werkzaamheden liepen door in 2017. De uitgaven zijn € 69.000 lager uitgevallen en ook de inkomsten zijn € 69.000 lager dan geraamd.

2120 Openbaar vervoer

Lasten nadeel € 9.000

Baten voordeel € 60.000

Het verschil in zowel lasten als baten is als volgt veroorzaakt:

Halteplaatsen

De eerste raming voor de nieuwbouw van twee haltes op de Prinses Beatrixlaan is te laag uitgevallen. Het project was 100% gesubsidieerd. Op basis van de daadwerkelijk gemaakte kosten tijdens de uitvoering zijn zowel die inkomsten als de uitgaven opgehoogd.

Openbaar Vervoer

Deze bijdrage is bedoeld voor het financieren van buslijn 53 (Station Rijswijk – Station Delft via Lange Kleiweg); de start van deze lijn stond gepland in september 2017; maar is uitgesteld tot december 2017. Daardoor vielen de lasten lager uit. Het is een subsidieproject. Er zijn voor 2017 subsidie inkomsten geraamd; maar de subsidie wordt in 2018 aangevraagd en het geld is derhalve nog niet binnen.

2140 Parkeren

Lasten voordeel € 56.000

Baten voordeel € 65.000

Ten opzichte van de 2e halfjaarrapportage 2017 is er nog een voordelig saldo ontstaan doordat vooral de opbrengsten van belparkeren, parkeerautomaten en vergunningen per saldo ten opzichte van de verwachting meevielen. Het voordelig exploitatiesaldo parkeren is toegevoegd aan de reserve parkeren.

2400 Waterwegen

Lasten voordeel € 72.000

Er is € 40.000 minder uitgegeven voor maaien en krozen en er is € 24.000 over van de zwemplas Wilhelminapark.

Programma: Economie en Werken

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Economie en Werken		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	779	150	929	808	122
	Baten	214	-10	204	192	-12
Saldo		-564	-160	-725	-615	109
3300 Nutsbedrijven	Lasten					
	Baten	1.745	35	1.780	1.762	-18
Saldo		1.745	35	1.780	1.762	-18
Programmatotalen	Lasten	779	150	929	808	122
	Baten	1.959	25	1.985	1.954	-30
Saldo		1.180	-125	1.056	1.147	91

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

3100 Economische aangelegenheden

Lasten voordeel € 130.000

Baten nadeel € 12.000

De verschillen vallen als volgt te verklaren.

In 2017 is ingezet op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor ondernemers, waaronder een versterkte focus op het acquisitie- en accountmanagement. Dit onder de noemer van de Rode Loper. Er zijn diverse onderzoeken in 2017 gestart, zoals een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van winkelcentrum In de Bogaard en de kantoren- / bedrijvenlocaties. Deze zijn vertraagd opgestart, waardoor deze pas in 2018 zijn afgerond. Daarmee komen ook de facturen pas in 2018 binnen. Bovendien is in 2017 gestart met de inzet van ArcusPlus en Innovatiespotter, die de gemeente ondersteunt met de uitwerking van de Rode Loper. Deze inzet loopt door in 2018, waardoor ook hier de facturen pas in 2018 binnenkomen.

Ook is er in 2017 een langdurende zoektocht geweest voor de invulling van een fte voor acquisitie- en accountmanagement, wat invloed heeft gehad op de uitgaven. Deze fte was pas per 1 juni 2017 ingevuld. Naderhand is er één extra fte per 1 januari 2018 ingevuld, dit keer na een korte zoektocht. Nu de twee fte zijn ingevuld, zullen ook meer uitgaven op dit gebied lopen.

Het nadeel op de inkomsten is ontstaan door een lagere leges ontvangst voor drank- en horecawet vergunningen, exploitatie- en evenementenvergunningen. Deze inkomsten laten zich vooraf moeilijk ramen.

Programma: Onderwijs

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Onderwijs		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
4010 Huisvesting scholen	Lasten	3.192	-98	3.094	3.018	76
	Baten	81	525	606	649	42
Saldo		-3.111	623	-2.488	-2.370	118
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	1.427	896	2.323	2.217	106
	Baten	97	663	760	780	20
Saldo		-1.330	-233	-1.563	-1.437	126
6500 Kinderopvang	Lasten	544	-6	539	534	5
	Baten					
Saldo		-544	6	-539	-534	5
Programmatotalen	Lasten	5.164	792	5.956	5.769	187
	Baten	178	1.188	1.366	1.428	62
Saldo		-4.985	396	-4.589	-4.340	249

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

4010 Huisvesting scholen

Lasten voordeel € 77.000

Baten voordeel € 42.000

Het ontstane voordeel aan de lastenkant wordt veroorzaakt door twee redenen. De kosten voor het herstel van vandalisme schade zijn € 35.000 lager uitpakket dan voorzien, er is in ieder geval minder geclaimd door de schoolbesturen. De inkomensoverdrachten aan het Rijswijks lyceum vallen € 42.000 lager uit dan geraamd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een gedeeltelijke terugbetaling op een verstrekt voorschot voor de sloop van twee gymnastieklokalen.

De hogere baten worden veroorzaakt door een hogere bijdrage van De Melodie in de exploitatiekosten van het gebouw dat gemeentelijk eigendom is. Deze bijdrage wordt structureel. De begroting vanaf 2018 wordt bij de eerste halfjaarrapportage van 2018 aangepast.

4030 Lokaal onderwijsbeleid

Lasten voordeel € 170.000

Baten voordeel € 20.000

Op de post Onderwijsachterstandbeleid OAB wordt per saldo een voordeel van € 27.000 (€ 34.000 minder uitgaven en € 7.000 meer inkomsten. Vrijwel alle gedane uitgaven hebben we onder de voor dit doel ontvangen rijksbijdrage kunnen verantwoorden. Dit heeft er toe geleid dat het gemeentelijke aandeel in deze begrotingspost (budget: € 45.000) niet volledig is aangewend.

Op het onderdeel regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC) is een voordeel aan de uitgavenkant ontstaan van € 48.000. De oorzaak van dit verschil is optisch. Het komt doordat in deze toelichting de kosten van de toegerekende uren zijn geëlimineerd. Deze kosten worden echter wel gecompenseerd door een bijdrage van de gemeente Den Haag. De laatstgenoemde bijdrage is € 12.000 hoger uitpakket dan voorzien.

Het totale vervoer van schoolkinderen is lager uitpakket dan voorzien en resulteert in een voordeel van € 42.000. De kosten voor taalbeleid, schoolzwemmen en combinatiefuncties zijn bij elkaar op € 533.000 geraamd. Hierop is € 42.000 niet besteed en leidt dus tot een voordeel.

Programma: Sport, Cultuur en Recreatie

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Sport, Cultuur en Recreatie		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.460	-6	1.454	1.454	
	Baten					
Saldo		-1.460	6	-1.454	-1.454	
5300 Sport	Lasten	3.784	-1.197	2.587	2.652	-66
	Baten	1.307		1.307	1.296	-10
Saldo		-2.477	1.197	-1.280	-1.356	-76
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.405	-143	2.262	2.284	-21
	Baten	64		64	65	
Saldo		-2.341	143	-2.198	-2.219	-21
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	884	-38	846	849	-3
	Baten				2	2
Saldo		-884	38	-846	-847	-1
5800 Speeltuinwerk	Lasten	519	161	680	671	8
	Baten		30	30	42	12
Saldo		-519	-131	-650	-629	20
Programmatotalen	Lasten	9.052	-1.223	7.828	7.910	-82
	Baten	1.371	30	1.401	1.405	4
Saldo		-7.681	1.253	-6.427	-6.505	-78

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

5300 Sport

Lasten nadeel € 61.000

Het verschil in de uitgavenkant van het beleidsproduct sport, wordt verklaard door een éénmalige noodzakelijke overschrijding van de kosten voor onderhoud van Sport- en welzijnscentrum De Schilp, doordat de brandmeldcentra uitgebreid moest worden door een nieuw programma van eisen van de Brandweer en door nieuwe wetgeving op het RVS vrij maken van zwembaden.

Daarnaast zijn de kosten voor schoonmaak van de gymnastieklokalen hoger uitgevallen. Dit werkt structureel door.

Programma: Sociaal Domein

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Sociaal Domein		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
1400 Dierenwelzijn	Lasten	93	-4	89	84	5
	Baten					
Saldo		-93	4	-89	-84	5
6100 Inkomen	Lasten	20.852	1.332	22.184	22.313	-129
	Baten	19.716	-779	18.937	18.706	-231
Saldo		-1.136	-2.111	-3.247	-3.607	-360
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	3.432	-615	2.817	2.805	12
	Baten		31	31	31	
Saldo		-3.432	647	-2.786	-2.773	12
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	3.235	410	3.645	3.722	-78
	Baten	221		221	263	42
Saldo		-3.014	-410	-3.424	-3.459	-36
6204 Participatie en integratie overig	Lasten		237	237	240	-3
	Baten		120	120	119	
Saldo			-118	-118	-121	-3
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.757	56	2.812	2.854	-41
	Baten		302	302	302	
Saldo		-2.757	246	-2.511	-2.552	-41
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	1.500	666	2.166	2.136	30
	Baten	2		2	34	32
Saldo		-1.498	-666	-2.164	-2.102	62
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	9.268	-439	8.829	8.043	786
	Baten	1.300		1.300	905	-395
Saldo		-7.968	439	-7.529	-7.138	391
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	Lasten	8.232	-634	7.599	7.787	-188
	Baten	1.189	-20	1.169	1.327	158
Saldo		-7.043	614	-6.430	-6.460	-31
6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	Lasten	1.166	298	1.464	1.371	93
	Baten					
Saldo		-1.166	-298	-1.464	-1.371	93
6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd	Lasten	7.929	151	8.079	8.820	-741
	Baten				305	305
Saldo		-7.929	-151	-8.079	-8.515	-435
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	Lasten	1.141	165	1.306	1.342	-36
	Baten					
Saldo		-1.141	-165	-1.306	-1.342	-36
7100 Volksgezondheid	Lasten	481	95	575	624	-48
	Baten	1		1		-1
Saldo		-479	-95	-574	-624	-50
7240 Lijkbezorging	Lasten	27	-3	24	28	-4
	Baten	134		134	136	3
Saldo		107	3	110	108	-1
Programmatotalen	Lasten	60.111	1.715	61.826	62.168	-342
	Baten	22.563	-347	22.216	22.128	-88
Saldo		-37.548	-2.061	-39.610	-40.039	-430

Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening Sociaal Domein

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

6100 Inkomen

Lasten nadeel € 93.000

Baten nadeel € 231.000

In verband met een ontoereikende rijkssubsidie met betrekking tot de wet BUIG is in de tweede halfjaarrapportage 2017 de begroting aangepast aan de op dat moment van toepassing zijnde verwachtingen. Door een geringe afwijking in de ontwikkeling van het aantal uitkeringen zijn de uitgaven uiteindelijk € 93.077 hoger uitgevallen.

In verband met de jaarlijkse vaststelling van de waarde van alle vorderingen is er zowel bij de lasten op de exploitatie als bij de baten op de voorheen voorzieningen sprake van een afwijking van € 231.443. Per saldo verloopt deze vaststelling budgettair neutraal.

6140 Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid

Lasten nadeel € 62.000

Het nadeel van € 62.070 heeft voor een bedrag van € 29.383 betrekking op meer kwijtscheldingen aan gemeentelijke heffingen dan was voorzien en een overbesteding op het overige minimabeleid van € 32.687. Deze overbesteding wordt voor een bedrag van € 48.000 gedekt door een ontvangst aan Rijkssubsidie via de algemene uitkering welke in de decembercirculaire 2017 van het gemeentefonds was opgenomen, maar die niet meer in de begroting verwerkt kon worden.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Lasten voordeel € 803.000

Baten nadeel € 395.000

In verband met het uitstellen van de realisatie van de inloop GGZ is er een voordeel ontstaan van € 200.000. Dit bedrag betreft de reservering die voor de realisatie van de inloop GGZ in de begroting was opgenomen. Het beroep op de tegemoetkoming zorgkosten is voor een bedrag van € 202.000 achtergebleven bij de verwachtingen waardoor eveneens een voordeel is ontstaan. In verband met de verwachte terugloop van de eigen bijdragen is er rekening gehouden met een marge in de begroting van € 400.000 ter compensatie van deze verminderde opbrengst.

Doordat het college in het kader van het armoedebelief in 2017 besloten heeft de inkomensgrens te verruimen van 110% naar 130% hoeven er minder mensen een eigen bijdrage te betalen. Hierdoor is in 2017 € 394.839 minder aan eigen bijdragen ontvangen.

6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd

Lasten nadeel € 180.000

Baten voordeel € 158.000

Een gedeelte van de overbesteding, een bedrag van € 68.000 heeft betrekking op de vergoedingen voor maatschappelijke begeleiding van statushouders.

Tegenover dit nadeel staan de ontvangen vergoedingen voor maatschappelijke begeleiding van statushouders van het COA van € 85.000 die voor dit doeleinde beschikbaar zijn gesteld.

De exploitatie van de welzijnsaccommodaties laat aan de uitgaven kant een overschrijding zien van € 51.000 veroorzaakt door hogere kosten van energie, schoonhouden en verzekeringen. Daar tegenover vallen de inkomsten ca. € 39.000 hoger uit dan voorzien, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de ontvangst van hogere exploitatiebijdragen bij de bredescholen.

Bij ondersteunende begeleiding is een nadeel van € 60.000 ontstaan door kosten voor een tijdelijke capaciteitsverhoging bij stichting Kwadraad voor gezinscoaching. Er is een voordeel van € 30.000 ontstaan door inkomsten van het opstellen van een nieuw convenant voor de uitvoering jeugdgezondheidszorg ZHW, die zijn voorgeschoten voor andere gemeenten.

6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd
Lasten voordeel € 106.000

In verband met het ontschot werken is er een onderbesteding van € 106.000 ontstaan en deze is ingezet ten behoeve van het product individuele voorzieningen natura jeugd en is gebruikt voor de dekking van kosten op het terrein van Jeugd GGZ en Jeugd- en opvoedhulp.

6820 Individuele voorzieningen natura jeugd
Lasten nadeel € 741.000
Baten voordeel € 305.000

Een tekort van € 432.000 is ontstaan door de groei van het aantal jeugdigen in de jeugdhulp en door het verstrekken van verlengde jeugdhulp. Van verlengde jeugdhulp is sprake als een jongere voor zijn 18^e al jeugdhulp ontving en het nodig is dat deze doorloopt.

In verband met de definitieve afrekening van de werkelijke kosten van de zorgaanbieders met de bevoorschotting is er zowel bij de lasten als bij de baten sprake van een afwijking van € 305.000. Per saldo verloopt deze verrekening budgettair neutraal.

Programma: Wonen en Leven

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Wonen en Leven		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	3.713	58	3.771	3.778	-7
	Baten	81		81	130	49
Saldo		-3.632	-58	-3.690	-3.647	42
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	6.847	-112	6.735	7.049	-314
	Baten	7.301		7.301	7.513	212
Saldo		454	112	566	464	-102
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	922	3	925	1.051	-126
	Baten					
Saldo		-922	-3	-925	-1.051	-126
7230 Milieubeheer	Lasten	1.068	408	1.475	1.486	-11
	Baten	2	7	8	50	41
Saldo		-1.066	-401	-1.467	-1.436	31
7260 Baten rioolheffing	Lasten					
	Baten	3.582		3.582	3.617	34
Saldo		3.582		3.582	3.617	34
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.078	4	1.081	1.050	31
	Baten				42	42
Saldo		-1.078	-4	-1.081	-1.009	73
7300 Hemelwater	Lasten	161	-41	120	109	11
	Baten				2	2
Saldo		-161	41	-120	-107	13
7310 Grondwater	Lasten	210	-53	158	151	6
	Baten					
Saldo		-210	53	-158	-151	6
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	873	-174	699	723	-24
	Baten		84	84	118	34
Saldo		-873	257	-616	-605	10
8200 Woningexploitatie	Lasten	137	-87	50	41	9
	Baten	467	-287	179	104	-75
Saldo		329	-200	129	63	-66
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	365	80	445	436	9
	Baten					
Saldo		-365	-80	-445	-436	9
8220 Volkshuisvesting	Lasten	1.533	-136	1.396	1.139	257
	Baten	1.106	1.562	2.668	2.151	-517
Saldo		-427	1.699	1.272	1.011	-261
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	159	-22	137	959	-822
	Baten	493	1.083	1.577	2.542	965
Saldo		335	1.105	1.440	1.582	143
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	40.503	230	40.733	33.577	7.156
	Baten	40.503	230	40.733	33.577	-7.156
Saldo						
Programmatotalen	Lasten	57.568	157	57.725	51.549	6.176
	Baten	53.535	2.679	56.213	49.845	-6.368
Saldo		-4.034	2.522	-1.512	-1.704	-192

Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening Wonen en Leven

Toelichting op de afwijking (exclusief uren)

5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Lasten voordeel € 72.000

Baten voordeel € 49.000

Het ontstane voordeel in de lasten is vooral ontstaan door een onderschrijding op de lasten van het exploitatiebudget Wilhelminapark. De plannen zijn op dit moment nog niet geheel uitgevoerd. De bestemmingen van dit krediet zijn uitgewerkt en in onderhanden werk. Gestart is met het grootonderhoud van de Natuurtuin, niet alles kon in het najaar en de winter van 2017 worden uitgevoerd. De werkzaamheden strekken zich daarom uit over 2017 én 2018. Een en ander zal leiden dat een deel van het krediet in 2018 zal worden uitgevoerd. In de 1e halfjaarrapportage 2018 zal hier melding van worden gemaakt.

7210 Afvalverwijdering en -verwerking

Lasten nadeel € 269.000

Baten voordeel € 212.000

De hoeveelheid gescheiden afval is in Rijswijk toegenomen. Het gescheiden inzamelen zorgt voor hogere uitgaven voor de inzameling. Daar tegenover staan hogere bijdragen die voor de grondstoffen worden verkregen.

7220 Riolering en waterzuivering

Lasten nadeel € 125.000

In het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) is aangegeven dat er in een aantal jaar naar een kostendekkend tarief wordt toegewerkt. Op termijn zijn de opbrengsten voldoende om ook de investeringen te dekken. Tot die tijd worden de investeringen nog geactiveerd en wordt hierop afgeschreven.

Bij de kostendekkendheid van de rioolheffing wordt niet alleen het product 7220 riolering betrokken maar ook 7260 baten rioolheffing, 7300 hemelwater, 7310 grondwater, 6140 armoedebeleid (kwijschelding), 2100 veegkosten en btw betrokken. De verschillen ten opzichte van de raming op al deze producten zijn budgettair neutraal verwerkt in de jaarrekening door op het product 7220 Riolering en waterzuivering extra af te schrijven.

8200 Woningexploitatie

Baten nadeel € 75.000

Verkoop gemeentelijk vastgoed en huurinkomsten

Er hebben dit jaar geen geprognoseerde verkopen plaatsgevonden. Oorzaak is vertraging in verkoopproces als gevolg van een uit te voeren bodemsanering (Delftweg 79). De verkoop wordt in 2018 voorzien. De voor 2017 geraamde inkomsten van € 360.000 wordt niet gerealiseerd. Het gehele saldo van de reserve van ca. € 287.250 dient derhalve te worden onttrokken. Er resteert derhalve een tekort van € 72.750 voor 2017. De huurinkomsten waren € 2.250 lager dan begroot. Vanaf 2018 worden de geraamde inkomsten jaarlijks met € 90.000 verlaagd.

8220 Volkshuisvesting

Lasten voordeel € 275.000

Baten nadeel € 517.000

Baten vergunningen (leges)

In de primitieve begroting 2017 is op basis van het kostendekkendheidsonderzoek van de leges de legesopbrengst voor de WABO-vergunningen geraamd op € 962.000.

Bij de eerste en tweede halfjaarrapportage zijn deze opbrengsten omhoog bijgesteld met respectievelijk € 950.000 en € 600.000 tot een bedrag van € 2.512.000.

Deels werd dit veroorzaakt door aanvragen omgevingsvergunningen uit 2016 die pas in 2017 zijn afgewikkeld voor een bedrag van ongeveer € 640.000. Hierin begrepen de opbrengst van de vergunning voor de Generaal, het voormalig belastingkantoor (€ 361.000). Het restant werd grotendeels veroorzaakt door het hogere bouwtempo in RijswijkBuiten en het daarmee gepaard gaan van eerder dan voorzien aanvragen van de vergunning.

De onderschrijding in de jaarrekening 2017 ten opzicht van de bijgestelde raming is het gevolg van de correcties die hebben plaatsgevonden als gevolg van als gevolg van toegekende bezwaren en de stagnatie vanaf begin september in de aanvragen als gevolg van de gerechtelijke uitspraak over het bestemmingsplan Sion-'t Haantje. Ten opzichte van de primitieve begroting is er een meeropbrengst van ruim € 1 miljoen gerealiseerd ten opzichte van de bijgestelde raming een onderschrijding van circa € 0,5 mln.

Lasten vergunningen (WABO)

Een gevolg van de hier bovengenoemde stagnatie in de bouw aanvragen van RijswijkBuiten is dat er minder personeel behoefde te worden ingehuurd. Dat heeft geleid dat de uitgaven ca. € 125.000 lager zijn uitpakkt dan geraamd.

Implementatie Omgevingswet

In 2017 was voorzien om voortvarend met de invoering van de Implementatie Omgevingswet van start te gaan. Het begrote bedrag van € 240.000 was nodig om de geplande werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Echter werd in 2017 bekend dat de Omgevingswet later wordt ingevoerd (in 2021). Dit heeft gevolgen gehad voor het tempo van de invoeringswerkzaamheden, en dat heeft geleid tot een onderschrijding van ca. € 150.000. Dit budget is later in het invoeringsproces alsnog benodigd.

8300 Bouwgrondexploitatie

Lasten nadeel € 770.000

Baten voordeel € 965.000

Eikelenburg

De kosten (exclusief de uren) zijn € 15.000 in 2017. In 2017 heeft de levering van gemeentelijke gronden voor een bedrag van € 426.000 plaatsgevonden. Er is een bijdrage van € 80.000 voor planbegeleiding ontvangen. Voor optievergoeding gemeentelijke gronden is een bedrag van € 72.000 ontvangen. De lasten en de baten zijn geactiveerd.

Vrijenbanselaan

De kosten (exclusief de uren) zijn € 27.000 in 2017. De lasten zijn geactiveerd.

Te Werve West

Voor de overdracht van gronden van Vollenhovenlaan aan Rijswijk Wonen is een bedrag van € 150.500 ontvangen. De baten zijn geactiveerd.

Erfpacht

De opbrengst van de erfpachtexploitatie RijswijkBuiten is € 178.000 meer dan geraamd.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Afwijkingen baten en lasten op beleidsproduct (x € 1.000)						
Algemene dekkingsmiddelen		Raming primitief	Wijziging	Gewijzigde raming	Realisatie	Afwijking (+ = voordeel)
9500 Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	1.950	-624	1.326	-1.230	2.556
	Baten	86.163	2.772	88.935	85.781	-3.154
Saldo		84.213	3.395	87.608	87.011	-597
9510 Onvoorzien	Lasten	-450	450			
	Baten					
Saldo		450	-450			
Totalen	Lasten	1.500	-174	1.326	-1.230	2.556
	Baten	86.163	2.772	88.935	85.781	-3.154
Saldo		84.663	2.945	87.608	87.011	-597

Toelichting op de afwijking (inclusief uren)

Algemene dekkingsmiddelen (lasten voordeel € 2.557.000 en baten nadeel € 3.154.000)

Het nadeel ten opzichte van de raming van € 2.557.000 in de lasten bestaat uit:

		x € 1.000,-
Wet WOZ	N	253
algemene uitkering	V	70
gemeente eigendommen	N	313
rente	V	3.426
Huis van de stad	N	3
toerekening salariskosten	N	111
storting dubieuze debiteuren	N	279
overige verschillen	V	20
	V	2.557

Lasten

Wet WOZ (lasten nadeel € 253.000)

Binnen de basisregistratie WOZ is in 2017 voor de taxatiewerkzaamheden vooral gebruik gemaakt van inhuurkrachten. Ook is in 2017 begonnen aan een uitbreiding en het openstellen van het aantal vacatures ten behoeve van de basisregistratie WOZ. Het is slechts gedeeltelijk gelukt om deze vacatures in te vullen. Per 1 januari 2018 is een taxateur in dienst genomen en zullen de inhuurkosten daardoor afnemen.

Algemene uitkering (lasten voordeel € 70.000)

Verwezen wordt naar de toelichting op het gemeentefonds onder de baten.

Gemeente eigendommen (lasten nadeel € 313.000)

Er zijn aan diverse gemeentelijke objecten onderhoud uitgevoerd. De belangrijkste uitgaven zijn:

Klokkentoren Generaal Spoorlaan	136.000
Brandweergarage	31.000
van Vredenburgweg 172a	37.000
Bunkercomplex van Vredenburgweg	38.000

Klokkentoren Generaal Spoorlaan

Tijdens de reguliere onderhoudsinspectie is gebleken dat de carillontoren een grootschaliger ingreep behoeft dan eerder voorzien. Vanwege de urgentie van een aantal uit te voeren werkzaamheden, kon

Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

niet gewacht worden op de (eventuele) start van de werkzaamheden aan (de 1e fase van) het Huis van de Stad. De kosten van deze ingreep, inclusief benodigde onderzoekskosten waren op het moment van het opstellen van de 2^e halfjaarrapportage nog niet bekend. Wel is in deze rapportage gemeld dat de uitgaven in de jaarrekening tot een overschrijding zullen leiden.

Brandweergarage

In de oude brandweergarage is een brand ontstaan. De ontstane kosten worden door de brandverzekeraar vergoed.

van Vredenburgweg 172a

De overschrijding is ontstaan door lekkages aan het dak van de woning aan de van Vredenburgweg 172a. Het dak was in zodanige slechte staat dat vervanging van het dak en dakbeschot noodzakelijk was. Uitstel was geen optie, omdat anders gevaar zou dreigen.

Er is geen meerjarenonderhoudsplan meer gemaakt, omdat deze woning verkocht zal worden, zodra deze leeg komt. Onderhoud is daardoor naar een minimum gebracht.

Naar verwachting zal deze investering bij verkoop ruim worden terugverdiend.

Bunkercomplex aan de van Vredenburgweg

Aan het bunkercomplex aan de van Vredenburgweg is een nieuwe dakbedekking aangebracht i.v.m. lekkage museum. Dit is gedaan om o.a. schadeclaims te voorkomen.

Toerekening salariskosten lasten nadeel € 111.000

Betreft het toe te rekenen deel van de overheadkosten aan de algemene dekkingsmiddelen.

Rente (lasten voordeel € 3.426.000 en baten nadeel € 3.360.000)

Per saldo is er ten opzichte van de raming een voordelig saldo ontstaan van circa € 66.000.

De oorzaak is te vinden in de laagblijvende rente dan waar mee eerder is rekening gehouden. In 2017 heeft de centrale bank (ECB) de rente voor kortlopende leningen onveranderd op een negatieve rente gehouden.

Storting dubieuze debiteuren (lasten nadeel € 279.000)

Ten laste van de exploitatie is de voorziening dubieuze debiteuren aangevuld met € 279.000.

Deze voorziening is een inschatting van het geschatte verlies van de debiteuren die niet (geheel) aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Jaarlijks wordt deze inschatting op balansdatum gemaakt a.d.h.v. de ouderdom van de openstaande bedragen volgens de onderstaande methodiek.

Alle openstaande vorderingen hoger dan € 5.000,- worden per vordering beoordeeld en eventueel voor 100 % opgenomen als dubieuze debiteur. Voor alle vorderingen onder de € 5.000,- geldt:

huidig boekjaar	10 %
boekjaar -1	20 %
boekjaar -2	40 %
boekjaar -3	60 %
boekjaar -4	80 %
boekjaar -5 en meer	100 % van het openstaande bedrag.

Baten

Het nadeel ten opzichte van de raming van € 3.154.000 in de baten bestaat vooral uit:

		x € 1.000,-
OZB	N	154
Overige belastingen	V	61
Gemeentefonds	V	166
Gemeente eigendommen	V	154
Rente	N	3.360
Huis van de stad	V	4
Overige verschillen	N	25
	N	<u>3.154</u>

Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

OZB (Baten nadeel € 154.000)

De opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB) is lager dan de raming tot en met de tweede halfjaarrapportage. Als gevolg van een bezwaarschrift is er een verschuiving geweest van de OZB niet-woningen naar de OZB woningen. Het tarief voor de niet-woningen was in 2017 0,4822% van de WOZ-waarde en voor de woningen was het tarief 0,1101% van de woningen. Als gevolg van het verschil in tarieven en de verschuiving van de betreffende waarde van niet-woningen naar woning is de opbrengst OZB lager dan begroot.

Overige belastingen (Baten voordeel € 61.000)

Voor precario is in 2017 intensief gecontroleerd op belastbare feiten en dat heeft geresulteerd in een hogere opbrengst van ongeveer € 49.000.

Gemeentefonds (baten voordeel € 166.000)

Tegenover het nadelig verschil van de lagere opbrengst van de OZB van niet-woningen staat een voordelig verschil doordat de korting op de algemene uitkering lager wordt als de WOZ-waarde in totaal daalt. Als de korting op de algemene uitkering lager wordt, levert het totaal van de algemene uitkering een hogere opbrengst op. Daarnaast is het aantal VO leerlingen in 2017 substantieel gestegen.

Gemeente eigendommen (baten voordeel € 154.000)

Aan de Veiligheidsregio is de huur van de grond in het park Overvoorde over diverse jaren in rekening gebracht. Daarnaast zijn er enkele stukjes grond verkocht en is een bijdrage in de bovenwijkse voorzieningen in rekening gebracht.

Rente (baten nadeel € 3.360.000)

Zie ook de post rente onder de lasten. Door de manier van verantwoorden (boekhoudkundig) zijn er grote verschillen ten opzichte van de raming in de lasten en baten ontstaan. Echter per saldo resteert er een voordelig verschil ten opzichte van de raming (raming tot en met de 2^e halfjaarrapportage 2017) van € 66.000.

De oorzaak is te vinden in de laagblijvende rente dan waar mee eerder is rekening gehouden. In 2017 heeft de centrale bank (ECB) de rente voor kortlopende leningen onveranderd op een negatieve rente gehouden.

Overzicht begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen behoeven autorisatie door de gemeenteraad (budgetrecht van de raad). Indien een overschrijding niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn de bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig.

Kostenoverschrijdingen zijn formeel onrechtmatig, maar tellen niet mee als fout of onzekerheid voor het oordeel van de accountant als sprake is van:

- § passend binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd, of;
- § direct gerelateerde opbrengsten, of;
- § een open einde regeling.

In dit hoofdstuk worden alleen overschrijdingen op de lasten per programma (x € 1.000) weergegeven en toegelicht. Hierbij wordt aangegeven of deze meetellen in het oordeel van de accountant inzake begrotingsrechtmatigheid. In totaliteit is er geen sprake van onrechtmatigheden die in strijd zijn met het toetsingskader begrotingsrechtmatigheid.

Omdat programma's in de regel ook onderschrijdingen kennen, zijn sommige toegelichte posten hoger dan de overschrijding op het totale programma. In de jaarstukken over 2017 wordt het complete beeld uiteengezet.

1	Algemeen Bestuur en Organisatie	Bedrag		
	Begroot	5.264		
	Werkelijk	5.474		
	Overschrijding	210		
	Verklaring(en) overschrijding	190		Telt mee?
	Er is een voorziening wachtgelden gevormd voor uittredende wethouders. Volgens het BBV moet een gemeente, indien sprake is van een ongelijkmatig patroon in de lasten, een voorziening aanhouden.	190		Nee, externe factoren
2	Openbare Orde en Veiligheid	Bedrag		
	Begroot	5.844		
	Werkelijk	5.818		
	Overschrijding	0		
	Verklaring(en) overschrijding	0		Telt mee?
3	Verkeer en Vervoer	Bedrag		
	Begroot	9.055		
	Werkelijk	9.015		
	Overschrijding	0		
	Verklaring(en) overschrijding	0		Telt mee?
4	Economie en Werken	Bedrag		
	Begroot	929		
	Werkelijk	808		
	Overschrijding	0		
	Verklaring(en) overschrijding	0		Telt mee?
5	Onderwijs	Bedrag		
	Begroot	5.956		
	Werkelijk	5.769		
	Overschrijding	0		
	Verklaring(en) overschrijding	0		Telt mee?
6	Sport, Cultuur en Recreatie	Bedrag		
	Begroot	7.828		
	Werkelijk	7.910		
	Overschrijding	82		
	Verklaring(en) overschrijding	78		Telt mee?
	Een éénmalige noodzakelijke overschrijding van de kosten voor onderhoud van Sport- en welzijnscentrum De Schilp, doordat de brandmeldcentra uitgebreid moest worden door een nieuw programma van eisen van de Brandweer en door nieuwe wetgeving op het RVS vrij maken van zwembaden.	33		Nee, externe factoren

Uitvoeren werkzaamheden in het kader van de opdracht kwartiermaker ontwerpfas cultuurbeleid van de gemeente Rijswijk	45	Nee, bestaand beleid

7 Sociaal Domein	Bedrag
Begroot	61.826
Werkelijk	62.168
Overschrijding	342

Verklaring(en) overschrijding	892	Telt mee?

In verband met een ontoereikende rijkssubsidie met betrekking tot de wet BUIG is in de tweede halfjaarrapportage 2017 de begroting aangepast aan de op dat moment van toepassing zijnde verwachtingen. Door een geringe afwijking in de ontwikkeling van het aantal uitkeringen zijn de uitgaven uiteindelijk hoger uitgevallen.

93 Nee, open einde regeling

De kwijscheldingen aan gemeentelijke heffingen zijn hoger uitgevallen dan was voorzien.

29 Nee, bestaand beleid

De overbesteding op het overige minimabeleid wordt gedekt door een ontvangst aan Rijkssubsidie via de algemene uitkering welke in de decembercirculaire 2017 van het gemeentefonds was opgenomen, maar die niet meer in de begroting verwerkt kon worden.

33 Nee, direct gerelateerde baten

Door de groei van het aantal jeugdigen in de jeugdhulp en door het verstrekken van verlengde jeugdhulp is een tekort ontstaan. Van verlengde jeugdhulp is sprake als een jongere voor zijn 18^e al jeugdhulp ontving en het nodig is dat deze doorloopt.

432 Nee, open einde regeling

In verband met de definitieve afrekening van de werkelijke kosten van de zorgaanbieders met de bevoorschotting is er zowel bij de lasten als bij de baten sprake van een afwijking. Per saldo verloopt deze verrekening budgettair neutraal.

305 Nee, direct gerelateerde baten

8 Wonen en Leven	Bedrag
Begroot	57.725
Werkelijk	51.549
Overschrijding	0

Verklaring(en) overschrijding	0	Telt mee?

Algemene dekkingsmiddelen	Bedrag
Begroot	1.326
Werkelijk	-1.230
Overschrijding	0

Verklaring(en) overschrijding	0	Telt mee?

Overhead	Bedrag
Begroot	20.941
Werkelijk	20.922
Overschrijding	0

Verklaring(en) overschrijding	0	Telt mee?

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele lasten		Incidentele baten	
Programma	x € 1.000 Bedrag *)	Programma	x € 1.000 Bedrag *)
1. Algemeen Bestuur en Organisatie			
<u>Beleidsproduct 0010 Bestuursorganen</u>			
Vrijval pensioenen wethouders	-246		
Storting wachtgelden wethouders	475		
Herkenbare profilering in de regio	148		
5. Onderwijs		5. Onderwijs	
<u>Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen</u>		<u>Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen</u>	
Scholenbrand	523	Scholenbrand	523
7. Sociaal Domein			
<u>Beleidsproduct 6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd</u>			
Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	209		
8. Wonen en Leven		8. Wonen en Leven	
<u>Beleidsproduct 5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie</u>			
Stadspark Wilhelminapark	114		
		<u>Beleidsproduct 8300 Bouwgrondexploitatie</u>	
		Winstuitname Eikelenburg	1.300
		Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	
		<u>Beleidsproduct 9500 Algemene dekkingsmiddelen</u>	
		Nacalculatie BTW	112
Totaal	1.223	Totaal	1.935
		Saldo nadelig	712

*) In bovenstaande overzicht worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd.

Bepaling structureel saldo rekening van baten en lasten		x € 1.000	

Totaalcijfers	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	171.268	176.693	168.202
Baten	170.602	177.422	167.727
Stortingen	57	198	295
Onttrekkingen	541	1.100	919
Saldo	-182	1.631	149

Incidenteel	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	1.360	0	1.223
Baten	0	0	1.935
Stortingen	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	0

Structureel	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	169.908	176.693	166.979
Baten	170.602	177.422	165.792
Stortingen	57	198	295
Onttrekkingen	541	1.100	919
Saldo	1.178	1.631	-563

Structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves

	Storting	Onttrekking
Nieuwbouw brandweerkazerne		128
Wijkontwikkeling		243
	0	371

Toelichting op de incidentele baten en lasten

In het overzicht van de incidentele baten en lasten worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd. Een last of baat is incidenteel als deze op zichzelf (los van de omvang) niet periodiek (veelal jaarlijks) terugkeert.

Programma 1 Algemeen Bestuur en Organisatie

Beleidsproduct 0010 bestuursorganen

Pensioenen wethouders

Op basis van actuariële berekening van het pensioenadviesbureau PROambt is een bedrag van € 246.000 vrijgevallen in de voorziening pensioenen wethouders.

Wachtgelden wethouders

Om de mogelijke wachtgeldverplichtingen en uitvoeringskosten op te kunnen vangen, is er in 2017 een dotatie van € 475.000 aan de voorziening wachtgelden wethouders gedaan.

Herkenbare profilering in de regio

In 2017 is een marketingstrategie ontwikkeld om Rijswijk herkenbaar te profileren in de regio. Hieruit zijn een aantal acties voortgevloeid, waaronder het formuleren van kernboodschappen, het opstellen van nieuw evenementenbeleid en het activeren van nieuwe evenementen. De lasten in 2017 bedragen € 147.700.

Programma 5 Onderwijs

Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen

Scholenbrand

De kosten van de tijdelijke huisvesting kunnen binnen de totale afwikkeling van de brand uit de verzekeringsgelden worden gedekt. In 2017 betreft het een bedrag van € 523.000. Medio 2018 worden de laatste verzekeringsgelden ontvangen.

Programma 7 Sociaal Domein

Beleidsproduct 6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd

Verduurzamen maatschappelijk vastgoed

Duurzaamheid is een belangrijke gemeentelijke beleidsdoelstelling. Als gemeente willen we het goede voorbeeld geven en willen daar waar mogelijk onze eigen vastgoedportefeuille verduurzamen. Bij nieuwbouw worden er al duurzame maatregelen toegepast en bij de uitvoering van groot onderhoud kan de verduurzaming in het werk worden meegenomen. Op korte termijn kan dit al worden toegepast bij de geplande renovatie van de Ottoburg.

De traditionele renovatie van de Ottoburg is opgenomen in de mop (meerjarenonderhoudsplanning). De meerkosten voor het realiseren van een groen dak, isolerende maatregelen, LED verlichting en regelinstallatie bedragen € 209.000. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. De verduurzaming van het overige maatschappelijk vastgoed zal worden opgenomen bij de herziening van de mop.

Programma 8 Wonen en Leven

Beleidsproduct 5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Stadspark Wilhelminapark

In 2017 is € 114.000 uitgetrokken voor onderzoek naar de inrichting van Stadspark Wilhelminapark.

Beleidsproduct 8300 Bouwgrondexploitatie

Winstuitname Eikelenburg

In de notitie grondexploitaties 2016 zijn regels opgenomen over de tussentijdse winstneming bij grondexploitaties. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
  2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
  3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).
- Volgens het realisatiebeginsel dient in die gevallen de winst ook te worden genomen.

De verkoop van gemeentelijke grond bedraagt bijna 60% van het totaal. Daarnaast is vrijwel zeker dat in het 1e kwartaal van 2018 nagenoeg alle gemeentelijke gronden verkocht (geleverd) zijn. De kosten zijn voor een groot deel gerealiseerd (ruim 70%) en de nog te maken kosten zijn zeer goed in te schatten. De winstuitname in 2017 is € 1.3 mln.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Beleidsproduct 9500 Algemene dekkingsmiddelen

Nacalculatie BTW

In 2016 heeft er een nacalculatie plaatsgevonden over de btw van de jaren 2012 tot en met 2014. Hier zijn een aantal aanpassingen uit voort gekomen op zowel factuurniveau als op het mengpercentage (btw fiscus, btw btw-compensatiefonds en btw die niet verhaalbaar is). De uitkomst geeft een positief saldo van totaal € 112.000 dat ontvangen is van de belastingdienst.

IV BIJLAGEN

Staat van investeringen 2017

A	B	D	E	F	G	H	I	J
FCL	Omschrijving investering	Raming	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd t/m 2017	Gerealiseerd t/m 2017
			Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten

MATERIËLE VASTE ACTIVA MET ECONOMISCH NUT
Gronden en terreinen

72003101	Gronden Eikelenburg	-	-		19.377,62		19.377,62	
72003101	Gronden Eikelenburg (inkomsten)	-		-		1.895.097,62		1.895.097,62
Totaal gronden en terreinen		-	-	-	19.377,62	1.895.097,62	19.377,62	1.895.097,62

Bedrijfsgebouwen

70128601	Vorbereidingskosten Huis van de Stad	1.146.500	-		453.528,13		453.528,13	
74217003	Vorbereidingskrediet Brede School Rembrandtkwartier	2.309.507	726.086,58		372.237,65		1.098.324,23	
74217003	Vorbereidingskrediet Brede School Rembrandtkwartier (inkomsten)	794.090		-		-		-
74217401	Vorbereidingskrediet Kindcentrum BuitenRijck	832.615	420.145,20		189.331,27		609.476,47	
74218201	Realisatie Kindcentrum BuitenRijck	6.316.394	549.994,00		5.071.695,70		5.621.689,70	
74218201	Realisatie Kindcentrum BuitenRijck (inkomsten)	-		-		6.604,45		6.604,45
74217501	Brede School locatie Stationskwartier	6.003.148	5.575.967,66		427.176,70		6.003.144,36	
74218301	Permanente huisvesting basisschool Kronenburgh	2.044.000	-		261.775,03		261.775,03	
74218501	Inrichting Kindcentrum BuitenRijck	155.000	-		-		-	
74218601	Bouw IKC montessori Parkrijk	730.000	-		39.141,07		39.141,07	
74611401	Bouw twee gymnastieklokalen Rijswijks Lyceum	1.615.650	-		1.615.646,00		1.615.646,00	
75307301	Aanpassingen sporthal de Schilp	37.375	30.884,87		6.235,00		37.119,87	
75307401	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	597.463	34.632,96		116.661,83		151.294,79	
75307401	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan (inkomsten)	-		-		11.000,00		11.000,00
Totaal bedrijfsgebouwen			7.337.711,27	-	8.553.428,38	17.604,45	15.891.139,65	17.604,45

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

77226501	Vervanging vrijvervalriolen 2017	2.326.200	-		1.327.271,52		1.327.271,52	
77226601	Vervanging vrijvervalriolen 2018	-	-		-		-	
Totaal grond-, weg- en waterbouwkundige werken			-	-	1.327.271,52	-	1.327.271,52	-

Vervoermiddelen

70128501	Vervangen bedrijfsauto's 2017	26.000	-		26.000,03		26.000,03	
70128701	Multifunctionele bedrijfswagen met veegopbouw	75.000	-		54.805,00		54.805,00	
Totaal vervoermiddelen			-	-	80.805,03	-	80.805,03	-

Machines, apparaten en installaties

71100401	Mobiel matrixbord	30.000	-		30.000,00		30.000,00	
72142801	Parkeerautomaten fiscalisering	580.793	3.163,04		607.651,43		610.814,47	
72142901	Digitaal vergunningensysteem parkeren	172.350	11.869,51		144.175,00		156.044,51	
73100901	Ledschermen	50.000	-		25.184,30		25.184,30	
75307701	Diverse invest.voortvl.uit meerjarenonderh.plan sportparken 2017	36.620	-		32.939,62		32.939,62	
75307901	Diverse invest.voortvl.uit meerjarenonderh.plan sportparken 2018	-	-		-		-	
76312301	Renovatie lift Trias	42.015	194,66		8,00		202,66	
78102301	Vervangen A0 scanner/plotter	20.000	-		-		-	
78102501	Vervangen vouwmaschine	20.000	-		-		-	
Totaal machines, apparaten en installaties			15.227,21	-	839.958,35	-	855.185,56	-

Overig

70030401	Ontwikkeling/invoering klantencontactcentrum (KCC)	406.026	267.445,52		10.698,00		278.143,52	
70030701	Basis Registratie Personen	125.000	-				-	
70124101	Vervanging software belastingen / WOZ	218.855	185.155,35		14.979,92		200.135,27	
70125101	Basisregistratie Handelsregisterbesluit	52.902	36.911,89		1.476,00		38.387,89	
70127801	Audiovisuele middelen	25.000	-				-	

Staat van investeringen 2017

Staat van investeringen 2017

A	B	K	L	M	N	O
FCL	Omschrijving investering	Restantkrediet ultimo 2017	Restantkrediet ultimo 2017	Nog te verwachten uitgaven / inkomsten	Te verwachten restantkrediet +/- = overschrijding	Krediet afsluiten ja/nee
		Uitgaven	Inkomsten			

MATERIËLE VASTE ACTIVA MET ECONOMISCH NUT

Gronden en terreinen

72003101	Gronden Eikelenburg	19.377,62-		-	19.377,62-	nee
72003101	Gronden Eikelenburg (inkomsten)		1.895.097,62-	-	1.895.097,62-	nee
Totaal gronden en terreinen		19.377,62-	1.895.097,62-			

Bedrijfsgebouwen

70128601	Vorbereidingskosten Huis van de Stad	692.971,87		692.971,87	-	nee
74217003	Vorbereidingskrediet Brede School Rembrandtkwartier	1.211.182,35		1.211.182,35	-	nee
74217003	Vorbereidingskrediet Brede School Rembrandtkwartier (inkomsten)		794.090,00	794.090,00	-	nee
74217401	Vorbereidingskrediet Kindcentrum BuitenRijck	223.138,73		223.138,73	-	nee
74218201	Realisatie Kindcentrum BuitenRijck	694.704,30		701.308,75	6.604,45-	nee
74218201	Realisatie Kindcentrum BuitenRijck (inkomsten)		6.604,45-	-	6.604,45-	nee
74217501	Brede School locatie Stationskwartier	3,30		-	3,30	ja
74218301	Permanente huisvesting basisschool Kronenburgh	1.782.224,97		1.782.224,97	-	nee
74218501	Inrichting Kindcentrum BuitenRijck	155.000,00		155.000,00	-	nee
74218601	Bouw IKC montessori Parkrijk	690.858,93		690.858,93	-	nee
74611401	Bouw twee gymnastieklokalen Rijswijks Lyceum	4,00		-	4,00	ja
75307301	Aanpassingen sporthal de Schilp	255,00		-	255,00	ja
75307401	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	446.168,17		457.168,17	11.000,00-	nee
75307401	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan (inkomsten)		11.000,00-	-	11.000,00-	nee
Totaal bedrijfsgebouwen		5.896.511,62	776.485,55			

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

77226501	Vervanging vrijvervalriolen 2017	998.928,48		-	998.928,48	ja
77226601	Vervanging vrijvervalriolen 2018	-		998.928,48	998.928,48-	nee
Totaal grond-, weg- en waterbouwkundige werken		998.928,48	-			

Vervoermiddelen

70128501	Vervangen bedrijfsauto's 2017	0,03-			0,03-	ja
70128701	Multifunctionele bedrijfswagen met veegopbouw	20.195,00		20.195,00	-	nee
Totaal vervoermiddelen		20.194,97	-			

Machines, apparaten en installaties

71100401	Mobiel matrixbord	-			-	ja
72142801	Parkeerautomaten fiscalisering	30.021,43-			30.021,43-	nee
72142901	Digitaal vergunningensysteem parkeren	16.305,00		16.305,00	-	nee
73100901	Ledschermen	24.815,70		24.815,70	-	nee
75307701	Diverse invest.voortvl.uit meerjarenonderh.plan sportparken 2017	3.680,38		-	3.680,38	ja
75307901	Diverse invest.voortvl.uit meerjarenonderh.plan sportparken 2018	-		3.680,38	3.680,38-	nee
76312301	Renovatie lift Trias	41.812,00		41.812,00	-	nee
78102301	Vervangen A0 scanner/plotter	20.000,00		20.000,00	-	nee
78102501	Vervangen vouwmaschine	20.000,00		20.000,00	-	nee
Totaal machines, apparaten en installaties		96.591,65	-			

Overig

70030401	Ontwikkeling/invoering klantencontactcentrum (KCC)	127.882,00		127.882,00	-	nee
70030701	Basis Registratie Personen	125.000,00		125.000,00	-	nee
70124101	Vervanging software belastingen / WOZ	18.720,08		18.720,08	-	nee
70125101	Basisregistratie Handelsregisterbesluit	14.514,00		14.514,00	-	nee
70127801	Audiovisuele middelen	25.000,00		25.000,00	-	nee

Staat van investeringen 2017

A	B	D	E	F	G	H	I	J
FCL	Omschrijving investering	Raming	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd t/m 2017	Gerealiseerd t/m 2017
			Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
70128201	Vervanging mid-office publieke dienstverlening	235.665	15.094,50		604,00		15.698,50	
70128301	Het nieuwe werken - Iphones	173.360	177.750,32		15.127,14		192.877,46	
70128302	Het nieuwe werken - Ipad's	100.000	-		3.658,91		3.658,91	
70128303	Het nieuwe werken - Ruimtes inrichten	150.000	-		45.170,10		45.170,10	
70128304	Het nieuwe werken - Viadesk	50.000	-		15.987,47		15.987,47	
70128401	Documentaire informatievoorziening 2017	112.990	-		55.249,05		55.249,05	
70128801	Documentaire informatievoorziening 2018	-	-		-		-	
72143001	Handhaafstelsysteem parkeren	29.600	-				-	
74218401	Uitbreiding 1e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair Kronenburgh	105.866	56.235,80		45.595,61		101.831,41	
75307001	Lichte topaagrenovatie veld 110	37.000	-		-		-	
75307101	Renovatie topaag veld 111 Sportpark Irene + ballenvangers	53.000	-		-		-	
75307601	Renoveren/vervangen terreinafstering sportpark Hoekpolder	26.000	-		-		-	
75307801	Vervanging kunstgrasveld sportpark Pr. Irene	397.000	-		-		-	
77219801	Vervanging van afvalbakken 2017	98.810	-		-		-	
77219901	Vervanging van afvalbakken 2018	-	-		-		-	
78101701	Basisregistratie Grootchalige Topografie	53.396	45.175,60		1.807,00		46.982,60	
78102601	Vervanging luchtfoto's 2017	31.250	-		-		-	
78102701	Vervanging luchtfoto's 2018	-	-		-		-	
78221801	Woonwagens De Strijp	725.126	676.425,61		26.053,00		702.478,61	
Totaal overig			1.460.194,59	-	236.406,20	-	1.696.600,79	-
TOTAAL MATERIELE VASTE ACTIVA MET ECONOMISCH NUT			8.813.133,07	-	11.057.247,10	1.912.702,07	19.870.380,17	1.912.702,07

MATERIELE VASTE ACTIVA MET MAATSCHAPPELIJK NUT
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

72001901	Realisatie fietsbrug Rijn-Schiekanaal	5.591.070	5.450.989,70		55.062,00		5.506.051,70	
72002001	BOR-FONDS project verbetering leefbaarheid Haagweg 1e fase	2.889.922	3.805.891,99		147.857,16		3.953.749,15	
72002001	BOR-FONDS project verbetering leefbaarheid Haagweg 1e fase (inkomsten)	2.376.996		3.416.956,31		-		3.416.956,31
72002206	Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5	111.000	-		11.160,60		11.160,60	
72002206	Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5 (inkomsten)	111.000		-		-		-
72006101	Ophoging Hoornbrug	722.548	1.083.338,40		57.168,61		1.140.507,01	
72008501	Nazorg fietsbeleid ISV-3	619.921	590.700,75		15.362,10		606.062,85	
72008501	Nazorg fietsbeleid ISV-3 (inkomsten)	594.483		403.343,30		198.733,43		602.076,73
72008601	Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade	2.517.352	1.858.771,93		709.497,40		2.568.269,33	
72008601	Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade (inkomsten)	1.701.500		1.080.000,00		621.500,00		1.701.500,00
72008701	Opwaarderen Generaal Spoorlaan	2.184.800	235.019,65		602.897,23		837.916,88	
72008701	Opwaarderen Generaal Spoorlaan (inkomsten)	2.075.000		400.000,00		1.975.000,00		2.375.000,00
72008702	Opwaarderen Karel Doormanlaan	76.592	39.861,93		30.255,82		70.117,75	
72008703	Opwaarderen Frans Halskade	514.067	154.467,10		216.415,28		370.882,38	
72009201	Fietspaden in asfalt 2016	61.880	-		16.883,10		16.883,10	
72009201	Fietspaden in asfalt 2016 (inkomsten)	-		-		20.000,00		20.000,00
72009202	Fietspaden in asfalt Steenlaan	395.000	-		5.130,00		5.130,00	
72009202	Fietspaden in asfalt Steenlaan (inkomsten)	230.000		-		80.000,00		80.000,00
72009203	Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2	290.014	183,50		7,00		190,50	
72009203	Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2 (inkomsten)	180.000		-		80.000,00		80.000,00
72009601	Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	150.050	1.200,00		24.465,67		25.665,67	
72009701	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/laan van Zuidhoorn	54.400	40.000,00		14.392,94		54.392,94	
72009701	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/laan van Zuidhoorn (inkomsten)	20.000		-		20.000,00		20.000,00
72009901	Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17	368.696	180.985,54		195.849,39		376.834,93	
72009901	Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17 (inkomsten)	361.460		-		361.456,00		361.456,00

Staat van investeringen 2017

Staat van investeringen 2017		Staat van investeringen 2017				
A	B	K	L	M	N	O
FCL	Omschrijving investering	Restantkrediet ultimo 2017	Restantkrediet ultimo 2017	Nog te verwachten uitgaven / inkomsten	Te verwachten restantkrediet +/- = overschrijding	Krediet afsluiten ja/nee
		Uitgaven	Inkomsten			
70128201	Vervanging mid-office publieke dienstverlening	219.966,00		219.966,00	-	nee
70128301	Het nieuwe werken - Iphones	19.517,14-		-	19.517,14-	ja
70128302	Het nieuwe werken - Ipad's	96.341,09		96.341,09	-	nee
70128303	Het nieuwe werken - Ruimtes inrichten	104.829,90		104.829,90	-	nee
70128304	Het nieuwe werken - Viadesk	34.012,53		34.012,53	-	nee
70128401	Documentaire informatievoorziening 2017	57.740,95		-	57.740,95	ja
70128801	Documentaire informatievoorziening 2018	-		57.740,95	57.740,95-	nee
72143001	Handhaafstelsysteem parkeren	29.600,00		29.600,00	-	nee
74218401	Uitbreiding 1e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair Kronenburgh	4.034,39		4.034,39	-	nee
75307001	Lichte toplaagrenovatie veld 110	37.000,00		37.000,00	-	nee
75307101	Renovatie toplaag veld 111 Sportpark Irene + ballenvangers	53.000,00		53.000,00	-	nee
75307601	Renoveren/vervangen terreinafstering sportpark Hoekpolder	26.000,00		26.000,00	-	nee
75307801	Vervanging kunstgrasveld sportpark Pr. Irene	397.000,00		397.000,00	-	nee
77219801	Vervanging van afvalbakken 2017	98.810,00		-	98.810,00	ja
77219901	Vervanging van afvalbakken 2018	-		98.810,00	98.810,00-	nee
78101701	Basisregistratie Grootchalige Topografie	6.413,00		6.413,00	-	nee
78102601	Vervanging luchtfoto's 2017	31.250,00		-	31.250,00	ja
78102701	Vervanging luchtfoto's 2018	-		31.250,00	31.250,00-	nee
78221801	Woonwagens De Strijp	22.647,00		22.647,00	0,00	nee
Totaal overig		1.510.243,80	-			
TOTAAL MATERIELE VASTE ACTIVA MET ECONOMISCH NUT		8.503.092,90	1.118.612,07-			

MATERIELE VASTE ACTIVA MET MAATSCHAPPELIJK NUT

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

72001901	Realisatie fietsbrug Rijn-Schiekanaal	85.018,00		85.018,00	-	nee
72002001	BOR-FONDS project verbetering leefbaarheid Haagweg 1e fase	1.063.827,16-		-	1.063.827,16-	ja
72002001	BOR-FONDS project verbetering leefbaarheid Haagweg 1e fase (inkomsten)		1.039.960,00-	-	1.039.960,00-	ja
72002206	Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5	99.839,40		99.839,40	-	nee
72002206	Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5 (inkomsten)		111.000,00	111.000,00	-	nee
72006101	Ophoging Hoornbrug	417.958,61-		-	417.958,61-	nee
72008501	Nazorg fietsbeleid ISV-3	13.857,90		-	13.857,90	ja
72008501	Nazorg fietsbeleid ISV-3 (inkomsten)		7.593,43-	-	7.593,43-	ja
72008601	Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade	50.917,40-		-	50.917,40-	nee
72008601	Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade (inkomsten)		-	-	-	nee
72008701	Opwaarderen Generaal Spoorlaan	1.346.882,77		1.346.882,77	-	nee
72008701	Opwaarderen Generaal Spoorlaan (inkomsten)		300.000,00-	-	300.000,00-	nee
72008702	Opwaarderen Karel Doormanlaan	6.474,18		6.474,18	0,00-	nee
72008703	Opwaarderen Frans Halskade	143.184,72		143.184,72	-	nee
72009201	Fietspaden in asfalt 2016	44.996,90		44.996,90	-	nee
72009201	Fietspaden in asfalt 2016 (inkomsten)		20.000,00-	-	20.000,00-	nee
72009202	Fietspaden in asfalt Steenlaan	389.870,00		389.870,00	-	nee
72009202	Fietspaden in asfalt Steenlaan (inkomsten)		150.000,00	150.000,00	-	nee
72009203	Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2	289.823,00		289.823,00	-	nee
72009203	Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2 (inkomsten)		100.000,00	100.000,00	-	nee
72009601	Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	124.384,33		124.384,33	-	nee
72009701	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/laan van Zuidhoorn	7,06		-	7,06	ja
72009701	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/laan van Zuidhoorn (inkomsten)		-	-	-	ja
72009901	Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17	8.139,39-		-	8.139,39-	ja
72009901	Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17 (inkomsten)		4,00	-	4,00	ja

Staat van investeringen 2017

A	B	D	E	F	G	H	I	J
FCL	Omschrijving investering	Raming	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd t/m 2017	Gerealiseerd t/m 2017
			Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
72100101	Fietsstraat Delftweg	308.076	50.085,86		169.064,05		219.149,91	
72100101	Fietsstraat Delftweg (inkomsten)	60.000		48.000,00		-		48.000,00
72100201	Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillilaan)	1.502.635	25.135,16		304.440,72-		279.305,56-	
72100201	Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillilaan) (inkomsten)	1.505.000		84.000,00		21.000,00		105.000,00
72100301	Bewegwijzering actualiseren nieuwe fietsroutes	80.000	-				-	
72100401	Carillontoren Generaal Spoorlaan	140.000	-		35.432,00		35.432,00	
72100501	Fietspaden in asfalt 2017	200.000	-				-	
72101801	Fietspaden in asfalt 2018	-	-		-		-	
72100501	Fietspaden in asfalt 2017 (inkomsten)	100.000		-		-		-
72100601	Herstel asfaltwegen 2017	1.964.290	-		1.376.510,38		1.376.510,38	
72102001	Herstel asfaltwegen 2018	-	-		-		-	
72100601	Herstel asfaltwegen 2017 (inkomsten)	125.000		-		125.000,00		125.000,00
72100701	Herstellen (duiker)bruggen 2017	152.300	-		37.721,00		37.721,00	
72102101	Herstellen (duiker)bruggen 2018	-	-		-		-	
72100801	Kruispunt Huis te Landelaan	145.000	-		145.000,00		145.000,00	
72100901	Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving	188.500	-		89.672,12		89.672,12	
72101701	Aanleg voetpad van Rijnweg	96.540	-		95.375,00		95.375,00	
72102901	Reconstructie van Hardenbroeklaan	-	-		9.240,12		9.240,12	
72103804	Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier	161.258	112.178,23		3.173,34		115.351,57	
72103804	Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier (inkomsten)	75.000		72.030,00		-		72.030,00
72105301	Ontsluitingsweg Stationskwartier	717.229	687.319,46		29.904,34		717.223,80	
72105301	Ontsluitingsweg Stationskwartier (inkomsten)	388.500		265.000,00		123.500,00		388.500,00
72120901	Tramlijn 15 - Rijswijkse deel	4.015.436	3.986.805,86		353.947,34		4.340.753,20	
72120901	Tramlijn 15 - Rijswijkse deel (inkomsten)	3.700.000		-		3.969.672,00		3.969.672,00
72121001	Tramlijn 17 - verbreding	2.550.941	1.859.630,99		31.553,50		1.891.184,49	
72121001	Tramlijn 17 - verbreding (inkomsten)	2.500.000		1.234.849,50		-		1.234.849,50
72405401	Vervangen beschoeiingen 2017	268.000	-		113.432,02		113.432,02	
72405501	Vervangen beschoeiingen 2018	-	-		-		-	
73100601	Herstructurering bedrijventerrein PPP - Landtong	2.391.725	2.273.835,04		75.638,67		2.349.473,71	
73100801	Vergroening en verfraaiing Bogaardplein	150.000	-		25.956,50		25.956,50	
75604401	Zwethzone - Algemeen	100.911	68.341,22		3.268,12		71.609,34	
75606901	Park Hofrust	75.000	-		59.168,15		59.168,15	
75606901	Park Hofrust (inkomsten)	75.000		-		75.000,00		75.000,00
78222401	Nazorg herinr.openbaar gebied woonwagencentrum Molenhof	58.045	26.065,28		963,00		27.028,28	
Totaal grond-, weg- en waterbouwkundige werken			22.530.807,59	7.004.179,11	4.452.983,23	7.670.861,43	26.983.790,82	14.675.040,54

Machines, apparaten en installaties

71206901	Vervangen brandkranen 2017	40.000	-		-		-	
72007601	Vernieuwen openbare verlichting 2014	770.683	615.252,60		53.164,28		668.416,88	
72101401	Vervanging armaturen 2017	221.170	-		39.280,17		39.280,17	
72102601	Vervanging armaturen 2018	-	-		-		-	
72101501	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2017	348.820	-		325.468,66		325.468,66	
72102701	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	-	-		-		-	
72101601	Vervanging lichtmasten 2017	222.760	-		63.084,47		63.084,47	
72102801	Vervanging lichtmasten 2018	-	-		-		-	
72114201	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (20jr)	160.140	-		352.763,50		352.763,50	
72114401	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20jr)	-	-		-		-	
72114201	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (20jr) (inkomsten)	20.290		-		219.701,96		219.701,96
72114202	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (40jr)	250.120	-		15.346,12		15.346,12	
Totaal machines, apparaten en installaties			615.252,60	-	849.107,20	219.701,96	1.464.359,80	219.701,96

Staat van investeringen 2017

Staat van investeringen 2017		Staat van investeringen 2017				
A	B	K	L	M	N	O
FCL	Omschrijving investering	Restantkrediet ultimo 2017	Restantkrediet ultimo 2017	Nog te verwachten uitgaven / inkomsten	Te verwachten restantkrediet +/- = overschrijding	Krediet afsluiten ja/nee
		Uitgaven	Inkomsten			
72100101	Fietsstraat Delftweg	88.925,95		88.925,95	-	nee
72100101	Fietsstraat Delftweg (inkomsten)		12.000,00	12.000,00	-	nee
72100201	Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillilaan)	1.781.940,72		1.781.940,72	-	nee
72100201	Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillilaan) (inkomsten)		1.400.000,00	1.400.000,00	-	nee
72100301	Bewegwijzering actualiseren nieuwe fietsroutes	80.000,00		80.000,00	-	nee
72100401	Carillontoren Generaal Spoorlaan	104.568,00		104.568,00	-	nee
72100501	Fietspaden in asfalt 2017	200.000,00		-	200.000,00	ja
72101801	Fietspaden in asfalt 2018	-		100.000,00	100.000,00-	nee
72100501	Fietspaden in asfalt 2017 (inkomsten)		100.000,00	-	100.000,00	ja
72100601	Herstel asfaltwegen 2017	587.779,62		-	587.779,62	ja
72102001	Herstel asfaltwegen 2018	-		587.779,62	587.779,62-	nee
72100601	Herstel asfaltwegen 2017 (inkomsten)		-	-	-	ja
72100701	Herstellen (duiker)bruggen 2017	114.579,00		-	114.579,00	ja
72102101	Herstellen (duiker)bruggen 2018	-		114.579,00	114.579,00-	nee
72100801	Kruispunt Huis te Landelaan	-		-	-	ja
72100901	Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving	98.827,88		98.827,88	-	nee
72101701	Aanleg voetpad van Rijnweg	1.165,00		-	1.165,00	ja
72102901	Reconstructie van Hardenbroeklaan	9.240,12-		-	9.240,12-	nee
72103804	Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier	45.906,66		42.936,66	2.970,00	nee
72103804	Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier (inkomsten)		2.970,00	-	2.970,00	nee
72105301	Ontsluitingsweg Stationskwartier	5,66		-	5,66	ja
72105301	Ontsluitingsweg Stationskwartier (inkomsten)		-	-	-	ja
72120901	Tramlijn 15 - Rijswijkse deel	325.317,34-		-	325.317,34-	nee
72120901	Tramlijn 15 - Rijswijkse deel (inkomsten)		269.672,00-	-	269.672,00-	nee
72121001	Tramlijn 17 - verbreding	659.756,50		659.756,50	-	nee
72121001	Tramlijn 17 - verbreding (inkomsten)		1.265.150,00	1.265.150,00	-	nee
72405401	Vervangen beschoeiingen 2017	154.567,98		-	154.567,98	ja
72405501	Vervangen beschoeiingen 2018	-		154.567,98	154.567,98-	nee
73100601	Herstructurering bedrijventerrein PPP - Landtong	42.251,33		42.251,33	0,00-	nee
73100801	Vergroening en verfraaiing Bogaardplein	124.043,50		124.043,50	-	nee
75604401	Zwethzone - Algemeen	29.301,88		29.301,88	-	nee
75606901	Park Hofrust	15.831,85		15.831,85	-	nee
75606901	Park Hofrust (inkomsten)		-	-	-	nee
78222401	Nazorg herinr.openbaar gebied woonwagencentrum Molenhof	31.017,00		31.017,00	-	nee
Totaal grond-, weg- en waterbouwkundige werken		4.829.406,77	1.503.898,57			

Machines, apparaten en installaties

71206901	Vervangen brandkranen 2017	40.000,00		-	40.000,00	ja
72007601	Vernieuwen openbare verlichting 2014	102.265,72		102.265,72	-	nee
72101401	Vervanging armaturen 2017	181.889,83		-	181.889,83	ja
72102601	Vervanging armaturen 2018	-		181.889,83	181.889,83-	nee
72101501	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2017	23.351,34		-	23.351,34	ja
72102701	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	-		23.351,34	23.351,34-	nee
72101601	Vervanging lichtmasten 2017	159.675,53		-	159.675,53	ja
72102801	Vervanging lichtmasten 2018	-		159.675,53	159.675,53-	nee
72114201	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (20jr)	192.623,50-		-	192.623,50-	ja
72114401	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20jr)	-		42.150,38	42.150,38-	nee
72114201	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (20jr) (inkomsten)		199.411,96-	-	199.411,96-	ja
72114202	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (40jr)	234.773,88		-	234.773,88	ja
Totaal machines, apparaten en installaties		549.332,80	199.411,96-			

Staat van investeringen 2017

A	B	D	E	F	G	H	I	J
FCL	Omschrijving investering	Raming	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd t/m 2017	Gerealiseerd t/m 2017
			Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten

Overig

72101101	Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017	128.480	-		67.163,77		67.163,77	
72101201	Overlast bomen 2017	310.320	-		140.859,90		140.859,90	
72102401	Overlast bomen 2018	-	-		-		-	
72101301	Verkeersveiligheid "oversteekplaatsen"	50.000	-		-		-	
72142701	Parkeerregulering Cromvliet en Oud-Rijswijk	294.835	271.915,35		11.027,00		282.942,35	
74218901	Inrichten openbare ruimte rondom BS Rembrandtkwartier	-	-		13.860,00		13.860,00	
75606601	Groenontwikkeling en participatie 2017	453.970	-		341.034,82		341.034,82	
75607001	Groenontwikkeling en participatie 2018	-	-		-		-	
75606701	Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder	100.000	-		14.796,00		14.796,00	
75606801	Vervanging bomen 2017	305.670	-		54.436,29		54.436,29	
75607301	Vervanging bomen 2018	-	-		-		-	
75804901	Vervanging hekwerken 2017	40.110	-		36.204,50		36.204,50	
75805001	Herinrichten speelplekken in de wijk 2017	323.680			194.766,79		194.766,79	
75805101	Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	-	-		-		-	
77232001	Geluidsanering	126.000	-		-		-	
77232301	Uitwerking actieplan Geluid 2017	68.330	-		5.600,00		5.600,00	
77232401	Uitwerking actieplan Geluid 2018	-	-		-		-	
Totaal overig			271.915,35	-	879.749,07	-	1.151.664,42	-
TOTAAL MATERIËLE VASTE ACTIVA MET MAATSCHAPPELIJK NUT			23.417.975,54	7.004.179,11	6.181.839,50	7.890.563,39	29.599.815,04	14.894.742,50

FINANCIËLE VASTE ACTIVA
Overige langlopende leningen

78222301	Starterslening nieuwbouwwoningen RijswijkBuiten	1.600.000	600.000,00		-		600.000,00	
78222301	Starterslening nieuwbouwwoningen RijswijkBuiten (inkomsten)	-		-		156.000,00		156.000,00
Totaal overige langlopende leningen			600.000,00	-	-	156.000,00	600.000,00	156.000,00
TOTAAL FINANCIËLE VASTE ACTIVA			600.000,00	-	-	156.000,00	600.000,00	156.000,00
TOTAAL			32.831.108,61	7.004.179,11	17.239.086,60	9.959.265,46	50.070.195,21	16.963.444,57

Staat van investeringen 2017

Staat van investeringen 2017		Staat van investeringen 2017				
A	B	K	L	M	N	O
FCL	Omschrijving investering	Restantkrediet ultimo 2017	Restantkrediet ultimo 2017	Nog te verwachten uitgaven / inkomsten	Te verwachten restantkrediet +/- = overschrijding	Krediet afsluiten ja/nee
		Uitgaven	Inkomsten			

Overig

72101101	Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017	61.316,23		61.316,23	-	nee
72101201	Overlast bomen 2017	169.460,10		-	169.460,10	ja
72102401	Overlast bomen 2018	-		169.460,10	169.460,10-	nee
72101301	Verkeersveiligheid "oversteekplaatsen"	50.000,00		50.000,00	-	nee
72142701	Parkeerregulering Cromvliet en Oud-Rijswijk	11.893,00		-	11.893,00	ja
74218901	Inrichten openbare ruimte rondom BS Rembrandtkwartier	13.860,00-		-	13.860,00-	nee
75606601	Groenontwikkeling en participatie 2017	112.935,18		-	112.935,18	ja
75607001	Groenontwikkeling en participatie 2018	-		112.935,18	112.935,18-	nee
75606701	Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder	85.204,00		85.204,00	-	nee
75606801	Vervanging bomen 2017	251.233,71		-	251.233,71	ja
75607301	Vervanging bomen 2018	-		251.233,71	251.233,71-	nee
75804901	Vervanging hekwerken 2017	3.905,50		-	3.905,50	ja
75805001	Herinrichten speelplekken in de wijk 2017	128.913,21		-	128.913,21	ja
75805101	Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	-		128.913,21	128.913,21-	nee
77232001	Geluidsanering	126.000,00		126.000,00	-	nee
77232301	Uitwerking actieplan Geluid 2017	62.730,00		-	62.730,00	ja
77232401	Uitwerking actieplan Geluid 2018	-		62.730,00	62.730,00-	nee

Totaal overig

1.049.730,93 -

TOTAAL MATERIËLE VASTE ACTIVA MET MAATSCHAPPELIJK NUT

6.428.470,50 1.304.486,61

FINANCIËLE VASTE ACTIVA
Overige langlopende leningen

78222301	Starterslening nieuwbouwwoningen RijswijkBuiten	1.000.000,00		1.000.000,00	-	nee
78222301	Starterslening nieuwbouwwoningen RijswijkBuiten (inkomsten)		156.000,00-		156.000,00-	nee

Totaal overige langlopende leningen

1.000.000,00 156.000,00-

TOTAAL FINANCIËLE VASTE ACTIVA

1.000.000,00 156.000,00-

TOTAAL

15.931.563,40 29.874,54

TOELICHTING OP DE STAAT VAN INVESTERINGEN 2017

MATERIËLE VASTE ACTIVA MET ECONOMISCH NUT

Gronden en terreinen

72003101 Gronden Eikelenburg

In 2017 zijn een aantal percelen of gedeelten teruggeleverd aan AM. In totaal 13.398 m² tegen een koopsom van € 1.875.720 excl.BTW. Deze koopsom wordt in mindering gebracht op de uitstaande lening bij de BNG. De financieringskosten en overige kosten worden direct in rekening gebracht bij de projectontwikkelaar.

Bedrijfsgebouwen

70128601 Voorbereidingskosten Huis van de Stad

De ontwikkeling/realisatie van het Huis van de Stad geschiedt in twee fasen. Fase 1 omvat het ontwerp, aanbesteding en realisatie van het souterrain en de begane grond. Voor dit proces heeft de raad in 2017 een krediet beschikbaar gesteld van € 1.146.500. Inmiddels heeft de raad het Definitief Ontwerp goedgekeurd en het proces van technisch ontwerp, omgevingsvergunning en aanbesteding in gang gezet. De kosten hiervan komen ook ten laste van genoemd voorbereidingskrediet. De realisatie van de 1e fase wordt verwacht in 2020.

74217003 Voorbereidingskrediet brede school Rembrandtkwartier

De voorbereidingen voor realisatie in het Rembrandtkwartier zijn volop in gang. Start bouw is gepland in juli 2018. Het restant krediet behouden en overzetten naar 2018.

74217401 Voorbereidingskrediet Kindcentrum BuitenRijck

De bouw van Kindcentrum BuitenRijck is voltooid; de nieuwbouw is vanaf januari 2018 open. De financiële afwikkeling vindt in het 1e halfjaar 2018 plaats.

74218201 Realisatie Kindcentrum BuitenRijck

De bouw van Kindcentrum BuitenRijck is voltooid; de nieuwbouw is vanaf januari 2018 open. De financiële afwikkeling vindt in het 1e halfjaar 2018 plaats.

74217501 Brede school locatie Stationskwartier

De bouw is voltooid; het krediet kan worden afgesloten.

74218301 Permanente huisvesting Kronenburgh

Per 1 augustus 2017 wordt het gebouw van voormalige basisschool Het Zonnelicht gebruikt door basisschool Kronenburgh. Onderzocht is welke werkzaamheden noodzakelijk zijn om het gebouw te laten voldoen aan de eisen van frisse scholen B en aan de huidige onderwijskundige eisen. Een deel van het krediet is in 2017 uitgegeven. Het restant van het krediet wordt in 2018 aangewend.

74218501 Inrichting Kindcentrum BuitenRijck

De inrichting van Kindcentrum BuitenRijck is voltooid; de nieuwbouw is vanaf januari 2018 open. De financiële afwikkeling vindt in het 1e halfjaar 2018 plaats.

74218601 Bouw IKC montessori Parkrijk

De voorbereidingen voor realisatie van IKC Montessori Parkrijk zijn volop in gang. Start bouw is gepland in 2019. Het krediet behouden en overzetten naar 2018.

74611401 Bouw twee gymnastieklokalen Rijswijks Lyceum

De bouw van de twee gymnastieklokalen is gereed en het beschikbaar gestelde bedrag is afgerekend.

75307301 Aanpassingen sporthal de Schilp

Het krediet kan worden afgesloten.

75307401 Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan

In de raad van november 2017 is een bedrag van € 12.800.000 ter beschikking gesteld ten behoeve van de realisatie van een nieuw sportcomplex aan de Burgemeester Elsenlaan. Het voorbereidingskrediet ter grootte van € 597.463 wordt toegevoegd aan de totale stichtingskosten.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

77226501 Vervanging vrijvervalriolen 2017

Verspreid over de stad zijn er op verschillende locaties riolering vervangen. Onder andere is het renoveren van het stamriool in de Ministerbuurt grotendeels uitgevoerd en voorbereidingen getroffen voor het renoveren van Oud Rijswijk noordelijke deel. De werkzaamheden daarvoor zijn echter nog niet afgerond.

Vervoermiddelen

70128501 Vervangen bedrijfsauto's 2017

Aangeschaft en operationeel.

70128701 Multifunctionele bedrijfswagen met veegopbouw

Voertuig is aangeschaft en operationeel, restant overhevelen naar 2018.

Machines, apparaten en installaties

71100401 Mobiel matrixbord

Ten behoeve van voorlichting aan onze bewoners is er een mobiel matrixbord aangeschaft in 2017.

72142801 Parkeerautomaten fiscalisering

Na voorbereiding in 2016 is in 2017 het betaald parkeren op straat van start gegaan. Vanuit dit investeringsnummer zijn de kosten betaald voor onder andere parkeerautomaten en parkeerbebording. Op basis van de knelpuntenevaluatie zijn in de loop van 2017 aanpassingen gedaan aan zowel borden als automaten. In 2018 volgen nog aanpassingen op onder andere de Cromvlietkade en Geestbrugkade en, mogelijk, op basis van de beleidsevaluatie. Het restantkrediet overhevelen naar 2018.

72142901 Digitaal vergunningensysteem parkeren

In 2017 is het digitale vergunningensysteem in gebruik genomen. Op dit moment wordt gewerkt aan de laatste fase van het parkeervergunningensysteem. Deze laatste fase wordt in 2018 in gebruik genomen. Het restantkrediet overhevelen naar 2018.

73100901 Ledschermen

De 4 ledschermen zijn geplaatst op de toegangswegen. Er volgen in 2018 nog 3 Time Points in het Wilhelminapark, welke zijn gericht op het registreren van rondetijden voor bijvoorbeeld hardlopen.

75307701 Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2017

Het werk is afgerond op een klein deel na wat in 2018 zal worden gerealiseerd.

76312301 Renovatie lift Trias

In afwachting van realisatie van het Huis van de Stad en/of herschikking van de welzijnsaccommodaties is dit krediet niet gebruikt. Zolang Trias nog op de huidige plek gehuisvest is, is renovatie van de lift wellicht nog noodzakelijk. Derhalve het krediet niet afsluiten.

78102301 Vervangen A0 scanner/plotter

In 2018 omzetten naar lease constructie.

78102501 Vervangen vouwmaschine

Uitgaven in verband met vervanging in 2018.

Overig

70030401   Ontwikkeling/invoering klantencontactcentrum (KCC)

In de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 zal in het kader van de verbetering van de telefonische bereikbaarheid worden aangegeven welke maatregelen nodig zijn. Het aantal agents is inmiddels met 4 uitgebreid. De huidige ruimte van het call center is te klein doch in hoeverre er elders in Hoogvoorde ruimte kan worden gevonden is afhankelijk voor welk ambitieniveau de raad kiest wat betreft in dit geval de telefonische dienstverlening. Derhalve zal het budget worden overgezet naar 2018 of zo veel later als nodig. Temeer omdat in 2017 de gewenste kwaliteitsmedewerkers (nog) niet konden worden geworven.

70030701   Basis Registratie Personen

Aan te wenden zodra vanuit BZK bekend wordt welke modules binnen de BRP zullen worden gewijzigd c.q. toegevoegd.

70124101   Vervanging software belastingen / WOZ

Als onderdeel van de vervanging worden in 2018 enkele aanvullende modules voor GISVG geïmplementeerd.

70125101   Basisregistratie Handelsregisterbesluit

De uitgaven van dit budget heeft nog niet plaatsgevonden en is afhankelijk van de KVK inzake digilevering.

70127801   Audiovisuele middelen

In 2017 is er gekeken naar mogelijke stemkasten in de raadzaal. In 2018 zal hierover een besluit worden genomen.

70128201   Vervanging mid-office publieke dienstverlening

In 2016 is er een klein deel van het investeringsbudget benut voor vervanging en verbetering van intranet (kenniskaart wie=wie). De digitale dienstverlening is op dit moment sterk in ontwikkeling teneinde te voldoen aan de opdracht vanuit BZK dat in 2017 inwoners, bedrijven en instellingen digitaal zaken moeten kunnen doen met de gemeente. Ook deze vorm van dienstverlening wordt beschreven in de Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020.

70128301   Het nieuwe werken - Iphones

De mobiele telefoons zijn aangeschaft.. Krediet kan worden afgesloten

70128302   Het nieuwe werken - Ipad's

De Ipad's worden in het eerste halfjaar 2018 aangeschaft.

70128303   Het nieuwe werken - Ruimtes inrichten

Twee etages zijn inmiddels ingericht. Drie etage's worden in het eerste halfjaar 2018 ingericht evenals het nieuwe werkcafé in de ruimte van het huidige bedrijfsrestaurant.

70128304   Het nieuwe werken - Viadesk

Uitgaven ten behoeve van de uitbreiding van licenties in 2018.

70128401   Documentaire informatievoorziening 2017

In 2016 is een start gemaakt met de koppeling met GWS4all. De realisatie van koppeling wordt naar verwachting in 2018 technisch opgeleverd. Restant budget wordt aangewend voor implementatie van Zaakgericht werken.

72143001   Handhaafstelsel parkeren

In 2016/2017 is de eerste fase van het digitale handhaafstelsel in gebruik genomen. Een tweede fase voor het handhaafstelsel vormt de eventuele inzet van een scanauto of scanscooters. In 2018 wordt op basis van een businesscase besloten of en op welke wijze deze tweede fase wordt ingegaan. Restant krediet overhevelen naar 2018.

74218401   Uitbreiding 1e inrichting onderwijsleerpakket en meubilair Kronenburgh

Het restant krediet zal in 2018 worden besteed.

75307001   Lichte topaagrenovatie veld 110

De geplande topaagrenovatie is gezien de status van het veld nu niet nodig en kan in tijd een jaar worden doorgeschoven.

75307101   Renovatie topaag veld 111 Sportpark Irene + ballenvangers

Gezien de ontwikkelingen op het sportpark wordt de renovatie van de topaag en de ballenvangers een jaar doorgeschoven.

75307601   Renoveren/vervangen terreinafrastering sportpark Hoekpolder

De geplande werkzaamheden zijn gezien de status van de afrastering nu niet nodig gebleken en kunnen in tijd een jaar worden doorgeschoven.

75307801 Vervanging kunstgrasveld 109 sportpark Pr. Irene

Vervanging is reeds doorgeschoven naar 2019. Op basis van behoefte- en capaciteitsberekeningen, kwaliteitsbepalingen en het nut en noodzaak wordt van de vervanging van een kunstgrasveld bepaald.

77219801 Vervanging van afvalbakken 2017

Dit budget is gereserveerd voor de vervanging van afvalbakken in de Bogaard. Deze vervanging is doorgeschoven naar 2018.

78101701   Basisregistratie Grootschalige Topografie

Aansluiting op de landelijke voorziening is gerealiseerd. Restant wordt aangewend voor de verdere inrichting van de BGT.

78102601   Vervanging luchtfoto's 2017

Uitgaven voor de luchtfoto's zijn gedaan maar rekening is nog niet ontvangen.

78221801   Woonwagens De Strijp

In 2017 zijn geen woonwagens onttrokken aan het woonwagencentrum De Strijp. De kans is groot dat in 2018 wel één of twee woonwagens onttrokken zullen worden.

MATERIËLE VASTE ACTIVA MET MAATSCHAPPELIJK NUT

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

72001901   Realisatie fietsbrug Rijn-Schiekanaal

De financiële afhandeling van de aanleg van de fietsbrug is afgerond. Momenteel loopt er nog een onderzoek naar de werking van de brug. Het restantkrediet wordt benut voor het onderzoek en eventuele maatregelen.

72002001   BOR-Fonds project verbetering en leefbaarheid Haagweg 1^e fase

Project is afgerond en afgerekend. Krediet wordt afgesloten.

72002206   Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5

In 2018 worden de laatste niet-toegankelijke bushaltes in de stad aangepakt (Lindelaan/Esdoornstraat en Eisenhowerplein). Subsidie wordt na afronding afgerekend.

72006101   Ophoging Hoornbrug

Deze werkzaamheden worden door Rijswijk uitgevoerd in opdracht/samenspraak met Provincie en MRDH. De kosten worden voor een groot deel doorberekend aan de betrokken partijen en in 2018 wordt een 'tussenstand' afgerekend. Krediet kan worden doorgezet.

72008501   Nazorg fietsbeleid ISV-3

Projecten zijn afgerond en afgerekend. Krediet wordt afgesloten.

72008601   Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade

Het project is grotendeels uitgevoerd. Wat nog resteert is het aanbrengen van een fotofolie op de verdeelkasten van de nutsvoorzieningen. Krediet kan worden overgezet.

72008701 Opwaarderen Generaal Spoorlaan

Voor de herinrichting van de Generaal Spoorlaan is een interactief participatietraject doorlopen met belanghebbenden. Inmiddels is de generaal spoorlaan in uitvoering. De werkzaamheden lopen door in 2018.

72008702 Opwaarderen Karel Doormanlaan

Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de technische mogelijkheden voor een reconstructie. Er komt een participatietraject in 2018.

72008703 Opwaarderen Frans Halskade

Samen met de bewoners van de Frans Halskade is er een interactief participatietraject doorlopen. Dit heeft geleid tot een definitief ontwerp en is grotendeels in 2017 uitgevoerd. De bomen worden in 2018 geplant. Ook zijn er nog afsluitende werkzaamheden aan de weg.

72009201 Fietspaden in asfalt 2016

Het krediet dat hier nog resteert krijgt een bestemming op de route Lange Kleiweg. Plan is in de maak. Krediet kan worden overgezet naar 2018.

72009202 Fietspaden in asfalt Steenlaan

Dit krediet zal vanaf 2018 bijdragen aan een integraal herinrichtingsproject Steenlaan (stadsbeheer). Planvorming start binnenkort. Het krediet kan worden overgezet.

72009203 Fietspaden in asfalt Rembrandtkade (deel 2)

Dit krediet zal vanaf 2018 bijdragen aan een integraal herinrichtingsproject. Planvorming start binnenkort. Het krediet kan worden overgezet.

72009601 Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder

Investerings in verbeteren van verkeer- en parkeersituaties, zoals het opschonen en aanpassen van diverse belijningen op de openbare weg. Voor een gedeelte is dit werk afgerond (verkeersveilige belijning van het kruispunt Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan en enkele laad-loszones), het overige wordt gepland in 2018. Krediet kan worden overgezet.

72009701 Verkeersveiligheid Laan van Oversteen / laan van Zuidhoorn

Project is opgeleverd en afgerekend.

72009901 Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17

Is afgerond, kan afgesloten worden.

72100101 Fietsstraat Delftweg

De planvorming is afgerond. Dit project gaat de fase van uitvoering in. Loopt geheel 2018 door. Het krediet kan worden overgezet.

72100201 Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchilllaan)

De planvorming van het project is afgerond. De uitvoering is gestart en loopt geheel 2018 door. Krediet kan worden overgezet.

72100301 Bewegwijzering actualiseren nieuwe fietsroutes

De Nationale Bewegwijzeringsdienst rondt in maart 2018 het plaatsingsplan van extra bewegwijzering af. Plaatsing is verschoven naar 2018. Het krediet kan worden overgezet.

72100401 Carillontoren Generaal Spoorlaan

De vervanging van het carillon wacht op verdere besluitvorming in 2018.

72100501 Fietspaden in asfalt 2017

Krediet kan worden overgezet naar 2018. Het restant wordt in 2018 aangewend ten gunste van 72100201 fietsroute Romeinse Route (S.W. Churchilllaan). Dit past binnen de doelstellingen. Een overboeking vindt binnenkort plaats. Deze tranche verwachte subsidie-inkomsten worden evenwel niet meer beschikt bij de MRDH. De geraamde subsidie-inkomsten worden boekhoudkundig gecorrigeerd (afsluiten).

72100601   Herstel asfaltwegen 2017

Laan van Zuidhoorn is geasfalteerd. Voor het vervangen van het asfalt op de Acacialaan zijn de werkzaamheden voorbereid. De werkzaamheden aan de Acacialaan zijn nog niet uitgevoerd.

72100701   Herstel (duiker)bruggen 2017

Er zijn voorbereidingen uitgevoerd voor de vervanging van de fietsbrug op de Prinses Beatrixlaan t.h.v. de gemeentegrens met Delft. In 2017 wordt deze brug vervangen. Daarnaast zijn er diverse stuwen vervangen. Niet alle werkzaamheden zijn in 2017 uitgevoerd. Dit vindt in 2018 plaats.

72100801   Kruispunt Huis te Landelaan

De investering is in 2017 toegevoegd aan het project 72008701 opwaarderen Generaal Spoorlaan, dat in uitvoering is. Het valt in de scope van dat project.

72100901   Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving

Een aantal maatregelen is uitgevoerd en voorzieningen zijn aangebracht. In 2018 wordt het project afgerond. Krediet kan worden overgezet.

72101701   Aanleg voetpad van Rijnweg

Het werk is in 2017 uitgevoerd.

72102901   Reconstructie van Hardenbroeklaan

In de 1^e halfjaarrapportage 2018 wordt er geld overgeboekt vanuit riolering, wegen en groen. De uitvoering is gepland in 2018.

72103804   Herinrichting 30 km/u – Stationskwartier

Met name rondom de Piramideschool en elders in de wijk Stationskwartier worden enkele extra verkeersveiligheidsmaatregelen aangebracht. Uitvoering gepland in 2018. Krediet kan worden overgezet.

72105301   Ontsluitingsweg Stationskwartier

Het project is opgeleverd. Het subsidiebedrag is vastgesteld. Krediet kan worden afgesloten.

72120901   Tramlijn 15 Rijswijkse deel

Dit subsidieproject is een samenwerking tussen de gemeente Rijswijk en de MRDH, waarbij de gemeente Rijswijk het projectmanagement voert en zorgt voor de realisatie. Op enkele restpunten, in de vorm van nazorg, zijn de werkzaamheden afgerond. De eind- en subsidieafrekening wordt opgesteld. In 2018 wordt de definitieve afrekening opgemaakt. Het krediet kan worden doorgezet.

72121001   Tramlijn 17 - verbreding

In opdracht van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) coördineert de gemeente Rijswijk de werkzaamheden voor de verbreding van tramlijn 17. Het project is afgerond en de financiële afhandeling vindt plaats in 2018. Het krediet kan worden doorgezet.

72405401   Vervangen beschoeiingen 2017

De beschoeiing bij de van Mooklaan zijn vervangen. Het restant moet nog bestemd worden en dit wordt in 2018 uitgegeven.

73100601   Herstructurering bedrijventerrein PPP - Landtong

Het project is grotendeels gereed: De invulling van de laatste kavel moet nog gebeuren. Resteert de nog te maken kosten van bedrijfsrijpmaken van deze kavel.

73100801   Vergroening en verfraaiing Bogaardplein

In een uitgebreid traject met ondernemers, eigenaren en bewoners is gesproken over de transformatie naar een prettig verblijfsgebied met naast winkels ook horeca, ontspanning, groen en wonen. Dit heeft geresulteerd in de Toekomstvisie Bogaard en omgeving, die 6 juni 2017 door de raad is vastgesteld. Om deze ambities in het openbaar gebied waar te maken investeert de gemeente Rijswijk om het Bogaardplein tot een prettig en groen verblijfsgebied met de mogelijkheid tot verblijven, spelen en een kunstwerk.

75604401 Zwethzone algemeen

De werkzaamheden met betrekking tot archeologie vinden in 2018 plaats.

75606901 Park Hofrust

Park Hofrust is grotendeels afgerond. Er zijn nog enkele punten die in Park Hofrust moeten worden uitgevoerd in 2018.

78222401 Nazorg herinrichting openbaar gebied woonwagencentrum Molenhof

In het kader van de nazorg moeten nog enkele voorzieningen worden verbeterd. Deze bestaan vooral uit speelplantsoen en -weide en een te verbeteren drainage.

Machines, apparaten en installaties

71206901 Vervangen brandkranen 2017

Het krediet is bestemd voor het meelopen met waterleidingprojecten van Dunea. Er zijn geen maatregelen uitgevoerd, het restantkrediet kan vrijvallen.

72007601 Vernieuwen openbare verlichting 2014**72101401 Vervanging armaturen 2017****72101501 Vervanging kabelnet openbare verlichting 2017****72101601 Vervanging lichtmasten 2017**

Alle schakelkasten voor de openbare verlichting zijn geplaatst. Voor een groot deel moet het kabelnet nog omgeschakeld worden naar de nieuw geplaatste schakelkasten. Deze werkzaamheden lopen door in 2018. Naast vervangingen verspreid over de stad is de verlichting op een deel van de Generaal Spoorlaan en de Sir Winston Churchilllaan vervangen.

72114201 Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (20jr)**72114202 Vervanging verkeerslichteninstallaties 2017 (40jr)**

Twee verkeersregelininstallaties zijn vervangen VRI Haagweg/ Acacialaan VRI Vrijenbanselaan/ Zuiderweg.

Overig

72101101 Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017

De werkzaamheden in park Cromvliet zijn afgerond. Daarnaast zijn het speellint bij het Eksterpad en de speelplek Lijsterbeslaan integraal opgepakt. Verder is er bijgedragen aan het vergroenen van de taluds aan de Martin Campsloot. De werkzaamheden aan het wijkpark in de Strijp zijn in 2017 uitgevoerd. In 2018 worden nog de Hoogkamerlaan, Cromhoutlaan en in de Bogaard uitgevoerd.

72101201 Overlast bomen 2017

Er is een beleidskader voor bomen geschreven. Tevens is bijgedragen aan de projecten Frans Halskade en Generaal Spoorlaan. Het restant wordt gebruikt om mee te liften met diverse andere projecten. De exacte locaties worden bepaald in het beheerplan groen.

72101301 Verkeersveiligheid "oversteekplaatsen"

Planvorming is gereed. Uitvoering vindt plaats in 2018. Krediet kan worden overgezet.

72142701 Parkeerregulering Cromvliet en Oud Rijswijk

Krediet kan afgesloten worden.

74218901 Inrichten openbare ruimte rondom BS Rembrandtkwartier

Er is een concept herinrichtingsplan opgesteld in samenspraak met de buurtbewoners. Uitvoering vindt plaats in 2018 en 2019. Krediet kan worden overgezet.

75606601 Groenontwikkeling en participatie 2017

Het park Hofrust is integraal met de bewoners aangepakt. Deze werkzaamheden lopen door in 2018. De Huis te Hoornkade vergroenen is afgerond en bomen S.W. Churchilllaan eerste fase zijn afgerond. Er zijn nog 7 deelprojecten bezig. Verder is er een groenloket opgezet en zijn groen initiatieven ondersteund.

75606701   Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder

Project is in overleg met bedrijven en overige belanghebbenden (waaronder fietsersbond) tot stand gekomen en wordt in 2018 in fases uitgevoerd.

75606801   Vervanging bomen 2017

De herplant van bomen in de groenstrook langs Sir Winston Churchilllaan tussen de Huis te Landelaan en Burgemeester Elsenlaan is uitgevoerd in 2017. Het restant wordt gebruikt om mee te liften met diverse andere projecten. De exacte locaties worden bepaald in het beheerplan groen.

75804901   Vervanging hekwerken 2017

Begin 2017 is het hekwerk van de sportkooi bij de Schilp vervangen.

75805001   Herinrichten speelplekken in de wijk 2017

In 2016 zijn verschillende projecten voor het vervangen van speeltoestellen en ondergronden uitgevoerd en afgerond. Op het Eksterpad en Lijsterbeslaan vinden de afrondende werkzaamheden plaats in 2017. Vanwege de bodemgesteldheid in het wijkpark in de Strijp zijn de werkzaamheden doorgeschoven naar 2018.

77232001   Geluidsanering

Niet alle woningen op de A-lijst Haagweg zijn afgemeld. Onderzoek moet plaatsvinden om te bepalen of de geluidsaneringmaatregel (stil asfalt) heeft geleid tot geluidsanering van de overige A-lijst woningen. Het budget overhevelen naar additionele middelen om het onderzoek uit te voeren.

77232301   Uitwerking actieplan Geluid 2017

Het wegenbeheerplan voor komende jaren is eind 2016 gereed en in combinatie met het Geluidsplan, worden geschikte locaties 'werk- met - werk' gezocht. Onder andere de Generaal Spoorlaan is onderzoekslocatie. Krediet kan worden overgezet..

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Overige langlopende leningen

78222301   Starterslening nieuwbouwwoningen RijswijkBuiten

In 2013 is gestart met het verstrekken van Startersleningen. Er is een budget beschikbaar gesteld van € 1,6 miljoen voor het verstrekken van naar verwachting een 40-tal leningen. Tot en met 2017 zijn er 27 startersleningen verstrekt voor in totaal € 527.789.

KERNGEGEVENS EN KENGETALLEN

I. FYSIEKE GEGEVENS

	Peildatum 1-1-2017	Peildatum 31-12-2017
Aantal inwoners		
0 - < 4 jaar	2.340	2.566
4 - < 17 jaar	5.967	6.519
17 - < 65 jaar	30.832	31.560
65 jaar en ouder	11.581	11.616
Totaal	50.720	52.261
< 20 jaar	9.663	10.514
Aantal leerlingen		
Openbaar basisonderwijs	1.038	1.010
Bijzonder basisonderwijs	2.798	2.860
Openbaar speciaal onderwijs	68	68
Bijzonder speciaal onderwijs	231	220
Openbaar voortgezet onderwijs	1.559	1.456
Bijzonder voortgezet onderwijs	882	885
Oppervlakte van de gemeente	1.406 ha	1.406 ha
Waarvan water	75 ha	74.8 ha
Historische stads- of dorpskern	40.200 m ²	40.200 m ²
Aantal woningen	25.964	26.289
Wooneenheden	110	200
Woonwagens	36	36
Woonschepen	1	1
Lengte van wegen	185.000 m ¹	185.000 m ¹
Lengte van de recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden	56.000 m ¹	56.000 m ¹
Aantal m² openbaar groen		
Wijkgroen	156 ha	156 ha
Parken	162 ha	162 ha
Begraafplaatsen	92.600 m ²	92.600 m ²

II. SOCIALE STRUCTUUR

Aantal bijstandsgerechtigden < 65 jaar	1.363	1.394
Aantal bijstandsgerechtigden zelfstandigen	6	5
Aantal gerechtigden IOAW	60	57
Aantal gerechtigden IOAZ	4	4
Aantal tewerkgestelde Rijswijkers in de sociale werkgemeenschap Rijswijk	82	81
Aantal elders tewerkgestelde Rijswijkers	0	0

Staat van activa

Naam activum	Afschrijvings-termijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Bigescreven rente 2017	Blijfsagen derden 2017	Afschrijving 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerkende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
0 Immateriële vaste activa				2.192.316	1.311.436	0	880.879	0	0	0	0	0	67.196	35.235	813.683	
I/A: Bijdrage aan activa in eigendom van derden				2.042.316	1.251.436	0	790.879	0	0	0	0	0	37.196	31.635	753.683	
Nieuwbouw kinderdagverblijf Huis te Landelaan 1	40	0,00	2027	619.711	450.421	0	169.290	0	0	0	0	0	15.390	6.772	153.900	
Rijswijks Cultuurhistorisch Centrum	40	0,00	2049	1.350.000	750.192	0	599.808	0	0	0	0	0	18.176	23.992	581.632	
Tijdelijke voorziening Peutervoorde	20	0,00	2022	72.605	50.823	0	21.781	0	0	0	0	0	3.630	871	18.151	
I/A: Kosten onderzoek en ontwikkeling				150.000	60.000	0	90.000	0	0	0	0	0	30.000	3.600	60.000	
Invest.kst.stimuleringsmaatregel verkoop woningen	5	0,00	2019	150.000	60.000	0	90.000	0	0	0	0	0	30.000	3.600	60.000	
1 Materiële vaste activa economisch nut				162.307.711	40.045.849	0	102.717.781	11.914.541	2.492.371	383.048	0	3.863.914	167.750	2.934.185	108.491.535	
MVA econom. nut: Bedrijfsgebouwen				90.492.295	30.433.141	0	48.033.008	7.966.143	17.604	325.510	0	2.068.518	1.595.810	54.238.539		
Aanbrengen inbraakbeveiliging scholen primair ond.	20	0,00	2026	188.434	98.954	0	89.481	0	0	0	0	0	8.948	3.579	80.533	
Aanpassen vm schoolgebouw Wiardi Beckmanlaan 5	30	0,00	2039	299.168	68.867	0	229.562	0	0	0	0	0	9.981	9.182	219.581	
Aanpassing gebouw P. van Vlietlaan 10 t.b.v. CJG	20	0,00	2034	372.680	72.874	0	291.495	0	0	0	0	0	16.194	11.660	275.301	
Aanpassing Mr.D.Fockstraat 4 tbv huisvesting Kronenburgh	10	0,00	2025	107.778	10.609	0	95.479	0	0	0	0	0	10.609	3.819	84.870	
Aanpassing sporthal de Schilp	25	0,00	2033	188.185	60.219	0	127.966	0	0	0	0	0	7.527	5.119	120.439	
Aanpassing sporthal de Schilp 2015	10	0,00	2028	37.367	0	0	30.885	5.000	0	1.235	0	0	0	0	37.120	
Archiefruimte kelder Hoogvoorde	20	0,00	2031	122.331	30.583	0	91.748	0	0	0	0	0	6.117	3.670	85.631	
Atlascollege aanpassen aula	20	0,00	2023	182.000	118.300	0	63.700	0	0	0	0	0	9.100	2.548	54.600	
Atlascollege brand- en inbraakbeveiliging	20	0,00	2023	123.058	79.988	0	43.070	0	0	0	0	0	6.153	1.723	36.917	
Atlascollege railinstallaties	20	0,00	2026	12.727	6.364	0	6.364	0	0	0	0	0	636	255	5.728	
Brandveiligheidsvoorzieningen diverse scholen	20	0,00	2024	77.987	46.792	0	31.195	0	0	0	0	0	3.899	1.248	27.296	
Brandveiligheidsvoorzieningen Shalomsschool	20	0,00	2032	15.347	5.525	0	9.822	0	0	0	0	0	614	393	9.208	
Brandweer bouwrijpmaken locatie brandweerkazerne	40	0,00	2049	708.035	123.906	0	584.129	0	0	0	0	0	17.701	23.365	566.428	
Brandweer nieuwbouw brandweerkazerne	40	0,00	2023	932.941	770.401	0	162.540	0	0	0	0	0	23.220	6.502	139.320	
Brede School locatie Stationskwartier	40	0,00	2057	6.618.197	0	0	6.363.651	172.631	0	254.546	0	0	0	0	6.790.828	
CSR Trompetstraat brand- en inbraakvoorziening	20	0,00	2023	35.449	23.042	0	12.407	0	0	0	0	0	1.772	496	10.635	
CSR Trompetstraat brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2026	13.514	8.108	0	5.405	0	0	0	0	0	541	216	4.864	
Culturele voorziening t.b.v. de Voorde	20	0,00	2032	272.091	54.418	0	217.673	0	0	0	0	0	13.605	8.707	204.068	
De Akker bouw en inrichting	60	0,00	2026	358.673	307.838	0	50.835	0	0	0	0	0	5.084	2.033	45.751	
De Akker brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2025	13.917	8.956	0	4.961	0	0	0	0	0	551	198	4.410	
De Schakel bouw	60	0,00	2019	168.908	162.008	0	6.900	0	0	0	0	0	2.300	276	4.600	
De Schakel bouwkundige aanpassing CV-ruimte	25	0,00	2023	18.151	12.809	0	5.342	0	0	0	0	0	763	214	4.579	
De Schakel brand- en inbraakvoorziening	20	0,00	2023	19.602	12.741	0	6.861	0	0	0	0	0	980	274	5.881	
De Schakel herstel gevels/voegwerk	20	0,00	2019	57.095	48.545	0	8.550	0	0	0	0	0	2.850	342	5.700	
De Schakel verbouw	40	0,00	2029	172.591	130.081	0	42.510	0	0	0	0	0	3.270	1.700	39.240	
De Schakel verbouw kleed-/douche gymnastieklok.	55	0,00	2043	25.317	13.470	0	11.846	0	0	0	0	0	439	474	11.407	
De Schakel vervanging gevelkozijnen	40	0,00	2019	72.276	68.646	0	3.630	0	0	0	0	0	1.210	145	2.420	
De Schilp bouw	50	0,00	2034	1.038.577	664.897	0	373.680	0	0	0	0	0	20.760	14.947	352.920	
De Schilp uitbreiding en aanpassing	45	0,00	2035	34.858	20.228	0	14.630	0	0	0	0	0	770	585	13.860	
De Voorde aanbrengen akoestische voorzieningen	56	0,00	2043	41.322	23.401	0	17.921	0	0	0	0	0	664	717	17.257	
De Voorde aanvull.brandveiligheidsvoorzieningen 1999	25	0,00	2024	20.420	13.860	0	6.560	0	0	0	0	0	820	262	5.740	
De Voorde aanvull.brandveiligheidsvoorzieningen 2000	25	0,00	2025	9.814	6.304	0	3.510	0	0	0	0	0	390	140	3.120	
De Voorde Bazuinln 2 bouw/inricht. (vm.Kabouterhof)	73	0,00	2043	193.440	133.797	0	59.643	0	0	0	0	0	2.209	2.386	57.434	
De Voorde bouw/inricht. (vm.Franciscusschool)	76	0,00	2043	547.458	406.280	0	141.177	0	0	0	0	0	5.229	5.647	135.948	
De Voorde brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2024	36.513	24.833	0	11.680	0	0	0	0	0	1.460	467	10.220	
De Voorde nieuwbouw gymzaal	40	0,00	2044	985.438	277.499	0	707.939	0	0	0	0	0	25.284	28.318	682.655	
De Voorde partiele aanpassing schoolgebouw	49	0,00	2043	44.819	19.669	0	25.151	0	0	0	0	0	932	1.006	24.219	
De Voorde stichting	60	0,00	2028	6.437	5.597	0	840	0	0	0	0	0	70	34	770	
Delftweg 79 conserverende maatregelen	25	0,00	2018	38.769	35.669	0	3.100	0	0	0	0	0	1.550	124	1.550	
Dependance J.H.Snijdersschool renovatie schoolgeb.	60	0,00	2036	249.265	173.065	0	76.200	0	0	0	0	0	3.810	3.048	72.390	
Dependance Snijderssch.Broekslootkade 97renovatie	60	0,00	2036	682.652	467.152	0	215.500	0	0	0	0	0	10.775	8.620	204.725	
Dienstgebouw plantsoenen Jullialaan tje 28	40	0,00	2024	32.082	25.487	0	6.595	0	0	0	0	0	824	264	5.771	
Functionele aanpassingen inkv het IHP Rehobothschool	40	0,00	2048	442.850	88.570	0	354.280	0	0	0	0	0	11.071	14.171	343.209	
Gladheidsbestrijding-zoutberging	40	0,00	2022	194.734	168.034	0	26.700	0	0	0	0	0	4.450	1.068	22.250	
Herhuisvesting Stanislascollege Rijswijk	40	0,00	2056	4.936.879	0	0	4.936.875	0	0	0	0	0	123.422	197.475	4.813.453	
Het Prisma Beetsl.97 verb.integr.kleuters.Arcadia	45	0,00	2026	385.976	319.576	0	66.400	0	0	0	0	0	6.640	2.656	59.760	
Het Prisma Beetslaan 97 brandveiligheidsvoorz.	25	0,00	2024	21.174	14.454	0	6.720	0	0	0	0	0	849	269	5.869	
Het Prisma Beetslaan 97 verb./renovatie schoolgeb.	60	0,00	2025	806.095	567.231	0	238.863	0	0	0	0	0	12.572	9.555	226.291	
Hoogvoorde bouwkundige aanpassingen	25	0,00	2028	8.340.985	4.304.928	0	4.036.057	0	0	0	0	0	336.338	161.442	3.669.719	
Huisvesting Elsenburgschool i/h geb.LabouchereIn 3	40	0,00	2046	801.746	215.451	0	586.294	0	0	0	0	0	19.543	23.452	566.751	
IMC 1e inrichting 3 lokalen	20	0,00	2023	26.680	17.342	0	9.338	0	0	0	0	0	1.334	374	8.004	
IMC brand- en inbraakvoorz. (B.Elsenburglaan.154)	20	0,00	2024	136.652	78.954	0	57.697	0	0	0	0	0	7.212	2.308	50.485	
IMC brand- en inbraakvoorziening (HR Holstin 2)	20	0,00	2023	19.195	12.458	0	6.737	0	0	0	0	0	962	269	5.775	
IMC voorbereidingskrediet nieuwbouw	40	0,00	2046	61.586	15.397	0	46.190	0	0	0	0	0	1.540	1.848	44.650	
IMC voorzieningen	15	0,00	2017	26.970	25.172	0	1.798	0	0	0	0	0	1.798	72	0	
J.H. Snijdersschool aanpassen was- kleedruimten	20	0,00	2022	43.472	30.430	0	13.042	0	0	0	0	0	2.174	522	10.868	
J.H.Snijdersschool aanpassing schoolgebouw	56	0,00	2043	267.681	210.360	0	57.321	0	0	0	0	0	2.123	2.293	55.198	
J.H.Snijdersschool brandveiligheidsvoorzieningen 1995	25	0,00	2020	21.809	18.249	0	3.560	0	0	0	0	0	890	142	2.670	
J.H.Snijdersschool brandveiligheidsvoorzieningen 2001	25	0,00	2026	72.446	43.468	0	28.978	0	0	0	0	0	2.898	1.159	26.080	
J.H.Snijdersschool uitbreiding huisvesting	40	0,00	2046	158.977	39.653	0	119.325	0	0	0	0	0	3.977	4.773	115.348	
Laan Hofrust 4 renovatie (incl.dienstwoning)	40	0,00	2029	356.615	245.985	0	110.630	0	0	0	0	0	8.510	4.425	102.120	
Laboucherealaan 1 aanpassing gebouw	20	0,00	2025	110.016	60.509	0	49.507	0	0	0	0	0	5.501	1.980	44.006	
Laboucherealaan 3 (de Stap) bouw	60	0,00	2020	130.915	124.915	0	6.000	0	0	0	0	0	1.500	240	4.500	
Laboucherealaan 3 (de Stap) herinrichting gebouw	20	0,00	2020	34.199	27.446	0	6.754	0	0	0	0	0	1.688	270	5.066	
Laboucherealaan 3 (de Stap) integratieverbouwing	61	0,00	2050	57.320	26.040	0	31.280	0	0	0	0	0	920	1.251	30.360	
Laboucherealaan 7 aanpassen gebouw	20	0,00	2025	413.840	227.612	0	186.227	0	0	0	0	0	20.692	7.449	165.535	
Louis Bouwmeesterstraat 1a bouw	50	0,00	2017	211.539	206.379	0	5.160	0	0	0	0	0	5.160	206	0	
Maria basisschool aanpassen wasruimten	20	0,00	2021	51.384	38.538	0	12.846	0	0	0	0	0	2.569	514	10.277	
Mariaschool bouw gymnastieklokaal	60	0,00	2021	100.393	96.093	0	4.300	0	0	0	0	0	860	172	3.440	
Mariaschool brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2020	45.354	37.634	0	7.720	0	0	0	0	0	1.930	309	5.790	
Mariaschool renovatie	60	0,00	2037	802.757	539.241	0	263.516	0	0	0	0	0	12.548	10.541	250.968	
Mariaschool uitbreid.huisv./onderwijsleerpak./meub	20	0,00	2027	211.302	95.086	0	116.216	0	0	0	0	0	10.565	4.649	105.551	
Marimbahal bouw en inrichting	50	0,00	2019	883.717	832.117	0	51.600	0	0	0	0	0	17.200	2.064	34.400	
Marimbahal bouwkundige aanpassingen	30	0,00	2029	226.884	125.196											

Staat van activa

Naam activum	Afschrijvings-termijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Bijgeschreven rente 2017	Blijfsagen derde 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerekende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Rehobothschool vervanging gevelkozijnen	40	0,00	2039	139.374	60.096	0	79.277	0	0		0	3.447		3.171	75.830
Renovatie dak Stervoorde 2015	40	0,00	2056	105.000	0	0	105.000	0	0		0	2.625		4.200	102.375
Renovatie kleed- en doucheruimtes van Zweedenzaal	25	0,00	2039	75.000	6.000	0	69.000	0	0		0	3.000		2.760	66.000
Renovatie multifunctioneel centrum(MFC) Stervoorde	25	0,00	2031	2.239.637	886.131	0	1.353.506	0	0		0	90.234		54.140	1.263.272
Rijswijks Werkcentrum	25	0,00	2036	1.048.689	209.376	0	839.313	0	0		0	41.966		33.573	797.347
Rozenvoorde aanpass./aanv.nevenruimten schoolgeb.	35	0,00	2019	14.792	13.952	0	840	0	0		0	280		34	560
Rozenvoorde aanpassing 2 lokalen P.van Vlietlaan 2	66	0,00	2043	97.846	61.315	0	36.531	0	0		0	1.353		1.461	35.178
Rozenvoorde bouwkundige uitbreiding	51	0,00	2043	254.920	114.351	0	140.569	0	0		0	5.206		5.623	135.363
Rozenvoorde brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2020	27.303	22.903	0	4.400	0	0		0	1.100		176	3.300
Rozenvoorde sticht.en meub.8-kl.school P.v.Vlietln	60	0,00	2022	266.473	251.893	0	14.580	0	0		0	2.430		583	12.150
Rozenvoorde verbouw 2 lokalen	60	0,00	2037	28.588	20.188	0	8.400	0	0		0	400		336	8.000
Rozenvoorde verbouwing en uitbreiding	45	0,00	2028	95.839	74.119	0	21.720	0	0		0	1.810		869	19.910
Schaapweg opslagloods	25	0,00	2018	25.865	23.805	0	2.060	0	0		0	1.030		82	1.030
Schouwburg aanpassen kantoorruimte	25	0,00	2031	310.020	124.643	0	185.376	0	0		0	12.358		7.415	173.018
Shalomschool aanpassen wasruimten	20	0,00	2018	37.290	33.570	0	3.720	0	0		0	1.860		149	1.860
Shalomschool H.Dunanitlaan 90 bouw school/gym.lok.	60	0,00	2030	1.251.052	1.005.347	0	245.706	0	0		0	17.550		9.828	228.156
Shalomschool H.Dunanitlaan 90 brandveiligheidsvoorz	25	0,00	2021	42.980	34.380	0	8.600	0	0		0	1.720		344	6.880
Steenvoorde bouw	60	0,00	2021	347.245	332.195	0	15.050	0	0		0	3.010		602	12.040
Steenvoorde brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2020	32.655	27.455	0	5.200	0	0		0	1.300		208	3.900
Steenvoorde Dr.Poelslaan 4 en 2 (1/5)	60	0,00	2021	22.367	20.567	0	1.800	0	0		0	360		72	1.440
Steenvoorde renovatie	60	0,00	2039	541.588	329.605	0	211.983	0	0		0	9.217		8.479	202.766
Steenvoorde stichting 5-klasige school (4/5)	60	0,00	2021	157.359	147.759	0	9.600	0	0		0	1.920		384	7.680
Steenvoorde vervanging gevelkozijnen	55	0,00	2043	47.988	23.992	0	23.997	0	0		0	889		960	23.108
Stichting (Rozenvoorde)	60	0,00	2037	7.993	5.683	0	2.310	0	0		0	110		92	2.200
Uitbreid huisvesting Mariaschool voor de 12e groep	40	0,00	2054	139.000	6.950	0	132.050	0	0		0	3.475		5.282	128.575
Uitbreiding huisvesting de Voorde gr.15 en 16	40	0,00	2048	344.508	68.902	0	275.607	0	0		0	8.613		11.024	266.994
Uitbreiding huisvesting Mariaschool t.b.v. de 11e groep	40	0,00	2050	265.634	39.845	0	225.789	0	0		0	6.641		9.032	219.148
Uitbreiding Rozenvoordeschool	40	0,00	2044	33.577	10.074	0	23.503	0	0		0	839		940	22.664
Verbouwing gebouw Burg. Eisenlaan 315	40	0,00	2054	5.052.784	822.980	0	4.228.304	0	0		0	111.271		169.132	4.117.033
Verbouwing pand Herenstraat 65 (museum)	25	0,00	2017	197.661	189.469	0	8.192	0	0		0	8.192		328	0
Verbouwingkosten perceel Steenplaatsstraat	25	0,00	2030	2.326.157	1.032.588	0	1.293.569	0	0		0	92.398		51.743	1.201.171
Vernieuwen dakbedekking gemeentewerf	20	0,00	2033	98.817	14.823	0	83.995	0	0		0	4.941		3.360	79.054
Vervanging nieuwbouw 2 gymnastieklokalen Rijswijks Lyceum	40	0,20	2057	1.615.650	0	0	0	1.615.646	0	0	0	0		0	1.615.646
Vervanging noodlokalen Steenvoordeschool voor permanente uitbreiding	15	0,00	2029	648.840	89.134	0	579.369	0	0		0	44.567		23.175	534.802
Vervanging plafonds De Akker	20	0,00	2028	107.597	43.039	0	64.558	0	0		0	5.380		2.582	59.178
Verwerken kca werkplaats reiniging	40	0,00	2022	75.061	64.741	0	10.320	0	0		0	1.720		413	8.600
Verwerving opstal Steenplaatsstraat	20	0,00	2023	2.924.187	1.909.545	0	1.014.642	0	0		0	144.949		40.586	869.693
Voorbereidingskosten Brede School 't Haantje (Parkrij)	40	0,20	2058	730.000	0	0	0	39.141	0	0	0	0		0	39.141
Voorbereidingskosten Huis van de Stad	40	0,20	2058	1.146.500	0	0	0	453.528	0	0	0	0		0	453.528
Voorbereidingskrediet Brede Scholen algemeen	40	0,00	2052	327.326	32.733	0	294.593	0	0		0	8.183		11.784	286.410
Voorbereidingskrediet Brede School de Muziekbuurt	40	0,00	2054	515.852	25.793	0	490.059	0	0		0	12.896		19.602	477.163
Voorbereidingskrediet Brede School Rembrandtkwartier	40	0,00	2058	2.309.509	0	0	738.442	342.700	0	29.538	0	0		0	1.110.679
Voorbereidingskrediet Brede School Sion (RijswijkBuiten)	40	0,00	2058	832.612	0	0	420.145	172.525	0	16.806	0	0		0	609.476
Voorz. wijkpost plantsoenen Ds.Heldringln 37	25	0,00	2017	71.263	68.353	0	2.910	0	0		0	2.910		116	0
Werkplaats reiniging	40	0,00	2022	352.668	304.368	0	48.300	0	0		0	8.050		1.932	40.250
Werkplaats reiniging 2	40	0,00	2022	107.699	92.939	0	14.760	0	0		0	2.460		590	12.300
Wethouder Brederodeschool herbouw	40	0,00	2037	1.005.241	440.294	0	564.947	0	0		0	26.902		22.598	538.045
MVA econom. nut: Grond-,weg en waterbouwk.werken gedekt uit tarief				20.310.875	996.036	0	15.087.166	1.327.272	0	0	0	262.198	167.750	603.487	15.984.490
Aansluiten ongerioleerde panden	40	0,00	2051	423.864	52.983	0	370.881	0	0		0	10.597	167.750	14.835	192.534
Renovatie Jaagpadleiding	60	0,00	2075	9.170.234	127.863	0	7.543.914	0	0		0	127.863		301.757	7.416.051
Rioolvernieuwing diverse wijken 2006	40	0,00	2048	807.365	678.373	0	128.992	0	0		0	4.031		5.160	124.961
Vervanging gemalen en persleidingen 2014	15	0,00	2029	106.790	14	0	93	0	0		0	7		4	86
Vervanging gemalen en persleidingen 2015	15	0,00	2030	24.000	43	0	602	0	0		0	43		24	559
Vervanging riolering Ministerbuurt	60	0,00	2076	1.061.234	0	0	970.809	0	0		0	16.180		38.832	954.629
Vervanging vrijvervalhoien 2013	60	0,00	2073	794.640	39.732	0	754.908	0	0		0	13.244		30.196	741.664
Vervanging vrijvervalhoien 2014	60	0,00	2074	1.806.970	68.396	0	1.983.491	0	0		0	34.198		79.340	1.949.293
Vervanging vrijvervalhoien 2015	60	0,00	2075	1.800.000	28.631	0	1.689.256	0	0		0	28.631		67.570	1.660.625
Vervanging vrijvervalhoien 2016	60	0,00	2076	2.080.000	0	0	1.644.221	0	0		0	27.404		65.769	1.616.817
Vervanging vrijvervalhoien 2017	60	0,00	2077	2.235.779	0	0	0	1.327.272	0	0	0	0		0	1.327.272
MVA econom. nut: Gronden en terreinen				26.092.798	0	0	27.583.238	1.368.463	2.474.767	0	0	0	0	311.804	26.476.934
Aankoop grond speeltuin Penninglaan	0	0,00	0	51.461	0	0	51.461	0	0		0	0		2.058	51.461
Asbestsanering en sloop Burgemeester Eisenlaan 154	0	0,00	0	700.000	0	0	618.722	739	0		0	0		0	619.461
Benedictuslocatie	0	0,00	0	14.076	0	0	14.616	0	0		0	0		58	14.616
De Piramide grondkosten (correctie afschrijving)	0	0,00	0	13.863	0	0	13.863	0	0		0	0		555	13.863
De Piramide grondkst.gym.lok.(corr.afschrijving)	0	0,00	0	8.159	0	0	8.159	0	0		0	0		326	8.159
Erfpacht RijswijkBuiten	0	0,00	0	0	0	0	4.376.988	1.348.346	579.669		0	0		0	5.145.665
Golfbaan Rijswijk activering grond golfterrein	0	0,00	0	1.588.231	0	0	1.588.231	0	0		0	0		63.529	1.588.231
Gronden Eikelenburg	0	0,00	0	12.339.320	0	0	9.799.860	19.378	1.895.098		0	0		0	7.924.140
Grondverruwing - Brede School Sion (RijswijkBuiten) 2015	0	0,00	0	563.438	0	0	565.118	0	0		0	0		22.605	565.118
J.H.Snijderschool grondkosten (corr.afschrijving)	0	0,00	0	3.862	0	0	3.862	0	0		0	0		154	3.862
Julianapark aankoop perceel grond	0	0,00	0	50.600	0	0	50.600	0	0		0	0		2.024	50.600
Labouchereaan 3 (de Stap) grondkstn(corr.afsch.)	0	0,00	0	7.990	0	0	7.990	0	0		0	0		320	7.990
Landgoederenzone overige gronden en opstallen	0	0,00	0	311.420	0	0	311.420	0	0		0	0		12.457	311.420
Mariaschool grondkst.gym.lok.(corr.afschrijving)	0	0,00	0	4.260	0	0	4.260	0	0		0	0		170	4.260
Open.biblio.utname grond uit v.m. Grondbedrijf	0	0,00	0	24.504	0	0	24.504	0	0		0	0		980	24.504
P. van Vlietlaan 10 grondkosten (corr.afsch.)	0	0,00	0	13.610	0	0	13.610	0	0		0	0		544	13.610
Pasgeld / Jaagpad	0	0,00	0	469.030	0	0	536.935	0	0		0	0		21.477	536.935
Plantsoenen grondruil Dillenb./Geestbr.Vredenb.weg	0	0,00	0	22.179	0	0	22.179	0	0		0	0		887	22.179
Stadhuillocatie	0	0,00	0	5.416.000	0	0	4.527.000	0	0		0	0		181.080	4.527.000
Stervoorde grond	0	0,00	0	9.840	0	0	9.840	0	0		0	0		394	9.840
TH locatie (IMC)	0	0,00	0	4.439.482	0	0	4.992.547	0	0		0	0		0	4.992.547
Van Zweedenzaal aankoop grond	0	0,00	0	27.860	0	0	27.860	0	0		0	0		1.114	27.860
Wilhelminapark grondkosten enz.	0	0,00	0	13.613	0	0	13.613	0	0		0	0		545	13.613
MVA econom. nut: Machines, apparaten en install.				9.224.464	4.531.154	0	3.798.246	731.080	0	135	529.806	151.794	3.999.655		
Atlascollege railinstallatie	20	0,00	2022	42.670	29.869	0	12.801	0	0		0	2.133		512	10.668
Berekening veld 701 sportpark Elsenvurg	10	0,00	2023												

Naam activum	Afschrijvings-remijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Vernieuwingen 2017	Aflossingen 2017	Bijschrijvingen 2017	Bijschrijvingen 2017	Afschrijving 2017	Extra afschrijving 2017	Totale reële waarde 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Ottoburg vervangen CV-ketel	20	0,00	2020	36.302	29.022	0	7.280	0	0	0	0	0	1.820	291	5.460	
P. van Vlietlaan 10 vervanging CV-ketel	15	0,00	2020	29.393	21.555	0	7.838	0	0	0	0	0	1.960	314	5.878	
Parkeerautomaten Fiscaal parkeren	10	0,00	2020	590.707	0	0	3.163	607.524	0	0	127	0	0	0	610.814	
Parkeerautomaten Generaal Eisenhowerplein (2 stuks)	10	0,00	2019	23.500	16.450	0	7.050	0	0	0	0	0	2.350	282	4.700	
Rehobothschool aanbrenge gebouwbeheersysteem	20	0,00	2018	16.141	14.596	0	1.545	0	0	0	0	0	772	62	773	
Renovatie lift Laan Hofrúst 4	15	0,00	2024	34.571	16.133	0	18.438	0	0	0	0	0	2.305	738	16.133	
Renovatie lift Trias	15	0,00	2032	42.008	0	0	195	0	0	8	0	0	0	0	203	
Rozenvoorde aanschaf zonwering	35	0,00	2017	6.175	6.085	0	90	0	0	0	0	0	90	4	0	
Schaapweg beregeningsinstallatie	10	0,00	2021	7.164	3.582	0	3.582	0	0	0	0	0	716	143	2.866	
Schouwburg aanbrenge Arbo-aanpassingen	20	0,00	2018	145.760	131.180	0	14.580	0	0	0	0	0	7.290	583	7.290	
Schouwburg vervanging meublaar	20	0,00	2021	43.109	32.332	0	10.777	0	0	0	0	0	2.155	431	8.622	
Stelpost vervangingsinvesteringen onderwijs	20	0,00	2032	585.675	117.135	0	468.540	0	0	0	0	0	29.284	18.742	439.278	
Trekkenwand schouwburg	20	0,00	2023	1.593.170	1.019.134	0	574.035	0	0	0	0	0	82.005	22.961	492.030	
Upgrading lichtinstallatie RHC	25	0,00	2032	68.280	24.581	0	43.699	0	0	0	0	0	2.731	1.748	40.968	
Van Zweedenzaal vervangen CV-ketel	20	0,00	2019	38.122	32.392	0	5.730	0	0	0	0	0	1.910	229	3.820	
Verb.v/binnenklimaat voor het primair onderwijs	20	0,00	2031	84.188	21.047	0	63.141	0	0	0	0	0	4.209	2.526	58.932	
Vervangen grote veegmachines	5	0,00	2018	176.760	106.056	0	70.704	0	0	0	0	0	35.352	2.828	35.352	
Vervangen parkeerapparatuur 2006	10	0,00	2017	53.405	48.049	0	5.356	0	0	0	0	0	5.356	214	0	
Vervangen pencomputers inc GPS / Tachymeter 2016	4	0,00	2020	40.000	0	0	32.628	0	0	0	0	0	8.157	1.305	24.471	
Vervangen elektrische toegangssystemen	15	0,00	2026	84.476	28.159	0	56.317	0	0	0	0	0	5.632	2.253	50.685	
Vervanging invalidenlift schouwburg	15	0,00	2028	11.240	2.248	0	8.992	0	0	0	0	0	749	360	8.243	
Vervanging ketels P. van Vlietlaan 10 2015	20	0,00	2036	32.000	0	0	32.000	0	0	0	0	0	1.600	1.280	30.400	
Vervanging kleine veegmachine 2016	5	0,00	2021	114.750	0	0	114.750	0	0	0	0	0	22.950	4.590	91.800	
Vervanging middelgrote veegmachines 2011	5	0,00	2017	11.960	9.568	0	2.392	0	0	0	0	0	2.392	96	0	
Vervanging middelgrote veegmachines 2016	5	0,00	2021	162.230	0	0	162.225	0	0	0	0	0	32.445	6.489	129.780	
Vervanging parkeerautomaten	10	0,00	2023	77.321	23.196	0	54.125	0	0	0	0	0	7.732	2.165	46.393	
Vervanging stoelen schouwburg	15	0,00	2028	315.421	78.261	0	237.160	0	0	0	0	0	19.763	9.486	217.397	
Vredenburg aanschaf sproeiinstallatie e.d.	15	0,00	2020	22.325												

Staat van activa

Naam activum	Abschrijvings-termijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Bijgeschreven rente 2017	Blijvende derden 2017	Afschrijving 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerkende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Vervanging luchtfoto's 2014	4	0,00	2018	30.000	4.418	0	4.418	0	0	0	0	2.209	177		2.209	
Vervanging luchtfoto's 2015	4	0,00	2019	11.885	2.971	0	8.914	0	0	0	0	2.971	357		5.943	
Vervanging luchtfoto's 2016	4	0,00	2020	49.280	0	0	38.033	0	0	0	0	9.508	1.521		28.525	
Vervanging Mid-office Publieke Dienstverlening 2016	5	0,00	2024	235.664	0	0	15.095	0	0	0	604	0	0		15.699	
Vervanging sanitair/bergingunits (Molenhof)	25	0,00	2028	406.815	208.359	0	198.456	0	0	0	0	16.538	7.938		181.918	
Vervanging software belastingen / WOZ	5	0,00	2022	218.847	0	0	185.155	7.574	0	0	7.406	0	0		200.135	
Vervanging softwarelicenties	5	0,00	2019	241.760	44.485	0	66.728	0	0	0	0	22.243	2.669		44.485	
Vervanging stoelen vergadercentrum	10	0,00	2019	39.996	27.997	0	11.999	0	0	0	0	4.000	480		7.999	
Vervanging toplaag kunstgrashockeyvelden 701 en 702 sportpark Elsenburg	12	0,00	2026	533.290	84.770	0	423.851	0	0	0	0	42.385	16.954		381.466	
Vervanging van afvalbakken	5	0,00	2019	50.000	15.218	0	22.827	0	0	0	0	7.609	913		15.218	
Vervanging vergadertafels	10	0,00	2019	25.004	17.503	0	7.501	0	0	0	0	2.500	300		5.001	
Vredenburg cunet en drainage veld 401	25	0,00	2020	122.163	102.563	0	19.600	0	0	0	0	4.900	784		14.700	
Woonwagens de Strip	25	0,00	2042	725.127	25.092	0	651.334	0	0	0	26.053	0	0		677.387	
MVA econom. nut: Vervoermiddelen				1.055.746	258.912	0	713.664	80.805	0	0	0	125.483	28.546		668.986	
Multifunctionele bedrijfswagens met veegopbouw	7	0,10	2024	75.000	0	0	0	54.805	0	0	0	0	0		54.805	
Strooier 2014	5	0,00	2019	0	16.000	0	24.000	0	0	0	0	8.000	960		16.000	
Vervangen bedrijfsauto's 2013	8	0,00	2021	452.723	169.771	0	282.952	0	0	0	0	56.590	11.318		226.362	
Vervangen bedrijfsauto's 2010	8	0,00	2018	52.423	39.317	0	13.106	0	0	0	0	6.553	524		6.553	
Vervangen bedrijfsauto's 2014	8	0,00	2022	40.000	24.523	0	73.569	0	0	0	0	12.262	2.943		61.307	
Vervangen bedrijfsauto's 2015	8	0,00	2023	155.000	9.301	0	65.104	0	0	0	0	9.301	2.604		55.803	
Vervangen bedrijfsauto's 2016	7	0,10	2023	254.600	0	0	254.934	0	0	0	0	32.777	10.197		222.157	
Vervangen bedrijfsauto's 2017	7	0,10	2024	26.000	0	0	0	26.000	0	0	0	0	0		26.000	
MVA econom. nut: Woonruimten				2.662.488	300.772	0	1.489.985	0	0	0	0	50.021	59.599		1.439.964	
Vervanging woonwagens Broekmolenweg	40	0,00	2056	2.304.956	0	0	1.433.225	0	0	0	0	35.831	57.329		1.397.394	
Woonwagencentrum De Strip aanschaf woonwagens	25	0,00	2020	357.532	300.772	0	56.760	0	0	0	0	14.190	2.270		42.570	
2 Materiële vaste activa maatschappelijk nut				105.144.262	23.877.072	0	44.031.017	5.844.638	7.890.563	445.845	2.750.159	1.315.281	39.680.877		25.680.743	
MVA maatsch. nut: Grond-, weg en waterbouw, werken				76.513.074	15.412.833	0	30.625.957	3.606.950	7.214.405	401.096	1.738.855	823.936	25.680.743		25.680.743	
Aanbrengen beschoeiing/oevers Elsenburgerb./Wilh.p	20	0,00	2023	89.721	58.319	0	31.402	0	0	0	0	4.486	1.256		26.916	
Aanleg extra parkeerplaatsen Leeuwendaal	20	0,00	2030	45.947	13.784	0	32.163	0	0	0	0	2.297	1.287		29.866	
Aanleg fietspad Zuidflank	20	0,00	2029	85.076	29.777	0	55.299	0	0	0	0	4.254	2.212		51.045	
Aanleg rotonde Schapweg/Bekkersln/Churchillln	20	0,00	2022	87.803	66.302	0	21.502	0	0	0	0	3.584	860		17.918	
Aanleg rotonde Schip	20	0,00	2025	578.586	381.410	0	197.176	0	0	0	0	21.908	7.887		175.268	
Aanleg voetpad Van Rijnweg	20	0,00	2037	96.540	0	0	0	95.375	0	0	0	0	0		95.375	
Aanleggen damwand	50	0,00	2065	361.986	41	0	2.027	0	0	0	0	41	81		1.986	
Aanpak overlast bomen in straten	20	0,00	2032	74.910	14.982	0	59.928	0	0	0	0	3.746	2.397		56.182	
Aanpassingen aan de verkeerssituatie aan de Visseringlaan en Lange kleiweg	20	0,00	2031	100.000	25.000	0	75.000	0	0	0	0	5.000	3.000		70.000	
Aansluiten Strip 't Park	20	0,00	2027	49.990	22.496	0	27.495	0	0	0	0	2.500	1.100		24.995	
BOR-FONDS Aansluiting Pr. Beatrixlaan met A4	20	0,00	2031	116.632	29.158	0	87.474	0	0	0	0	5.832	3.499		81.642	
BOR-FONDS fietsoversteek L.Kleiweg op viaduct A4	20	0,00	2031	52.826	13.206	0	39.619	0	0	0	0	2.641	1.585		36.978	
BOR-FONDS fietspad Burg.Elsenlaan en kruispunten	20	0,00	2031	64.278	16.070	0	48.209	0	0	0	0	3.214	1.928		44.995	
BOR-FONDS fietsstroken Diepenhorstlaan	20	0,00	2031	17.711	4.428	0	13.283	0	0	0	0	886	531		12.397	
BOR-FONDS Haagweg	20	0,00	2031	62.845	18.068	0	44.777	0	0	0	0	2.985	1.791		41.792	
BOR-FONDS Krsp Polak/A4/Diepenhorstlaan	20	0,00	2031	811.158	202.789	0	608.368	0	0	0	0	40.558	24.335		567.810	
BOR-FONDS Krsp Volmer-/Vissering-/Veraartlaan	20	0,00	2031	395.560	98.890	0	296.670	0	0	0	0	19.778	11.867		276.892	
BOR-FONDS kruisp.Volmer/Landel.fietsstr.Vissering	20	0,00	2031	136.435	34.109	0	102.326	0	0	0	0	6.822	4.093		95.504	
BOR-FONDS proj.verb.leeftbaarheid Haagweg 1e fase	20	0,00	2038	2.889.919	0	0	388.936	132.300	0	15.557	0	0	0		536.793	
BOR-FONDS station Rijswijk OV knooppunt Eisenh.pl.	20	0,00	2031	188.793	47.198	0	141.595	0	0	0	0	9.440	5.664		132.155	
BOR-FONDS verbreding Prinses Beatrixlaan	20	0,00	2036	7.457.440	0	0	1.156.643	0	0	0	0	57.832	46.266		1.098.811	
BOR-FONDS Volmerln reconstruct.Polakw.-Visseringln	20	0,00	2031	148.198	37.050	0	111.149	0	0	0	0	7.410	4.446		103.739	
Fietspad langs de N4	40	0,00	2034	627.051	348.021	0	279.030	0	0	0	0	15.502	11.161		263.528	
Fietspad 't Haantje	20	0,00	2036	512.992	0	0	192.463	0	0	0	0	9.623	7.699		182.840	
Fietspad van Vredenburgweg	20	0,00	2022	75.213	52.649	0	22.564	0	0	0	0	3.761	903		18.803	
Fietspaden in asfalt 2015	15	0,00	2030	10.350	690	0	9.660	0	0	0	0	690	386		8.970	
Fietspaden in asfalt 2016	50	0,00	2067	61.880	0	0	0	16.883	20.000	0	0	0	0		-3.117	
Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2	50	0,00	2068	290.007	0	0	184	0	80.000	7	0	0	0		-79.810	
Fietspaden in asfalt Steenlaan	50	0,00	2068	395.000	0	0	0	5.130	80.000	0	0	0	0		-74.870	
Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchilllaan)	50	0,00	2068	1.502.645	0	0	-58.865	-302.086	21.000	-2.355	0	0	0		-384.306	
Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade	20	0,00	2038	2.517.353	0	0	778.772	678.346	621.500	31.151	0	0	0		866.769	
Fietsverbinding Julialaan	20	0,00	2019	64.651	54.943	0	9.708	0	0	0	0	3.236	388		6.472	
Frans Halskade herontwikkeling	20	0,00	2029	124.399	43.540	0	80.859	0	0	0	0	6.220	3.234		74.639	
Gedeeltelijke herinrichting Huis te Landelaan	20	0,00	2026	164.949	90.722	0	74.227	0	0	0	0	7.423	2.969		66.804	
Gedeeltelijke renovatie Steenplaatsbrug	50	0,00	2063	68.952	5.408	0	63.544	0	0	0	0	1.352	2.542		62.192	
Gedeeltelijke renovatie Steenplaatsbrug 2	50	0,00	2063	530.243	86.219	0	444.023	0	0	0	0	9.447	17.761		434.576	
Herinrichten woonwagencentrum Lange Kleiweg	25	0,00	2037	85.223	13.336	0	71.587	0	0	0	0	2.863	64.78		64.78	
Herinrichting 30 km/u - Huis te lande	20	0,00	2033	68.350	10.252	0	58.097	0	0	0	0	3.417	2.324		54.680	
Herinrichting 30 km/u - Presidentenbuurt	20	0,00	2031	29.152	7.288	0	21.864	0	0	0	0	1.458	875		20.406	
Herinrichting 30 km/u - Rembrandtkwartier	20	0,00	2030	23.537	7.061	0	16.476	0	0	0	0	1.177	659		15.299	
Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier	20	0,00	2037	161.250	0	0	40.148	1.567	0	1.606	0	0	0		43.322	
Herinrichting Artistenbuurt	20	0,00	2023	128.027	90.588	0	37.439	0	0	0	0	5.348	1.498		32.091	
Herinrichting Bomenbuurt	20	0,00	2019	445.096	377.716	0	67.380	0	0	0	0	22.460	2.695		44.920	
Herinrichting buitenruimte Titus Boschflats	20	0,00	2032	0	53.667	0	214.619	0	0	0	0	13.414	8.585		201.205	
Herinrichting Delftweg 1998	20	0,00	2018	678.225	610.717	0	67.508	0	0	0	0	33.754	2.700		33.754	
Herinrichting Hendrik Ravesteinplein	20	0,00	2021	443.196	326.505	0	116.691	0	0	0	0	23.338	4.668		93.353	
Herinrichting Jan Thijssenweg	20	0,00	2019	289.829	253.375	0	36.454	0	0	0	0	12.151	1.458		24.303	
Herinrichting Kleurenbuurt	20	0,00	2023	107.123	79.596	0	27.527	0	0	0	0	3.932	1.101		23.595	
Herinrichting Ministersbuurt	20	0,00	2020	304.158	257.296	0	46.863	0	0	0	0	11.716	1.875		35.147	
Herinrichting Oud Rijswijk	20	0,00	2024	1.372.610	1.026.248	0	346.362	0	0	0	0	43.295	13.854		303.067	
Herinrichting Tollensplein	20	0,00	2019	117.961	100.411	0	17.550	0	0	0	0	5.850	702		11.700	
Herinrichting winkelcentrum Irenelaan/Margrietsingel	20	0,00	2031	516.902	129.225	0	387.676	0	0	0	0	25.845	15.507		361.831	
Herontwikkeling Rijswijkse Bos (exclusief ISV)	20	0,00	2031	135.641	33.910	0	101.731	0	0	0	0	6.782	4.069		94.949	
Herstel (duiker)bruggen 2004	20	0,00	2025	58.296	32.063	0	26.233	0	0	0	0	2.915	1.049		23.318	
Herstel (duiker)bruggen 2005	20	0,00	2025	44.938	24.716	0										

Staat van activa

Naam activum	Abschrijvings-termijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Abschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Vernieuwingen 2017	Aflossingen 2017	Blijgeschreven rente 2017	Blijfzagen derde/n 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerekende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Herstel wegen binnen de bebouwde kom (2005)	15	0,00	2021	578.143	395.509	0	182.634	0	0	0	0	36.527		7.305	146.107
Herstellen (duiker)bruggen 2008	20	0,00	2029	1.397	489	0	908	0	0	0	0	70		36	838
Herstellen (duiker)bruggen 2009	20	0,00	2029	22.038	7.713	0	14.325	0	0	0	0	1.102		573	13.223
Herstellen (duiker)bruggen 2013	20	0,00	2033	83.921	12.588	0	71.333	0	0	0	0	4.196		2.853	67.137
Herstellen (duiker)bruggen 2015	30	0,00	2045	83.000	2.100	0	60.896	0	0	0	0	2.100		2.436	58.796
Herstellen (duiker)bruggen 2016	50	0,00	2066	83.000	0	0	45.700	0	0	0	0	914		1.828	44.786
Herstellen (duiker)bruggen 2017	50	0,00	2067	152.300	0	0	0	37.721	0	0	0	0		0	37.721
Herstraten van de parkeerplaatsen Prinses Beatrixlaan	20	0,00	2030	73.006	21.902	0	51.104	0	0	0	0	3.650		2.044	47.454
Herstructurering bedrijventerrein PPP - Landtong	20	0,00	2038	2.391.724	0	0	1.361.367	21.184	0	0	54.455	0		0	1.437.006
Incidentele voorzieningen in woonwijken (1999)	20	0,00	2019	292.548	246.325	0	46.223	0	0	0	0	15.408		1.849	30.815
Incidentele voorzieningen in de woonwijken 2005	20	0,00	2027	64.415	28.987	0	35.428	0	0	0	0	3.221		1.417	32.207
Infrastruct.maatregelen Geestbrugweg-Cromvlietkade	20	0,00	2021	68.316	50.383	0	17.934	0	0	0	0	3.587		717	14.347
Inrichting omgeving Martin Campslaan	25	0,00	2041	244.300	0	0	43.916	0	0	0	0	1.757		1.757	42.159
Instellen 30 km/uur zones in de wijk Cromvliet	20	0,00	2020	62.434	51.487	0	10.948	0	0	0	0	2.737		438	8.211
Kennisprogramma waterkader	20	0,00	2034	597.386	12.304	0	110.734	0	0	0	0	6.152		4.429	104.582
Kruispunt Huis te Landelaan	15	0,00	2033	145.000	0	0	0	145.000	0	0	0	0		0	145.000
Landgoederenzone overige gronden en opstallen 2009	20	0,00	2029	2.340.000	819.000	0	1.521.000	0	0	0	0	117.000		60.840	1.404.000
Maatregelen als gevolg van parkeerbeleid 1998	20	0,00	2019	34.044	28.944	0	5.100	0	0	0	0	1.700		204	3.400
Maatregelen als gevolg van parkeerbeleid 1999	20	0,00	2020	143.472	114.666	0	28.807	0	0	0	0	7.202		1.152	21.605
Maatregelen als gevolg van parkeerbeleid 2000	20	0,00	2020	20.384	16.202	0	4.183	0	0	0	0	1.046		167	3.137
Maatregelen als gevolg van parkeerbeleid 2001	20	0,00	2021	34.069	25.552	0	8.517	0	0	0	0	1.703		341	6.814
Maatregelen als gevolg van parkeerbeleid 2002	20	0,00	2022	10.245	7.171	0	3.073	0	0	0	0	512		123	2.561
Masterplan onderontuning Prinses Beatrixlaan	20	0,00	2033	127.719	19.158	0	108.561	0	0	0	0	6.386		4.342	102.175
Nazorg fietsbeleid ISV-3	20	0,00	2037	619.924	0	0	187.357	7.868	198.733	0	7.494	0		0	3.986
Nazorg herinrichting openbaar gebied wwc Molenhof	20	0,00	2037	30.862	0	0	24.065	0	0	0	963	0		0	25.028
Nutsvoorzieningen hondensportterrein	15	0,00	2019	15.310	12.248	0	3.062	0	0	0	0	1.021		122	2.041
Ontsluiting Schaapweg / Generaal Spoorlaan	20	0,00	2030	271.692	81.508	0	190.185	0	0	0	0	13.585		7.607	176.600
Ontsluitingsweg Stationskwartier	20	0,00	2037	717.230	0	0	422.319	13.011	123.500	0	16.893	0		0	328.724
Ophoging Hoornbrug	40	0,00	2060	722.553	0	0	1.083.338	13.835	0	0	43.334	0		0	1.140.507
Opwaarderen Frans Halskade	20	0,00	2038	514.062	0	0	-30.533	217.636	0	0	-1.221	0		0	185.882
Opwaarderen Generaal Spoorlaan	20	0,00	2038	2.119.803	0	0	-164.980	609.496	1.975.000	0	-6.599	0		0	-1.537.083
Opwaarderen Karel Doormanlaan	20	0,00	2040	76.594	0	0	39.862	28.662	0	0	1.594	0		0	70.118
Opwaarderen onderhoudsniveau landgoederenzone	20	0,00	2035	525.054	26.231	0	498.387	0	0	0	0	26.231		19.935	472.156
Opwaarderen openbaar gebied winkelcentrum v.Mookln	20	0,00	2031	502.380	125.595	0	376.785	0	0	0	0	25.119		15.071	351.666
Ottoburg herstraten schoolplein	40	0,00	2029	23.239	16.869	0	6.370	0	0	0	0	490		255	5.880
Oversteekbaarheid Huis te Landelaan (ged)	20	0,00	2022	98.327	68.827	0	29.501	0	0	0	0	4.917		1.180	24.584
Parkeerterrein sportcentrum en sportpark Irene	25	0,00	2034	565.257	158.272	0	406.985	0	0	0	0	22.610		16.279	384.375
Plantsoenen herstel asfaltpaden (1998)	20	0,00	2018	47.658	42.898	0	4.760	0	0	0	0	2.380		190	2.380
Plantsoenen herstel asfaltpaden (1999)	20	0,00	2019	25.644	21.804	0	3.840	0	0	0	0	1.280		154	2.560
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2000)	20	0,00	2020	79.773	63.994	0	15.779	0	0	0	0	3.945		631	11.834
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2001)	20	0,00	2020	34.808	27.848	0	6.960	0	0	0	0	1.740		278	5.220
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2002)	20	0,00	2023	28.039	18.225	0	9.814	0	0	0	0	1.402		393	8.412
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2003)	20	0,00	2023	23.476	15.259	0	8.217	0	0	0	0	1.174		329	7.043
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2004)	20	0,00	2024	19.931	11.959	0	7.972	0	0	0	0	997		319	6.975
Plantsoenen herstel asfaltpaden (2005)	20	0,00	2026	11.915	5.957	0	5.957	0	0	0	0	596		238	5.361
Project Delftweg - fietsstraat	50	0,00	2068	2.201.823	0	0	2.086	168.981	0	0	83	0		0	171.150
Realisatie fietsbrug Rijn-Schiekanaal	50	0,00	2067	5.612.854	0	0	1.376.547	0	0	0	55.062	0		0	1.431.609
Realisatie toegankelijkheid bushaltes	20	0,00	2030	139.159	41.748	0	97.411	0	0	0	0	6.958		3.896	90.453
Realisatie toegankelijkheid bushaltes 2011	20	0,00	2032	-352.099	-70.420	0	-281.679	0	0	0	0	-17.605		-11.267	-264.074
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 1	20	0,00	2030	124.380	37.314	0	87.066	0	0	0	0	6.219		3.483	80.847
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 2	20	0,00	2030	151.870	45.561	0	106.309	0	0	0	0	7.593		4.252	98.716
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 4	20	0,00	2036	344.413	0	0	157.852	0	0	0	0	7.893		6.314	149.959
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5	20	0,00	2037	110.976	0	0	0	11.161	0	0	0	0		0	11.161
Reconstructie van Hardenbroeklaan	20	0,00	2037	0	0	0	0	9.240	0	0	0	0		0	9.240
Renovatie Romeinse nederzetting Tubasingel	20	0,00	2019	28.472	24.212	0	4.260	0	0	0	0	1.420		170	2.840
Revitalisering Oud-Rijswijk	20	0,00	2033	423.022	388.498	0	34.524	0	0	0	0	2.031		1.381	32.493
Rijswijkse bos aanleg zichtas op de Naald	25	0,00	2020	4.538	4.138	0	400	0	0	0	0	100		16	300
Rijswijkse bos hondenutlaatplaats, baggeren enz.	23	0,00	2020	33.540	27.660	0	5.880	0	0	0	0	1.470		235	4.410
Rijswijkse bos restauratie monumentale brug	30	0,00	2031	85.320	41.924	0	43.395	0	0	0	0	2.893		1.736	40.502
Steenplaatsbrug	20	0,00	2026	8.823	4.853	0	3.970	0	0	0	0	397		159	3.573
Tramlijn 15 - Rijswijkse deel	30	0,00	2047	4.015.440	0	0	3.986.806	194.475	3.969.672	0	159.472	0		0	371.081
Tramlijn 17 - verbreding	30	0,00	2047	2.550.940	0	0	624.781	6.563	0	0	24.991	0		0	656.335
Tunnel (Haarweg)	40	0,00	2020	545.612	491.292	0	54.320	0	0	0	0	13.580		2.173	40.740
Uitvoering fietsbeleid	20	0,00	2033	73.598	11.040	0	62.559	0	0	0	0	3.680		2.502	58.878
Uitvoering fietsbeleid 2011	20	0,00	2036	235.514	0	0	77.334	0	0	0	0	3.867		3.093	73.467
Verkooppt BP Nederland VOF	20	0,00	2017	184.984	175.612	0	9.372	0	0	0	0	9.372		375	0
Vernieuwen beschoeiingen vaarten 2006	20	0,00	2027	81.266	36.214	0	45.052	0	0	0	0	4.096		1.802	40.956
Vernieuwen beschoeiingen vaarten 2007	20	0,00	2029	286.906	100.417	0	186.489	0	0	0	0	14.345		7.460	172.144
Vernieuwen beschoeiingen vaarten 2008	20	0,00	2029	43.007	15.052	0	27.954	0	0	0	0	2.150		1.118	25.804
Vernieuwen beschoeiingen vaarten 2009	20	0,00	2030	247.579	74.274	0	173.305	0	0	0	0	12.379		6.932	160.926
Vernieuwen voetbrug over de Noordhoornsewetering	40	0,00	2024	11.324	8.987	0	2.337	0	0	0	0	292		93	2.045
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (1998)	20	0,00	2018	98.592	88.732	0	9.860	0	0	0	0	4.930		394	4.930
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (1999)	20	0,00	2020	3.817	3.059	0	758	0	0	0	0	189		30	569
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2000)	20	0,00	2020	107.554	86.036	0	21.518	0	0	0	0	5.380		861	16.138
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2001)	20	0,00	2022	93.236	66.032	0	27.204	0	0	0	0	4.534		1.088	22.670
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2002)	20	0,00	2022	82.186	57.128	0	25.058	0	0	0	0	4.176		1.002	20.882
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2003)	20	0,00	2023	73.785	47.960	0	25.825	0	0	0	0	3.689		1.033	22.136
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2004)	20	0,00	2024	86.065	51.639	0	34.425	0	0	0	0	4.303		1.377	30.122
Vernieuwing beschoeiingen vaarten (2005)	20	0,00	2026	84.363	42.368	0	41.995	0	0	0	0	4.200		1.680	37.795
Vervangen beschoeiingen 2010	20	0,00	2030	46.653	13.996	0	32.657	0	0	0	0	2.333		1.306	30.324
Vervangen beschoeiingen 2011	20	0,00	2031	159.522	39.880	0	119.641	0	0	0	0	7.976		4.786	111.665
Vervangen beschoeiingen 2012	20	0,00	2032	440.751	88.150	0	352.601	0	0	0	0	22.038		14.104	330.563
Vervangen beschoeiingen 2013	20	0,00	2033	269.248	40.387	0	128.861	0	0	0	0	13.462		9.154	215.399
Vervangen beschoeiingen 2015	20	0,00	2035	298.000	14.945	0	283.961	0	0	0	0	14.945		11.358	269.016
Vervangen beschoeiingen 2016	20	0,00	2036	268.000	0	0	264.598	0							

Staat van activa

Naam activum	Afschrijvings-termijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Blijgeschreven rente 2017	Blijvagen derden 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerekende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Diverse gebouwen brandveiligheidsvoorzieningen	25	0,00	2021	29.768	23.768	0	6.000	0	0	0	0	1.200		240	4.800
Herstel/vervanging bij storingen openb.verf.2014	20	0,00	2035	174.000	8.700	0	165.300	0	0	0	0	8.700		6.612	156.600
Plaatsing van brandkranen	15	0,00	2022	30.436	18.262	0	12.174	0	0	0	0	2.029		487	10.145
Uitbreid.communicatienetwerk verkeersregelininstall.	30	0,00	2032	163.720	76.403	0	87.317	0	0	0	0	5.457		3.493	81.860
Uitwerkingsplan verkeersregelininstallaties	15	0,00	2028	91.685	18.337	0	73.348	0	0	0	0	6.112		2.934	67.236
Verbeteren openbare verlichting	20	0,00	2029	13.045	4.566	0	8.479	0	0	0	0	652		339	7.827
Verbeteren openbare verlichting 2010	20	0,00	2030	38.824	11.647	0	27.177	0	0	0	0	1.941		1.087	25.236
Verbeteren openbare verlichting 2011	20	0,00	2031	60.304	15.076	0	45.228	0	0	0	0	3.015		1.809	42.213
Verbeteren openbare verlichting 2012	20	0,00	2035	308.749	15.437	0	293.312	0	0	0	0	15.437		11.732	277.875
Verlichtingsarmaturen 1e verdieping gemeentewerf	20	0,00	2031	33.085	9.512	0	23.573	0	0	0	0	1.572		943	22.001
Vernieuwen openbare verlichting 2013	20	0,00	2033	241.598	36.240	0	205.358	0	0	0	0	12.080		8.214	193.278
Vernieuwen openbare verlichting 2014	20	0,00	2037	770.687	0	0	615.253	28.554	0	0	24.610	0		0	668.417
Verrekening aandeel kst.Rijswijk VRT's tramlijn 17	30	0,00	2031	563.777	281.888	0	281.888	0	0	0	0	18.793		11.276	263.095
Verv.armaturen verbetering openb.verlichting 2001	15	0,00	2017	181.512	168.585	0	12.926	0	0	0	0	12.926		517	0
Verv.armaturen verbetering openb.verlichting 2003	15	0,00	2019	40.954	32.763	0	8.190	0	0	0	0	2.730		328	5.460
Verv.armaturen verbetering openb.verlichting 2004	15	0,00	2021	78.031	52.021	0	26.010	0	0	0	0	5.202		1.040	20.808
Verv.armaturen verbetering openb.verlichting 2005	15	0,00	2021	93.859	62.573	0	31.286	0	0	0	0	6.257		1.251	25.029
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1993	40	0,00	2032	45.247	27.167	0	18.080	0	0	0	0	1.130		723	16.950
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1994	40	0,00	2034	70.763	38.903	0	31.860	0	0	0	0	1.770		1.274	30.090
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1995	40	0,00	2035	66.350	35.738	0	30.612	0	0	0	0	1.611		1.224	29.001
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1996	40	0,00	2035	136.088	71.678	0	64.410	0	0	0	0	3.390		2.576	61.020
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1997	40	0,00	2036	42.586	21.409	0	21.177	0	0	0	0	1.059		847	20.118
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1998	40	0,00	2039	95.007	40.267	0	54.740	0	0	0	0	2.380		2.190	52.360
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 1999	40	0,00	2041	59.301	21.287	0	38.013	0	0	0	0	1.521		1.521	36.492
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 2000	40	0,00	2041	58.826	21.680	0	37.145	0	0	0	0	1.486		1.486	35.659
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 2001	40	0,00	2044	20.619	6.186	0	14.433	0	0	0	0	515		577	13.918
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 2003	40	0,00	2046	38.949	9.737	0	29.211	0	0	0	0	974		1.168	28.237
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 2004	40	0,00	2044	34.866	10.460	0	24.406	0	0	0	0	872		976	23.534
Verv.kabelnet verbetering openb.verlichting 2005	40	0,00	2046	55.673	13.918	0	41.755	0	0	0	0	1.392		1.670	40.363
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1993	25	0,00	2018	39.910	36.730	0	3.180	0	0	0	0	1.590		127	1.590
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1994	25	0,00	2020	54.583	45.863	0	8.720	0	0	0	0	2.180		349	6.540
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1995	25	0,00	2021	61.974	49.624	0	12.350	0	0	0	0	2.470		494	9.880
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1996	25	0,00	2025	24.651	15.741	0	8.910	0	0	0	0	990		356	7.920
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1997	25	0,00	2025	36.490	23.380	0	13.110	0	0	0	0	1.457		524	11.653
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1998	25	0,00	2025	112.108	71.102	0	41.006	0	0	0	0	4.556		1.640	36.450
Verv.masten verbetering openb.verlichting 1999	25	0,00	2025	236.795	151.565	0	85.230	0	0	0	0	9.470		3.409	75.760
Verv.masten verbetering openb.verlichting 2000	25	0,00	2026	96.885	56.904	0	39.981	0	0	0	0	3.998		1.599	35.983
Verv.masten verbetering openb.verlichting 2001	25	0,00	2026	158.823	89.566	0	69.257	0	0	0	0	6.926		2.770	62.331
Verv.masten verbetering openb.verlichting 2003	25	0,00	2029	73.707	35.379	0	38.327	0	0	0	0	2.948		1.533	35.379
Verv.masten verbetering openb.verlichting 2004	25	0,00	2031	65.527	26.211	0	39.316	0	0	0	0	2.621		1.573	36.695
Verv.masten verbetering openb.verlichting 2005	25	0,00	2031	69.261	27.704	0	41.556	0	0	0	0	2.770		1.662	38.786
Verv.verkeersl.Lindeln/Rembrandtkd/J.v.Polanenstr.	30	0,00	2030	82.676	44.036	0	38.640	0	0	0	0	2.760		1.546	35.880
Verv.verkeerslicht.S.W.Churchillaan/van Mooklaan	30	0,00	2025	152.070	106.620	0	45.450	0	0	0	0	5.050		1.818	40.400
Verv.VRI Lindeln/Israelsln en VRI AcaciaH/Haagweg	15	0,00	2017	331.176	309.097	0	22.078	0	0	0	0	22.078		883	0
Vervangen brandkranen 2012	20	0,00	2032	20.917	4.183	0	16.733	0	0	0	0	1.046		669	15.687
Vervangen brandkranen 2013	20	0,00	2033	18.389	2.758	0	15.631	0	0	0	0	919		625	14.712
Vervangen brandkranen 2014	20	0,00	2034	40.000	1.585	0	14.265	0	0	0	0	793		571	13.472
Vervangen Brandkranen 2015	20	0,00	2035	40.000	337	0	6.406	0	0	0	0	337		256	6.069
Vervangen cv-ketel, luchtverhitters en luchtbehandelingskast gemeentewerf	20	0,00	2033	161.691	24.254	0	137.438	0	0	0	0	8.085		5.498	129.353
Vervangen VRI Geestbrugweg-Cromvlietkade	15	0,00	2017	135.616	127.762	0	7.854	0	0	0	0	7.854		314	0
Vervangen/plaatsen van brandkranen	20	0,00	2030	232.619	70.350	0	162.269	0	0	0	0	11.591		6.491	150.678
Vervanging armaturen 2006	15	0,00	2021	22.659	15.106	0	7.553	0	0	0	0	1.511		302	6.042
Vervanging armaturen 2007	15	0,00	2023	107.646	57.411	0	50.235	0	0	0	0	7.176		2.009	43.059
Vervanging armaturen 2008	15	0,00	2023	42.234	22.525	0	19.709	0	0	0	0	2.816		788	16.893
Vervanging armaturen 2009	15	0,00	2024	29.970	13.986	0	15.984	0	0	0	0	1.998		639	13.986
Vervanging armaturen 2010	15	0,00	2025	18.389	7.355	0	11.033	0	0	0	0	1.226		441	9.807
Vervanging armaturen 2011	15	0,00	2026	49.837	16.612	0	33.224	0	0	0	0	3.322		1.329	29.902
Vervanging armaturen 2012	15	0,00	2027	120.127	32.034	0	88.093	0	0	0	0	8.008		3.524	80.085
Vervanging armaturen 2013	15	0,00	2028	159.237	31.847	0	127.390	0	0	0	0	10.616		5.096	116.774
Vervanging armaturen 2014	15	0,00	2029	190.790	6.592	0	42.849	0	0	0	0	3.296		1.714	39.553
Vervanging armaturen 2015	15	0,00	2030	226.980	15.000	0	210.000	0	0	0	0	15.000		8.400	195.000
Vervanging armaturen 2016	20	0,00	2036	120.000	0	0	18.830	0	0	0	0	941		753	17.889
Vervanging armaturen 2017	20	0,00	2037	221.170	0	0	0	39.280	0	0	0	0		0	39.280
Vervanging kabelnet openb.verlichting 2006	40	0,00	2046	62.478	15.620	0	46.859	0	0	0	0	1.562		1.874	46.297
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2007	40	0,00	2047	126.251	28.407	0	97.845	0	0	0	0	3.156		3.914	94.689
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2008	40	0,00	2048	30.516	6.103	0	24.413	0	0	0	0	763		977	23.650
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2009	40	0,00	2049	40.312	7.055	0	33.257	0	0	0	0	1.008		1.330	32.249
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2010	40	0,00	2050	45.000	6.750	0	38.250	0	0	0	0	1.125		1.530	37.125
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2011	40	0,00	2051	35.783	4.473	0	31.310	0	0	0	0	895		1.252	30.415
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2012	40	0,00	2052	40.923	4.092	0	36.831	0	0	0	0	1.023		1.473	35.808
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2013	40	0,00	2053	204.718	15.354	0	189.364	0	0	0	0	5.118		7.575	184.246
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2014	40	0,00	2054	638.580	4.549	0	86.423	0	0	0	0	2.274		3.457	84.149
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2015	40	0,00	2055	318.640	7.875	0	307.125	0	0	0	0	7.875		12.285	299.250
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2016	40	0,00	2056	210.000	0	0	71.177	0	0	0	0	1.779		2.847	69.398
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2017	40	0,00	2057	348.820	0	0	0	325.469	0	0	0	0		0	325.469
Vervanging lichtmasten 2006	25	0,00	2031	69.561	27.824	0	41.737	0	0	0	0	2.782		1.669	38.955
Vervanging lichtmasten 2007	25	0,00	2032	64.797	23.048	0	41.749	0	0	0	0	2.609		1.670	39.140
Vervanging lichtmasten 2008	25	0,00	2033	11.185	3.579	0	7.606	0	0	0	0	447		304	7.159
Vervanging lichtmasten 2009	25	0,00	2034	71.777	20.098	0	51.679	0	0	0	0	2.871		2.067	48.808
Vervanging lichtmasten 2010	25	0,00	2035	25.000	6.000	0	19.000	0	0	0	0	1.000		760	18.000
Vervanging lichtmasten 2011	25	0,00	2036	175.371	35.074	0	140.297	0	0	0	0	7.015		5.612	133.282
Vervanging lichtmasten 2012	25	0,00	2037	107.639	17.222	0	90.416	0	0	0	0	4.306		3.617	86.110
Vervanging lichtmasten 2013	25	0,00	2038	398.896	47.868	0	351.029	0	0	0	0	15.956		14.041	335.073
Vervanging lichtmasten 2014	25	0,00	2039	406.090	23.433	0	269.484	0	0	0	0	11.717		10.779	

Staat van activa

Naam activum	Afschrijvingstermijn	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Bijgeschreven rente 2017	Blijfsagen derde 2017	Afschrijving 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerekende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
Busnet Rijswijk	20	0,00	2024	36.509	21.906	0	14.603	0	0	0	0	1.825			584	12.778
CSR Trompetstraat invoering VMBO	20	0,00	2021	11.217	8.413	0	2.804	0	0	0	0	561			112	2.243
De Akker aanpass. ihkv onderwijsk. vernieuwing	20	0,00	2029	121.163	42.407	0	78.756	0	0	0	0	6.058			3.150	72.698
De Voorde aanpassing ihkv onderwijsk. vernieuwing	20	0,00	2028	307.824	123.130	0	184.695	0	0	0	0	15.391			7.388	169.304
Digitaal vergunningensysteem parkeren	5	0,00	2022	172.345	0	0	11.870	143.700	0	0	475	0			0	156.045
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2016	20	0,00	2036	30.000	0	0	23.381	0	0	0	0	1.169			935	22.212
Groenontwikkeling en participatie 2016	20	0,00	2036	325.000	0	0	196.025	0	0	0	0	9.801			7.841	186.224
Groenontwikkeling en participatie 2017	20	0,00	2039	453.970	0	0	0	341.035	0	0	0	0			0	341.035
Hekwerken 2009	10	0,00	2019	20.000	14.000	0	6.000	0	0	0	0	2.000			240	4.000
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 1995	25	0,00	2020	107.285	90.165	0	17.120	0	0	0	0	4.280			685	12.840
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 1996	25	0,00	2020	144.701	121.541	0	23.160	0	0	0	0	5.790			926	17.370
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 1997	25	0,00	2021	147.735	118.185	0	29.550	0	0	0	0	5.910			1.182	23.640
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 1998	25	0,00	2023	152.290	109.660	0	42.630	0	0	0	0	6.090			1.705	36.540
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 1999	25	0,00	2024	115.403	78.406	0	36.997	0	0	0	0	4.625			1.480	32.372
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 2000	25	0,00	2025	183.627	114.763	0	68.863	0	0	0	0	7.651			2.755	61.212
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 2001	25	0,00	2026	193.171	110.530	0	82.641	0	0	0	0	8.264			3.306	74.377
Herinrichten optimaliseren plantsoenen 2002	25	0,00	2030	191.405	84.070	0	107.335	0	0	0	0	7.667			4.293	99.668
Herinrichten speelplekken in de wijk 2006	10	0,00	2017	54.040	48.636	0	5.404	0	0	0	0	5.404			216	0
Herinrichten speelplekken in de wijk 2007	10	0,00	2018	34.519	27.615	0	6.904	0	0	0	0	3.452			276	3.452
Herinrichten speelplekken in de wijk 2008	10	0,00	2019	52.741	36.919	0	15.822	0	0	0	0	5.274			633	10.548
Herinrichten speelplekken in de wijk 2009	10	0,00	2019	71.072	49.750	0	21.322	0	0	0	0	7.107			853	14.215
Herinrichten speelplekken in de wijk 2013	10	0,00	2023	144.098	43.229	0	100.869	0	0	0	0	14.410			4.035	86.459
Herinrichten speelplekken in de wijk 2014	10	0,00	2024	231.884	46.377	0	185.507	0	0	0	0	23.188			7.420	162.319
Herinrichten speelplekken in de wijk 2015	10	0,00	2025	99.453	9.945	0	89.508	0	0	0	0	9.945			3.580	79.563
Herinrichten speelplekken in de wijk 2016	10	0,00	2026	334.550	0	0	210.875	0	0	0	0	21.087			8.435	189.788
Herinrichten speelplekken in de wijk 2017	10	0,00	2028	323.680	0	0	0	194.767	0	0	0	0			0	194.767
Herinrichting Bogaardplein	20	0,00	2039	150.000	0	0	0	25.957	0	0	0	0			0	25.957
Herinrichting speeltrein Hendersonstraat	10	0,00	2018	80.979	64.783	0	16.196	0	0	0	0	8.098			648	8.098
Herstellen slingermuur in park Cromvliet	20	0,00	2027	39.472	17.762	0	21.710	0	0	0	0	1.974			868	19.736
Hondenbazebeleid	10	0,00	2018	57.567	46.054	0	11.513	0	0	0	0	5.757			461	5.756
IMC invoering VMBO	20	0,00	2023	107.968	70.179	0	37.789	0	0	0	0	5.398			1.512	32.391
Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier	20	0,00	2037	739.710	0	0	0	13.860	0	0	0	0			0	13.860
Julianapark aanleg gedeelte wandelpark	50	0,00	2025	226.700	186.290	0	40.410	0	0	0	0	4.490			1.616	35.920
Julianapark aanleg park nabij Huize Westhof	40	0,00	2027	18.151	13.531	0	4.620	0	0	0	0	420			185	4.200
Julianapark herinrichten (nabij Pax)	30	0,00	2029	92.034	52.254	0	39.780	0	0	0	0	3.060			1.591	36.720
Julianapark herinrichten landschapspark Vredenb.w	50	0,00	2044	224.916	99.445	0	125.472	0	0	0	0	4.481			5.019	120.991
Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder 2016	20	0,00	2038	150.048	0	0	1.200	24.418	0	0	48	0			0	25.666
Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving	20	0,00	2038	188.500	0	0	0	89.672	0	0	0	0			0	89.672
Mariaschool aanpass. onderwijskundige vernieuwing	20	0,00	2027	152.487	68.619	0	83.868	0	0	0	0	7.624			3.355	76.244
Meander aanpassing ihkv onderwijsk. vernieuwing	20	0,00	2029	150.561	57.357	0	93.204	0	0	0	0	7.170			3.728	86.034
Ontzuring archief gemeentebestuur 1811-1917	20	0,00	2021	34.704	26.025	0	8.679	0	0	0	0	1.736			347	6.943
Opri/Brug aanpass. onderwijskundige vernieuwing	20	0,00	2028	74.547	29.819	0	44.728	0	0	0	0	3.727			1.789	41.001
Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2015	20	0,00	2035	42.650	-143	0	-2.708	0	0	0	0	-143			-108	-2.565
Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2016	20	0,00	2036	157.350	0	0	121.874	0	0	0	0	6.094			4.875	115.780
Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017	20	0,00	2038	128.480	0	0	0	67.164	0	0	0	0			0	67.164
Overlast bomen 2016	20	0,00	2036	250.000	0	0	189.678	0	0	0	0	9.484			7.587	180.194
Overlast bomen 2017	20	0,00	2038	310.320	0	0	0	140.860	0	0	0	0			0	140.860
Park Hofrust	20	0,00	2037	75.000	0	0	59.168	75.000	0	0	0	0			0	-15.832
Parkeerregulering Cromvliet en Oud-Rijswijk	10	0,00	2027	294.835	0	0	271.915	150	0	0	10.877	0			0	282.942
Petrusbasisschool integratieverbouwing	20	0,00	2027	412.219	185.499	0	226.721	0	0	0	0	20.611			9.069	206.110
Petrusschool aanpass. onderwijskundige vernieuwing	20	0,00	2027	332.321	149.544	0	182.776	0	0	0	0	16.616			7.311	166.160
Plantsoenen aanpassen groenvoorziening Te Werve 1998	25	0,00	2023	138.154	97.974	0	40.180	0	0	0	0	5.740			1.607	34.440
Plantsoenen beschoeiing OudeZwethpad/Dwarsmolensl	20	0,00	2019	215.992	184.166	0	31.826	0	0	0	0	10.609			1.273	21.217
Plantsoenen opwaarderen onderhoudsniv. Landgoed	20	0,00	2025	457.872	250.405	0	207.467	0	0	0	0	23.052			8.299	184.415
Plantsoenen plantsoenen (1994)	25	0,00	2019	67.607	59.507	0	8.100	0	0	0	0	2.700			324	5.400
Project Verhagen Pr. Irene sportpark	15	0,00	2022	124.209	72.924	0	51.284	0	0	0	0	8.547			2.051	42.737
Realisatie Cruiff Court Muziekbuurt	15	0,00	2027	6.943	1.851	0	5.092	0	0	0	0	463			204	4.629
Rehobothschool aanpass. onderwijsk. vernieuwing	20	0,00	2026	170.520	85.260	0	85.260	0	0	0	0	8.526			3.410	76.734
Renovatie plantsoenen (1993)	25	0,00	2017	103.660	99.490	0	4.170	0	0	0	0	4.170			167	0
Renovatie plantsoenen Te Werve	25	0,00	2019	129.327	114.820	0	14.507	0	0	0	0	4.836			580	9.671
Shalom aanpass. onderwijskundige vernieuwing	20	0,00	2028	166.776	66.710	0	100.065	0	0	0	0	8.339			4.003	91.726
Speeltuiver. Buvelo	25	0,00	2025	59.708	39.218	0	20.490	0	0	0	0	2.277			820	18.213
Stal kinderboerderij Drassige driehoek	10	0,00	2023	27.236	8.171	0	19.065	0	0	0	0	2.724			763	16.341
Steenvoorde aanpass. onderwijskundige vernieuwing	20	0,00	2025	186.533	102.593	0	83.940	0	0	0	0	9.327			3.358	74.613
Uitwerking actieplan Geluid 2016	20	0,00	2036	48.000	0	0	3.675	0	0	0	0	184			147	3.491
Uitwerking actieplan Geluid 2017	20	0,00	2037	68.330	0	0	0	5.600	0	0	0	0			0	5.600
Verbeteren trambeïnvloeding tramlijn 17	30	0,00	2047	368.699	0	0	180.986	188.610	361.456	7.239	0	0			0	15.379
Verbetering doorstroming Prinses Beatrixlaan	20	0,00	2027	106.293	47.832	0	58.461	0	0	0	0	5.315			2.338	53.146
Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder	20	0,00	2037	100.000	0	0	0	14.796	0	0	0	0			0	14.796
Verkeersveiligheid "obstakelvrije fietsroutes"	15	0,00	2031	40.000	0	0	40.488	0	0	0	0	2.699			1.620	37.789
Verkeersveiligheid Laan van Oversteent/Laan Zuidhoorn	15	0,00	2032	67.200	0	0	40.000	12.793	20.000	1.600	0	0			0	34.393
Verplichte quarantainestal kinderboerderij																

Staat van activa

Naam activum	Restwaarde %	Laatste jaar afschrijving	Afschrijvings-terminj	Oorspronkelijke aanschaf	Afschrijving t/m 2016	Aflossing t/m 2016	Boekwaarde 31/12/2016	Vermeerderingen 2017	Verminderingen 2017	Aflossingen 2017	Bijgedragen derden 2017	Bijgeschreven rente 2017	Afschrijving 2017	Extra afschrijving 2017	Toegerekende rente 2017	Boekwaarde 31/12/2017
0 Immateriële vaste activa				2.192.316	1.311.436	0	880.879	0	0		0	67.196			35.235	813.683
IVA: Bijdrage aan activa in eigendom van derden				2.042.316	1.251.436	0	790.879	0	0		0	37.196			31.635	753.683
IVA: Kosten onderzoek en ontwikkeling				150.000	60.000	0	90.000	0	0		0	30.000			3.600	60.000
1 Materiële vaste activa economisch nut				162.307.711	40.045.849	0	102.717.781	11.914.541	2.492.371		383.048	0	3.863.914	167.750	2.934.136	108.491.335
MVA econom. nut: Bedrijfsgebouwen				90.492.295	30.433.141	0	48.033.008	7.966.143	17.604		325.510	0	2.068.518		1.595.810	54.238.539
MVA econom. nut: Grond-,weg en waterbouwk.werken gedekt uit tarief				20.310.875	996.036	0	15.087.166	1.327.272	0		0	262.198	167.750		603.487	15.984.490
MVA econom. nut: Gronden en terreinen				26.092.798	0	0	27.583.238	1.368.463	2.474.767		0	0			311.804	26.476.934
MVA econom. nut: Machines, apparaten en install.				9.224.464	4.531.154	0	3.798.246	731.080	0		135	529.806			151.794	3.999.655
MVA econom. nut: Overig				12.469.044	3.526.834	0	6.012.474	440.778	0		57.403	827.888			183.096	5.682.767
MVA econom. nut: Vervoermiddelen				1.055.746	258.912	0	713.664	80.805	0		0	125.463			28.546	668.986
MVA econom. nut: Woonruimten				2.662.488	300.772	0	1.489.895	0	0		0	50.021			59.589	1.439.964
2 Materiële vaste activa maatschappelijk nut				105.444.262	23.877.072	0	44.031.017	5.844.638	7.890.563		445.945	2.750.159			1.315.281	39.680.877
MVA maatsch. nut: Grond-,weg en waterbouwk. werken				76.513.074	15.412.833	0	30.625.957	3.606.950	7.214.405		401.096	1.738.855			823.936	25.680.743
MVA maatsch. nut: Machines, apparaten en install.				15.081.482	3.953.805	0	8.444.331	824.497	219.702		24.610	541.304			313.155	8.532.433
MVA maatsch. nut: Overig				13.549.706	4.510.435	0	4.960.728	1.413.190	456.456		20.239	470.000			178.190	5.467.701
3 Financiële vaste activa				18.324.902	0	10.299.673	6.468.119	3.003	161.510	163.761	0	0			234.513	6.145.851
FVA: Kapitaalverstrekking aan deelnemingen				3.214.686	0	0	3.214.686	0	0		0	0			128.588	3.214.686
FVA: Leningen aan woningbouwcorporaties				1.621.310	0	723.057	795.807	0	36.949		0	0			32.214	758.858
FVA: Overige langlopende geldleningen				13.488.905	0	9.576.616	2.457.626	3.003	161.510	126.812	0	0			73.711	2.172.307
Eindtotaal				287.969.191	65.235.357	10.299.673	154.097.796	17.762.182	10.544.444	163.761	828.993	0	6.681.269	167.750	4.519.165	155.131.746

	Lasten																		Totaal Lasten
	11 Salarissen en sociale lasten	21 Belastingen	31 Grond	32 Duurzame goederen	34I Sociale uitkeringen in natura	35I Ingeleend personeel	38 Overige goederen en diensten	41I Sociale uitkeringen in geld	43I Inkomensoverdrachten - Rijk	433 Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	438 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	448 Kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	51 Rente	71 Mutatie reserves	72 Mutatie voorzieningen	73 Afschrijvingen	74 Toegerekende reële en bespaarde rente	75 Overige verrekeningen	
Algemeen Bestuur en Organisatie	3.639					218	722		494		173				229				5.474
0.1 Bestuur	1.231						208				138				229				1.806
0.2 Burgerzaken	2.399					218	513		494										3.624
5.6 Media	9										35								44
Openbare Orde en Veiligheid	1.126					17	259			3.583	409					203	221		5.818
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	31						48			3.583	409					203	221		4.495
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.095					17	205												1.316
2.1 Verkeer en vervoer							7												7
Verkeer en Vervoer	1.775	141		69		145	3.231				451				427	1.800	976		9.015
0.63 Parkeerbelasting	95																		95
1.2 Openbare orde en veiligheid				1															1
2.1 Verkeer en vervoer	1.494	140		13		6	2.624				451				179	1.584	826		7.317
2.2 Parkeren				56		139	211									28	5		438
2.4 Economische havens en waterwegen	162						66										27		255
2.5 Openbaar vervoer	23	1					287									20	4		336
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie							43								249	168	114		574
Economie en Werken	302						358					90				37	20		808
0.5 Treasury																			
3.1 Economische ontwikkeling	302						193												495
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen							165					90				37	20		312
Onderwijs	548	62			226		945				2.069				107	969	845		5.769
4.1 Openbaar basisonderwijs	52						85				109					36	32		315
4.2 Onderwijshuisvesting		61					724				120				63	824	754		2.547
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	496				226		136				1.839				44	108	59		2.907
Sport, Cultuur en Recreatie	937	94				16	1.238				3.862				350	865	598	-50	7.910
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		1																	1
4.1 Openbaar basisonderwijs		5					52								61				117
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken							16												16
5.1 Sportbeleid en activering							87												87
5.2 Sportaccommodaties	295	86					745								273	592	445		2.436
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	65						78			1.959					16	125	41		2.284
5.4 Musea	289					16	58			434						28	24		849
5.6 Media	4									1.448							1		1.454
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	284	2					203			21						121	87	-50	667
Sociaal Domein	5.170	66			15.375	1.549	4.103	21.295	2.850	9.441	730				1.011	324	167		62.168
1.2 Openbare orde en veiligheid	2						27			55									84
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	862	66			1.880	72	540			3.441					1.440	257	120		8.678
6.2 Wijkteams	468						114			442									1.024
6.3 Inkomensregelingen	1.717				391	94	132	21.295	2.452	117	730				-428				26.587
6.4 Begeleide participatie	161						160			2						42	34		400
6.5 Arbeidsparticipatie	465					1.211	865			12									2.552
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	546				1.549		35			5									2.136
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	625				6.959	159	195			145									8.082
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	112				4.596	8	1.389			2.715									8.820
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	170									1.172									1.342
7.1 Volksgezondheid	36					5	624		398	1.335						26	14		2.436
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	7						21												28
Wonen en Leven	3.964	372	2.012	9.485		1.145	9.981		520	335						1.270	7.446	15.018	51.549
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie							34			195									229
5.5 Cultureel erfgoed	836						148										163		1.147
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	30	4					1.651			43						442	231		2.402
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie							20												20
6.5 Arbeidsparticipatie	215																		215
7.2 Riolering	296					2	968									430	665		2.361
7.3 Afval	198						6.446			9						112	285		7.049
7.4 Milieubeheer	559			3			242		520	21						22	3	115	1.486
8.1 Ruimtelijke ordening	463					47	187									23	3		723
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	819	359	2.012	9.482		787	130										5.930	14.903	34.422
8.3 Wonen en bouwen	548	9				310	155				67					240	166		1.495
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	987	104		1		173	794						7.449		279	25	-8.881	-2.160	-1.230
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	987	104		1		25	499									25	188		1.829
0.5 Treasury													7.449		279		-9.069	-2.160	-3.501
0.61 OZB woningen						148	286												434
0.62 OZB niet-woningen																			
0.64 Belastingen overig							23												23
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds																			
0.8 Overige baten en lasten							-14												-14
2.1 Verkeer en vervoer																			
3.4 Economische promotie																			
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie																			
Overhead	8.875	43		47		2.895	8.160				7					1.357	-220	-241	20.922
0.4 Overhead	8.875	43		47		2.895	8.160				7					1.357	-220	-241	20.922
Onvoorzien																			
0.8 Overige baten en lasten																			
Mutaties reserves														295					295
0.10 Mutaties reserves														295					295
Rekeningresultaat																			
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten																			
Eindtotaal	27.323	881	2.012	9.602	15.600	6.158	29.790	21.295	494	6.953	16.747	820	7.449	295	2.402	6.849	1.172	12.567	168.497

Overzicht Programma's- Taakvelden	Baten																			Totaal Baten
	221 Belastingen op producenten	222 Belastingen op huishouders	31 Grond	32 Duurzame goederen	33 Pachten	342 Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura	352 Uitgeleend personeel	36 Huren	37 Leges en andere rechten	38 Overige goederen en diensten	431 Inkomensoverdrachten - Rijk	436 Inkomensoverdrachten - overige overheden	438 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	448 Kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	51 Rente	52 Dividenden en winsten	71 Mutatie reserves	74 Toegerekende reële en bespaarde rente	75 Overige verrekeningen	
Algemeen Bestuur en Organisatie									1.210	121										1.331
0.1 Bestuur										118										118
0.2 Burgerzaken									1.210	3										1.213
5.6 Media																				
Openbare Orde en Veiligheid										17										17
1.1 Crisisbeheersing en brandweer										12										12
1.2 Openbare orde en veiligheid										4										4
2.1 Verkeer en vervoer																				
Verkeer en Vervoer				6				665	1.482	229		248								2.631
0.63 Parkeerbelasting									1.418											1.418
1.2 Openbare orde en veiligheid																				
2.1 Verkeer en vervoer				4				661	24	229		98								1.017
2.2 Parkeren									40											40
2.4 Economische havens en waterwegen				2				4												6
2.5 Openbaar vervoer												149								149
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie																				
Economie en Werken	78								25	70		20				1.762				1.954
0.5 Treasury																1.762				1.762
3.1 Economische ontwikkeling																				
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	78								25	70		20								192
Onderwijs										126	670	108	524							1.428
4.1 Openbaar basisonderwijs										1										1
4.2 Onderwijshuisvesting										124			524							648
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken										1	670	108								780
Sport, Cultuur en Recreatie			4	273				970		101									57	1.405
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden								4												4
4.1 Openbaar basisonderwijs								50		2										53
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken																				
5.1 Sportbeleid en activering																				
5.2 Sportaccommodaties					273			908		59										1.240
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie										7								57		65
5.4 Musea										2										2
5.6 Media																				
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				4				8		30										42
Sociaal Domein		3	130	1.616	5	1.200				101	18.682		393							22.128
1.2 Openbare orde en veiligheid																				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						263	1.193			46	85		3							1.590
6.2 Wijkteams																				
6.3 Inkomensregelingen						561					18.596									19.158
6.4 Begeleide participatie																				
6.5 Arbeidsparticipatie																				
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				3									31							34
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						790							116							905
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-						2	5			55			243							305
6.82 Geëscaleerde zorg 18-																				
7.1 Volksgezondheid																				
7.5 Begraafplaatsen en crematoria					130			7												136
Wonen en Leven	195	3.421	30.937	2.055	211			683	9.248	717	19	68	256	60				623	1.351	49.845
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie										7										7
5.5 Cultureel erfgoed				12				27												39
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie								76		9										85
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie																				
6.5 Arbeidsparticipatie																				
7.2 Riolerings	195	3.421		4				10		29										3.660
7.3 Afval				18				41	7.177	21			256							7.513
7.4 Milieubeheer									36		7	7								50
8.1 Ruimtelijke ordening										118										118
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)			30.937	2.021				354		533		61	60					591	1.351	35.907
8.3 Wonen en bouwen					211			176	2.035		12							32		2.466
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	11.495	130	32	475				1.309	-7	189	71.506		127	1.048	272		1.364	-2.160	85.781	
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden			32		93			1.062		63			14							1.264
0.5 Treasury																				524
0.61 OZB woningen	11.214													1.048	272		1.364	-2.160		11.214
0.62 OZB niet-woningen	-2																			-2
0.64 Belastingen overig		130			382															512
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds											71.506									71.506
0.8 Overige baten en lasten										112			113							226
2.1 Verkeer en vervoer								247		13										260
3.4 Economische promotie	283								-7											276
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie																				
Overhead										577	25	376	16					13	200	1.207
0.4 Overhead										577	25	376	16					13	200	1.207
Onvoorzien																				
0.8 Overige baten en lasten																				
Mutaties reserves																	919			919
0.10 Mutaties reserves																	919			919
Rekeningresultaat																				
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten																				
Eindtotaal	11.768	3.552	30.970	2.067	1.089	1.616	5	4.827	11.958	2.248	90.902	819	1.317	60	1.048	2.034	919	2.001	-552	168.646

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbe- leid 2011-2017	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
				Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	
				€ 510.434	€ 83.104	€ 76.547	€ 57.179	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	
			1	€ 0	€ 0	€ 0		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, gemeent- edeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 19.934.853	€ 399.158	€ 886.185	€ 45.355	€ 54.698	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 70.970	€ 4.388	€ 0	€ 85.912	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeente deel 2017 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 26.300	€ 6.240	€ 9.928	€ 103.244	€ 18.056	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			